

NUMISMATICKÝ ČASOPIS

VYDÁVÁ

ČESKÁ SPOLEČNOST NUMISMATICKÁ V PRAZE

S PODPOROU MINISTERSTVA ŠKOLSTVÍ A NÁRODNÍ OSVĚTY

A ČESKÉ AKADEMIE VĚD A UMĚNÍ V PRAZE

REDIGUJÍ:

Doc. Dr. GUSTAV SKALSKÝ a Dr. EMANUELA NOHEJLOVÁ

ROČNÍK XVIII. (1942)

S 11 TABULKAMI

V PRAZE

NÁKLADEM DYRYNKOVÝ TISKÁRNÝ V PRAZE III.

1941

UPOZORNĚNÍ.

Podle úředního upozornění vylučují se s platností od 15. května t. r. z odběru všech druhů časopisů židovští mišenci a jejich podnájemníci, jimž je zakázáno doručovati noviny, ať donáškou, poštou nebo jakýmkoliv jiným způsobem. Je tedy nutno, aby nám všichni jednotlivci, jichž se zákaz týká, obratem oznámili, že jsou židovskými mišenci, popřípadě jejich podnájemníky, ve smyslu citovaného upozornění. Dodávka časopisů bude zastavena.

ČLÁNKY A PŘÍSPĚVKY

i zprávy o nálezech pro Numismatický časopis přijímá redaktor doc. Dr. Gustav Skalský, Praha II.-1700, Zemské museum. — Otiskovati články a jejich části lze jen se svolením výboru. — Za obsah článků odpovídají spisovatelé sami. — Rukopisy se vracejí jen na výslovnou žádost a je-li přiložena patřičná známka poštovní.

Administrace: František Kraumann, Praha I., Celetná 33.

OBSAH:

ČLÁNKY:	Strana
<i>František Cach</i> , K mincovní technice bojských duhovek	5—11
<i>Karel Chaura</i> , Pražské groše Václava II. z nálezů u Krakova (Krakau) . . .	12—18
<i>Emanuela Nobejlová</i> , Inventáře mincoven: pražské (1578), budějovické (1611) a jáchymovské (1649)	19—31
<i>Emanuel Hauner</i> , Premonstrátské medaile, jetony, známky a odznaky bývalé českomoravské cirkarie	32—57
<i>Josef Dobrý</i> , Medaile Jubilejní výstavy r. 1891	58—80
<i>Richard Horna</i> , Soupis menší plastiky mistra Bohumila Kafky	81—88
 NÁLEZY:	
<i>Em. Nobejlová</i> , Nález v Jeřičkách	89
<i>Václav Lukáš</i> , Nález v Žiřově u Veselí nad Lužnicí	89—91
<i>Václav Lukáš</i> , Nález pražských a míšeňských grošů u Budičovic u Protivína .	91
<i>Václav Lukáš</i> , Nález v Kostelci nad Orlicí	91—92
<i>Václav Lukáš</i> , Nález v Oldřiši u Poličky	92—93
<i>Čtibor Štastný</i> , Nález v lese Bzinku u Bzence na Moravě	93—94
 LITERATURA	 95—96
 ZPRÁVY OSOBNÍ	 97—99
 VĚSTNÍK ČESKÉ SPOLEČNOSTI NUMISMATICKÉ V PRAZE	 100—104
 INHALT	 105—106

Zastupující říšský protektor v Čechách a na Moravě a
náčelník bezpečnostní policie a bezpečnostní služby
H-OBERGRUPPENFÜHRER A GENERAL POLICIE

REINHARD HEYDRICH

zemřel 4. června 1942, podlehnul těžkému zranění, které
utrpěl při vražedném útoku, spáchaném na něj 27.V. 1942

FRANTIŠEK CACH:

K MINCOVNÍ TECHNICE BOJSKÝCH DUHOVEK.

(Tab. I. a II.)

Otázce mincí, ražených keltskými Boji vůbec, mezi nimi pak těm z nich, jež známe dnes pod názvem duhovek, bylo již věnováno nejedno odborné dílo a byly předmětem nejedné polemiky. R. Paulsen sestavuje v obsáhlém díle o bojských mincích¹⁾ tuto zajímavou skupinu tak, že zařazuje mince do jakési sestupné řady, počínající napodobeninou zlatého stateru Alexandra III. (typ Nike), nebo vycházející z tetradrachmy Alexandra III. (typ Athene Alkis), a z těchto prototypů odvozuje pak pozvolným upadáním a barbarisováním ražby vznik mincí dalších tak, že duhovkami tato řada končí.

Přesto, že známe dnes, díky bohatým nálezům, celou řadu typů ve značném množství, zůstávají tyto mince ražbami, jichž původ, symbolika i vztah k ostatním mincím s nimi se vyskytujícími je nejasný. Na neposledním místě bylo by však sledovati i mincovní techniku, které bylo použito při jejich zhotovení, neboť tato právě jest zajisté — jak dále uvedu — příčinou podivného a nezvyklého vzhledu těchto miskovitých ražeb. O tom nenalezl jsem v odborné literatuře nic bližšího. Pokusím se tedy přispěti k rozluštění této otázky.

Vycházíme-li dnes s hlediska, že pravzorem těchto keltských ražeb byly mince antické, mohli bychom se domnívati, že bylo použito i stejné ražební techniky. Bude tedy na místě, přihlédneme-li nejprve k dosavadním poznatkům o mincovní technice antické.

Podle názoru F. Kennera²⁾ byly všechny zlaté, stříbrné a bronzové mince antické sice vesměs raženy, avšak střížky byly odlévány. Formy k lití těchto střížek představuje si Kenner tak, že ve dvou na sebe těsně přiléhajících destičkách byly vyhloubeny vždy proti sobě okrouhlé, konkávní prohlubeniny, takže mezi oběma destičkami vznikly jakési čočkovité dutiny, které byly navzájem mezi sebou spojeny kanálky, jimiž se pak přiváděl roztavený kov. Byly tak získány střížky tvaru čočky, na kterých se ještě za horka razilo. Tento tvar střížky byl zajisté velmi výhodný pro ražbu mince, jež má na líci i rubu obrazce značně reliefní, kdy je tedy právě uprostřed mince zapotřebí dostatečné tloušťky střížky. Touto teorií vysvětluje dále Kenner i vznik mincí, nedosahujících vahového průměru, a to tak, že nedostatečně roztavený nebo již tuhnoucí kov nepostačil proběhnouti všemi spojovacími kanálky, takže vyplnil formu nedokonale. Tento postup vylučuje však možnost vzniku střížek svou vahou průměr převyšujících. Takové mince se sice vyskytují řidčeji než podprůměrné, známy však jsou; Kenner soudí, že vyšly z jiné formy, o větším průměru nebo větší hloubce.

Zajímavé vysvětlení antické mincovní techniky podává M. Bahrfeldt.³⁾ Vychází z poznatků Babelonových a Piccionových, jež doplňuje vlastním pozorováním. Zmiňuje se krátce o nejstarších mincích římských, litých, a popisuje pozdější postup při mincování, kdy bylo sice již užíváno ražby, avšak u mincí bronzových výhradně na střížky lité. Podobně jako Kenner soudí i Bahrfeldt, že tyto střížky byly odlévány v dvoudílných formách tak, že dvě desky, opatřené vhodnými prohlubeninami, spojenými navzájem ka-

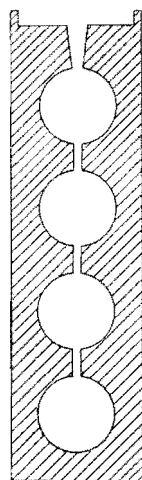
¹⁾ Rudolf Paulsen, Die Münzprägungen der Boier, 2 sv., Leipzig u. Wien, 1933.

²⁾ Dr. F. Kenner, Der römische Medaillon, Numismatische Zeitschrift, XIX. Band, Wien, 1887, str. 45 n.

³⁾ M. Bahrfeldt, Antike Münztechnik, Berliner Münzblätter, N. F., I. Band, Berlin 1905, str. 433 n.

nálky, byly k sobě přiloženy, čímž vznikly dutiny, jež byly pak vylévány roztavenou bronzí. Pro názor reprodukuji zde jedno vyobrazení z Bahrfeldtova pojednání. (Obr. č. 1. v textu.)

Ačkoliv dosud žádná z těchto forem nalezena nebyla, je skutečně těžko vysvětliti si výrobu těchto střížků jinak, než jak ji líčí Bahrfeldt, neboť bronzové mince z té doby ukazují jasně tento postup práce, zejména zbytky čípků na místech, kde kanálkem kov přitékal, a případně i diametrálně postaveným zbytkem čípku jako stopou po kanálku, kterým byl kov veden k další dutině formy. Dále jsou to i stopy jakéhosi švu na obvodu mince, který vznikl tím, že kov zaběhl při lití střížku částečně i do šterbiny, vzniklé nedokonalým sevřením obou částí formy. Pokud jde o střížky mincí stříbrných, je Bahrfeldt toho názoru, že byly zhotovovány jiným způsobem než litím, neboť na žádné z nich podobných charakteristických znaků nenalezl. Alphons Barb⁴⁾ sdílí názor Bahrfeldtův, pokud jde o lití střížků bronzových mincí, při mincích

Obr. č. 1.

stříbrných a zlatých předpokládá metodu jinou. Podle jeho názoru byl drahý kov ve tvaru drobných zrněk odvažován předem na požadovanou váhu střížku a takto vzniklé skupiny zrněk byly pak v peci roztavovány ve formách, kde se slily do střížků čočkovitých tvarů. Odpadlo pak jakékoliv dodatečné kontrolování váhy zhotovených střížků a případně další jejich upravování. Tento způsob, jímž se velmi přesně docílilo požadované váhy mince, je skutečně vtipným řešením, bohužel, nezmiňuje se Barb vůbec o tvaru formy, ve které bylo lití prováděno. — Tolik tedy o lití střížků mincí antických.

2. srpen roku 1877 stal se velmi významným datem pro archeologii i pro numismatiku. Toho dne byly totiž nalezeny zlaté mince bojské na Hradišti u Stradonic, první z velkolepých objevů stradonických mincí i rozličných předmětů kovových, skleněných, kostěných, kamenných i hliněných, svědčících o mohutnosti kulturního střediska, stávajícího zde v době kolem Kristova narození. J. L. Píček⁵⁾ pojednává obsírně o všech předmětech zde nalezených. Všimněme si těch, jež jsou zajímavé s hlediska našeho tematu.

⁴⁾ A. Barb, Zur antiken Münztechnik, Numismatische Zeitschrift, Neue Folge, 23. Band, Wien 1930, str. 1 n.

⁵⁾ Dr. J. L. Píček, Starožitnosti země České, díl II., svazek 2.

Jest to především neobyčejně obsáhlá a pestrá řada mincí, a to mincí římských a jejich napodobenin, napodobenin mincí makedonských, mincí s motivy čistě galskými, dále zvláštní drobné mince stříbrné, do té doby neznámé, a konečně — nejzajímavější z nich — skupina zlatých mincí miskovitěho tvaru, tak zvaných duhovek. Tyto poslední ražby, značně odlišné od ostatních současně se vyskytujících mincí, považuje Paulsen, jak jsem již pravil, za postupně barbarisované napodobeniny makedonských staterů Alexandra III. a zobrazuje je v uvedeném díle počínaje číslem 259 na tab. 12. Podotýkám však, že K. Pink⁶⁾ s tímto odvozením nesouhlasí, nýbrž vidí v těchto ražbách zcela samostatnou skupinu mincí.

Uvážíme-li nyní, že mezi tolika různými mincemi, raženými pod vlivem vzorů jižních nebo západních, vznikla na území obývaném v té době keltským kmenem Bojů skupina mincí od ostatních tak odlišná, vzniká otázka, není-li právě charakteristický tvar těchto mincí důsledkem nově, do té doby neužívané techniky mincovní. K této domněnce přivedl mne totiž objev, jež jsem učinil na několika zlomcích destiček z pálené hlíny, opatřených polokulovitými důlky, pocházejících rovněž z naleziště stradonického. Na tab. I., obr. 1 až 9 uveřejňuji je ve skutečné velikosti. Píček uvádí tyto destičky v uvedeném díle mezi kadluby⁷⁾ a vyobrazuje je, bohužel zmenšené, na tab. LVIII. pod č. 4 a 12. Zmiňuje se o nich jen stručně, a sice v tom smyslu, že byly často pokládány za formy k emailování bronzových hlav knoflíků, ačkoliv sám se domnívá, že byly spíše v těchto důlcích do poloroztaveného zlata nebo stříbra vtlačovány obrazce mincí, jež na druhé, vypouklé straně jsou hladké. Měl tedy jistě Píček na zřeteli právě duhovky.

Byl na správné stopě k vysvětlení účelu těchto destiček, bohužel však svoji představu dobře nedomyslel. Vždyť je již na první pohled zřejmé, že mince tímto způsobem zhotovená by se naprosto nepodobala žádné z duhovek, které známe, neboť její vypouklá strana byla by příliš kulovitá a postrádala by obvyklého plochého okraje, byla by dále příliš hrubá, jak by to odpovídalo poměrně hrubé struktuře hliněné formy. Vtlačování druhé, svrchní strany mince do poloroztaveného kovu pomocí kovového razidla jest pak vůbec nemyslitelné, protože by hliněná forma prostě takový tlak nesnesla a jistě by praskla.

Paulsen uvádí v souvislosti s mincováním na Hradišti u Stradonic, že zde byly nalezeny formy na lití střížků mincí.⁸⁾ Byl skutečnosti bližší, ale nerozvádí tuto otázku dále.

Ze těchto destiček bylo skutečně při mincování používáno, o tom mne přesvědčily zbytky kovu, které jsem pod mikroskopem na těchto destičkách zjistil. Na jejich povrchu, a sice na svrchní ploše a částečně i v důlcích nalezl jsem totiž drobné kapky zlata, někde i stříbra, zachycené buď v hrubém povrchu střepu, nebo zalité do jakéhosi sklovitého povlaku, kterým je místy povrch destiček potažen. Jednu z těchto kapek zlata vyobrazuji na tab. II., obr. 11a, 11b a 11c. Na obr. 11a je vyobrazen zlomek destičky v přirozené velikosti, na obr. 11b jest příslušná část destičky ve zvětšení 3,5násobném, obr. 11c je pak mikroskopickým snímkem ve zvětšení 15násobném. Zde jasně vyniká kulovitý, kapkovitý tvar kovu. Na tento kapkovitý tvar je nutno upozorniti proto, aby byla vyloučena domněnka, že snad destička přišla třeba později do styku s nějakým zlatým předmětem, při čemž by se bylo zlato do

⁶⁾ Karl Pink, Die Goldprägungen der Ostkelten, Wiener prähistorische Zeitschrift XXIII., Wien, 1936, str. 8 n.

⁷⁾ l. c., sl. 97.

⁸⁾ l. c., str. 64.

jejího povrchu zadřelo. Kapkovitý tvar přesvědčuje nás jasně, že na těchto destičkách bylo pracováno s roztaveným kovem, a protože nejsou, jak jsem zjistil,⁹⁾ známy z té doby zlaté knoflíky nebo jiné podobné předměty, které by měly tvar těmto formám odpovídající, nemusíme dále pochybovat o tom, že jde o formy, kterých se používalo skutečně při zhotovování zlatých a stříbrných mincí.

Je tu ovšem ještě otázka pravosti těchto exemplářů, otázka zcela odůvodněná, zejména když jde o předměty z naleziště stradonického. Naleziště toto i jeho okolí stalo se totiž neblaze proslulým četnými novodobými padělkami všeho druhu. Lidé tam usedlí pochopili záhy cenu předmětů zde se vyskytávajících a využívající poptávky a úsilí sběratelů, hledali na tomto území, aby nálezy zpeněžili. Když již více nenalezali, jali se vyrábět sami podle předloh, které znali, nebo dokonce sami koncipovali s obrazností až podivuhodnou. Padělky tyto byly ovšem jako takové poznány, když se dostaly do rukou znaleců. Zemské museum v Praze chová zajímavou sbírku stradonických paděleků, mezi nimiž jsou i takové destičky s důlky, na první pohled podobné našim pravým exemplářům, avšak zcela jinak zpracované. Materiálem je zde rovněž hlína, nikoliv však pálená, nýbrž pouze sušená, což je patrné jednak na lomu, jednak i na jejich váze. Výjimkou je dokonce taková deska z opuky. Jeden z typických těchto paděleků vyobrazuji na *tab. I., č. 10* ve skutečné velikosti. Při mikroskopickém jejich zkoumání jsem žádných kapek kovu nenalezl.

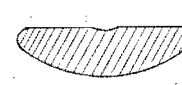
Vrátíme-li se nyní k destičkám, jež považujeme za pravé, je třeba zhodnotit se ještě pochybnosti, nedostaly-li se krůpěje kovu na destičky až po jich objevení. Jde o to, nebyly-li s těmito pravými exempláři konány v dnešní době pokusy o lití mincí nebo střížků, nikoliv snad proto, aby byly zhotoveny padělky, nýbrž aby byl na základě domněnky již publikované a zde citované sledován a rekonstruován postup při výrobě mincí. Pochybnost tato se však rozptýlí hned, všimneme-li si, že kapky nelpí jen v důlcích neporušených, nýbrž i v těch, z nichž se zachovala na zlomku destičky třeba jen nepatrná část. Jelikož je zřejmo, že do těchto neúplných důlků nemohlo být již dnes odléváno, považuji tento fakt za dostatečně průkazný pro tvrzení, že výskyt kovu na těchto střepech jest původní. A to je zároveň důkazem pravosti těchto kusů. Znáám dnes celkem 24 kusů zlomků těchto destiček, z nichž 6 kusů je mým majetkem a pochází ze sbírky zesnulého sběratele E. Lorbera v Kladně. Zbývajících 18 kusů, které jsou uloženy ve sbírkách pravěkého oddělení Zemského musea v Praze, pochází ze známé sbírky Dr. Š. Bergra. Jak moje exempláře tak i kusy musejní vykazují stejné charakteristické stopy zlata. Jest pozoruhodno, že ani jeden z obou jmenovaných sběratelů, v jejichž sbírkách se tyto kusy svého času nalézaly, nezanechal zpráv o nějakém svém pozorování v tomto směru. V katalogu Bergrovy sbírky jsou tyto exempláře prostě označeny jako hliněné destičky.

Máme-li nyní pravost těchto destiček za dostatečně prokázanou, pokusím se osvětliti, do jaké míry bylo jich při mincování používáno a kterému účelu vlastně sloužily. Poněvadž jsem již vyloučil, že by byly v těchto formách duhovky přímo odlévány nebo za horka vytlačovány, zbývá jen výklad, že jde o formy k lití střížků, na nichž bylo teprve za studena, po vyjmutí z formy, raženo. Abych si ověřil představu, jak střížky v těchto formách odlité vypadaly, provedl jsem řadu pokusů. Zhotovil jsem sádrový odlitek jedné formy, do něhož jsem pak odléval olovo. Vznikly odlitky tvaru

⁹⁾ Zde děkuji správě pravěkého oddělení a správě numismatického oddělení Zemského musea v Praze za laskavou ochotu, s jakou mně vyšly vstříc při studiu v musejních sbírkách.

ploskovypouklé čocky, přičemž se vytvořila vlivem smrštění materiálu, jakmile kov tuhnul, přibližně uprostřed jeho hladiny malá prohlubenina. Velikost střížků byla závislá na množství kovu, jež bylo do formy nalito. Můžeme tedy říci, že formy tyto byly jaksi universálním prostředkem pro přípravu střížků větších i menších. (Viz *obr. č. 2 v textu*.) Přesto však vidíme, že některé z destiček mají důlky větší, jiné menší. Soudím proto, že do větších byly pravděpodobně odlévány střížky duhovek velkých a středních, do menších pak střížky pro duhovky nejmenší, aby byl docílen dostatečně vypouklý tvar.

Podotýkám ještě, že důlky nebyly nikdy plněny roztaveným kovem až po okraj, čemuž nasvědčuje ta okolnost, že kapky kovu se vyskytují na destičkách nejen kolem důlků, nýbrž i do určité hloubky uvnitř důlků samých. Právě tyto uvnitř důlků se nacházející kapky nebyly by se přirozeně zachovaly, kdyby byl kov vyplňoval formu až po okraj, neboť by se byly slily s ostatní hmotou střížku. Pěkným dokladem o správnosti mého výkladu je stříbrný střížek z majetku Zemského musea v Praze, který pochází rovněž z naleziště na Hradišti u Stradonic a jež vyobrazuji na *tab. II., obr. 12*. Svým tvarem odpovídá zcela tvaru naší formy, ve které je vyobrazen na *tab. I., obr. 2*. Pozoruhodné je konečně, že na žádné z forem nenalezl jsem stop po slévání bronzu nebo potinu.

Obr. č. 2.

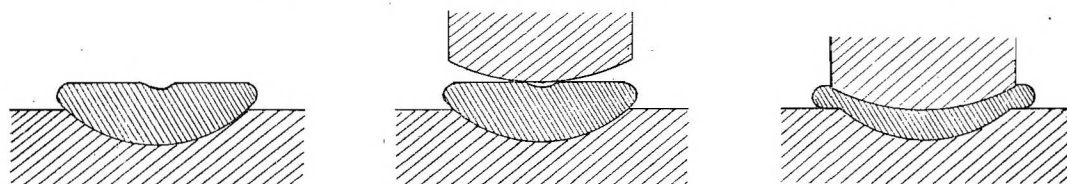
Do jisté míry nevysvětlenou zůstává technika, jíž bylo použito k odměřování či odvažování tekutého kovu při lití do forem. Jednotlivé mince, at již velké duhovky či jejich díly, vykazují totiž poměrně malé vahové rozdíly a jest těžko si představit, že by slévač střížků rozdělával kov do jednotlivých důlků s takovou přesností pouhým odhadem. Připadla mně i myšlenka, zda nebyly snad do forem za studena odváženy kousky zlata nebo stříbra, které byly teprve pak i s formou vsunuty do pece a zde roztaveny. V tom případě by pak tyto destičky nesly nutně stopy vypálení alespoň na 1050 stupňů C, kterýžto žár potřebuje zlato k svému roztavení. Podle odborného posudku¹⁰⁾ prošly však tyto střepy žárem nejvýše 500 stupňovým; pouze v místech právě pod důlky jeví se na lomu tenká vrstva, vykazující vyšší stupeň pálení. Tato vrstva vznikla totiž žárem roztaveného kovu sem odlitého. Nutno tedy souditi, že jde skutečně jen o formy, do kterých byl roztavený již kov sléván. Není vyloučeno, že odlité střížky byly před ražením váženy, těžší opilovány a lehčí znova roztaveny. Značný počet malých vážek, nalezených rovněž ve Stradonicích, mohl by tomu nasvědčovat.

Sledujmež nyní, jak byl střížek tvaru, jak jsem jej popsal a vyobrazil, opatřen ražbou. Bylo k ní zřejmě používáno vždy dvou želez, jednoho pro vypouklou stranu a druhého pro stranu vydatou. Porovnáním mincí, které zřejmě vyšly z jednoho páru razidel, jsem zjistil, že vzájemná poloha líce oproti rubu u jedné mince není shodná se vzájemnou polohou líce k rubu na minci druhé, a to jak co do směru, tak i do stanovení středu obou razidel. Tento fakt nasvědčuje tomu, že bylo používáno razidel volných, to jest ležícího razidla spodního a druhého, patrně jen rukou vedeného razidla vrchního.

¹⁰⁾ Za laskavou ochotu při posuzování těchto forem s hlediska keramické techniky děkuji mistru Janu Znojovi, profesorovi Odborné školy keramické v Praze.

Vyrazení obou stran najednou bylo pak docíleno úderem palicí na hořejší razidlo. Vylučuji tedy možnost, že by bylo používáno nějaké složitější konstrukce v podobě kleští nebo jiného pákového nebo lisovacího zařízení, neboť pak bychom nutně měli mince, které by byly i co do vzájemné polohy líce k rubu naprosto shodné.

Bylo by nyní rozhodnouti, které z obou razidel bylo spodní a která strana mince je lícem a která rubem. Zcela přirozeným a účelným zdá se mi býti postup, jež znázoruji v jednotlivých fázích na obr. č. 3 v textu. Střížek byl vložen svou vypouklou stranou do důlku spodního razidla, čímž byl zajištěn proti posunutí během ražby, na plochou, uprostřed mírně prohloubenou stranu druhou přiloženo bylo pak vrchní razidlo, načež byla mince vyražena. Vzhledem k tomu, že ražba jest poměrně ostrá, lze se domnívati, že razidla byla nejspíše železná.

Obr. č. 3.

Jelikož u celé řady duhovek, a to nejen u duhovek velkých, nýbrž i u jejich dílů nevykazuje vypouklá strana žádných znaků (tab. II., obr. 13), nebo nese jen drobné symboly (tab. II., obr. 14 a 15), soudím, že tuto stranu dlužno považovati za méně významnou strany druhé, tedy za rub mince. Měkkost a snadná opotřebitelnost mincí, zejména zlatých, byla již tehdy dobře známa, i bylo jistě snahou chrániti před opotřebením onu stranu, která nesla hlavní obraz. Tomu účelu mohla pak vyhovovati jediné strana vydutá a proto považuji tuto stranu za líc mince. Vyskytují-li se tedy u některých duhovek, jak jsem již řekl, určité drobné znaky i na straně vypouklé, jde o symboly podružného významu. Jest zajímavé, že na této vypouklé straně přichází u pozdějších duhovek i jméno panovníkovo (BIATEC) a podle numismatické zvyklosti bylo by tedy tuto stranu nazvati lícem, než přesto i zde považuji obraz vyduté strany za dominantní.

Zbývá ještě zmínka o některých pozoruhodných mincích našeho typu, jež byly vlastně současnými padělkami mincí pravých. Jádrem těchto mincí jest z kovu méněcenného, pouze povrch jest potažen vrstvou drahého kovu, takže se svým vzhledem neliší od mincí stříbrných nebo zlatých. Důvodem k této machinaci jest zřejmě úmysl podvodný, ať již mince vyšla z mincovny samé, či z penězokazecké dílny. Vzhledem k tomu však, že ražba těchto mincí je právě tak dokonalá a odpovídá zcela mincím pravým, soudím, že jde skutečně o práci prováděnou přímo v mincovně. Těžko dnes souditi, proč docházelo k tomuto znehodnocování, snad k němu vedl dočasný nedostatek drahého kovu v mincovně.

Nechť je důvod jakýkoliv, jest zajímavou technikou této práce, o níž v odborné literatuře nalézáme poměrně málo uspokojivého vysvětlení. Nej-příjemnějším zdá se mi výklad, který podává A. Barb.¹¹⁾ Jelikož bronz nebo železo taje při vyšší teplotě než zlato nebo stříbro, byl, podle jeho názoru, železný nebo bronzový střížek vložen mezi dva tenké plechy stříbrné, pří-

¹¹⁾ I. c., str. 4.

padně zlaté, a opatrně ohřát na teplotu asi 1000°. Při této teplotě roztály tenké plechy po obou stranách střížku a povlekly jeho povrch stejnoměrnou vrstvou drahého kovu. Ježto mohlo býti takto více střížků najednou mezi dva plechy vloženo a na hliněné podložce v peci rozpáleno, je to zřejmě způsob dosti rychlý a pro hromadnou výrobu postačující. Myslím, že i v našem případě mohli bychom tento jednoduchý a dosti rychlý způsob výroby padělků připustiti. Na tab. II., obr. 16 vyobrazuji zbytek takové mince, který pochází z naleziště nechanického v okrese královéhradeckém. Jest to právě jenom zbytek zlatého povlaku a sice z líce duhovky, jejíž jádro i s rubní stranou odpadly. Patrně se zlato na okrajku mince prodřelo a z lícni strany se pak odlouplo. Exemplář tento leží ve sbírkách numismatického oddělení Zemského musea v Praze.

Závěrem zdůraznil bych dvojí poznatek vyplývající z mého výkladu. Prvý z nich svědčí ve prospěch názoru, že na Hradišti u Stradonic bylo mincováno,¹²⁾ neboť potvrzuje jasně existenci této mincovny. Druhý pak nasvědčuje tomu, že skupina mincí, již nazýváme duhovkami, jest skupinou skutečně výjimečnou mezi všemi ostatními mincemi soudobými, a to nejen svým charakteristickým vzhledem, ale i výrobní technikou, jak jsem právě byl naznačil.

Ježto všechny okolnosti, zejména oblasti nalezišť, nasvědčují tomu, že tyto ražby vznikly na území Čech,¹³⁾ můžeme souditi, že i onen, tenkrát nový způsob ražby, je domácího původu; považuji jej za typický přínos kultury stradonické¹⁴⁾ a není pochyby, že i ostatní ražby tohoto typu, které provázely pozdější ústup keltských Bojů k jihovýchodu, jsou výsledkem téže tradice mincovní techniky.

¹²⁾ R. Paulsen, I. c., str. 64.

¹³⁾ R. Paulsen, I. c., str. 64.

¹⁴⁾ Před odevzdáním tohoto článku do tisku přineslo pojednání Ludwiga Fischera, Zur antiken Prägetechnik, Deutsche Münzblätter, Nr. 473/474, 62. Jahrg., str. 441, zajímavou stať o lití střížků starších stříbrných mincí egyptských. Fischer uvádí, že má ve svém majetku formu z jemného pískovcovitého materiálu, která se podle jeho popisu i vyobrazení nápadně podobá hliněným formám, o nichž jsem právě byl pojednal. Pochází ze staroegyptského nálezu a je to destička, opatřená pěti polokulovitými důlky, ve kterých — podle jeho názoru — byly odlévány střížky stříbrných mincí. Vyobrazuje také dva pokusné odlitky, jež sám v těchto formách zhotovil. Podle jeho mínění se pak razilo tak, že střížek byl položen na spodní razidlo svojí plochou stranou, při čemž vypouklá strana druhá umožnila vrchnímu razidlu vytvořiti značně reliéfní tvar, pro tyto egyptské mince charakteristický. Souhlasně se mnou domnívá se Fischer, že střížky byly před ražbou váženy a vahou nevyhovující vráceny k novému zpracování, usuzuje však, že před ražbou byly střížky rozpalovány, takže raženo bylo za horka.

Je tedy třeba, abych do jisté míry opravil svůj názor, že způsob výroby střížků bojských duhovek, o kterém pojednávám, byl v každém ohledu původní. Nicméně není možno pomýšleti na nějakou souvislost mezi egyptskou mincovní technikou ptolemeovskou a mincováním středoevropských Bojů, neboť nemáme nejen spojovacího článku právě v antickém mincovnictví samém, ale chybí i důkazy o nějaké kulturní souvislosti vůbec. Snad jedině studium původu a techniky široce založené produkce stradonického skla v souvislosti se sklem egyptským mohlo by vnést světlo do této otázky.

KAREL CHAURA:

PRAŽSKÉ GROŠE VÁCLAVA II. Z NÁLEZU U KRAKOV (KRAKAU).

(Tab. III.)

Právě v jubilejním roce 1900, kdy jsme slavili šestisté výročí zvelebení českého mincovnictví a zaražení pražských grošů králem Václavem II., byl nalezen blíže Krakova (Krakau) poklad těchto prvních českých grošů ve váze čtyř kilogramů. Meškal jsem tam v tu dobu a získal jsem celý nález, sestávající jen z českých grošů a z jediného malého penízku uherského krále Ladislava Kumána (1272—1290).¹⁾ Všechny groše byly až na malé výjimky, o kterých se ještě zmíním, krásně zachovalé, jakoby právě z mincovny vyšly, což by nasvědčovalo tomu, že groše nebyly vůbec v oběhu a že majitel pokladu, získav jej před nedlouhou dobou, byl neznámými nám okolnostmi přinucen poklad svůj ukryti.

Jak bylo řečeno, vyznamenávají se groše tohoto nálezu svou krásnou zachovalostí. Byly i dobré váhy a zjištěná váha jednotlivých kusů i průměrná váha předčíly údaje Smolíkovy,²⁾ neboť váženo bylo 250 grošů, které vážily 941,25 kg, průměrně 3,765 g jeden groš. Vážena pak vždy kopa (60 kusů)

a)	226 — g
b)	226,43 g
c)	226,45 g
d)	226,50 g
e)	226,75 g

celkem 300 grošů 1132,13 g,
průměrná váha jednoho groše tedy 3,774 g.

Nejlehčí kopa vážila 226 gramů, tedy průměrně jeden groš 3,766 g, vždy ještě více než Smolíkem zjištěná váha 3,7 g, což lze vysvětliti tou okolností, že groše Smolíkem vážené pocházely z nálezů, obsahujících peníze, které byly delší dobu v oběhu. Také groše, jejichž popis následuje, vykazují též průměr, jako byl výše zjištěn při vážení celých kop, neboť č. 1—26 váží celkem 98,029 g, jest tudíž průměrná váha 3,77 g. Nejlehčí z těchto grošů váží 3,68 g, nejtěžší 3,81 g.

Obrazy a opisy pražských grošů a jejich uspořádání jest zajisté čtenářům známo. Na lícni straně vidíme v kruhu z perli korunu ne nepodobnou koruně svatováclavské, kterou dal Karel I. (IV.) roku 1346 zhotoviti. Tak jako na

¹⁾ Denárek má 13 mm v průměru. Na lici nese mezi dvěma věžemi korunovanou hlavu nad dvojí křížem, na rubu okřídlené zvíře s lidskou korunovanou hlavou. R. éthy L., Corpus nummorum Hungariae I. Budapest 1899, č. 344.

²⁾ Jos. Smolík, Pražské groše a jejich díly. Rozpravy České akademie, tř. I., r. III., č. 3, Praha 1894, str. 7 a 8, určil váhu grošů Václava II. 3,5—3,7 g. — G. Skalský stanovil v článku O marce pražské a moravské, Num. Čas. 1927, str. 49, na základě nálezu učiněného u Vysokého nad Jizerou, který obsahoval rovněž neobyčejně krásně zachovalé groše Václava II., průměrnou váhu pražského groše tohoto panovníka přibližně 3,9 g. Tato váha, značně vyšší, nežli udává Smolík, svědčí podle Skalského spolu s jinými důkazy, čerpanými z písemných zpráv, že mincovní reforma z r. 1300 vycházela z 15 lotové hřívny, počítané na 64 grošů. Váha grošů z krakovského nálezu tento důkaz podporuje. Poněkud nižší jejich stříž se vysvětluje tím, že Skalský přidal k původní průměrné váze grošů, nalezenných u Vysokého 2 a ½ % na chyby vyplývající z ražby »al marco« a z opotřebení. Obvykle se přidává při mincích hůře zachovalých na uvedené chyby 5 %.

svatováclavské koruně vyrůstají i zde z obruče lilie: prostřední zpredu celá, ukončená nahoře perlou, obě postranní, jen z polovice znázorněné, též s perlou na špičce, vyznačenou větší velikostí mezi perlami kruhu, v němž jest koruna umístěna. Z počátku jest obruč hladká, později jest ozdobena perlami tak, jako jsou lilie, nejprve jen hladké, pak mají na listech perly. První opis podává jméno krále: WENCEZLAUS SECVNDVS, druhý kolem okraje uvádí jeho titul: DEI GRATIA REX BOHEMIE.

Rubní strana nese v perlovci českého korunovaného lva s levé strany. Lev jest nejprve zavalitější, později stíhlejší postavy; v otevřené tlamě vidíme čtyři, někdy tři zuby.

Písmo, jehož bylo užito, jest složeno z velkých gotických písmen (majuskule) ladných tvarů, podle italských vzorů. Nápadná jsou písmena I, M, N, jejichž dráhy jsou z počátku široké, skoro čtvercovité, později stávají se štíhlejšími. Na prvních ražbách má písmeno A nožky ven vyhnuté (obr. 1 v textu). Zpravidla se pak užívalo hladkého, gotického A, později byla snad při chvatné práci vynechána příčná čárka, takže vyšlo otevřené A. Písmeno E má zpravidla příčnou rovnou čárku, u starších ražeb vidíme E tvaru obr. 2 v textu.

A

Obr. 1.

E

Obr. 2.

Nález grošů u Krakova přinesl nám některé dosud neznámé varianty, z nichž nejstarší jsou č. 1—4, mající písmena A a E tvaru obr. 1 a 2, jaké Smolík ve svém spise neuvádí. Tento malý rozdíl lze ovšem lehce přehlédnouti. Bezpochyby však takové groše v nálezech Smolíkovy přístupných nebyly; jsou to vzácnosti.

Razidla ke grošům Václavovým byla provedena podle přesně vypracovaného návrhu, který na př. předpisoval tečku za slovem Wencezlaus. U groše č. 11 lze viděti, že rytec umístil rozdělovací tečku do posledního písmene S, což si vysvětluji tím, že zprvu zapomněl na toto znaménko, zpozoroval chybu, když prohlížel hotové razidlo, a ve spěchu zarazil patřičný čakan (punc) na nepravé místo. Jest to důkaz, že rytec měl se přesně držeti obrazu, podle něhož rytina měla býti zhotovena. Tečka mezi slovy Wencezlaus a secundus byla v původním návrhu předepsána a jest také na nejstarších ražbách vždy na svém místě. Nalézáme-li groše bez tohoto znaménka, lze to vysvětliti přehlédnutím rytce.

Takové přehlédnutí nalezneme též u č. 9. Zde chybí nad uchem lva malé znaménko o třech nožkách, které má představovati bezpochyby kousek hřívy zpod koruny vycházející. Nějaká značka emise to není, neboť se objevuje i na groších Jana Lucemburského, které se v kresbě lva přidržují starého václavského vzoru. Později ji na groších Jana Lucemburského již nevidíme. Jiné chyby rytce shledáváme na groších Václava II. u našeho č. 7 s přebytným Q ve slově Wencezlaus, u č. 8, 16, 24 vynechaná rozdělovací znaménka, u č. 23—27 obrácené Z.

Groše s chybami v opisech a vzácnější varianty, které Smolík neznal, byly též zjištěny v nálezu u Vysokého,³⁾ kde se mezi 308 groši Václava II. našly tyto Smolíkem nezjištěné groše našeho nálezu: č. 15 (3 kusy), č. 21 (5 kusů), č. 22 (4 kusy) a č. 25 (1 kus). Nalezlo se tam též 35 kusů 4. typu

³⁾ G. Skalský, Nález pražských grošů Václava II. a Jana Lucemburského, učiněný v r. 1916 u Vysokého nad Jizerou. Num. Čas. 1927, str. 208 n.

Smolíková,⁴⁾ kde je za slovem WENCEZLAVS kroužek místo tečky. Takový groš v nálezů krakovském nebyl a sám jsem tento typ nikdy neviděl.⁵⁾

Kromě této odchylky můžeme s bezpečností zjistiti, že nebylo přípustno měniti rozdělovací znaménka a přece vidíme na př. u č. 6, 13, 18 a 20 na místě dvou kroužků dva srpečky, které vznikly tím, že rytec nasadil na razidlo čakan (punc) s tvarem kroužku nikoliv řádně kolmo, nýbrž chybně šikmo, takže zarazil čakan do razidla jen z poloviny, čímž vznikly srpečky místo kroužků. Také tečky na místě u č. 21—26 nejsou zvláštní znaménka; byly vraženy do razidla opotřebovaným čakanem, což jest též dokladem pozdější ražby. Právě groše s obráceným Z, na nichž nalézáme místo kroužku tečky, jsou asi z posledního vydání, přesto, že jsou jinak správně a krásně provedeny. Také koruna u tohoto poměrně vzácného typu jest skoro vždy volně v poli a perly obou postranních lilií se v perlovci ztrácejí.

Groš č. 28 jest z dobrého stříbra, ale zcela jiné práce, než groše ražené v Kutné Hoře. Napodobuje groše nejstarší, neboť má na líci i na rubu písmeno Θ starého typu (obr. 2), ale řez písmen jest zcela jiný, což jest zvláště nápadné u písmene B, R a N, které má tvar Π , jaký na žádném pražském groši Václava II. nevidíme. Koruna s hladkými liliemi i lev jsou hruběji provedeny, koruna jest volně v poli, perlovec je hrubý a kruh kolem lva je nedbale proveden.

Groš č. 29 má v opisech také písmeno Θ starého tvaru, obrácené N, hrubý perlovec, korunu se širokými hladkými liliemi, zato lev jest dobře proveden. Na první pohled jest groš z horšího stříbra šedé barvy.

Groš č. 30 nemá již Θ starého typu, ve slově WENCEZLAVS jest H na místě N, koruna má obruč hladkou, nad prostřední lilií jest perla v poli; zato jsou vyznačeny perly postranních lilií většími perlami v perlovci. Naprosto nepodařený jest lev rubní strany, který má hlavu s velkým čenichem a tlamu bezzubou. Groš je ze špatného stříbra, které bylo ležením v zemi porušeno tak, že se groš zlomil a část se ztratila. Lom má červenavou barvu mědi.

Z důvodů výše uvedených, k nimž třeba připojiti i značně nízkou váhu (2,377, 2,9, 3,322 g), nemůžeme tyto poslední tři groše považovati za ražby kutnohorské; kde však máme hledati místo jejich vzniku? Naleziště ukazuje, že tyto peníze byly vyrobeny v Polsku, snad v samém Krakově. První z nich, dobrého zrna, č. 28 není jistě výrobkem padělatelské dílny, u druhých dvou by mohla špatná jakost k takovému podezření vésti. Přesto však je za padělky nepokládám. Myslím, že tu jde o doklady polského pokusu raziti oblíbené pražské groše, ale zůstalo při pokusu, protože se nedostávalo hlavní podmínky, totiž dostatek stříbra. Sláva pražských grošů byla spojena se slávou stříbrných dolů v Kutné Hoře, kde byla za panování Václava II. objevena nová bohatá ložiska stříbra. Od staletí nebylo slechu, aby se kde na kousku země tak nepatrném jako jest Kutná Hora tolik bohatství skrývalo.⁶⁾

Král Václav II. povolal z Itálie tři florentské finančníky jménem Rinieri, Appardo a Cino, jimž svěřil úpravu měny. V červenci r. 1300 vyšly z mincovny první groše pražské, které měly býti mincí »věčnou«, mincí, která by se neměnila a nevyměňovala se srážkou za minci novou, jak se to dělo dříve v době denárové. Nová mince měla platiti v Čechách, na Moravě i v Polsku. Polské vévodství krakovské a sandoměřské získal Václav II. r. 1292. Již r. 1288 ohlásil své nároky na tato vévodství po smrti Leška Černého, ale bratr

⁴⁾ Tamtéž, str. 210.

⁵⁾ Byl též v nálezů morkovickém. Srv. St. Hlobil, Nález grošů v Morkovicích. Num. Čas. 1939, str. 131 n.

⁶⁾ Jos. Šusta, Dvě knihy českých dějin, 2. vyd. Praha 1926, str. 52 n.

Leškův, Vladislav Lokýtek nemínil vzdáti se dědictví a proto se Václav II. vypravil vojensky proti němu. Vladislav se však v říjnu r. 1292 pokořil a složil manskou přísahu.⁷⁾ Na sklonku tohoto roku vjel Václav II. slavně do Krakova. Touha Václavova po koruně piastovské vzrostla nyní ještě více, bylo však třeba odkliditi mnoho překážek, takže došlo teprve asi koncem srpna r. 1300 ke korunovaci Václava II. na krále polského ve Hnězdně. Tehdy byly přivezeny do Polska první pražské groše. Polský letopisec líčí, jaký převrat způsobily⁸⁾ v obchodním životě, neboť v té době obíhaly v zemích polských denáry a brakteáty ze špatného stříbra, kterým se obchod vyhýbal, užívaje stříbrných prutů.

Mimo groše byly raženy malé peníze pražské (parvi), mající na líci korunu s opisem $\star W \circ I \circ I \circ R \circ B O \circ \Theta M$, na rubu lva s opisem $\star P R A G \circ P \circ R V I$, velikosti 15—16 mm, váhy⁹⁾ kolem půl gramu. Pražské groše Václava II. si ryzostí stříbra a krásným svým zevnějškem získaly ihned velké obliby nejen v zemích českých a polských, ale i v zemích německých, kde sloužily později za vzor hlavně ke grošům saským a hessenským.

Mince Václava II. jsou posledními ražbami přemyslovských, neboť syn slavného krále Václava II. zahynul rukou vraha v Olomouci 4. srpna 1306 rok po smrti svého otce a k ražbě mincí s jeho jménem nedošlo.

Popis grošů.¹⁰⁾

A. Z mincovny kutnohorské (1300—1305).

- *1. *Líc:* $\star W E N C E Z L A V S . S E C V N D V S$
 $\star D E I \circ G R A T I A \circ R E X \circ B O E M I E$
 Koruna má hladkou obruč. V lícím opise jest písmeno Θ tvaru obr. 2. Písmeno $\bar{A}$ ve slově WENCEZLAVS má tvar obr. 1.
Rub: $\star \star G R O S S I \circ P R A G E N S E S$
 28 mm, 3,748 g.
- *2. *Líc:* Jako u předešlého, ale tečka za slovem WENCEZLAVS chybí. Písmena A a E tvaru jako u předešlého. Koruna s hladkou obručí, ale lile jsou zdobeny perlami.
Rub: Jako u předešlého.
 28,5 mm, 3,753 g.
- *3. *Líc:* Jako u předešlého, ale za WENCEZLAVS tečka. Písmeno A v tomto slově jest tvaru obr. 1. Obruč koruny ozdobena jest pěti perlami.
Rub: Jako u předešlého.
 28 mm, 3,68 g.
- *4. *Líc:* $\star W E N C E Z L A V S . S E C V N D V S$
 $\star D E I \circ G R A T I A \circ R E X \circ B O E M I E$
 Písmeno E druhého opisu má tvar obr. 2. Koruna jako u č. 3.
Rub: $\star \star G R O S S I \circ P R A G E N S E S$
 28 mm, 3,762 g.
- *5. *Líc:* $\star W E N C E Z L A V S . S E C V N D V S$
 $\star D E I \circ G R A T I A \circ R E X \circ B O E M I E$
 Koruna jako u č. 3. Perly na obruči i na liliích.

⁷⁾ Šusta, l. c., str. 300 n.

⁸⁾ Šusta, l. c., str. 332 n.

⁹⁾ Smolík nikde neudává u mincí velikost.

¹⁰⁾ Groše s hvězdičkou před číslem jsou vyobrazeny na tab. III. — Nebylo bohužel dnes již možno zjistit počet kusů jednotlivých variant a zaznamenati je v tomto popise. — Původní gotické písmo jest zde nahrazeno písmem latinským.

- Rub:* * * * GROSSI:PRAGENSES
28 mm, 3'733 g.
6. *Líc:* * WENCEZLAUSSECVNDVS
* DEI:GRATIA:REX:BOEMIE
Rozdělovací znaménka tvaru otevřeného kroužku.
Rub: Jako u č. 5.
28 mm, 3'782 g.
7. *Líc:* * WENCECZLAUS . SECVNDVS
jinak jako u č. 5.
Rub: Jako u č. 5.
28 mm, 3'725 g.
8. *Líc:* První opis jako u č. 5.
* DEI:GRATIA:REX:BOEMIE
Kroužky za REX chybí.
Rub: Jako u č. 5.
28 mm, 3'766 g.
9. *Líc:* Jako u č. 5, ale: :GRATIA:
Rub: Jako u č. 5.
27 mm, 3'788 g.
10. *Líc:* * WEICEZLAUS . SECVIIDVS
Před korunou v poli dvě tečky, jinak jako u č. 5.
Rub: Jako u č. 5.
27 mm, 3'781 g.
11. *Líc:* * WEICEZLAUS . SECVIIDVS
Rozdělovací tečka jest vražena do písmene S na konci slova Secundus.
* DEI:GRATIA:REX:BOEMIE
Ve slově Gratia jsou písmena A poněkud menší.
Rub: Jako u č. 5.
27 mm, 3'78 g.
12. *Líc:* * WENCEZLAUS . SECVNDVS
* DEI:GRATIA:REX:BOEMIE
Rozdělovací kroužky znetvořené.
Rub: * * * GROSSI:PRAGENSES
27'5 mm, 3'78 g.
13. *Líc:* Jako u předešlého, ale: :GRATIA:
Rub: Jako u předešlého.
27'5 mm, 3'781 g.
14. *Líc:* * WENCEZLAUS . SECVNDVS
Jinak jako u č. 6, rozdělovací znaménka tvaru 8.
Rub: Jako u č. 5.
27 mm, 3'81 g.
15. *Líc:* Jako předešlý, ale E ve slově BOHEMIE nápadně malé.
Rub: Jako u č. 5.
27 mm, 3'748 g.
16. *Líc:* * WENCEZLAUS . SECVNDVS
* DEI:GRATIA:REX:BOEMIE
Druhý řádek bez rozdělovacích znamének.
Rub: * * * GROSSI:PRAGENSES
28 mm, 3'78 g.
17. *Líc:* * WENCEZLAUS . SECVNDVS
* DEI:GRATIA:REX:BOEMIE

- Rub:* Jako u č. 5.
27'5 mm, 3'777 g.
18. *Líc:* Jako u předešlého.
Rub: * * * GROSSI:PRAGENSES
28 mm, 3'757 g.
19. *Líc:* * WENCEZLAUSSECVNDVS
* DEI:GRATIA:REX:BOEMIE
Rub: Jako u č. 5.
28 mm, 3'776 g.
U tohoto groše jest koruna volně v poli a obě postranní lilie nemají spojení s perlami v kruhu kolem koruny.
20. *Líc:* Jako předešlý, ale rozdělovací znaménka správná.
Rub: Jako u č. 17.
27'5 mm, 3'757 g.
21. *Líc:* Jako u č. 18.
Rub: * * * GROSSI:PRAGEISES
28'5 mm, 3'803 g.
22. *Líc:* * WENCEZLAUSSECVNDVS
* DEI:GRATIA:REX:BOEMIE
Rub: * * * GROSSI:PRAGENSES
28 mm, 3'78 g.
23. *Líc:* * WENCEZLAUS . SECVNDVS
* DEI:GRATIA:REX:BOEMIE
Ve slově GRATIA jsou A menší.
Rub: Jako u předešlého.
28'5 mm, 3'778 g.
24. *Líc:* * WENCEZLAUS . SECVNDVS
* DEI:GRATIA:REX:BOEMIE
Rub: Jako u č. 21.
27'5 mm, 3'797 g.
25. *Líc:* Jako předešlý, ale: :REX:BOEMIE
Rub: * * * GROSSI:PRAGENSES
27'5 mm, 3'795 g.
- *26. *Líc:* * WENCEZLAUSSECVNDVS
* DEI:GRATIA:REX:BOEMIE
Písmeno A menší.
Rub: Jako u předešlého.
28'5 mm, 3'798 g.
27. *Líc:* Jako předešlý. V druhém opise A nápadně menší.
Rub: Jako u č. 21.
28'5 mm, 3'79 g.
- B. Z neznámých mincoven.
- *28. *Líc:* * WENCEZLAUSSECVNDVS
* DEI:GRATIA:REX:BOEMIE
Koruna volně v hrubém perlovci, obruč ozdobena perlami, lilie hladké, postranní nekončí perlami.
Rub: * * * GROSSI:PRAGEISES
Lev v hrubém perlovci, obvodky z hrubých perlí, písmeno E v lícím i rubním opise vesměs tvaru obr. 2.
27 mm, 3'322 g.

- *29. *Líc:* ✥ WEHCEZLAUS . SECUNDVS
✥ DEI:GRATIA:REX:BOEMIE
Koruna se širokými liliemi, hrubý perlovec.
Rub: ✥ ✥ ✥ GROSSI:PRAGENSES
Lev v hrubém perlovci. Také zde má písmeno E starý tvar obr. 2.
28 mm, 2,907 g.
- *30. *Líc:* ✥ WEHCEZLAUS . SECUNDVS
✥ DEI:GRATIA:REX:BO—MIE
Koruna s hladkou obroučí, uprostřed nad lilií tečka v poli.
Rub: ✥ ✥ ✥ GROSSI:PRA—ENSES
V perlovci zkreslený, bezzubý lev.
27 mm, 2,377 g. Kousek vylomený.

EMANUELA NOHEJLOVÁ:

INVENTÁŘE MINCOVEN: PRAŽSKÉ (1578), BUDĚJOVICKÉ (1611) A JÁCHYMOVSKÉ (1649).

O rozloze, výkonnosti i významu jednotlivých mincoven poučují nás nejlépe jejich vzácně sepsované a zřídka až do dnešní doby dochované inventáře. Je to názorná procházka po všech místnostech mincovny, kde se nalézal jakýkoliv nábytek, zařízení nebo nářadí úřední. Právě úřední povaha pramenů zaručuje, i když není vyloučena nějaká malá oprava, jeho spolehlivost aspoň potud, že v něm bylo zachyceno vše, co jakkoliv přispívalo k práci mincovní a její přípravě, z části i k životu jednotlivců, při ní zaměstnaných. Takový inventář nepodává však obrázek soukromého majetku, jenž vyplňoval mnohou mezeru zvláště v obývacích prostorách mincoven a dodával věcem a prostředí půvabu osobitosti.

Tři inventáře, jejichž znění níže otiskuji, byly sestaveny v rozpětí 70 let v mincovnách: pražské (1578), budějovické (1611) a jáchymovské (1649). Spolu se známými inventáři kutnohorské mincovny (z let 1588, 1612, 1622, 1623 a 1654), z nichž český inventář z r. 1612 otiskl s doplňky podle inventářů z r. 1588 a 1622 již Leminger,¹⁾ skýtají nám přehled všech čtyř mincoven tehdy království českého. Můžeme jich použití pro srovnání poměrů v jednotlivých ústavech zcela bezpečně, třebaže jsou si některé z nich časově hodně vzdáleny (mezi budějovickou a jáchymovskou leží doba třicetileté války), poněvadž při jejich posuzování musíme stejně vždy dbáti rozličných okolností, za nichž byly pořízeny.

Inventář pražské mincovny byl sepsán 14. října 1578 při nastoupení jejího bývalého varďajna Tobiáše Gebharta na místo mincmistra. Zachycuje stav mincovny po krizi, způsobené zřízením mincovny v Čes. Budějovicích a po zvednutí činnosti opětným zavedením tolarové ražby a malého groše. Je tedy obrazem mincovny živé, kde více než 30 větších nebo menších místností sloužilo svému účelu. Zásoby na hotové minci, materiálu i odpadcích zlata a stříbra ukazují nedávnou práci i přípravu k nové. Výbava nábytkem a nářadím je velmi dobrá. Je to mincovna, v níž delší dobu pracovali s úspěchem, který pro příští dobu mohl být na daných předpokladech zvětšen.

Inventář mincovny v Českých Budějovicích ze dne 23. listopadu 1611 je obrazem zcela jiným. Sepsán po úředním zastavení činnosti v mincovně, neobsahuje nic, než soupis nářadí, potřebného pro mincovní dílo. Soupis tohoto však ukazuje, že budějovická mincovna byla lépe vybavena a schopna větší práce, než připouštělo starší badání, třebaže nemění nic na jejím pořadí v seskupení českých mincoven. Zůstává poslední, čtvrtá v řadě.

Třetí, nejmladší inventář, z mincovny v Jáchymově (Joachimstal) ze dne 1. září 1649 je dokladem opět jiných okolností i jiných podmínek. Přes Jáchymov se už několikrát převalila válečná bouře (odtud záznamy o zbraních v inventáři) a na víc trpěl i vnitřně náboženskými spory. Bylať většina jeho zaměstnanců počátkem války a ještě dlouho za jejího trvání vyznání pod obojí, patrně luterského. A tak nás inventář provádí po staré, rozlehlé, dobře vybavené mincovně, ale zvolna odumírající.

Obsah inventářů je snadno srozumitelný. Výrazy pro jednotlivá nářadí a poučení o nich lze nejsnáze nalézt ve zmíněné knize Lemingrově, jež seznamuje s českými nebo čechisovanými jmény nářadí i druhu práce, jak jich

¹⁾ Em. Leminger, Královská mincovna v Kutné Hoře, 1912, str. 394—403.

uživali při rozličném díle v Kutné Hoře a jak je nalezneme zapsána v tam otiskem českém inventáři z 8. prosince 1612. Je velmi zajímavé porovnání tento inventář s třemi dole otisknými. I v něm je zachycena živá, velká a dobře vybavená mincovna, jejíž rozlohu i tradici nejlépe známe. Liší se od tří níže publikovaných tím, že jsou v něm u všech předmětů odhadovány ceny, jichž v pražském, budějovickém ani jáchymovském není. Inventáře kutnohorské nejsou takovou vzácností, jako soupisy náradí a nábytku ostatních mincoven. Pro získání názoru o jednotlivých mincovnách té doby v Čechách je vzájemné porovnání všech čtyř inventářů neobyčejně zajímavé a poučné.

I.

1578, 14. října. Inventář pražské mincovny. (Praha, Archiv země české, Archiv pražské mincovny, fasc. 5.)

Inventari was den 14. Octobris anno etc 78 etc als zu beschlus Crucis bemeltes Jars nach Abtretung des g(e)vevnen Münzmaisters Hannsenn Hardters bey der Kaij. Münzcassa alhie an parem Gelt, Golt, goldigen Silber, Phandt und andern gefunden und mir Tobiasen Gebhart, als jezzigem Münzmaister überantwort worden ist, alles in beisein Herren Puechhalters Paueln Stuerms von Fuerstenfeldt, den die Herrn Camerratten Ir. Gn. darzue georndt haben, Hannsen Hardters, Jochaimb Hauenschilt gwardeins und mein beschehen wi folgt:

Parr Gelt:

Erstlich 36 Ducaten je ein per 108 kr. thuet	55 flß	32 gr	4 den
Mer an Talern sambt den 10 flß 58 gr so er auf das Prennholtz ausgeben hat gehabt	115 »	28 »	—
Mer an weissen groschen	130 »	—	—
Mer an eingewechselter valuiert Münz so gegossen werden muess	21 »	45 »	—
Mer an allerley clainer Münz	6 »	42 »	2 »

Dann so ist anstatt Parrgelts gesetzt worden di 46 flß so dem Juden, dem Schmoln auf Pagamendt geliehen worden ist, darumben auch di Pagamendt in der Cassa vorhanden sein. Id est

46 »

Gegen vorbeschriben Parem Gelt ist von wegen der vorigen Münzambtleut etlichen Handtwercksleuten und andern widerum beimbezalt worden, so von gedachten Parengelt wider Abgezogen werden muesz.

Erstlichen dem Kupferschmit	13 flß	16 gr	2 den
Dem Herrn Kirchmair	10 »	32 »	5 »
Dem Eisenschneider	—	54 »	—
Dem Schlosser	1 »	22 »	—
Den Münzergeseln	31 »	11 »	5 »
Dem Sigmundt Hardter	—	15 »	1 »

Adi 27. Nouembriss dem Herrn Münzmaister Hardter auf sein Schaidterlohn

12 »

Dise Posten di bringt der g(e)weste Münzmaister in sainer Raittung noch in Aussgab darumb(e)n so gehen si an Vorbeschriben Parem widerumben ab also bleibt noch Pargelt so ich zu verraiten schuldig bin, benentlichen

305 flß

56 gr

Vorrat an Golt

Erstlichen ain stückh geschaid(t)en golt, wigt 4 mr 3 lot 3 q helt 23 krat 7 ½ gren, dauon 1 Lot — q 3 Den rest	4 mr	2 lot	2 q	1 den
Mer an Seiffen, Perckh und unprobierten Golt	—	15 »	—	3 »
Mer ein Plickhl Kaufgolt wigt 1 Lot helt 23 ½ Krat darfür zalt 6 flß	—	1 »	—	—
Mer Ducatenschrotten von der lesten Post Crucis	—	1 »	2 »	—
Mer ein Ducatencisaly eodem	—	—	—	3 ½ »
Mer ein Ducatenprob so vorlengst in der Cassa gelegen ist wigt	—	—	—	2 »

Goltig Silber.

Goldsilbiger samb einer uergulden Cronen das wigt alles	—	1 »	2 »	—
Mer an Silberschrotten, Aufgrundt und Zisalyen	—	—	—	—
Erstlich ein Post schaidtsilber wigt 19 mr 4 lot 2 q helt 15 lot 2 q 2 ½ den. Id est	19 »	4 »	2 »	—

Adi 17. Octobriss mer ein schaidtsilber wigt 16 mr 3 lot 1 q helt 15 lot 2 q ½ den. Id est	16 mr	3 lot	1 q	—
Adi 4. Nouembriss mer ein schaidtsilber wigt 3 mr 14 lot 2 q helt 15 lot — q — den. Id est	3 »	14 »	2 »	—
Mer ein Zainl Kaufsilber wigt 9 lot 1 q helt 7 Lot 2 q	—	9 »	1 »	—
Mer 4 unterschiedliche Taler di probiert wordn di wegn 6 lot 1 q, halt 13 lot	—	6 »	1 »	—
Mer ein Kürndt, vo (r)iren Aufgrundt wigt 2 mr 1 lot 1 q helt 6 lot — q 3 den	2 »	1 »	1 »	—
Weisgroschenschrotn von der lesten Post erweis	4 »	10 »	2 »	—
Weisgroschen Abguss eodem	4 »	14 »	1 »	—
Weisgroschen Zisaliy 48 gr	—	2 »	3 »	—
Claingroschen schrotn von der Lestn Post Crucis	2 »	7 »	2 »	—
Claingroschen Abguss	2 »	8 »	2 »	—
Claingroschen Zisaliy 5 flß 35 gr	1 »	5 »	—	—

Taler, weiss und claingr. auch Weispheningprobroschen und von ducaten Crucis und Lucie des 77 etc und Reminiscere, Trinitatis und Crucis anno etc 78 etc di sollen vermug Irer Raittung vorhanden sein. Zwai Lot unterschiedliche Probn von den Jungsten goldigen Silber so dem Hans Hardter zum schaidtn uberantwort worden.

Vorrat an Phandt.

Der Frau Gotschkin auf 2 Ducaten 2 Cronen und ein goltene Asperl geliehen	6 flß	— gr	— den
Dem Wolff Schneider auf ein silbern messerschmidt und ein beschlagen blechl	16 »	51 »	3 »
Dem Cristoff Laub auf 11 silberschandln so 11 ½ Lot wegn geliehen	9 »	51 »	3 »
Dem Wolff Embring auf schandln und ein silbern Ring so 10 ½ lot wegn geliehn	5 »	—	—
Mer auf ein Toppeltes guldes Treuringl	5 »	—	—
Dem Wolff Schelhamer auf ein grosse vergulde(ne) silber Kandel geliehen	40 »	—	—
Mer auf einen silbern Teckhl geliehen	4 »	40 »	—

In des Herrn Müntzmaisters Zimer.

In der grossen Stuben.

Erstlichen zwen Tisch.

Ain Phenckhtischl an der wandt angemacht.

2 Lainpenckh.

3 stuel.

1 Kupherner ofendopf.

66 Tigl zu 60 und 70 mr.

56 Tigl zu 20 und 30 mr.

18 Schöpftigl.

Im verschlaggenen Stubl an der grossen Stuben.

1 Tisch.

1 Kasten mit zwolf schubladen.

In des Münzmaisters Schlafcamer.

1 Himelpet und ain Nieder zerprohen(es) spanpett.

1 Tischl mit 3 schubladen.

1 Eisern(er) Kasten so im vorigen Inuentari nit gesetzt worden, den man aber mit dem schlüssl nit speren kann.

2 schlechte Truchen ane schloss.

3 angenagelte stol(le)n.

Aufn Sal vor der grossen Stuben.

1 Rundt Tischl zerprohen.

Im stuebl so in Hof gehet.

2 Tisch mit schubladen.

1 Himelpett.

1 Eingemauerte Almer.

2 fuer Penckh.

7 steln.

2 stuel mit Lain.

In dem verschlaggenen Stubl.

1 Tischl mit 2 schubladen.

3 steln.

1 Eisen Plattschloss zu dem Gwelb aufn sal gehorig zerprohen.

- In der verschlagenen Camer daneben.
 2 Spanpett und 1 Himelpettl.
 1 Truehen ane schloss schlecht.
 Im Haus vor der grossen Camer.
 10 Lidern Wasserember.
 1 Alte Hülczern Truehen gar zerprochen.
 In vordern Stubl bey der Pabulaczen.
 1 Tisch vnd ain Lainpanckh.
 1 Kandrechen.
 1 Kuphern ofendopf im ofen.
 Aufn Pabluaczen.
 2 Tischi.
 In der Küchel.
 1 steln zum Küchelgeschier.
 1 Essenpalg.
 1 Zerprochen Probierofen.
 1 Kluft.
 1 stockh darauf man fleisch Hackht.
 1 zerprochene Penckh.
 Vor der Küchel.
 2 Speissalmer die man speren kan.
 Mer in einer Camer wo man in das Klain Stubl
 gehet auf der Erden.
 1 Spannpett.
 In der Schreibstuben.
 2 Tisch mit schubladen ane schloss.
 4 steln.
 1 Giesalmer.
 11 Grosse Ungebrauchte Tigl.
 3 Claine Tigl.
 Die Ambts wag in einem versperren Kasten sambt 2 stockh gewichten, aines von 100
 und das Ander von 50 mr. sambt einem eingesezten gewicht von 64 mr.
 3 schlüssl zur schreibstuben.
 Im Gewelbe zu negst an der Schreibstubn da di Cassa ist.
 1 Hülczern Tafel zum gelt Ausszeln.
 1 steln.
 1 Truehen und ain Kasten. Jedes mit zwai schlossen.
 1 wappalckhen ane schaln.
 Im Hindern gewelb.
 2 spanpett.
 1 steln.
 7 Messing spruczen.
 Etliche alte geprauchte Tigl.
 Bey 1½ Centen Alte Münzeissen.
 In der Camer ob der grossen Stuben.
 1 Unaufgeschlagen spanpett.
 1 Truehen.
 2 steln.
 1 Tisch an zwen fuess.
 Im Patstubl aufn Sal.
 1 Kupherner Kessel.
 Im Stubl auf der Erd.
 1 Tisch.
 Im Vorhaus so eingefaln.
 1 Tisch.
 In des Georg Nutzen Müntzers Zimer.
 1 Tisch.
 1 Kandlramb.
 3 steln.
 1 Kupherner ofendopf.
 In der Camer.
 1 spanpett.
 In der andern Camer.
 1 spanpett.

Vorrat ins Gwardeins Zimer.

- In der undern stuben 2 Tisch mit schubladen.
 1 alte Lainpanckh und 2 Lainstuel.
 Im schreibstubl ein Langer schreibtsch mit schubladen.
 1 alt zerprochen faelpett.
 1 angenagelt Kandrechen.
 1 Kuphern ofendopf im ofen eingemacht.
 2 Messinge spruczen.
 1 Marckhwag.
 1 Grosse wag darauf etliche marckh gewegen werdn können sambt einem Khastlein.
 1 Ercztwag sambt dem Kastl.
 In der undern Camer.
 1 Himelpett.
 Im Haus ein Teckhprott.
 In der Küchel ein Haustockh.
 Im obern Zimer.
 1 Tisch.
 1 Lainpanckh.
 In der Camer dabeij.
 1 Himelpett.
 In der Andern Camer 1 spanpett.
 In der driden Camer drei spanpett.
 In der Probier Camer.
 1 Eiserner probierofen.
 1 beschlagner probierofen.
 1 Ausschlaghamer.
 1 Kolhamerlein.
 1 Ampas zum silberproben und Anderer Probiernotturffen.
 1 Klain inseczlofflein zu den ercztpobn.
 Etliche Alte verprauchte Ruerhäckhlein.
 1 Ampasslein und Hamer zu den Goltproben.
 Etliche Ausschlagmaissel zu silber und Golt.

Vorrat in der Schmittn.

- Gancze Taler.
 4 Talerstockh.
 5 Talerobereissen.
 Halb Taler.
 2 Halbtalerstockh.
 4 Halbtalerobereissen.
 Viertl Taler.
 3 Vierteltalerstockh.
 1 Viertalerobereissen.
 Auf weissgroschen.
 2 weissgroschenstockh.
 1 weissgroschenobereissen.
 Auf Claine Groschen.
 2 Claingroschenstockh.
 Auf weissphening.
 3 weisspheningstockh.
 Auf Golt.
 1 Ducatenstockh.
 2 Ducatenobereissen.
 Auf Schauphening.
 1 schaupheningstockh.
 1 schaupheningobereissen.
 Auf Rechenphening.
 3 Rechenpheningstockh.
 3 Rechenpheningobereissen.
 5 Guete Anpas.
 1 Alter Anpas.
 9 Queczhamer.

- 4 Zainhamer.
 9 Präghamer gross und clain.
 2 fleckhamer.
 6 gar Alte Queczhamer.
 8 stückhl und Benembschern guet und boss.
 4 Beschlaghamer.
 4 Bleder zu stückhlschern.
 1 Neuen schliffstain.
 4 Benembwagl sambt den galpl.
 4 Benembbenckh.
 4 Beschlagzangen. Zu groben und Clainem Gelt.
 9 Kupherne Durchschlagpeckhen.
 5 Alte Kupherne Queczschaln.
 1 sag.
 1 schmitmesser.
 1 Hackhen.
 1 neue und zwo Alte Gluephanen.
 3 Zainenkandl.
 14 Alt und Neu Vass Hölzer.
 3 Küchern Mueltern.
 1 silbergabl.
 1 silberschaufl.
 1 grabstang von eissen.
 2 Aufhebtischl.
 1 Leschzuber.
 1 schlickvass.
 4 neue Quecztruecher.
 3 neue Handtruecher.
 1 Grosser eisserner Kasten mit 3 fuerlegsschlossern.
 3 zalpret.
 2 Pregfel.
 5 Zainhackhen.
 Bei 3 oder 4 Centner alt zerschlagen eissen.
 In der Giesscamer am Vorrat.
 Erstlichen zwen neue windtofen sambt 2 fuessen.
 1 Alter zerprochener windtofen.
 2 eisserne Traln.
 5 Einseczangen zum silber, gross und Clain.
 3 giesszangen.
 1 Eisserner einseczlöffl.
 1 Eisserner Löchterter Abschöpföffl.
 2 Eisserne Kluft.
 3 Ruerhackhen.
 1 Eisserner Töckhl über die Tigl.
 2 giessbanckhn zum Talergiesen.
 2 Eisserne einguss zum Talern.
 4 Eisserne Pögn zum giessen.
 13 gross Tigl zu 500 mr.
 14 Tigl zu 20 und 30 mr.
 1 grosser Kupherner Khuernstkessl.
 1 stauthhamer.
 1 Hülzerne verschlossene Almer.
 3 streichhölzer.
 1 Gross Harensib.
 1 Merschner sambt dem stoss.
 1 Kupherner waissmachkessl.
 1 Hülzen weissmachschaff.
 2 guesswandl.
 2 weissmachsäkh.
 1 Penckh dararuf die Tigl stehn.
 1 Kolschaufl.
 5 $\frac{1}{2}$ zerstossen Kreiden.
 12 alte geprauchte Tigl.
 $\frac{1}{2}$ Kuefen Salz.
 Bei 15 $\frac{1}{2}$ weinstain.
 1 alte Holczhaggen.

Mer im Gwelb da man schaidt und zimentiern tuet.
 Ein Kupherner Kürndtkessl.
 Ain Alder zerprochener Tisch.

L. S.
Tobias Gebhart,
 Münzmaister.

II.

1611, 23. listopadu. Inventář budějovické mincovny. (Praha, Archiv Ministerstva vnitra, MM 5, 27, IV.)

Inuentari und Verczaichnüs alles vorhandenen Münzzeugs bey Irer Kun. Mt. etc Münz zu Budweis, was in ainen und andern befunden worden als volget.

In der Münz oder Schmitt Stuben.

- 14 Münzampäs, 7 leedig und 7 in die Ziestenstückh eingeschlagen.
 15 Queczhammer guet und boes.
 2 Pflockhammer.
 3 Vorschlaghammer zum Pregen.
 8 Beschlaghammer.
 11 Beschlagzangen.
 3 Claine Präghammer aus der Faust.
 1 Stückelscheer auf Taler.
 3 Benembscheren auf Taler.
 3 Stückhelscheren auf Claingeldt.
 1 Spaltschere.
 4 Guete Giespögen.
 3 Alte schlechte Giespögen.
 8 Zainhäckhen.
 26 Fasshölzer auf Prob und Cleingeldt.
 4 eiserne Leichter.
 6 Ferl.
 1 Marckhwag.
 4 kleine guete Benembwäglein.
 5 Stückh Richtpfening.
 4 Queczschaln von Kupfer.
 1 Morser von Glockhenspeis sambt dem Staffel.
 3 Benembpenckh sambt den bafeln.
 1 Stückheltischel.
 4 Hülzerne Stuel.
 2 Hülzerne geflochtene Sesseln zum Pregen.
 5 Khisten.
 5 Alte Quecztüchen.
 2 Zinerne Kannen.
 1 Zinern Salzfas.
 1 Eiserne Prechstangen.
 1 Eisern Keul.
 1 Eisernes Möserle.
 1 Cleines Hammerle.
 2 Locheisen zum Hammerstilaufschlagen.
 2 Gieswandlein, dat eine mit Eisenraifen.
 2 Wasser Kannen.
 1 Queczfass.
 2 Schleifstain mit eisern Wellen und 1 Horn.
 2 Peckhen mit Pürgeme.
 2 Tisch mit einer Schubladen.
 1 lerdige Panckh.
 1 Tafel die Calender drauf zu machen.
 1 grosse Handtsteg.
 1 kleine Handtsteg.
 1 Hackhen oder Ax
 2 Schmidtmesser.
 1 Beisang.
 1 Holczraschpel.
 1 Grosser Pehrer.

- 1 Hülzerne Ahmer zu den Wagen.
- 2 Handttücher.
- 1 Weismachschwamb.
- 7 Hammerstil.
- 11 Setzpretter.
- 1 Hainzerpanckh.
- 1 Hülzerne Farth
- 1 Schwacz Kreuz zur komb. farth.
- 2 Hülzerne Richtschwert.
- 3 Ziesen.
- 5 Pregfäse.

In der Glüe ehs[t]en neben der Schmittstuben.

- 3 grosse eiserne Gluephannen guet und boes.
- 4 kupferne gelochte Münzpeckhen.
- 4 kupferne Meltern.
- 1 kupfern Weismachkessel.
- 2 Grosse eiserne Ring und 3 fües.
- 1 eiserne Zaing[a]bel.
- 2 eiserne Klüften.
- 1 eiserne Krain.
- 1 eiserne Schaufel.
- 1 alt Handt oder Plaspägel.
- 11 Hülzerne Moltern.
- 2 Hülzerne Leschzueber.
- 1 eiserner Stelkral.
- 1 Hülzerne Kohlschaufel.
- 1 Kohlkaider.
- 1 Fulfesser zum Koltragen.
- 1 Ofengabet.

In der Canzlei oder Schreibstuben.

- 1 grosser eiserner Khasten.
- 1 eisener Kasten etwas klainer.
- 1 grosse hülzerne Truhen.
- 1 langer Kasten mit 2 Schubladen under der Wag.
- 1 Langer Schreibtisch mit 2 Schubladen.
- 2 kleinere Schreibtischel mit Schubladen.

Wagen und Gewicht.

- 2 grosse Silberwagen mit messen und kupfernen Schalen.
- 2 klein Marckswagen mit messenschalen.
- 2 messerne Stockgewicht, jedes auf 55 Mr.
- 1 Stockgewicht auf 44 Mr.
- 1 Stockgewicht auf 33 Mr.
- 1 messern eingesezt Gewicht auf 32 Mr.

Münzeisen.

2 Stockh	} auf gancze Taler.
3 Obereisen	
1 Stockh	} auf halbe Taler.
1 O. eisen	
1 Stockh	} auf Orts Taler.
1 O. eisen	

- 1 Stock und eisen auf Raitpfening.

Über dise sint noch allt verschlagene Stock und Münzeisen vorhanden ungefehr ½ Centen.

- 12 grosse Münz oder Giestigeln.
- 21 mittelmessige Giestigeln.
- 15 Giestigeln wieder kleiner.
- 4 kleine Secztigelein.

Im Gewölb neben der Schreibstuben.

- 1 langer Tisch mit 2 Schubladen.
- 1 Hülzern Lange Truhen.
- 1 Kupherner grosser Padtkhessel.
- 2 Münzcampas, ainer ohne Pefin.

In der Giescammer.

- 2 grosse Drengenhammer.

- 1 eiserner Dreyfues und Ring zu einem Windtofen.
 - 1 eiserne Giespanckh und Plech.
 - 1 Vorsen Plech.
 - 1 eisner Morser.
 - 2 eiserne Einseczlefel.
 - 1 grosse eiserne Zang.
 - 3 Gieszangen.
 - 1 weite Zang zum Silberdrenge.
 - 3 eiserne Stuercken.
 - 1 eisern Kernhackhen.
 - 3 Klufte darunter 2 clain und alt.
 - 1 eisern Schrottmaissel.
 - 1 gedoppelter Blaspalckh.
 - 1 kupferne Queczschaln.
 - 22 Stück Eisen untern Giesofen, so zimlich verprent und weckh gesindert.
- Im Münzhof.
- 2 kupferne Wasseremer an einem eisernen Sail im Prunnen.²⁾

Dieser vorbeschriebene Münzzeug, so auf der Heren Directorn und Cammerräth im Kunigreich Behaimb genedigen Beuölch durch uns nachgeschriebene Commissarien eingezogen, ist ausser der sieben in die Ziesten eingeschlagenen Ampas aller in ein wohnerwartegewölb zusamben gelegt. Und der Schlüssel den gewesenen Münzmaister, Herrn Christofen Mattighofer von Sternfels in Handen gelassen werden, allein zu dem und wann auf der Cammerbewilligung zum Prägerischen Münzamt etwas abgefordert würde, er solches überschickhen khonne.

Actum Budweis den 23. Nouembris A^o 1611.

L. S.

Hanns v Stekl,
Berckrath.

L. S.

Benedict Huebmer

L. S.

Valentin Schütner,
Oberperckmaister.

L. S.

Chr. Mattighofer

L. S.

Daniel Glasperg,
Perckmeister zu Tabor.

L. S.

Matthias Kulle,
Perckmaister.

Na poslední stránce:

Budweisisch Münzcinuentari über den vorhandene Münzzeug, so sich bey Einstellung der Münz daselbst A^o 611 den 23. Nouembris befunden.

III.

1649, 1. z á ř í. Inventář jáchymovské mincovny. (Prah, Archiv Ministerstva vnitra, MM 5, 89, 2.)

Na obálce vpředu:

Inventarium des Münzgezeugs und Hausraths wie der am ersten Septembris A. 1649 im Kay. May. Münzhaus zu St. Joachimbsthal befunden worden.

Text:

Inventarium des Münzgezeugs und Hausraths bey der Röm. Kay. etc auch zu Hungarn und Boheimb Konig. May. unsers allergnedigisten Herrn Müntzamt in St. Joachimbsthal auf vorgehendes Ihrer Kay. May. Oberamtsverwaldters des Edlen und Ehrnesten Herrn Johann Jacob Kütners Ambtsdecret, was sich nach dem Inventario, welches bey Zeiten des gewesten Müntzmeisters Herrn Georgi [sic] Steinmüllers aufgerichtet, dessen Datum der 5. Julii A. 1621 (welchem Herr Davidt Knobloch Müntzverwaldter succedirt) anietzo durch uns hiedurch deputirte als Herrn Friedrich Schauben, Ambtschreibern, Johann Freystein, Müntzquardein und Christopf Bergern Schmitmeister den 1. Septembris Endes benannten Jahrs befunden, specificirt und verfertiget worden.

In der Müntzamtstuben.

- 3 grosse Wagbalkhen mit ihren zuegehörig Mesingenschaalen, dauon eine in das Brenhaus gehörig.
- 4 taugliche Marckswagen.
- 1 höltzerne Geldtrage.
- 2 lange Waagtaflen.

²⁾ Až sem je inventář psán jednotně. Ostatek i s podpisy je psán jiným inkoustem, zřejmě komisi na místě.

- 1 Schreibtisch mit einer grünen Deckhen.
- 1 Kastel darein Probgroschen zuelegen.
- 2 Sitzstüle.
- 1 gros Marckhschlos vor die Müntzstuben.
- 1 blechener Trüchter zum Geldteinfasen.
- 1 eisernes Gütter in dem einheizofen.
- 1 grösser Gütter von Holtz, grün angestrichen.
- 1 gros Blindtschloss am Schreibthür.
- 2 eingesezte erfurdische Marckgewichte, eines von 32 Marck, das andere von 64 Marck. Die Güestügel sein aufgangen.

In der Almer bey des Schmitmaister Truehe.

- 7 Stöck auf weise Groschen.
- 2 Stöck auf kleine Groschen.
- 6 Obereisen auf weisse Groschen.
- 3 Stöckh uff Halbe Thaler.
- 3 Obereysen-uff kleine Groschen.
- 37 Obereysen uff gantze, halbe und Viertelthaler.

In der Almer bey der Silberwaag.

- 2 Stöckh uff gantze Thaler.
- 1 Stockh uff Ortsthaler.
- 2 Stöckh uff weisse Pfening.
- 1 Stockh uff Raitpfennig.
- 2 Dopeisen uff Weispfennig.
- 10 Stöckh uff $1\frac{1}{2}$ und $\frac{1}{4}$ Thaler.

Müntzeisen in ainer Almer bey dem Fenster in der fördern Amtstuben.

Von vorigen $1\frac{3}{4}$ C. Stöckh und Eisen ist noch etwas vorhanden meistens aber verbraucht worden.

Gewichte.

- 64 Marckh, 60 Mr, 24 Mr, 20 Mr, 12 Mr.
- Mehr 64 Mr eingesezt wiener gewicht.

Von den zwey eisernen rothen Truchen zuem Gelde ist noch eine ganz, die andere wie die andern abgehenden Stückh, von fein des Vöckhern, Theils zerschlagen, theils weg genommen worden.

- 1 schwarz eiserne Truhe, braucht der Schmitmeister.
- 1 Zinnern Handtfas.
- 1 Steinerne Schreibtisch eingefast mit 2 Schubladen und einer Holtzerner Deckhen, darauf man schreiben kann.
- 1 Helleparthen.
- 1 grose lederne Geldtbüche.

Im Gewölb bei der Müntzamtstuben.

- 1 grose Truchen mit Eysen beschlagen.
- 1 eiserne Rörenboürte oder Rabiger.

Item ist in der fördern Stueben ein Repertorium, darinnen die Stöckh und Eisen von dem Janischen Erben erkaufft, dabey ein Inventarium haben sich aber in Abzählen befunden in allem 59 Stöckh und 55 Obereisen. Item 8 Stöckh und 8 Obereisen, sickhet sich keines zuem andern.

In der Giescammer.

- 2 kupferne Böden, ein groser und ein kleiner.
- 3 gelöcherte kupferne Weismachbeckhen.
- 3 Warcz und Spitzangen.
- 3 Gieszangen.
- 1 grose Feuerkluft.
- 2 kleine Klueft.
- 1 eyserner Rührhackhen.
- 1 eyserne Schaufel.
- 8 eiserne Giesbögen mit Schrauben.
- 1 eyserner Mörser sambt Stöffel und Deckhel.
- 2 Giesofen beschlagen.
- 2 alte eiserne Giesbänkhe zum Thalern.
- 1 eyserner Dreiffues sambt 6 Eisen, darauf der Giesofen stehet, mehr 2 Paar Trolln, darauf der Giestügel stehet.
- 1 Hülzerner Stockh mit ein Eisenraif und Plattn.
- 2 eiserne Seczlöffel.

- 1 weismachofen mit ein Eisenraif und etlichen Stangen darauf das Holcz lieget.
- 2 Gieswannen.
- 2 Schöfflein.
- 2 Wasserkannen.
- 1 Helleparthen und ein Spies.
- 1 Mesinge Sprützen.
- 2 Hüphen.
- 15 Stürzen und Tiegelfüese.
- 15 Näglein und Schöpftügel.
- 4 alte Schrotmersel.
- 1 groser Prüscher zum Silberdrenge.
- 1 Hammer, damit man die Zangen richtet.
- 1 eyserner Rayf zu ein Gieswännel.
- 10 Querczschammer [sic].
- 1 Präghammer.
- 8 Plattenhammer gros und klein.
- 16 Beschlagzangen.
- 1 eisernes Gütter in den Einhaizofen.
- 2 Pläckhammer.
- 2 Hämmer zum Vorschlag des groben und kleinen Geldes.
- 8 gros und kleine Stückhel und benambscheren des Geldes.
- 1 eiserne Prechstangen.
- 4 grose und 3 kleine kupfermuldern.
- 2 küpferne Querczschalen [sic].
- 1 Krühlau und ein hölzerne Trag.
- 3 Benembwagen.
- 2 Marckswagen zu Aufziehung der Gelder.
- 4 küpferne Geldtbeckhen.
- 8 eiserne Stöckhleichter zum Giesen.
- 44 fashöltzer.
- 1 Pragfell.
- 1 Querczfas [sic].
- 2 Querczschtücher [sic].
- 2 Pagament Siebe zum Weispfennigdurchschlagen.
- 9 Zysen sambt ihrem Eisernrügeln.
- 5 Vöszlein zuem verschlagen mit Eisernraifen.
- 3 Zainhakhen.
- In der Gluekhcammer.
- 2 Pfannen.
- 1 Glüestockh.
- 1 Silbergabel.
- 1 Klüft.
- 1 Leschzueber.
- Oben uffn Saal zwischen den Stuben.
- 1 langer Spies und vier Helleparthen.
- 2 messinge Sprützen in Müntzhaus vorhanden und zwey sein ins Zehenthau kommen, alda zuebefinden.
- 1 Tisch, zwey Schrothhackhen und ein achorner Tisch.
- In der klein Stueben herueber.
- 1 länglichter Tisch.
- 1 groser Hengleichter.
- 1 Spanbett in der Cammer darneben.
- In der Erckher Stuben.
- 2 Tische.
- 1 Tische [!] in Schreibstüeble.
- 1 grose Almer mit 16 Schubladlein.
- 1 grosser messinger Hengeleüchter.
- 1 Schrankh in die Mauer gemauert mit 4 Thürlein, 16 Schüebekästlein und dreyen Fächen.
- 1 eingefast Bret zur Lastafel.
- 1 eyserner Leuchter.
- 1 Lichtscher.
- 1 Farth.
- 1 Sandtseiger von $\frac{1}{4}$ Stundt.
- 1 Mesinge Sprütz ins Münzhaus gehörig.
- 2 Plach mit Buckeln darin man die Proben ausgüest.

- 4 Mersel zum Pleyschrotten.
- 1 Papirscher.
- In Probierküchel.
- 1 alter nunmehr niemertauglicher Probierofen.
- 1 zwayfacher Plasbalg.
- 1 groser Mesinger Mörsel sambt den Stässel.
- 4 alte eiserne Klueft.
- 1 eisernes Krückhel.
- 4 alte Rührhäckhel.
- 2 Zangen damit man die Tüegel heraushebt.
- 1 alte eiserne Schaufel.
- 1 Ofengabel.
- 2 Flaschen in der Cammer.³⁾

Inventarium des Gwardeinzeugs und Probierristung so bey
mein Johann Freystein Abtret und Uebergebung Herrn David Könnner den 11. Octobris
A^o 1649 in der GwardEinstuebencammer und Zugeherung allenthalben befunden worden.

- In der Cammer neben der Gwardein.
- 90 alte nunmehr untaugliche Probiermuffeln zum Theil in der Stuben.
- 2 dämmerne Breukrüg.
- 10 eiserne Ausschlagmeissel.
- 3 alte Probierofen.
- 5 alte Sieble.
- 2 alte Plasbälgn.
- 4 alte eiserne Löffel zuem Kuegelgüessen.
- 1 Silberbrennmufel.
- 7 eiserne Kuge[l]form gut und bö.
- 1 Abdruckhängel.
- 1 grose Wag samb Mesingschaln.
- 1 Mesinger aufzueg zu einer Marckwag.
- 5 kleine aufznegel aufn Seinbs in Lauter.
- 3 holtzerne Capelnschlagel.
- 1 Probiergehaus.
- 1 lange Tafel oder Tisch.
- 1 grüne Almer.
- 1 eiserne[r] Mörsel.
- 1 eisernes Körbel zum Goldtproben.
- In der GwardEinstuben.
- 1 Hammer zum Silberschlagen.
- 1 Polierter Ambos.
- 1 Kastel darinnen 5 alte Probierw[a]gn.
- 1 Aufziehmag in einer Schachtel.
- 1 kleine Marckhwag.
- 3 Stahlene Feilen.
- 10 englische Capellenfuetter über der grosen Wag.
- 1 Ein Schmidtschehr.
- 1 Peiszang.
- 1 Schabmesserle.
- 1 eiserne Zang das man die Stückhlsilber damit abkürht.
- 1 Stückelscher in der Cammer.
- 1 Quartzscher.
- 1 Anschlaghammer.
- 1 klein Hammerle.
- 1 Ambos.
- 4 Ziementpüchsen.
- 1 Kastel, darinnen Ducaten, Cronen und Reinischgewicht abgetheilt.
- 1 groser Tisch alda.
- 2 Dreyfüssige Stuel.
- 2 schwartzn Schreibtafeln.
- In der groszen Cammer.
- 1 langer Tisch mit zehen Schueblein.
- 1 gros gelbes Himmelbeth.
- 1 Roth beschlagener Kasten.

³⁾ Odtud až po vardajnský inventář je stránka prázdná.

- In der Kuchel.
- 1 Brather[d].
- 1 Tischle ohne Schubladen und ein klein Tischle.
- 2 Töpfbrett mit güetter Thürlein.
- 1 Speisalm[er] mit verschloenenen Güetter in dem Speisgewölbe an der Kuchel.
- In der Stuben über der Schmitten.
- 1 Tisch.
- 1 Tafel, liegt aber uffen Boden.
- 1 gemauerte Almer mit 5 Schubladen und drey Fachen, sambt den löden mit Sch[l]ösern.
- 1 gros gemahlt Himmelbeth mit einem Schnebbetlein in der Cammer darueber.
- Hinden in kleiner Stüblein.
- 1 Tisch, ein bretgestell über der Cammerthuer und ein schlechte[r] Giesalmer.
- 1 Leisten [?] mit Hölzernägeln und ein klein Faulbettel.
- Oben in ainer sonderlichen Cammer.
- 4 Lehnbenckhe guet und bö durcheinander.
- Im Probirstueble ufm Gang.
- 1 klein schwartz Schreibtischlein.
- 1 klein doppelt Blasbälgel zum Probiren.
- 1 Probiröfle.
- In dem Müntzhofe.
- 2 Stangen mit lidern Wasseraymer allenthalben 28 zuebefinden.
- 1 Ambos zum Silberdrenge.
- 3 Fülffäser zuem Kholentragen.
- 1 neu beschlagener Wassertrag und zweue alte.
- Im Eingang des Hauses.
- 2 lange Fahrten.
- Im undern Gewölb darneben.
- 1 Geldtstockh.
- 1 Kántner und aldt eysen zue einem Ofen.
- 12 höltzerne Prägstockhe.
- 2 Ambas.
- 3 Prägstöckhe von Eysen.
- In der Wardeinstuben.
- Was in derselben allenthalben vorhanden, ist darüber von Herrn Freystein ein absonderliches Inuentarium dem Müntzprobierer Herrn David Könnner übergeben, dauon ein Exemplar Herrn Oberamtsverwaldtern zuegestellt.
- In der Badstuben.
- 3 Schultzbänke.
- 2 Fenster.
- 1 gros kupferner Einhaitzkessel.
- 1 kupferne Badewanne.
- 1 Tischle in Abziehestüeble.
- Im Gewölb gegen der Badstuben.
- 2 grosse Fässer.
- 1 gantz eiserner Ofen.
- 2 Tische.
- 10 ziehverck zuer Münczdruckerey.
- Ist sonst mehr hin und wieder perhanden.
- 1 gros eisernes Gatter im Ofen der Erckherstueben.
- 1 Schliffstain.
- 1 feyner Haackhen.
- Im Pferd stall und undern Keller.
- 1 Haberkasten, 2 neue und 2 alte Kántner und vier Kántner im aussern Keller.
- Vor dem Münczhaus.
- 1 Wasser Pötting.
- 1 eiserne Feuerphan.
- Na obálce vzadu poznámka:
- Visitation des Müntzhauses sambt dem Inuentario. Lit. K.

EMANUEL HAUNER:

PREMONSTRÁTSKÉ MEDAILE, JETONY, ZNÁMKY A ODZNAKY BÝVALÉ ČESKOMORAVSKÉ CÍRKARIE.

První pokus o soupis.

(Tab. IV. a V.)

I.

V roce 1932 pojal jsem myšlenku, že sepiši veškerý numismatický a jemu příbuzný materiál, odnášející se k premonstrátskému řádu v Čechách a na Moravě. Viděl jsem, že velká jeho část zůstane mimo rámec Příbilova »Soupisu československých svatostek, katolických medailí a jetonů,«¹⁾ a k práci mne také podněcovalo blížící se osmisté výročí smrti zakladatele řádu sv. Norberta, k němuž se na rok 1934 konaly přípravy. K základnímu souboru, jež sepsal Bedřich Příbil, poskytla mi hlavní přírůstek sbírka pana Ignáce Tabarky z Rymice; dále jsou tu nové objevy, nové ražby a také dosti četné zprávy, nasbírané z numismatické literatury. Odklad s publikací práce byl jenom prospěšný, ježto mi časem přibýlo hodně nových poznatků k úpravě a vysvětlivkám; přesto nazývám tuto práci jen pokusem. — Pouhé srovnání mých popisů a poznámky k nim, dále výčet mých kusů, shodujících se s příslušnými místy u Příbila, ukáže, že nejde o pouhé opakování.

2.

Tento pokus o sepsání českých premonstrátských medailí, jetonů, známek a odznaků, jež vznikly přímo v prostředí premonstrátského řádu nebo mimo něj, ale v nějakém poměru k němu, nelze označiti za soupis náboženské medaile přesto, že jde o kusy seskupené kolem katolické řehole. Proti dřívějšímu pojetí pokládám za nutno přesně rozlišiti náboženskou medaili, tedy předmět odnášející se ke katolickému náboženství a kultu, či-li devotionalii, od církevní medaile, jež má vždy ráz historický (pamětní), buď osobní nebo věcný neb místní a ještě mnohem více se odlišuje od medailí, jetonů, známek a odznaků, jež jsou nějak poutány k některé náboženské neb církevní instituci, nemají povahy ani náboženské ani církevní. V tomto soupisu tedy lze najíti všechny tři druhy, jež snadno lze rozeznati dle obrazu, legendy a účelu. Co do obsahu týkají se zde popsané kusy nejen sv. Norberta a jím založeného řádu řeholních kanovníků premonstrátských, řádových světců spolu se zemskými patrony, řádových chrámů, klášterů a residencí, členů řádu, událostí a slavností, poutních míst mariánských, ale také církevních i světských osob, věcí a dějstev, jež jsou v příčinné souvislosti s premonstrátským okruhem (na př. distribuce viktualii, odměny, upomínky).

Všechny tyto druhy těchto kovových památek jsem roztřídil podle klášterů, k nimž patří buď bezprostředně nebo afiliací, nebo dobou jejich založení, kdežto při vnitřním uspořádání těchto oddílů jsem se přidržel skutečné chronologie nebo odhadnuté doby vzniku sepsaných kusů.

Přesto, že jsem shledal po sbírkách a v literatuře všechny mně dostupné kusy, přece jsem přesvědčen, že tento soupis bude lze doplniti nově nalezenými a dosavad nepoznanými, hlavně lidovými medailkami (agnuskami), jetony a odznaky. Vždyť počet klášterů, far, poutních míst českomoravských

premonstrátů byl do roku 1784 (doby to osudného rušení klášterů) mnohem hojnější než nyní, takže lze předpokládati i nové objevy. Tak byly tehdy v oblasti českomoravské církve zrušeny tyto kláštery: Doksany, Chotěšov, Milevsko, Hradiště, Louka, Zabrdovice a mnoho k nim příslušných míst; a českomoravská církve před 24. březnem 1781 (kdy místo ní byla zřízena rakouská kongregace premonstrátských klášterů) zahrnovala též kláštery v sousedních zemích, jež, ačkoliv jsou mimo rámec mé práce, měly k našim vždy určité vztahy.

Materiál, jež jsem popsal podle originálů, jest z těchto sbírek:

1. Zemského musea v Praze,
2. Zemského musea v Brně,
3. Městského musea v Písku,
4. Královské kanonie premonstrátů v Želivě,
5. pana Ignáce Tabarky v Rymici, pošta Holešov (Morava),
6. † pana Bedřicha Příbila v Praze,
7. pana Karla Chaury v Praze,
8. pana Josefa Sojky v Praze,
9. z mojí vlastní.

Ostatek je popsán podle záznamů v numismatické literatuře, případně podle vyobrazení, kde byla připojena. Jsou to spisy:

1. J. Appel, Repertorium zur Münzkunde des Mittelalters und der neueren Zeit. Wien 1820—1829.
2. K. Domanig, Die deutsche Medaille in kunst- und kultur-historischer Hinsicht. Wien 1907.
3. (Eduard Fiala), Beschreibung der Sammlung böhmischer Münzen und Medaillen des Max Donebauer. Prag 1889. — Zkracuji: D.
4. J. Horský, Sammlung s. Münzen und Medaillen der österreichisch-ungarischen Monarchie. 1910.
5. W. Killian, Verzeichniss der ausschliesslich böhmischen Münzen- und Medaillen-Sammlung. Wien 1858. — Zkracuji: K.
6. Leo Kuncze, Systematik der Weihemünzen. Raab 1885.
7. Josef Mareš, Václav Jan Seidan a jeho dílo. Num. Čas. X., 1934, str. 84—145. — Zkracuji: M.
8. Medaile v zemích českých. Praha 1924. — Zkracuji: MZČ.
9. (Heinrich Otakar Miltner, Josef Neumann), Beschreibung der bisher bekannten böhmischen Privatmünzen und Medaillen. Prag 1852—1870. — Zkracuji: M. N.
10. Josef Neumann, Beschreibung der bekanntesten Kupfermünzen. Prag, 1858—1872. — Zkracuji: N.
11. A. von Obst, Über Gnaden- oder Weihemünzen. Mittheil. d. Oest. Ges. f. Münz- und Medaillenkunde. I., 1905, Wien, str. 52.
12. A. L. Pachinger, Medaillen von Peter und Paul Seel. München 1904. — Zkracuji: Pachinger-Seel.
13. A. L. Pachinger, St. Bernard auf Medaillen. Mittheil. d. Bayer. Num. Ges. München, 1914/1915.
14. Bedřich Příbil, Soupis československých svatostek, katolických medailí a jetonů. Num. Čas. VII., 1931 a XIII./XIV., 1938. — Zkracuji: P. (Kdekoliv za zkratkou P se vyskytne číslo s hvězdičkou, značí hvězdička vyobrazení v uvedeném díle.)
15. L. Welzl von Wellenheim, Verzeichnis der Münzen und Medaillensammlung. Wien 1844/1845.

¹⁾ Vyšel první díl v Num. Čas., r. VII., 1931 a druhý díl tamtéž r. XIII. a XIV., 1937 a 1938; oba díly samostatně jako zvl. otisky.

16. Eduard Fiala, Collection Ernst Prinz zu Windischgrätz. Prag 1895 až 1917. — Zkracuji: Wz.
17. Annales Strahovienses. Rukopisné zápisy o vnitřních i vnějších dějích strahovského kláštera od XVII. století; jsou uloženy v archivu kláštera.

3.

Pokládám za potřebné — hlavně pro sběratele — připojit několik poučení o ikonografii a epigrafice premonstrátských medailí.

Svatý Norbert, jenž založil 1120 řád řeholníků premonstrátských (v Prémontré ve Francii), přijal prý z rukou Panny Marie bělostné roucho, jímž se měly odívat jeho řeholní družiny. Toto vlněné roucho pozůstává z tuniky čili suknice, splývající až k zemi, zpředu zapjaté knoflíčky; přes ni se klade pruh téže látky, opatřený uprostřed otvorem pro hlavu, a nazývá se škapulíř; opasek čili cingulum jest dlouhý pruh stejné látky, jímž se přepásává vrchem škapulíř i tunika. Do chóru (k hodinkám) oblékají premonstráti rochetu z bílého plátna, přes níž kladou profesové (členové vázání slavnými sliby), kněží i opati kápi či mozet (krátký pláštěk, spadající asi k pasu a vzadu opatřený drobnou kapucí) z bílé vlněné látky; v zimě halí se, jdouce do chóru, v dlouhý soukenný plášť bílé barvy, zvaný superpelliceum. Jde-li se však slavnostně v průvodu neb k svátečním hodinkám, kladou si kněží a profesové přes ramena kožíšinové pláštětky či kanovnické almuce; na hlavu si kladou kněží bílý biret a všichni si obouvají bílé střevíce. Opati liší se od ostatních členů řehole pileolem, pokrývajícím temeno hlavy, pektorálem, t. j. visutým náprsním křížem, a prstenem, navlečeným na prsteníku pravé ruky; při církevních obřadech užívají pontifikálií, t. j. tunicely (jakési dalmatiky, navlečené přes albu, ale pod mešním ornátem), mitry a peda.

Svatého Norberta spatřujeme na medailích ponejvíce v rochetě a mozetu, na němž položeno pallium; na hlavě má většinou mitru. V jedné ruce pozdvihuje monstranci se Sanctissimem, v druhé třímá misionární křížovou hůl o dvou příčných břevnech; někdy mívá i olivovou ratolest; bývá také oděn mešním rouchem a starší medaile ho zobrazují v boji s drakem o třech tělech s lidskými hlavami.

Všechny tyto přímětky jsou vlastně symboly a atributy tohoto světce. Oděv, totiž rocheta a mozet, osvědčují Norbertovu příslušnost k řádu, jež založil, mešní ornát jeho kněžství, pallium a mitra jeho hodnost magdeburského arcibiskupa a primase Říše německé. Monstrance se svatou hostií v jeho ruce jest mluvícím symbolem veškeré jeho životní činnosti, totiž hlasatele a rytířského obhájce vtěleného Slova Božího, přebývajícího mezi námi; k tomuto symbolu se připojuje i symbol trojhlavé saně, jež jedno tělo ve světském oděvu a hlava představuje antverpského bludaře Tanchelma, zneuctívajícího skutkem i učením Nejsvětější Svátost Oltářní. Misionární křížová hůl vyjadřuje jeho misijní apoštolské cesty po Francii, Belgii a Německu, k nimž mu dali svolení papežové Gelasius II. a Kalixt II. A olivová ratolest připomíná Norbertovu činnost smírce císařství s papežstvím za Lothara II. a Innocence II. Některé tyto přívlastky jsou vyjádřeny zkratkami v opisech medailí, na př. (č. 8) A : MA : A : AP : , jež znamenají Archiepiscopus Magdeburgensis Antverpiae Apostolus, t. j. arcibiskup magdeburský, apoštol Antverp; nebo (č. 37) S : NOR : CA : PR . F — V : A . MA : G : P . PA : , jež třeba čísti takto: Sanctus Norbertus, Canonicorum Praemonstratensium Fundator, Archiepiscopus Magdeburgensis, Germaniae Primas, Pacis Angelus, což znamená: sv. Norbert, zakladatel kanovníků premonstrátských, arcibiskup magdeburský, primas Německa, anděl (zvěstovatel, posel) míru.

Nutno tu upozorniti i na premonstrátské názvosloví, pokud se vyskytuje na našich medailích. Řád sám ve staré literatuře užívá mnohých přívlastků, na př. bělostný (candidus, cygneus, niveus), vyňatý (exemptus), t. j. z pravomoci diecesních biskupů, a pod. V tomto soupise však setkáváme se buď jen s prostým označením ordo praemonstratensis (č. 11), nebo S . ET CAN . ORD . PRAEMONSTRAT ., čili: sacer et candidus ordo praemonstratensis, t. j. posvátný a bělostný řád premonstrátský (č. 19).

Premonstrátská sídla nazývají se jednak kanonie (č. 32, č. 79), jednak prostě kláštery (monasteria), na př. č. 19, ale také ecclesia (kostel, chrám), jako na med. č. 32, a to z důvodu, že premonstrátský kostel jest hlavní a první sídelní budovou každého příbytku premonstrátů. Názvy našich nejstarších premonstrátských klášterů Mons Sion (Hora Sionská) pro Strahov, Siloe (Pramen Siloe) pro Želiv, Mons Olivetus (Hora Olivetská) pro Lito-myšl připomínají poutní vzpomínky biskupa Jindřicha Zdika ze Svaté Země, jenž vlastně do naší vlasti uvedl novou tehdy řeholi. Pokud jsou tu medaile, najdeme i zmíněná symbolická jména (č. 19). Také nejslavnější poutní místo premonstrátského řádu nedaleko Olomouce má svoje zvláštní názvy, s nimiž se setkáme na medailích: MONS PRAEMONSTRATUS, t. j. Hora Praemonstrátská (symbolicky vlastně co by předem ukázaná, předurčená, kterou Matka Boží si vyvolila), v lidové mluvě SV. HORA U HOLOMAUCE, HEIL. BERG BEY OLMUITZ (č. 65); obecně se však ustálil lidový výraz SV. KOPEČEK U OLOMOUCE (č. 68 a 75).

Jest zapotřebí také poněkud rozuměti premonstrátským titulům a hodnostem. Název dominus (pán) v titulu dominus praemonstratensis přísluší řádovému generálu, ačkoliv oslovení dominus přiznává se též všem členům řádu. Hojně si přikládali v titulatuře všichni bez rozdílu označení frater (bratr) i canonicus (kanovník). Na medailích nalezneme ponejvíce tituly hodnostářů. Představení klášterů — pokud nejde o praepository (proboštví) neb prioraty (převorství) — mají název abbas (opat, vlastně otec), k němuž se někdy připojuje číslice, označující pořadové číslo opata od založení kláštera, na př. na Zeidlerově medaili č. 19 ABBAS LXI, nebo na Václavíkově medaili č. 32 LVI. ABBA. Mnohdy opati téhož kláštera, jsouce stejného řeholního jména, rozlišují se tím, že připojují k němu pořadové číslo svého nástupnictví; na př. na med. č. 19 HIERONYMUS II. ZEIDLER, ježto jeho předchůdce před dvěma sty léty Jeronym z Hirnhaimu byl Hieronymus I. K titulu opata se přidává i místní jméno opatství, na př. ABB. SION. (Abbas Sioneus) u č. 26, ABBA. GRAD. (Abbas Gradicensis) u č. 32, ABBAS TEPLENSIS ET SPEINSHARTENSIS u č. 82. Opatové klášterů, z nichž kolonizací vznikly nové klášterní fundace nebo k nimž byly připojeny jiné kláštery buď obnovou neb afiliací, vyjadřují svůj poměr k nim titulem otce-opata, jak vidíme na medaili č. 32: ECCL.(esiae) CSOR.(ensis) ET TURI.(ensis) P.(ater) ABBAS PER.(petuus). Má-li však opat toho kterého kláštera v příslušném okrsku (provincii, cirkarii), nějakou vyšší řádovou hodnost, nesmí to chyběti ani v jeho titulatuře. Z těchto dignit, jako jsou na př. generální vikář, jenž zastupuje generála ve svém okrsku, nebo visitátor, jenž kanonicky navštěvuje a zkoumá duchovní i fysický stav klášterů přiděleného mu obvodu, najdeme na našich medailích pouze prvou na med. č. 26 a 32.

Nesmíme však pominouti ani titulatury ochránkyň řádu sv. Norberta Matky Boží, jež v modlitbách bývá nejčastěji oslovována: Virgo, Mater, Domina Ordinis (Panna, Matka, Paní či Vládkyně řádu). Medaile našich premonstrátských poutních míst to ukazují nejlépe. Na starých svarokopeckých medailích čteme SIT NOMEN DOMINAE BENEDICTVM (Budiž po-

chváleno jméno naší Paní) a tento název v obměně zůstává Rodiče Boží i v nové době: Královna Moravy (č. 73 a č. 75). Na medailích s latinskými opisy značí B. V. M. beata Virgo Maria a věnování na medaili č. 26 oslovuje Sepekovskou Bohorodičku čestným titulem neposkvrněná (intacta) a milostivá (gratiosa).

Při popisech jednotlivých kusů líčím napřed obraz a potom teprve opis na obvodu, v úseku, v poli. L.: znamená líc, R.: rub, H.: hrana medaile. V připojených technických poznámkách zaznamenávám nejprve kov, pak rozměr, tvar, je-li jiný než okrouhlý, umístění popsaného kusu v té které sbírce, na to v závorce literaturu, kde byl kus již popsán neb vyobrazen, a původce, rytce, medailéra, případně ražebnu nebo vydavatele. Kde není uvedena sbírka, v níž jest uložen popsaný kus, znamená to, že popis je přijat jako citát z literatury tam uvedené. Kusy vyobrazené na tab. IV.—V. jsou v popisu před číslem označeny hvězdičkou. U čísel 12, 21, 24 a 81 je vyobrazen jen líc.

Strahov.

V Čechách vznikla první kanonie řeholních kanovníků premonstrátských kolem roku 1140 po návratu olomouckého biskupa Jindřicha Zdika z pouti do Svaté Země. Tento prelát prý poznal zmíněné řeholníky v Jerusalemě a z náklonnosti k jejich řádu přijal bílé řádové roucho. Za velikou podporu vděčí mu nejen Strahov, nýbrž i Želiv. Vlastním zakladatelem první české kanonie jest Vladislav II., jenž na popud Jindřicha Zdika daroval kolonii bílých řeholníků z kláštera ve Steinfeldu místo zvané Strahov, pomohl vybudovati klášter a chrám a učinil hojná darování. Příchod premonstrátů na Strahov se klade do roku 1142. Pojmenování Strahova Mons Sion (hora Sionská) je upomínkou na Zdikovu pout do Svaté Země. Strahovský klášter byl nejen střediskem apoštolské (misijní) činnosti náboženské, nýbrž i ohniskem vzdělanosti a duchovní kultury v naší vlasti. Od roku 1627 patří k nejvýznačnějším řádovým místům pro ostatky zakladatele řádu sv. Norberta, jež získal a sem přenesl z Magdeburgu opat Kašpar z Questenbergu.

1. L.: Sv. Norbert po kolena zpředu; oděn rochetou, mozetem, palliem a infulí; pravici pozvedá monstranci, v levici drží misionární kříž a olivovou ratolest. Obraz zasahuje do opisového pásu, ohraničeného uvnitř provazcem a čarou, zevně perlovcem, takže přerušuje legendu: S : NORBERTE . O-RA · PRO NOBIS :

R.: Nápis ve volném poli, ohraničeném při okraji perlovcem a čarou: TRANS/FERTVR IN/METROPOLIM/BOHEMIAE/SECVN-DA MAY/ANNO 1627/

Stříbro, 25 mm. Želiv (D. 4709, P.* 676).²⁾

²⁾ Takové stříbrné pamětní peníze (jetony) rozhazoval opat Kašpar z Questenbergu při slavnosti přenesení ostatků sv. Norberta z Magdeburgu do Prahy, konané dne 2. května 1627. Rozhodil jich značný počet mezi lid na Staroměstském náměstí a nemálo zlatých kusů rozdál významným osobám království. Z Questenbergových účtů, jež uveřejnil Cyril Straka (Památky Archeologické 1916, str. 148—150) jde na jevo, že translační medaile byly raženy nejen k slavnosti v roce 1627, nýbrž i k jejímu výročí v r. 1628, kdy tu měl účast i císař Ferdinand II. Možná, že i později při 50. a snad i při stém výročí přenesení byly rozdávány takové medaile. Tím bychom si vysvětlili i varianty, jež jsou zde zapsány. Při vydání těchto medailí měl pravděpodobně jistou spolupráci bývalý nejvyšší mincmistr Vilém Vřesovec z Vřesovic a Doubravské Hory, jenž s opatem Questenbergem byl reformačním komisařem čáslavského kraje a v roce 1627 učinil veliký náklad na skvostnou cedrovou rakev na ostatky sv. Norberta. Lze tedy téměř s jistotou souditi, že ražba těch pamětních peněz byla provedena v pražské mincovně. Tehdy zde zhotovovali razidla Donat Starkh a Křištof Engelhart (viz Ed. Fialy Die Beamten und Angehörigen der Prager Münzstätte 1626—1700.

2. L.: Jako č. 1, perlovec.

R.: Jako č. 1, s odchylkou: Před nápisem a za ním růžice; v nápisu jsou poslední písmena slova Bohemiae spojena: Æ. Perlovec. Stříbro, 25,5 mm (D. 4708, P.* 676 pozn.).

3. L.: Jako u č. 1, s odchylkou: Za posledním slovem legendy chybí dvojtečka.

R.: Jako č. 1.

Stříbro, 22 mm (D. 4710).

4. L.: Jako č. 3.

R.: Jako č. 3.

Bronz (litina), 25 mm (Wz. 4172, variant k D. 4710).

5. L.: Jako č. 1.

R.: Jako č. 1 s odchylkou v nápisu: MA místo MAY.

Stříbro, velikost 12 (= 26 mm)³⁾ (MN. 737—738).

6. L.: Jako č. 1.

R.: Jako č. 1 s odchylkou: Před nápisem a za ním rozviliny; po obou stranách slova Bohemiae růžice.

Stříbro, velikost 12 (= 26 mm), (MN. 737—738).

7. L.: Zavraždění sv. Václava; obraz sahá dole a vpravo k okraji. S · WENCESLAUS · M · PAT · BOH · ROM ·

R.: Stojící sv. Norbert napolo s pravé strany; kolem hlavy svatozář, u nohou mitra a pedum; před ním se snáší shůry anděl, jenž drží v pozdvížených rukou monstranci. Obraz sahá nahoře, dole a vlevo k okraji. Opis: SAN · NORBERTUS ·

Mosaz, 29,5 : 27 mm (D. 4096, P. 677).

8. L.: Sv. Norbert zpředu, paprskový nimbus kolem infulované hlavy; v pravici drží monstranci, v levici misionární křížovou hůl a ratolest olivy; stojí na draku o třech lidských hlavách. S · NORBER — TV — S A : MA : A : AP :

R.: Sv. Václav zpředu; nimbus; provázen dvěma anděly; dole při okraji G A Opis: S · WENCESLAUS · PATRONVS BOHEMIAE Perlovec, linie u okraje.

Mosaz, ovál (rozměr neudán), (MZČ. odst. 66. č. 10), G A.⁴⁾

*9. L.: Sv. Norbert, oděný kasulí a palliem, jehož nepokrytá hlava jest obklopena paprskovou svatozář; v pravici drží misionární křížovou

Numismat. Zeitschr. XXVIII., str. 293—294). Ve výstavním sále numismatického oddělení Zemského musea jsou tyto pamětní peníze přiděleny oběma uvedeným medailérům. O translaci jednají spisy: Cyril Straka, Přenesení ostatků sv. Norberta z Magdeburku na Strahov (1626—1628), Praha 1927. Týž, Ostatky a náhrobek sv. Norberta na Strahově, Pam. Arch. XXVIII., roč. 1916, str. 143—151. Questenbergova medaile byla z prvních církevních medailí, jež pomáhaly obnovovati katolicismus v utrakvistických a luterských krajinách Čech a Moravy. Tehdy, v době po bitvě na Bílé Hoře, byla taková medaile u nás téměř neznáma mezi lidem a vůbec neuznávána. O devocionálních aspoň to máme bezpečně potvrzeno ve zprávě misionáře a reformátora města Fulneku, kapucína P. Bonaventury z Kolína z r. 1623, jenž mluvil jakoby jedněmi ústy za mnohé jiné pracovníky své doby; píše do Říma prefektu Propagandy: »O růženci, posvěceném vosku, medailích a podobných věcech nic se nevědělo.« (Sborník histor. kroužku, 1894, str. 98.) Ale záhy se podařilo vzbuditi zájem o tyto předměty, zejména prostřednictvím dětí, takže v době po vestfálském míru jest náboženská a církevní medaile všeobecně známa a žádána, především jako znamení náboženské příslušnosti.

³⁾ Označování rozměrů mincí a medailí pořadovými číslicemi jejich velikosti, měřené na kružnicové stupnici Mionnetově (Theod. Mionnet, franc. numismatik, 1770—1842) bylo zvykem, trvajícím téměř tři čtvrti devatenáctého století.

⁴⁾ Ve výstavním katalogu MZČ jest tato medaile zařazena pod záhlaví solnohradských rytců Petra a Pavla Seela jako práce neznámého rytce z jejich školy, značícího své práce monogramem G. A.

hůl o dvou příčných břevnech, levicí pozvedá monstranci; stojí na třech lidských tělech, či spíše nestvůře, z níž vyrůstají tři trupy a hlavy, z nichž dvě se vztyčují vprávo od světce a představují: bludaře Tanchelma, jenž v pozdvížené ruce drží hostii, a personifikaci světské moci, jež má v ruce papežskou tiaru; vlevo od světce zvedá se nad zemí hlava ďáblova. Opis při profilovaném okraji: S NORBERT — TVS — ORA PR N

R.: Matka Boží, zahalená v řasnatý plášť, na hlavě rouška. Oběma rukama drží v náručí oblečeného Ježíška, jenž vztahuje před sebe ruky. Obě svaté osoby mají paprskové nimby. U profilovaného okraje opis: S MARIA — ORA — PRO N

Bronz, 35 : 29 mm, ovál. Měst. museum v Písku, inv. č. 147.⁵⁾

10. L.: Stojící sv. Norbert s monstrancí a liliemi; v pozadí kostel.

R.: HORTAMVR/VOS FRATRES/DILECTISSIMI atd., 10 řádek. Stříbro, 40 : 34 mm, ovál, dvě tepané destičky v ozdobném rámci (Horský 4916, P. 679).⁶⁾

11. L.: Stojící bl. Heřman Josef zpredu, v řádovém rouchu, rochetě s širokými rukávy, s biretem na hlavě; kruhový nimbus. V levici drží lilie, na pravé ruce Ježíška, jenž jej objímá. B. HERM · IOSEPH · — ORD · PRAEM · CAN ·

R.: Poprsí sv. Jana Nepomuckého po pás.

Bronz, 30 : 27 mm, ovál (P.* 678).⁷⁾

*12. L.: Poprsí sv. Kateřiny s pravé strany; ve vlasech má pásku s hvězdou. Dole pod poprsím vodorovně: KAΘΑΡΑ ΨΩΜΗ Opis při zvýšeném, dovnitř profilovaném okraji: SANCTA — CATHARINA

R.: Ve věnci z vavřínových a dubových listů, svázaném dole stuhou, nápis: ARTIVM/ET/PHILOSOPHIÆ/DOCTORATVS/IN VNIVERSIT ·/PRAG ·/INSIGNE/ Na stuze nápis: ESSE-NON-VIDERI Zvýšený, dovnitř profilovaný okraj.

Stříbro a bronz, 36 mm. Moje sbírka (D. 4849, 4850), Josef Lang.⁸⁾

⁵⁾ Medaile zaznamenané pod č. 8 a 9 jsou výrobky ze sklonku XVII. století, med. č. 7 a z počátku XVIII. stol. Zvláště med. č. 9. má vyslovený ráz římské dílny papežských rytců Hameraniů. Ačkoliv nemá signatury některého z těchto umělců (tehdy pracoval Giovanni H.), ani signatury jejich soukromé dílny, římské vlčice kojící Romula a Rema, jež byla jejich vývěsním štítem, přece prozrazuje svůj původ rozdělovacími znaménky lící i rubní legendy, totiž hvězdicemi v podobě triskelis (tříbotky), která jsou mezi jednotlivými slovy opisů na lici a rubu, jak ukazuje vyobrazení.

⁶⁾ A. v. Obst, Ueber Gnaden- oder Weihmünzen etc., str. 52, přiděluje tuto medaili Strahovu. Nápis na rubu jest počátek první věty »Reči svatého našeho Otce Norberta, magdeburského arcibiskupa, jakož i zakladatele bílého řádu premonstrátského, k svým bratřím.« Celá tato věta, jež se asi dobře vešla do deseti řádek rubního nápisu této vzácné a u nás neviděné medaile, zní takto: »Hortamur vos Fratres dilectissimi ad sedulam Dei, cui specialium votorum professione vos obligastis, servitutum«, v překladu: napomínáme vás, předrazí bratři, k horlivé službě Boží, k níž jste se výslovně zavázali zvláštními sliby.

⁷⁾ Obraz světcův shoduje se na této medaili s rytinou M. Natalise (A. Diepenbeke delin., Natalis sculpsit), jejíž reprodukci vydali v cyklu »pro hostia« belgičtí premonstráti asi před 10 roky. Rytce medaile se přesně držel kresby Natalisovy tak, že ražba vypadla opačně co do postoje i gesta, než jest na rytině. Vznik její spadá do roku 1729 nejen proto, že na rubu jest umístěn obraz sv. Jana Nep., jenž toho roku byl svatořečen, nýbrž i z toho důvodu, že papež Benedikt XIII. udělil dekretem z 11. července 1729 plnomocné odpustky k svátku bl. Heřmana (zemř. 7. dubna 1234) i k svátkům ostatních řádových blahoslavenců, jež dovolil uctívati již 19. června 1728 za blahoslovené. Jest oprávněna domněnka, že tuto medailku dal raziti (jistotně v Římě) strahovský opat Marian Hermann (1711—1741) prostřednictvím bratra želivského opata (Daniela Schindlera) P. Josefa Schindlera S. J., jenž byl tehdy prokuratorem české provincie Tovaryšstva Ježíšova v Římě.

⁸⁾ Medaile zde znamenáné pod č. 12 až 14 vznikly jako odměna či upomínka pro nově promované doktory filosofie z popudu a nákladem opata Milona v době jeho filo-

13. L.: Jako č. 12.

R.: Jako č. 12.

H.: Nápis: SVMPT · R · D · MILON · GRVN ABB · IN STRAHOF STVD · PHIL · DIRECT · CIO IO CCCX Bronz, 36 mm (D. 4851).⁹⁾

14. L.: Jako č. 12.

R.: Jako č. 12.

H.: Nápis: MATHIAS KARL EHRLICH DECAN DER PHIL : FACULTAT 1810

Bronz, 36 mm. K. Chaura.¹⁰⁾

15. L.: Sousoší českých patronů sv. Norberta (uprostřed), sv. Václava (po pravici) a sv. Zikmunda (po levici), na Karlově mostě v Praze. Na podstavci střední sochy jest korunovaný znak strahovského kláštera. Při okraji vprávo od nohou sv. Václava SEIDAN F. Dovnitř profilovaný okraj.

R.: HONORI/DIVI NORBERTI/IN PONTE CAROLINO PRAGENSI/TERTIO JAM POSVIT/VENERANDASQVE PATRONVM BOHEMIÆ/SS WENCESLAI ET SIGISMUNDI MM/IMAGINES ADJUNXIT HIERONYMO II ABBATE/CANONIA STRAHOVIENSIS/MENSE JUNIO/MDCCCLIII/ Stříbro a bronz, 43 mm. Želiv (MN. 740, D. 4713, M. 16, P.* 456), Václav Seidan.¹¹⁾

sofického direktoria. Tento opat byl jmenován ředitelem filosofického studia při pražské universitě již v květnu 1807 a zastával se snah profesorů filosofie o zlepšení jejich hmotného postavení. Strahovské anály praví k roku 1810, že opat Milo Grün v hodnosti císař. král. ředitele odboru filosofického pražské university dne 23. května již po druhé »causam Professorum Philosophiae egit, petiitque, ut sortem meliorem iisdem favere velet«. Zdá se, že nápis na hraně těchto medailí s datem 1810 odnášejí se též k zmíněné činnosti opatově.

⁹⁾ Milo Jan Nep. Grün, nar. 1751 v Bělanech, doktor filosofie a theologie, profesor theologie na universitě i na domácím učení strahovském, jež zřídil r. 1804, c. k. ředitel filosofických studií od r. 1807 a rector magnificus v roce 1812. Roku 1807 zřídil gymnasium v Žatci (Saaz) a obsazoval je profesory ze Strahova. Zemřel 20. ledna 1816.

¹⁰⁾ Matěj Karel Ehrlich, nar. 1762 v Bernarticích; vstoupil do řádu premonstrátů na Strahově r. 1787, vysvěc. r. 1788, doktor filosofie, profesor náboženství na malostranském gymnasiu, děkan filosof. fakulty r. 1810. Zemřel 24. března 1833.

¹¹⁾ Medaile č. 15 až 18, jež jsou dílem českého rytce Václava Seidana (o něm: Josef Mareš, Václav Jan Seidan a jeho dílo, I. c.), usedlého ve Vídni (Wien), vznikly vlastně z popudu Václava Parise, úředníka c. k. dvorní bibliotéky ve Vídni, jenž získal opata Jeronyma Zeidlera, milovníka a sběratele mincí a medailí, aby práci (rytí razidel a ražbu) svěřil zmíněnému umělci. — Opat strahovského kláštera Jeronym Josef Zeidler — naroz. 5. listopadu 1790 v Jihlavě, zvolen opatem 7. října 1834, zemřel v Římě 1. března 1870 — byl z nejvýznamnějších osobností, jež vydal premonstrátský řád v Čechách během XIX. století. Šedesát let jeho řádového života znamenalo intenzivní činnost uvnitř i vně kláštera. Kaplanoval v Jihlavě, pak byl archivářem na Strahově, sekretářem opata Benedikta Pfeiffera. Byl doktorem theologie, profesorem, děkanem fakulty, ředitelem filosofických studií a několikrát rektorem pražské university. Staral se o duchovní správu a střední školství. Podporoval umění a vědy, jimž byl štědrým mecenášem. Svým zálibám dovedl dáti trvalý výraz uměleckými a vědeckými sbírkami (strahovskou knihovnou, obrazárnou, mincovním a přírodovědeckým kabinetem), jakož i sochařskými a stavebními podniky. — Sousoší zobrazené na medaili č. 15, práci to sochaře Josefa Maxe, dal opat Zeidler postavit r. 1853 na místo zvětřelé a poškozené sochy sv. Norberta, vytesané Ignácem Platzerem a postavené tam r. 1764 (viz F. Eckert, Posvátná místa L., Praha 1883, str. 280—281). Na podstavci tohoto sousoší jest umístěn strahovský znak, jenž jest na medaili zcela jasně reprodukován. Ježto byly o tomto znaku proneseny různé nesprávnosti, pojednám o něm stručně. Jos. Neumann prohlašuje v Beschreibung der bisher bekannten böhmischen Privatmünzen und Medaillen korunu zdobící střední štítek znaku za korunku svobodných pánů (baronskou) přes to, že Zeidlerova nobilitace následovala teprve za rok po jeho dekoraci řádem železné koruny (v roce 1863), t. j. roku 1864, tedy velmi dlouho poté, kdy byla zmíněná medaile ražena (r. 1860). Také Mareš označuje vyobrazený tam znak za »znak strahovského opata« nevěda,

- *16. L.: Stojící sv. Norbert v pontifikáliích zpředu; kolem hlavy má svatozář; oběma rukama pozdvihuje monstranci. V úseku pod pravou nohou: W. S. Opis: ST. NORBERTE—ORA PRO NOBIS Okraj dovnitř profilovaný.
R.: Napříč celého pole pohled na strahovský klášter jako u čís. 17. V úseku štít se znakem strahovské kanonie, na něm koruna (uprostřed), mitra (vpravo) a pedum (vlevo), po stranách štítu 18 — 59 Legenda (v horní části): MONAST. ORD. PRAEMONST. IN MONTE SION PRAGAE / (v dolní části): ABBATE HIERONYMO ZEIDLER
Bronz, 32 : 27 mm, ovál, ouško. Želiv (MN. 741 stříbro a mosaz, D. 4715 stříbro, M. 39 stříbro, bronz a cín, P. 680), Václav Seidan.¹²⁾
17. L.: Poprsí opata s levé strany, na prsou má řád, zavěšený na stuze, a pektorál, zavěšený na řetěze; hlava je pokryta pileolem, vlasy splývají na ramena. Obraz sahá k dolnímu okraji. V úseku ramene: SEIDAN F. Opis: HIERONYMUS II. JOSEPHUS ZEIDLER ABBAS LXI. Okraj dovnitř profilovaný.
R.: V poli, jež od legendového pásu odděluje dovnitř se svažující profil, jest umístěn pohled na strahovský klášter s chrámem Nanebevzetí Panny Marie, sv. Rocha a s částí zahrady před nimi. V úseku nápis: MDCCCXL / FESTA SEPTISÆCULARIA / EXACTIS CXL AB / ORIGINE LUSTRIS / Opis: MONASTERIUM STRAHOV S. ET CAN. ORD. PRAEMONSTRAT. PRAGAE IN MONTE SION ozdoba. Okraj dovnitř profilovaný.
Stříbro a bronz, 44 mm. Želiv (D. 4711, 4712, MN. 739, M. 1, P. 681), V. Seidan.¹³⁾

že strahovští opatové pokud nebyli šlechtici, neměli osobního znaku, leda symbolického, jenž výtvarně vyjadřoval jejich hesla; pak ovšem takový symbolický znak připojovali (aliančně) ke znaku svého kláštera. Vznik znaku strahovské kanonie lze položit teprve do roku 1643, třebaže některé jeho prvky byly používány již koncem XVI. století. Znak tohoto kláštera byl často popisován (na př. V. Králem, A. Sedláčkem), ale nejspolehlivěji a dokumentárně A. Rybičkou v díle O erbích, pečetích a znacích stavu kněžského v Čechách, Praha 1862. Vypadá takto: Štít čtvercový se středním štítkem, korunovaným královskou korunou a ukazujícím v červeném poli bílého dvouocasého lva ve skoku doprava; v prvním černém poli, děleném napříč zlatým pruhem, vidíme v horní části tři zlaté heraldické lilie; ve čtvrtém poli, jež se tvarem i barvami shoduje s prvním polem, jsou v horní části tři stříbrné pětilisté růže; druhé a třetí pole jest modré a ukazuje po dvou zlatých skřížených klíších o vzhůru třicíh divergentních zubech. Celý štít jest korunován otevřitou korunou, z níž vyrůstá sv. Norbert (mitratus), jenž v pravici drží monstranci, v levici misionární dvojité kříž; vpravo od něho na štítu jest nasazena mitra, vlevo pedum.

¹²⁾ Mareš označil tuto pamětní »svatostku« za růžencovou medaili jsa k tomu patrně sveden jejím ouškem. Opat Zeidler dal ji zhotoviti, byv k tomu ponuknut V. Parise, jenž poukazoval na to, že břeňnovský opat J. N. Rotter dal Seidanem vytvořiti podobnou medailku se znakem břeňnovského kláštera a se svým jménem (viz numismatický listář, pořízený rukopisně zemř. B. Přibílem ze strahovského archivu). Mám za prokázané, že Zeidlerova »svatostka«, označená datem 1859, měla připomínati řádovou provinciální kapitolu, která se toho roku konala na Strahově a na níž opat Zeidler byl zvolen za předsedu rakouské kongregace premonstrátské a zároveň za visitatora všech jejích klášterů.

¹³⁾ Rovněž tato medaile vznikla na popud V. Parise, nikoliv však r. 1840, nýbrž r. 1860 (viz uvedený Přibílův listář). Zeidler aby dal důvod k ražbě svého portrétu, zvolil si za podnět k tomu oslavu 700. výročí založení kláštera, které připomíná legenda na rubu této medaile (20 let po tomto jubileu, ale právě včas k 70. narozeninám opatovým). Patrným svědkem tak pozdního vzniku »jubilejní« medaile jest řád jasně vyobrazený na Zeidlerově portrétu. Fiala (D. 4711) označil tento řád za železnou korunu zcela nesprávně, třebaže vyobrazená dekorace tomu odporuje svým tvarem, hlavně však proto, že tento opat byl vyznamenán železnou korunou II. třídy až v roce 1863. Na portrétu opatové jest znázorněn — soudě podle tvaru — komandérský kříž řádu Františka Josefa I. (nikoliv velkokříž, jak tvrdí Jos. Neumann v cit. díle), jenž Zeidlerovi byl udělen r. 1858. Viz o těchto dekoracích knihu D. K. Čermáka, Praemonstrati v Čechách a na Moravě, Praha 1877, str. 126.

18. L.: Poprsí opata Jeronyma Zeidlera s levé strany; na prsou kříž na řetěze a na stuze řád; hlava pokryta pileolem, vlasy splývají nazad. Dole W. SEIDAN. F. Opis: HIERONYMUS II. JOSEPHUS ZEIDLER ABBAS LXI.
R.: V květinovém věnci nápis: SOCIETAS / NUMISM. PRAG. / PRÆSIDI SVO / DIEM NATAL. LXX. / CELEBRANTI / V. NOV. MDCCCLX /
Stříbro a bronz, 44 mm. Moje sbírka (MN. 693, D. 4058, 4059, M. 46, P. 682), V. Seidan.¹⁴⁾
19. L.: Sv. Norbert po pás, kolem nepokryté hlavy nimbus, přes rochetu o širokých rukávech položeno pallium, v pravici drží malou monstranci, kterou lehce podpírá levicí, při čemž přidržuje v levém náručí křížovou hůl o dvou břevnech a olivovou ratolest. Nahoře u okraje ve volném poli: SVATÝ - NORBERT. Profilovaný okraj.
R.: Svatí slovanští věrozvěstové v pontifikáliích (oba mitrati). Sv. Metod žehná pravici, kdežto levici se opírá o desku, popsanou cyrilikou a opřenou o pařez. Sv. Cyril třímá křížovou hůl o jednom břevně a v levici drží před sebou zavřenou knihu Písem sv. Oba stojí na podstavci. Ve zvýšeném legendovém pásu, jenž dole není uzavřen a nahoře jest vykrojen v hrotitý oblouk, do něhož zasahuje křížová hůl Cyrilova, opis: SV. CYRIL A METHODEJ — APOSTOL. SLOVANŠTÍ
Bílý kov, 30 mm, lékárník Souček v Praze VII. (P. 683), razil A. Kettner v Praze.
20. L.: Ve volném poli vbito: SS/1
R.: Totéž v negativu reliéfně.
Železný plech, 22,5 mm. Přibíl.¹⁵⁾
- *21. L.: Poprsí s levé strany, jež sahá nahoře i dole k okraji; oděno čamarou, jež u krku rozpjata dává vyniknouti kněžskému koláru. Opis u okraje ve volném poli: DR (růžice) IZIDOR (růžice) ZAHRADNÍK (růžice) ČS—R (růžice) I (růžice) MINISTR (růžice) ŽELEZNIC Dole těsně u okraje drobně: ŠEJNOST (růžice) 1923
R.: Železniční úředník obrácen zády k divákovi, oblečen služebním pláštěm a čapkou, hledí doprava a drží v pozdvižené pravici listiny; po jeho pravici hraniční sloup se štítem, na němž malý státní znak; před úředníkem stojí lokomotiva s jedním připojeným železničním vozem. Středem medaile jde vodorovný nápis: DUCH—DÁLKY —SBLIŽUJ V úseku okřídlené kolo.
Bronz, 60 mm. Moje sbírka.¹⁶⁾

¹⁴⁾ Tuto medaili dal raziti Numismatický spolek v Praze k sedmdesátým narozeninám svého předsedy opata Jer. Zeidlera, jenž k ražbě zapůjčil lícní razidlo, kdežto razidlo rubní strany medaile objednal spolek u V. Seidana prostřednictvím V. Parise, jenž opatřil též blahopřejnou adresu (viz Přibílův listář). Zmíněný spolek (Numismatischer Verein in Prag) byl založen na popud Frant. Miltnera koncem roku 1848 Josefem Neumannem a Vilémem Volkmannem. Byl to první pokus o organizaci sběratelů mincí v naší vlasti a jeho ideoví původci (Fr. K. a Jindř. Ot. Miltnerové, k nimž se připojil i V. Hanka a J. E. Wocel) měli na zřeteli především dokončení Voigtova soupisu českých mincí a medailí na základě sbírek členů tohoto spolku. Po prvním presidentu spolku, jímž byl policejní ředitel Sacher-Masoch, byl předsedou opat Zeidler, jehož sběratelské vášně i mecenášství využil spolek nejen ve prospěch svých členů, nýbrž i ve prospěch svého podniku, totiž díla Beschreibung der bisher bekannten böhmischen Privatmünzen und Medaillen. O historii tohoto spolku a o jeho členech chystal dílo zemř. B. Přibíl.

¹⁵⁾ Je to známka na pivo, jež byly vydávány členům kláštera v určitém měsíčním počtu a za něž buď při stole nebo i mimořádně byla vydávána příslušná dávka nápoje. SS znamená Stift Strahov (doba Zeidlerova).

Sepekov

(k Strahovu).

Mariánské poutní místo Sepekov (v okrese milevském) není sice z nejstarších, ale patří k nejkrásnějším svou výstavbou a k nejvýznamnějším svým milostným obrazem (jihočeské školy z počátku 16. století). Na místě nynějšího chrámu stávala již v 16. století kaple, jež byla upravena a zde nalezeným milostným obrazem okrášlena již r. 1658 od Mikuláše Plucera, jenž tehdy administroval premonstrátský konvent v Milevsku. K vrcholu své slávy dospěl Sepekov zřízením krásného a rozlehlého poutního chrámu, k němuž strahovský opat Marian Hermann položil r. 1730 základní kámen. Stavba byla dokončena r. 1733 a vysvěcení na titul Jména Panny Marie vykonal dne 29. září téhož roku pražský sufragán Jan Rudolf hrabě Sporck. R. 1761 postavil opat Gabriel Kaspar kolem kostela krytý ambit, v jehož úhlech byly zřízeny 4 kaple: sv. Linharta, sv. Norberta, sv. Jana Nepomuckého, sv. Augustina. Celá výstavba tohoto místa byla dokončena r. 1767. Kupole smělého rozpětí byla r. 1742 vyzdobena freskami vynikajícího strahovského premonstráta a malíře P. Siarda Noseckého. Milostný obraz, jasně a svěže malovaný temperou na lipové desce, představuje Matku Boží vážného vzezření, stojící na měsíčním srpku, uprostřed květnatého trávníku. V pravé ruce drží Ježíška, jenž ji objímá. Dva vznášející se andělé korunují Pannu mitrální korunou. Jest oděna zlatým rouchem, jež pokrývá tmavě modrý plášť. Všecka jest obklopena svatozáří.

- *22. L.: Milostný obraz Matky Boží Sepekovské. Opis: INTACTÆ DEI PARÆ: GRATIOSÆ · SEPEKOVENSIS · HONORI · CONSTRVXIT · / MARIANVS ABB · SION: ET MILOO · VIC · GEN · R.: Pohled na poutní chrám v Sepekově. Opis: IOANNES · RVDOLPHVS A SPORCK: EPISCOPVS: ADRATENSIS* / AC THRONI · PONTIFICI · PRÆLATVS · COSECRAVER: Stříbro (litina), 36 mm. Zem. museum (K. 4738, D. 5203, P.* 204).¹⁷⁾

Želiv.

Původní fundace knížete Soběslava I. a jeho choti Adléty, učiněná roku 1139 pro benediktiny z kláštera Sázavského, byla roku 1149 odevzdána přičiněním olomouckého biskupa Jindřicha Zdika pražským biskupem Danielem premonstrátům, povoláním z porýnského kláštera v Steinfeldu. Tuto kolonii sem přivedl opat Gotšalk, muž svatého života, veliké vzdělanosti a později otec-opat četných klášterů. Ze Želiva vyšel první opat Milevského kláštera

¹⁶⁾ Bohdan Zahradník, nar. 1864 v Hostačově, zemřel 1926 ve Vídni (Wien). Do řádu premonstrátů na Strahově vstoupil r. 1883 a dostal řeholní jméno Isidor. Za svého kaplanování v Jihlavě získal doktorát filosofie (1897) a poté byl ustanoven knihovníkem na Strahově (1899). Zprvu byl literárně činný jako homiletik, načež zabývá se bibliografií a literárním dějepisem mnoho publikoval v našich vědeckých časopisech i samostatně. R. 1904 odešel do Hradištku u Štěchovic jako inspektor strahovského panství. V roce 1907 byl zvolen za říšského poslance a v r. 1918 zasedal v Národním shromáždění. Byl prvním ministrem železnic, pak zplnomocněným ministrem ve Vídni, od roku 1924 generálním ředitelem Hypoteční banky a brzy poté zemřel.

¹⁷⁾ Přibíl (Soupis I. č. 204) a před ním Fiala (Donebauer č. 5203) chybně četli nejasnou legendu hrubě lité medaile. Museumí exemplář zřejmě podává čtení: MILOO · VIC · GEN:, kdežto Fiala i Přibíl čtou MILOVI: CEN: Jejich přepis nedává smyslu. Přihlédneme-li k vadě odlitku, budeme správně čísti MILOV.(icenis) VIC.(arius) GEN.(eralis). V této legendě jde o tituly Mariana Hermannna: opata strahovského (sionensis) a milevského (milovicensis) a českého premonstrátského okrsku (circaria) generálního vikáře (od r. 1714). Také Rafael Ungar přepisuje v strahovském mincovním katalogu toto místo vicarius generalis.

a český kronikář Jarloch, později bezmála po 300 letech i kněz Jan Želivský. Klášter byl asi 1424 vyvrácen husity a živořil do r. 1468, kdy odtud premonstráty vypudil Burian Trčka z Lípy, když mu král Jiří byl zastavil želivský statek. Želivský konvent pak se znovu utvořil z vypuzených řeholníků při farním chrámu sv. Jakuba v Jihlavě, kde vyhasl v roce 1567. Po formálních pokusech zabrdovického opata Kašpara Schönauera a strahovského Jana Lohelia uskutečnilo se obnovení želivského kláštera a opatství v roce 1622 úsilím strahovského opata Kašpara z Questenbergu. Závislost želivské kanonie na Strahově přestala po volbě Siarda Falca za opata ex gremio r. 1661. Tato starobylá kanonie byla pro jihovýchodní Čechy a jihozápadní Moravu významná nejen po stránce hospodářské a náboženské, nýbrž i kulturní, zejména jako ohnisko vyššího vzdělání a radiator umělecký. Zprvu želivské školy (partikulární, humanitní a theologické), pak německobrodští profesori ze Želiva dosazovaní proslavili Želiv, jehož význam pro umění, zejména hudbu, není z nejmenších.

- *23. L.: Stojící sv. Jan Nepomucký zpředu, oděn rochetou, kanovníckou almucí a biretem. Hlavu, obklíčenou kruhovým nimbem, sklání k velikému krucifixu, který tiskne pravíci k prsoum; v napřažené levici drží palmovou ratolest. Po jeho levici svržení s mostu, po pravici zpověď královny Žofie. V horní polovici medaile opis ve volném poli: S · I · NEPO—MVC · M · Zvýšený okraj.
R.: Sv. Norbert poobrácený vlevo, oděný rochetou a almucí, prostovlasý s oválným terčovým nimbem vzhlíží k nejsv. Svátosti Oltářní, kterou před ním oběma rukama drží vznášející se anděl v srdčité, paprsky obklopené monstranci. U světových nohou mitra a dvojitý misionářský kříž. Opis vpravo za sv. Norbertem ve volném poli: SAN · NORBERTVS Zvýšený okraj.
Bronz, 29,5 : 27 mm, ovál, ouško. Želiv.¹⁸⁾
- *24. L.: Štítek, tvořící oválnou čtyřseč, ohraničenou perlovcem, obsahuje pohled na chrám Narození Panny Marie v Želivě od jihu přes rybník a zahradu. Loď chrámu jest z části zakryta budovou úřednického domu a částí chrámového průčelí o dvou věžích, poněkud zakrytého korunami lip. Vpravo od evangelní věže vyčnívá střecha konventu. V horní výšce nápis: KLÁŠTER / ŽELIV /
R.: Vpravo nad koncem střechy úřednického domu reliefně: G. J. P. Postříbřená mosaz, tlačená, 34 : 29 mm, ležatý ovál, štítek na turistickou hůl, moje sbírka.
25. L.: Obdélníkový štítek, jehož horní strana jest konvexně, dolní konkávně prohnutá, jakož i konkávně obě boční strany, představuje pohled na úřednický dům želivského velkostatku, za nímž vyčnívají obě věže a střecha konventního chrámu. Dole a po stranách vroubí obraz koruny stromů. V úseku pod obrazem jest nápis:

¹⁸⁾ Tuto medaili nalezl r. 1936 P. Pavel Křivský, želivský knihovník a archivář, na hřbitově zdejší obce při zdi mezi malou baštou, v níž jest márnice, a osou býv. farního nyní hřbitovního kostela sv. Petra a Pavla, tedy na místě, kde stávala kaple sv. Michala; nalezlo se tu mnoho kostí ze zrušených hrobů. Místo nálezu dosvědčuje, že tato medaile jest táž, kterou nosili členové bratrstva sv. Jana Nep. a sv. Norberta, jež při kostele sv. Jana Nep. v Senožatech zřídil želivský opat Daniel Schindler. Bratrstvo bylo potvrzeno a nadáno odpustky papežem Benediktem XIII. bullou ze dne 26. března 1729. Zmíněný opat uvedl slavnostně bratrstvo do svého titulárního kostela v Senožatech dne 6. května 1730 a obdaroval členy modlitebními knihami a medailemi, zde popsanými, jež dal raziti v Římě, a vyžádal na papeži, aby je posvětil. Rub této medaile shoduje se s rubem medaile, popsané Přibílem v Soupisu č. 677. — Vyobrazil jsem ji v Numismatických zprávách V., 1938, č. 4, str. 117—119 v článku »Dosud neznámá medaile bratrstva sv. Norberta«.

KLÁŠTER ŽELIV. mezi lipovými listy, jež vyplňují sešikmené dolní rohy štítu. Zvýšený okraj.

R.: —

Posříbřená mosaz, tlačená, 32 : 23 mm, obdélník, štítek na turistickou hůl. Moje sbírka.

Německý Brod

(k Želivu).

Město Německý Brod vybudovalo svoje gymnasium z nadace paní Kateřiny Kobzinové a svěřilo jeho vedení augustiniánům bosákům. Zrušení jejich kláštera za Josefa II. mělo za následek, že zde nebylo profesorů až do r. 1807, kdy na žádost města převzal želivský opat Vojtěch Fähnrich povinnost do-
sazovat profesory ze své kanonie, vydržovat je a pečovat o tuto tehdy ještě pětiletou školu. Činnost premonstrátů želivských na zdejším gymnasiu trvala tři čtvrti století a k jejich žákům patří nejznamenitější čeští duchové, na př. Havlíček, Smetana a jiní četní. Gymnasium v Něm. Brodě pořádalo v r. 1935 za spoluúčasti Želivského kláštera jubilejní výstavu, vydalo knihu »Dvě stě let gymnasia v Německém Brodě — 1935 — Almanach« a pamětní odznak.

26. L.: Na modře emailované destičce tvaru obdélníku, jehož horní část jest zahnutá do kruhové výseče, plastický obraz německobrodského gymnasia (původního) a gymnasijského chrámu s čelně boční strany; pod ním jest rozvíjející se páska, na jejíž koncích jsou letopočty: 1735 — 1935 Na destičce pod obrazem nápis: 200 LET / GYMNASIA / V NĚMECKÉM BRODĚ /

R.: Na prázdné rubní straně do hloubky raženo: KARNET-KYSELÝ / PRAHA /

Odznak z posříbřené a emailované mosazi s jehlicí na rubu připájenou; rozměr základní destičky 29 : 27 mm. Moje sbírka.

Hradiště.

Klášter Hradiště (též Hradiš a Hradisko, lat. Gradicum, něm. Hradisch, dnes položen v obci Velká Olomouc) byl dle přijatého mínění založen jako premonstrátské osídlení roku 1151. Na Hradišti se opakuje případ z jiných četných míst, kde prvotní benediktinská fundace (v Čechách na př. Želiv) byla přeměněna v premonstrátskou asi z důvodů pastoračních, neboť řád řeholních kanovníků premonstrátských byl zakladatelem sv. Norbertem určen nejen kontemplativnímu životu, nýbrž i misiím a duchovní správě. Zdejší benediktinský klášter byl původně hradem olomouckého údělu, založeným údělným knížetem Břetislavem I.; kníže Ota Sličný a jeho choť Eufemie změnili roku 1078 tento hrad v klášter. Premonstrátské osídlení Hradiště se stalo skrze olomouckého biskupa Jindřicha Zdika buď z Litomyšle nebo ze Strahova či od sv. Mořice v Olomouci, ovšem za předpokladu, že tamní kapitula byla premonstrátská. Jisto však je, že v listině papeže Hadriana IV. (z r. 1155) se uvádí Gradicum ordinis Praemonstratensis. Zdejší kostel je od založení zasvěcen Rodičce Boží a sv. Štěpánu prvomučedníku. Hradiště proslulo nejen bohatstvím, bohoslužebnou nádherou, nýbrž i kulturní činností. Bylo zrušeno roku 1784.

*27. L.: Na štítu navenek zalomeném, dvakrát štípeném, obsahuje střední pole tři nad sebou položené heraldické lilie, kdežto obě postranní pole jsou vpravo pokosem, vlevo pošikem rozdělena ve čtyři příčné pásy. Na štítu sedí kolčí helm s fafrnochy, na něm koruna, z níž vyrůstají dva bývolí rohy, mezi nimiž jako klenot tkví heraldická

lilie. V okrajovém páse opis: IAN LEFNAR Z — MAYGETINV (růžice)

R.: V renesanční kartuši oválné pole s nápisem: AVRED / KLA. HRA / BL MES / OLOM / Po stranách kartuše 16 — 17
Měď, 22 mm. Moje sbírka (N. 28859, D. 3548).¹⁹⁾

*28. L.: Pohled na hradištský klášter, posunutý do levé části obrazového pole; za ním zalesněný Svätý Kopeček s poutním chrámem a budovami, za jehož levým svahem sluneční paprsky; v pravé části pole na oblacích klečící světci s paprskovou svatozáří; světec v popředí, oděný dalmatikou — svätý Štěpán prvomučedník — hledí vzhůru k trojhranu Božího oka, obklopeného paprsky, a lije z podlouhlé nádoby vodu na klášter; na ústí této nádoby dopadá proud vody z konvice, kterou drží ruka, vyčnívající z oblaků, umístěných vlevo nad klášterem; tuto kropící konvici ze spodu přidržuje letící andílek. Světec klečící za sv. Štěpánem jest sv. Norbert, soudě podle almuze, pallia a olivové ratolesti v levici; pravici klade na prsa. Onen vyobrazěn s pravé strany, tento zpředu. Při horním okraji: BENEDIC — HEREDITATI TUÆ Vpravo nad úsekovou čarou: T. F. V úseku: BENE FUNDATA EST. / ANNO 1151. / Dovnitř profilovaný okraj.

R.: Ražební pole jest rozděleno vodorovnou ozdobnou linkou, z níž vpravo i vlevo vyčnívají olivové ratolesti, na dvě nestejná pole. V horním menším jsou dvě oválné, spodkem k sobě přiklonené kartuše se znaky (stojící sv. Štěpán s 2 hvězdami po obou stranách — nad třemi vrchy vévodská koruna s 2 hvězdami). Mezi kartušemi patriarchální kříž, na pravé kartuši mitra, za levou pedum; nahoře jest opatský klobouk s 12 střípci (6 + 6). Ve větším dolním poli nápis: SUB REGIMINE / PAULI FERDI. LVI. ABBA. GRAD. CIRC. BOH. / VICA. GENER. ECC. CSOR. ET TURI. P. / ABBA. PER. SS. THEO. DOCTO. / SÆCULUM VI. AETAT. SUÆ VIDIT / ET CELEBRAVIT DIE. 29. AUG. / 1751. CA. NON. GRADICEN. / IN MORAVIA AD / OLOMUCIUM. / Pod tím rozvilina. Dovnitř profilovaný okraj.²⁰⁾

Stříbro a měď, 43,5 mm. Želiv a B. Přibil (Wz. 4166, kov neudán, 44 mm). Jos. Ant. Toda.²¹⁾

¹⁹⁾ Fiala (D. 3548) dal vyobraziti tento jeton a na něm jméno LETNAR, v popisu však přepisuje LEINAR. A. Sedláček v Českomoravské heraldice, Praha 1925, str. 505 uvádí Jana Leifnera, úředníka kláštera Hradištského, jemuž císař Rudolf II. majestátem z 13. června 1601 dovolil, aby se mohl psáti z Mejetína (Majetína?); obec toho jména jest v olomouckém okrese. Barvy štítu i figur jsou modrá a žlutá. »Tovačovská kniha ortelů olomouckých«, vyd. V. Prasek v Olomouci 1896, zmiňuje se na několika místech o Janu Leffnarovi z Majetína, úředníku kláštera Hradiště, jenž na př. roku 1615 dostává naučení od vrchního práva olomouckého. Klášteru sloužil za opatů Jiřího Pavorína z Pavorína (1593—1608), Lukáše Tomicia (1608—1612) a Jiřího Leodegaria (1612—1628). Zdá se, že Fiala četl v důsledku ořelosti neb nedorazení opisu tohoto jetonu Letnar i Leinar, ale na mém exempláři jest jasně raženo LEFNAR.

²⁰⁾ V roce 1751 slavil hradištský klášter šestisté výročí svého trvání v řeholi premonstrátské. Za skvělého stavu kláštera, jenž tehdy čítal 72 kněží, 13 kleriků, 7 noviců a 1 konvřse, měl 1 residenci, 1 probošství, 1 opatství (sv. Kopeček, Csorna, Turi), 15 vlastních far mimo jiné patronátní, znamenitou knihovnu (7302 sv.), byl střediskem duchovního a kulturního života, konaly se církevní oslavy toho jubilea, k němuž dal uměnímilovný opat Pavel Ferdinand Václavík raziti medaili zde popsanou.

²¹⁾ Josef Antonín Toda, původem Ital, snad z Florencie, učil se u slavného medailéra Matouše Donnera; byl zaměstnán ve vídeňské mincovně od r. 1746; vrchním rytcem byl tam jmenován r. 1756. Zemřel na přelomu let 1768 a 1769.

- *29. L.: Poprsí opata Václavíka s pravé strany; náprsní kříž na řetězu. V úseku paže: A. WIDEMAN Opis: PAULUS FERDIN · LVI · ABBAS GRADICENSIS.²²⁾
R.: Na kamenném oltáři leží v plamenech a kouří, jenž se zdvihá k zářícímu Božímu oku v trojhranu, obětní beránek; po levé straně oltáře réva, po pravé straně pšeničné klasy. Dole v úseku: GRADICII XIX MAII. Opis: QVINQ VAGENNALEDIVIS SACRIFICIVM
Stříbro, 46 mm. Želiv (Appel I., str. 245). A. F. Widemann.²³⁾
30. L.: Jako č. 29.
R.: Jako č. 29.
Cín, 47 mm (Wz. 4468).
31. L.: Poprsí opata P. F. Václavíka s pravé strany.
R.: Zápalný oltář, nad ním devisa a zářící oko Boží.
Kov neudán, 28 mm (Wz. 4167, Wellenheim 12115).

Svatý Kopeček

(k Hradišti).

Původ mariánské úcty na tomto místě sahá asi do roku 1628, kdy olomoucký měšťan Jan Andryšek dal zde se svolením a na pozemku kláštera premonstrátů v Hradišti postavit první kapli, kterou vysvětil olomoucký sufragán Filip Breuner r. 1633. Sem přinesli andělé podle legendy obraz (kamenný relief) Matky Boží, jež podává jablko Božskému Dítěti ve svém náručí. Kaple byla za vpádu Švédů spálena, ale milostný obraz nepodlehli zkáze. Andryšek zřídil roku 1670 znovu kapli, místo níž postavili hradišští opatové nový velkolepý chrám, poněvadž kaple nestačila návalům poutníků. Nový chrám vysvětil 1. října 1679 olomoucký biskup Karel z Liechtensteinu. Při chrámu byla residence hradišských premonstrátů, jež byla r. 1710 proměněna v převorství. Když byl r. 1784 zrušen mateřský klášter i zdejší priorát, zůstávali zde od r. 1785 duchovní správu světských kněží. Zaslouhou strahovského opata Jeronyma Zeidlerera byli sem r. 1846 uvedeni premonstráti ze Strahova, kteří vedení proboštem konají tu dodnes duchovní správu.

Období hradišské administrace.

32. L.: Milostný relief svatokopecký; obě svaté osoby, jež nejsou korunovány, mají kolem hlav záře; jsou obklopeny 14 hvězdami (7 + 7). Opis: B : V : M : IN MONTE PRÆ — MONST : AD OLOMUT :
Profilovaný okraj.
R.: Stojící sv. Norbert zepředu, oděný rochetou, mozetem, palliem a mitrou, zvedá v pravici monstranci; v levici drží misionární hůl křížovou o dvou příčných břevnech a olivovou ratolest; kolem hlavy má svatozář; po jeho pravici v pozadí kostel s vysokou věží, obklopený budovami, po jeho levici kostel se dvěma nízkými věžemi a

²²⁾ Pavel Ferdinand Václavík (nar. 10. I. 1700 v Hlučíně, Hultschin) dal raziti ke své sekundici (50 let po vysvěcení na kněze) r. 1776 skvělou medaili. V této době byl již visitátorem a generál. vikářem českomoravské provincie. Zemřel 13. XI. 1784 přeživ zrušení svého kláštera jen o čtvrt roku. E. Fiala ho v katalogu Windischgrätzovy sbírky č. 4167 povýšil na hraběte.

²³⁾ A. F. Widemann (Wiedemann, Wiedmann) narodil se snad r. 1724 v Duchcově (Dux). 1758 byl jmenován císařem řezačem želez medailí, r. 1769 vrchním řezačem želez mincí ve Vídni (Wien) a zemřel tamtéž r. 1792. Byl vůdčím medailérem t. zv. vídeňské školy 18. stol., tvůrcem mnoha medailí oficiálních a pracoval na zakázku také medaile české. — Srov. Katalog der Münzen- und Medaillen-Stempel-Sammlung des K. K. Hauptmünzamt in Wien IV., Wien 1906, str. 136/6 a MZČ, str. 22 a 23.

- budovy. Opis: S : NOR : CA : PR · F · — V : A · MA : G : P : PA :
Pod budovami vlevo: IN
Bronz, 34,5 : 28,5 mm, ovál. Vl. Přibík, IN.²⁴⁾
33. L.: Nekorunovaná svatokopecká Matka Boží; obě svaté osoby mají paprsky kolem hlav; opis v obrazovém poli u vnitřního okraje: I : B : MARIA : V : D — MO : PRAE : P : OLO Široký okrajový rámeček, vyplněný akanthem, je ohraničen dovnitř čarou, při okraji perlovcem.
R.: Stojící sv. Norbert (zepředu), oděný jako u č. 37, má kruhový nimbus a drží v pravici monstranci, v levici misionární křížovou hůl o dvou břevnech, po obou jeho stranách budovy jako u č. 32; opis u vnitřního okraje obrazového pole: S : NOR : CA : PR : F · — V : A · MA · G : P : PR : u pravé světcovy nohy IN. Rámeček jako na líci.
Bronz, 39 : 31 mm, ouško, tenký plech, osmihran. Přibík. IN.
34. L.: Panna Maria s Božským Dítětem, oba korunovaní vévodskými korunami a obklopeni paprskovou aureolou; stojí na měsíčním srpku, obráceném růžky dolů a spočívajícím na širokém mariánském monogramu, v němž, jakoby v rámci, chrámové průčelí o dvou věžích na kopci, jenž patou sahá dolů až k obvodu. Opis: SIT NOMEN DOM — IN Æ BENEDICTVM Zvýšený okraj.
R.: Ve věnci, spleteném z trní a bodláků, nápis: ARRHA / CONFÆDERA / TIONIS / IN HONOREM / ET NOMINIS / MARIAE (větší písmena) / IN MONTE / PRÆMONSTRATO / AD OLOMVCIVM / ERECTÆ ET AB / INNOCENTIO : XI (větší písmena) / INDVLGENTIIS / CONFIRMATÆ / 1688 / Zvýšený okraj.
Mosaz, 39 : 33 mm, ovál, ouško. Ign. Tabarka (dobrá práce italské provenience).
35. L.: Jako č. 34.
R.: Jako č. 34 s těmito odchylkami v nápisu: místo ET NOMINIS čti SS : NOMINIS, místo ERECTÆ čti ERECTA, místo CONFIRMATÆ čti CONFIRMATA
Bronz (pozlacená), 39 : 34 mm, ovál. Zemské museum a K. Chaura.
36. L.: Svátý Kopeček s chrámem a budovami (zepředu), nad ním jakoby rámeček stojící mariánský monogram, na němž spočívá měsíční srpek, jehož růžky jsou obráceny vzhůru, se stojící Matkou Boží a Božským Dítětem; obě osoby mají paprskové nimby, jsou obklopeny aureolou, ale nejsou korunovány. Opis: SIT NOMEN DOMI — N Æ BENEDICTVM Profilovaný rámeček.
R.: ARRHA (větší písmo) CONFOEDERA-/TIONIS SVB TITVLO / SS^{III} NOMINIS MARIAE (větší písmo) / IN SACRO MONTE PRÆ-/MONSTRATO AD OLO-/MVTIVM IN MORAVIA / ERECTÆ & AB INNO-/CENTIO XI. CON-/FIRMATÆ /
Stříbro, 40 : 35 mm, ouško, tenký plech. Ign. Tabarka (Domanig č. 749, t. 85).²⁵⁾

²⁴⁾ Rytce, značící touto značkou v posledních dvou desetiletích XVII. a z počátku XVIII. století, patří do okruhu jihoněmeckých umělců z t. zv. školy Petra a Pavla Seela ze Salzburku.

²⁵⁾ Medaile č. 34—36 jsou varianty odznaků svatokopeckého bratrstva, zřízeného roku 1688 k počtu nejsv. jména Panny Marie a svými třemi obměnami svědčí, jak asi bylo oblíbeno a rozšířeno, když razbu svých medailí tolikrát obnovovalo. Spojíme-li obměny jejich rubních legend, dostaneme nápis, jenž v češtině zní takto: Zástava družiny titulu nejsvětějšího Jména Mariina, zřízené na Svaté Hoře Premonstrátské u Olomouce na Moravě a potvrzené Innocencem XI. roku 1688.

37. L.: Panna Maria s Božským Dítěm zaujímá na výšku celé obrazové pole; obě osoby nekorunované mají paprskové nimby. Opis ve volném poli při listnatém rámcí: B · V · M · IN MON · PRÆ · MONST · AD OLOM
- R.: Mariánský monogram (všechna písmena) a pod ním rozvilina. Opis, ohraničený dovnitř perlovcem a vně listnatým rámcem s perlovcem při okraji: * SIT NOMEN DOMINÆ BENEDICTVM.
- Bronz, 35 : 29 mm, osmihran, ouško ražené s medailí. Ign. Tabarka (velmi dobrá práce seelovské školy).
38. L.: Milostný obraz svatokopecký; obě osoby mají paprsky kolem hlav. Opis: B · V · M · IN MON · PRÆ — MONST · AD OLOM : Na okraji perlovec mezi dvěma čarami.
- R.: Mariánský monogram a pod ním květinová rozvilina. Legenda v pásu, ohraničeném dovnitř i vně čarou a perlovcem. Opis: SIT NOMEN DOMINÆ BENEDICTVM (lilie a růžice).
- Stříbro, 28 : 24 mm, ovál, ouško, tenká. Zemské museum v Brně.
39. L.: Panna Maria s Božským Dítěm zaujímá na výšku celé obrazové pole; obě osoby, korunované vévodskými korunami, nemají nimbu; obraz obklopen 16 hvězdami (8 + 8); zkorumpovaný opis ve volném poli: IVM IM MONTE P — MONST AD OLOMV Okrajový rámeček utvořen z perlovce uprostřed dvou čar.
- R.: Korunovaný mariánský monogram (všechna písmena). Opis ohraničený dovnitř silnou čarou mezi dvěma vlasovými: SIT NOMEN DOMINÆ BENEDICTVM. * Okrajový rámeček jako na líci.
- Bronz, 26 : 19 mm, osmihran, ouško, tenká (práce seelovské školy). Ign. Tabarka.
40. L.: Panna Maria s Božským Dítěm, stojící, zaujímá na výšku celé obrazové pole; osoby nejsou korunovány, nimby jsou výsečově spojeny; obraz jest obklopen 12 hvězdami (6 + 6). Opis ve volném poli při okrajovém rámcí, utvořeném dvěma čarami, mezi nimiž vruby: B · V · M · IN · MO · P : — MONST · AD · OLOM Nad horní hranou tvoří střížek trojúhelník, v jehož dolních úhlech je po hvězdici a mezi nimi probíhá díрка.
- R.: Boční pohled na chrám s 2 věžemi a kupolí nad lodí. Nad tím mariánský monogram, obsahující všechna písmena. Opis ohraničen dovnitř perlovcem a čarou, při okraji rámcem jako na líci: SIT NOMEN DOMINÆ BENEDICTVM. * V horním trojúhelníku hvězdice jako na líci.
- Mosaz (tenký plíšek), 30 : 21 mm (včetně ouška), osmihranná, raženo na válci, ze solnohradské dílny, naivní práce. Ign. Tabarka.
41. L.: Milostný obraz svatokopecký korunovaný, obklopený 12 hvězdami (6 + 6); paprsky kolem hlavy Matky Boží. Opis: B · V · M · IN MONTE PRÆ — MONST · AD OLOMVT : Profilovaný okraj.
- R.: Korunovaný mariánský monogram a pod ním svatokopecký chrám. V pásu, utvořeném vně profilovaným okrajem a uvnitř perlovcem s linií, opis: (růžice) SIT NOMEN DOMINÆ BENEDICTVM.
- Stříbro, 29 : 25 mm, ovál, ouško. K. Chaura.
42. L.: Panna Maria s Božským Dítěm stojí na samém obvodku; osoby nejsou korunovány, mají paprskové nimby; obraz jest obklopen 14 hvězdami (7 + 7). Opis ve volném poli: B · V · M · IN MONTE PRÆ — MONST · AD OLOMVT : Obvodek tvoří silná čára.

- R.: Obraz a monogram se shodují s obrazem č. 45. Opis týž ohraničen uvnitř perlovcem a čarou, na obvodku jako na líci.
- Bronz, 29 : 25 mm, ovál, ouško. Ign. Tabarka (práce na způsob italské).
- *43. L.: Matka Boží svatokopecká stojí na úseku sféry, je prostovlasá, drží v levém náručí nahého Ježíška a levicí mu podává jablko, jehož se On chápá pravou rukou. Oba mají paprskové nimby. Opis: B · V · M · IN MONTE PRÆ — MONST · AD OLOMVT : Při okraji čára a vruby.
- R.: Mariánský monogram, obsahující všechna písmena, a pod ním květinová rozvilina. Opis, ohraničený vně i uvnitř perlovcem a čarou: SIT NOMEN DOMINÆ BENEDICTVM (závěrečná tečka neb křížek přerušena dírkou).
- Stříbro, 29 : 24 mm, ovál, ouško. Zemské museum.
44. L.: Jako č. 43 s tím rozdílem, že obě osoby mají kruhové nimby. Opis při okraji ve volném poli: B · V · M · IN MON · PRÆ — MONST · AD OLOM Při okraji perlovec a čára.
- R.: Jako u č. 43 s tím rozdílem, že opis je zakončen pětistou růžicí a umístěn mezi dvěma čarami; zvýšený okraj.
- Stříbro, 21 : 18 mm, ovál, ouško. Zemské Museum.
- *45. L.: Matka Boží zpředu, korunovaná otevřenou korunou, obklopená paprskovým nimbem; levou rukou tiskne k prsům nahého Ježíška, držíc ho pod pažím. Ježíšek, jehož hlava jest obklopena kruhovým nimbem, sahá levou rukou po jablku, jež mu levicí podává Matka, a má skřížené nožky. Nad Matčinou hlavou jest kruh, z něhož šlehají tři plameny (vzhůru a na strany). Po stranách obou osob dva andělkové na obláčcích; onen na levici drží oběma rukama palmu, druhý má v pravé ruce věneček. Na okraji čára.
- R.: Sv. Jan Nepomucký stojící na mostě a oděný rochetou, almucí a biretem, se složenýma rukama na prsou; v pravici má kříž, v levici palmu. Po stranách stojí dva andělci na obláčcích; onen vpravo klade pravici na ústa, druhý nalevo zvedá levou ručkou zářící jazyk.
- Stříbro, 28 : 25 mm, oválná čtyřseč rámečku (prostá stř. páska) spojuje dva tlačené plíšky líce a rubu; jest zakončena ouškem. Zemské museum.
46. L.: Obě osoby jsou korunované; místo hvězd jsou obklopeny 10 body (5 + 5); chybný opis: DVM I S PONT—MONST · AD OLOM Silná čára na obvodku.
- R.: Mariánský monogram (všechna písmena), nad ním vévodská koruna a po stranách po 1 bodu. Opis mezi perlovcem a zvýšeným okrajem: SIT NOM · DOMINÆ · BENEDICTVM Silná čára na obvodku.
- Bronz, 23 : 20 mm, ovál, litá, kramářská práce. Ign. Tabarka.
47. L.: Obraz Panny v celé postavě; jest prostovlasá, dlouhých vlasů, na pravé ruce nese neoblečené dítě, jež pravou ručkou sahá po jablku. Oba mají paprsky kol hlav. Opis: B · V · M · IN MONTE PRÆ — MONST · AD OLOMVT :
- R.: Mariánský monogram, pod nímž růže. Opis: SIT NOMEN DOMINÆ BENEDICTVM. (křížek).
- Stříbro, velikost 19 (podle Mionneta), ovál, váha 75 gr (Appel I.,

- str. 245, Kuncze, str. 204). Zdá se, že jsou k tomuto kusu čísla 45 a 47 varianty.²⁶⁾
48. L.: (Mariánský obraz.)
R.: Sit nomen Domini benedictum.
(Kuncze, str. 207, heslo »Hradisch [Gradicii]«).
49. L.: (Mariánský obraz.)
R.: Ignatius.
(Kuncze, str. 221, heslo »Olmütz« sub. 3. s poznámkou: »v mni-
chovském mincovním kabinetě«).
50. L.: Korunovaný milostný obraz svatokopecský, obklopený paprsky.
Matka Boží stojí na měsíčním srpku, obráceném růžky dolů, jenž
zapadá do mariánského monogramu, v němž jest chrámová budova
bez věží; po stranách monogramu drobounké výjevy o několika
osobách. Opis: A SÆCVLO — TV: ES: PS 92 V Zvýšený okraj.
R.: SACRA IN S/MONTE PRÆM/ONSTRATO AO 1629/DEI
MATRIS EFFIG/IES·AB·ANGELIS AL/LATA 1632 PER
INT/EGRVM SÆCVLVVM GR/ATIIS REFVLGENS/ANNO
IVBILÆO/1732 AVREA COR/ONA DECOR/ATA
Bronz, 38 : 35 mm, ouško, ovál. B. Přibil (Kuncze, str. 228, heslo
»Sacra ins.«).
51. L.: Milostný obraz. Bez značky. Perlovec a linie. B. V. M. IN MON.
PRAE — MONST. AD OLOM.
R.: Mariánský monogram v osmihranném perlovci. Bez značky. Perlo-
vec a linie · SIT NOMEN DOMINAE · BENEDICTVM ·
Mosaz (tenký plíšek), 30 : 25 mm, osmihran (Pachinger-Seel č. 36).
52. L.: Sv. Bernard zpředu po pás. V pravém náruči drží nástroje umučení
Kristova. Kolem hlavy zřetelný nimbus. S. BER.
R.: Milostný obraz Panny Marie ze sv. Kopečku u Olomouce do půl
těla, obklopen roccaillovým ornamentem. Maria drží neoblečeného
Ježíška na pravé paži. Oba jsou korunováni.
Stříbro, 42 : 40 mm (Pach.-Bern.).²⁷⁾
53. L.: Madonna v celé postavě. B · V · M · IN MON · PRAE — MONST ·
AD · OLO ·
R.: V osmihranném perličkovém rámci monogram. SIT NOMEN DO
BENEDICTVM
Osmihranná (Wz. 4404).²⁸⁾
54. L.: Nad monogramem Maria s Ježíškem.
R.: Deset řádek písma.
Mosaz, ovál (Wz. 4405).
55. L.: Mariánský monogram.
R.: Matka Boží jako u č. 54 B · W · M · IN · MON · PRAEMONST
AD OLOM
Mosaz, ovál (Wz. 4406).
56. L.: Milostný obraz ze sv. Kopečku u Olomouce, bez koruny, paprskový
nimbus. — OLLOMVA INS : MONTE · Perlovec, měsíčky či spíše
růžové lístky.

²⁶⁾ Medailky č. 47—49 jsem zde zapsal v doslovném překladu z citované literatury
přesto, že popisy jsou neúplné, ba zřejmě vadné. Kunczovy záznamy svatokopecských sva-
tostek uvádím proto, že předpokládám možnost existence takových kusů.

²⁷⁾ »Tato velmi malá medaile je zasazena v šesticípé hvězdě z jemného salzburského
stříbrného filigránu.«

²⁸⁾ Zaznamenávám také tři kusy ze sbírky Windischgrätzovy, ačkoliv Fialovy popisy
jsou příliš kusé a nedají se kontrolovati, stejně jako Kunczovy.

- R.: Milostná soška s otevřenou korunou a nitkovým nimbem. B : V : M :
DE MONTE — SANC : IN BOH :
Stříbro, 34 : 30 mm, ovál, dutá ve stříbrném filigránu (Viedeňský
mincovní kabinet — Přibil 339).²⁹⁾
57. L.: Panna Maria, oděná úzkým šatem, drží na pravé ruce Dítka (oba
jsou korunováni) a stojí na vypouklém štítě, na němž jest koruno-
vaný mariánský monogram a po stranách palmové ratolesti. A : S :
V : M : AD MONTEM — MONSTRATVM
R.: Jan Nepomucký.
Mosaz, 34 : 26 mm, ovál (A. v. Obst, str. 36).
- *58. L.: Panna Maria s Božským Dítěm stojí na oblaku a zaujímá na výšku
celou plochu obrazového pole; obě osoby jsou korunovány věvod-
skou korunou, mají paprskové nimby, aureola sestává ze střídajících
se paprsků (10 = 5 + 5) a hvězd (12 = 6 + 6). Opis ve volném
poli: B · V · M · ULMUCII SOLEN — NITER CORONATA. Ob-
vodek: čára a zvýšený okraj.
R.: Chrámové stavby se vstupním schodištěm, zaujímají celé obrazové
pole. Nahoře ve volném poli opis: 21. SEPT—Ao 1732; obvodek
jako na líci.
Mosaz, 36 : 33 mm, ovál, ouško. Ign. Tabarka.
59. L.: Milostný obraz svatokopecský, obklopený dvojitou září, jednak pla-
mennou (jazyky jsou pokryty jakoby drahokamy), jednak paprsko-
vou; záře vyplňuje celé ražební pole. Profilovaný okraj jest nahoře
a dole přerušen volutami, jež se navzájem nedotýkají. Na podstavci
milostného reliéfu: D
R.: V celém ražebním poli nápis: VERA/EFFIGIES/B·MATRIS/
QUÆ MDCXXXII/AD SAC·MONTEM/PRÆMONSTRA-
TUM/AB ANGELIS ALLATA/ET MDCCXXXII/CORONÂ
VATICANÂ/CONDECORATA/EST/ Okraj jako na líci.
Stříbro, 40 : 35 mm, ovál. Zemské museum, D.
- Období strahovské administrace.
60. L.: Milostná soška ze sv. Kopečku u Olomouce. Matka Boží stojí na
oblacích, jest korunována a obklopena paprskovou aureolou; ona
i Ježíšek, jež drží na pravé paži, mají nimbus. Na dolním okraji
oblaku, poněkud vlevo: I. R. Opis jen v horní půli: S. MARIA
MATER DEI ORA PRO NOBIS. Zvýšený okraj.
R.: (Hvězdička) GNADENBILD/AUF DEM/HEIL. BERGE BEY/
OLMUITZ./—/MILOSTIWY/OBRAZ NA SW. HOŘE Ů
/HOLOMAUCE./—/C·H·&S·/ Zvýšený okraj.
Stříbro a mosaz, 23 : 19 mm, ovál. Josef Sojka v Praze a Želiv.
Carl Höfer & Sohn v Praze. — Ignác Rosner.³⁰⁾

²⁹⁾ Ježto Přibil ve svém »Soupisu« uvádí tuto svatostku jako svatohorskou, kdežto
zde jest vlastně svatokopecskou, nutně uvádím obě strany v opačném pořadí; můj líc je
Přibilův rub a naopak.

³⁰⁾ Zdá se, že tato sličná a výtvarně solidní medaillka byla ražena ne-li právě k při-
ležitosti obnovení premonstrátské duchovní správy, tedy nedlouho poté na účet firmy
Carl Höfer & Sohn v Praze (značka C. H. & S.), jež vydala, ačkoliv majitelé byli luteráni,
mnoho katolických svatostek. Tato firma trvala v Praze od 1. března 1844 až do 3. příp.
24. května 1855, kdy byla u c. k. zemského soudu a pražského magistrátu vymazána na
žádost společníků Karla Kristiana Gustava Höfera (otce) a Karla Gustava Adolfa Höfera
(syna). Starší Höfer, narozený r. 1792 v Prusku, byl pražský měšťan, mistr jehlářský a
představený pražského cechu jehlářů. K. Chaura (MZČ 129, str. 30) tvrdí, že Höfer měl
při své jehlářské továrně i výrobu barevného moiré plechu, jakož i ražebnu. Ze by tato firma

61. L.: Dva letící andělé nesou svatokopecký relief v barokním rámci. Dole při okraji hora s chrámovými budovami, obklopená paprsky. Obvodek tvoří dvě čáry.
R.: Nápis: OBRAZ (konvexně) PANNY MARIE/NA SV. HOŘE/ U/HOLOMOUCE (konkávne), dole u zvýšeného okraje: CH&S Mosaz a cín, 23 : 19 mm, ovál, ploché ražené ouško rýhované. B. Přibil a Ign. Tabarka. Carl Höfer & Sohn v Praze.
62. L.: Milostný obraz, jehož osoby jsou korunovány, bez nimbu a bez aureoly, vznášejí se nad svatokopeckými budovami.
R.: Nápis: OBRAZ/PANNY MARIE/NA SO. HOŘE U/HOLOMOUCE./ Zvýšený okraj. Zlacená mosaz, 22 : 19 mm, ovál, ouško. Ign. Tabarka.³¹⁾
63. L.: Matka Boží, stojící na oblaku, podává levicí jablko Božskému Dítěti, jež drží v pravém náručí. Obě osoby jsou korunovány vévodskými korunami a jsou obklopeny paprsky. Na oblaku čtyři okřídlené hlavičky andělů. Opis při zvýšeném okraji ve volném poli: PANNA MARIA A KOSTEL NA SV. KOPEČKU U OLOMOUCE*
R.: Chrámové budovy v čelném pohledu. Nahoře při zvýšeném okraji opis ve volném poli: HEIL. MARIA U. KIRCHE Dole v úseku: A. HEILIGENBERG/ bei/ OLMÜTZ (konkávne) Postříbřená mosaz, 12 : 9 mm, ovál, ouško. Ign. Tabarka.
64. L.: Milostný obraz na oblacích, celý v zář; po stranách modlí se dva klečící andělé, nahoře dvě okřídlené hlavičky andělů. Opis: MARIENBILD AUF DEM HL. BERGE B. OLMÜTZ
R.: Pohled na chrám a budovy nad schodištěm. Opis: KIRCHE AUF DEM HL. BERGE B. OLMÜTZ
Stříbro, 21 : 18,5 mm, ovál, ouško. B. Přibil.
65. L.: Na mohutných oblacích svatokopecká Matka Boží (korunovaná). Při horním okraji ve volném poli: PANNO MARIA ORODUJ ZA NÁS Perlovec, zvýšený okraj.
R.: Průčelí svatokopecké svatyně. Nad ním při okraji ve volném poli: KOSTEL P. MARIA V úseku: NA SV./ (konkávne) KOPEČKU Perlovec, zvýšený okraj.
Aluminium, 25 : 18 mm, ovál, ouško. Ign. Tabarka.
66. L.: Matka Boží svatokopecká stojí na oblacích; obě osoby jsou koruno-

byla měla ražebnu medailí je pouhá domněnka, neboť do roku 1857, kdy v Praze trvala mincovna, nedovoloval pražský magistrát rytci (podle dokladů, uchovaných ve Staré spisovně hl. města Prahy) provozování jakéhokoliv ražení kovů a medaile se nesměly raziti pro soukromníky nikde mimo c. k. mincovnu. K tomu cituji z P. Emericha Petřika (Numism. Miscellen), Gesammelte Beiträge zur Münzkunde und Münzgeschichte in den Jahren 1854. Fortsetzung 1855—1856—1857—1858—1859—1860 (rukop. Strah. knih. D. G. V. 6.), sv. 8. str. 5. Oesterreich. Wien. 29. Juli (1854): »Die Prägung von Schau- und Denkmünzen für Private, sie möge in Gold, Silber, Kupfer, o. in Zinn beabsichtigt werden, darf einer erneuter Verordnung zufolge nur bei den k. k. Münzämtern geschehen, da Privaten das Selbstprägen von Medaillen nicht gestattet ist.« — Medaile, kterou zde popisují a pravděpodobně i všechny ostatní — pokud snad nebyly objednány z ciziny — byly raženy stroji pražské mincovny. Razidla k svatokopecké medailce zhotovil Ignác Rosner (nar. 1786 ve Vídni [Wien], zemř. 1854 v Praze), jenž na sklonku r. 1832 byl vyslán z vídeňské mincovny do Prahy za provizorního rytce. Jeho práce došly již ve vídeňské hlavní mincovně pochvaly. Ke svému hubenému úřednímu platu si přivydělával rytím pečidel a ražebních želez pro Höfra. Značil své práce I. R.

³¹⁾ Také tato medailka — ač nesignována — se připojuje svou fabrikou k hofrovským medailkám.

- vány, nemají nimbu. Opis ve volném poli u horního okraje: PANNO MARIA ORODUJ ZA NÁS Zubovitý obvodek.
R.: Chrámové budovy. Opis ve volném poli u horního okraje: KOSTEL P. MARIA Dole v úseku NA SV./ KOPEČKU Zubovitý obvodek. Aluminium, 21 : 17 mm, ovál, ouško. Ign. Tabarka.
67. L.: Jako u č. 66, opis však: MARIA VOM HEILIGEN BERG B. F. U.
R.: Jako č. 66, opis však: KIRCHE AM HEILIGEN BERG v úseku: BEI OLMÜTZ
Aluminium, 21 : 17 mm, ovál, ouško. Ign. Tabarka.
68. L.: Matka Boží svatokopecká stojí na oblacích. Obě osoby korunované vévodskými korunami, mají kruhové nimby. Na obou stranách vznášejí se andělé, adorující sepjatými rukama. Opis, ohraničený uvnitř kruhovou čarou a zevně okrajovým perlovcem: RODIČKO BOŽÍ SVATOKOPECKÁ, KRÁLOVNO MORAVY Dole vsunuto mezi začátek a konec opisu: ORODUJ ZA NÁS.
R.: Čelný pohled na budovy sv. Kopečku, pod ním v úseku: 1732 — 1907 Opis, ohraničený jako na líci: JUBILEUM SLAV. KORUNOVÁNÍ P. MARIE NA SV. KOPEČKU U OLOM*
Aluminium, 33 mm, ouško. Ign. Tabarka.
69. L.: Sv. Norbert, zarostlý vousy, zpředu, poněkud obrácen doprava, oděn mitrou, kasulí a palliem, drží v pravici monstranci, v levici misionární křížovou hůl. Za ním leží na dlaždicích Tanchelm s hostií v pravé a se svitkem listu v levé ruce. Opis na rozvinuté pásce v horní části pole: SV NORBERTE ORODUJ ZA NÁS! Zvýšený okraj.
R.: Matka Boží svatokopecká v plamenné mandorle stojí na oblacích. Vpravo i vlevo od ní (ve výši ramen) obláčky s okřídlenými hlavičkami. Opis na pásce (jako na líci): S BOŽSKÝM DÍTĚM, MÁTI RAČ NÁM POŽEHNATI Profilovaný okraj.
Aluminium, 42 : 35 mm, ovál, ouško, Želiv.³²⁾
70. L.: Milostná polosotka svatokopecká v plamenné svatozáři. Obě osoby jsou korunovány. U nohou Matky Boží, jež stojí na výstupku, vzletající orlice, jež hledí vzhůru; ve výstupku: 1732 Na pásce, jež se rozvíjí na obou stranách dolů, opis: KRÁLOVNA MORAVY NA — SV. — KOPEČKU U OLOMOUCE. Dole uvnitř profilovaný okraj.
R.: Čelně boční pohled (od jihozápadu) na budovy a chrám na sv. Kopečku. Opis u okraje ve volném poli: NA PAMÁTKU DVOUSETLETÉHO VÝROČÍ Na ploše pod obrazem nápis, posunutý poněkud doleva: KORUNOVACE/MATKY BOŽÍ./ 1932 / Při dolním okraji vpravo drobně: J. HLADÍK
Bronz, 45 mm, Želiv (těž ze zlata a stříbra), Josef Hladík.³³⁾

³²⁾ Tuto medaili dal raziti P. Vilém Ondráček, strahovský premonstrát, pro třetí řád sv. Norberta v Křenovicích na Moravě u firmy Karnet a Kyselý v Praze XI. před r. 1921.

³³⁾ Podle sdělení jednatele Numismatického kroužku v Olomouci p. Karla Němečka byly všechny druhy této pamětní medaile raženy až v roce 1934 podle modelu sochaře Josefa Hladíka v Olomouci. Tehdy vydal Numism. kroužek tyto druhy:

medaili ze zlata	o průměru 45 mm	váze 59,6 g	za 1.960 K
ze stříbra	» 45 mm »	» 42 »	» 60 «
z bronzu	» 45 mm »	» ? »	» 25 «
agnůstku ze stříbra	» 25 mm »	» 8 »	» 12 «
z bronzu	» 25 mm »	» ? »	» 5 «
dvoudukát ze zlata	» 19,75 mm »	» 7 »	» 250 «

71. L.: Jako č. 70.
R.: Jako č. 70.
Bronz, 25 mm (těž ze stříbra), Josef Hladík.
72. L.: Jako č. 70.
R.: Jako č. 70.
Zlato (dvoudukát), 19,75 mm, Josef Hladík.
73. L.: Štítek, dole konvexně a po stranách konkávně ohraničený kruhovými výsečemi, svrchu sklenutý archivoltou, obsahuje pohled na průčelí chrámu o dvou věžích a na poboční budovy bývalé premonstrátské residence (převorství). Středem vede stromořadí k vstupnímu schodišti. U dolního zvýšeného okraje: SV. KOPEČEK — U OLOMOUCE
- R.: V ploše u epistolní věže (určeno podle lícního reliéfu a nikoliv podle prohloubeného negativu zde na rubu) reliéfně: ALPACCA / ŽÁK. CHRÁN. /
Postříbřená alpaka, 32 : 29 mm, obdélník, tlačенý štítek na turistickou hůl. Moje sbírka.

Teplá (Tepl).

Premonstrátská kanonie v Teplé (Tepl) byla založena roku 1195 a osazena r. 1197 ze Strahova. Její zakladatel Hroznata, mocný šlechtic z českého rodu potomních pánů z Guttenštejna, odevzdal své statky tomuto klášteru a přijal tu řeholní roucho. Tepelský klášter byl svým položením významný pro západní a severozápadní Čechy a přes původní českou fundaci působil nábožensky a kulturně německy. Vyšly z něho vynikající osobnosti obou národností, na př. strahovský opat a pražský arcibiskup Jan Lohel (na přelomu XVI. a XVII. stol.) a čeští učenci a buditelé Jos. Frant. Smetana (1801 až 1861), Jos. Vojt. Sedláček (1785—1835) a j.

74. L.: V ozdobné, uvnitř vodorovně čárkované kartuši, na níž posazena mitra (vpravo), berla (vlevo) a lastura (uprostřed), oválný štít se znakem tepelského kláštera (2 + 1 jelení paroh).⁸⁴⁾ Perlovec.
R.: CANO- / NIÆ TEPLÆ / NAE / Pod nápisem dvě skřížené ratolesti — vavřínová a dubová. Perlovec.
Měď, 24 mm, moje sbírka (MN. 743, tab. 85; Wz. 4479.)⁸⁵⁾
75. L.: Jako č. 74.
R.: Jako č. 74.
Cín, 27,5 mm. Moje sbírka (MN. 743; D. 5216).
76. L.: Jako č. 75 var.: zvýšený okraj, perlovec, dole pod kartuší: PICHL · PRAGA
R.: Nápis: CANONIÆ (konvexně) / ozdůbka / TEPLENÆ (vodorovně). Pod nápisem dvě skřížené ratolesti — vavřínová a dubová. Perlovec.
Mosaz, 30,5 mm. Moje sbírka. J. B. Pichl, ražebna v Praze.

⁸⁴⁾ Znak kláštera tepelského jest štít v zlatém poli, v němž jsou položeny troje červené jelení parohy (2 + 1); na štítu uprostřed je opatská mitra, od níž vpravo vyčnívá hlavice peda.

⁸⁵⁾ O těchto klášterních známkách sděluje Josef Neumann v MN., str. 772: »Nach der mir von dem damaligen Herrn Abte, Landesprälaten Max Liebsch bereitwilligst erteilten Auskunft waren im Prämonstratenser Stifte Tepl bei Marienbad, — wie in den meisten Stiften und Klöstern der Fall, — Zeichen für die den Konventualen zu verabfolgende Quantität Bier im Gebrauche. Diese Zeichen waren ursprünglich von Blech, wurden jedoch in Folge ihrer Abnützung durch Marken des vorbeschriebenen Gepräges im J. 1837 aus Kupfer und Zinn ersetzt. Jene von Kupfer wurden im Laufe der Zeit eingezogen, und nur jene in Zinn im Umlauf belassen.«

77. L.: Poprsí opata Gilberta s levé strany, umístěno na zvýšené ploše; pod úsekem ramene: 1924 Nad poprsím při horním okraji: DR GILBERTVS J. HELMER SEXAGENARIVS Pod poprsím při dolním okraji: ABBAS TEPLENSIS ET SPEINSHARTENSIS
R.: Prázdný.
Bronz, 74,5 : 54 mm, obdélník. K. Chaura, prof. A. Henke v Praze.

Mariánské Lázně (Marienbad)

(k Teplé, Tepl).

Ačkoliv byly již v XVI. století, zejména však počátkem XVII. století známy léčivé prameny oušovické na pozemcích kláštera tepelského a v XVIII. století za opatů Rajmunda II. Wilferta († 1724) a Ambrože Schmidta (1789 1791) byly podniknuty některé úpravy pramenů a vystaveny první budovy, je vznik lázeňského místa a později i města zásluhou dvou osob: klášterního lékaře tepelského dra Josefa Nehra a tepelského opata Karla Reitenbergra (zvolen 1813, resignoval 1827). Dr. Nehr vědecky prozkoumal již r. 1770 prameny oušovické a naléhal na budování lázeňských podniků. Za opata Chrysostoma Pfrognera (1801—1812), kdy tamní léčivé prameny byly již hojněji vyhledávány, byl to opatský sekretář Karel Reitenberger, jenž se přičinil, aby u pramenů vznikla lázeňská osada. První lázeňský dům o 13 pokojích byl postaven r. 1808 a dva roky poté druhý větší. V té době se počala nazývati lázeňská osada Mariánské Lázně (Marienbad). Když pak r. 1813 Reitenberger byl zvolen za opata, obrátilo se veškeré úsilí jeho i dra Nehra, jenž téhož roku vydal knihu o nových lázních, k budování léčebných lázní a města, jež v roce 1908 mohlo oslaviti sto let svého trvání.

- *78. L.: Ve zvýšeném pásu, jenž jde vodorovně středem ražební plochy, dva oválné medailony s portréty (jež hledí do středu) obou budovatelů proslulého lázeňského místa: vpravo tříčtvrteční profil (s pravé strany) tepelského opata s opisem: ABT · KARL — REITENBERGER; vlevo úplný profil (s levé strany) lázeňského lékaře s opisem: DR · JOSEF NEHR V horním úseku jest nápis: (konvexně) ZUR ERINNERUNG / (vodorovně) AN DIE FEIER DES / pokračuje v dolním úseku: (vodorovně) 100 JÄHRIGEN BESTANDES / (konkávně) VON MARIENBAD / Pod dolní hranou středního pásu (drobně): L. CHR. LAUER — NUERNBERG
- R.: Genius lázní v podobě ženy, obnažené po pás, opírá se pravíci o vavřínový strom, pozvedaje levíci větévku vavřínu nad budovami křížového pramene (Kreuzbrunnen), nad nímž se v paprscích slávozáře klene letopočet 1808 — 1908
Postříbřená bronz, 40 mm. Moje sbírka. L. Chr. Lauer, norimberská ražebna.

Chlum sv. Máří (Maria-Kulm)

(k Teplé, Tepl).

V tomto místě, položeném nad Königsbergem (v okrese falknovském), jest uctívána Matka Boží v starobylé sošce (sedí na trůně držíc na levíci Ježíška, v pravíci říšské jablko). Poutní místo jest administrováno kněžími z řádu křížovníků s červenou hvězdou. Velkolepou svatyní zdejší vysvětil roku 1702 pražský světitel biskup a strahovský opat Vít Seipel. Již po roce 1647, kdy zde byl návštěvou Ferdinand III., vodili sem misionáři z širého okolí lid, aby jej utvrdili v obnovené víře a lze předpokládati, že takové poutě sem konali i tepelská premonstráti z kláštera a z příslušných k němu far.

Tyto vztahy premonstrátů ke křížovnickému poutnímu místu nám dokumentuje svatostka, kterou zde uvádím.

79. L.: Milostný obraz Matky Boží chlumské; obě osoby mají kruhové nimby. Opis: B : V : M : CVLME — NSIS. I : R : B : M : C :
R.: Svatý Norbert stojí na draku s lidskými hlavami, v pravici drží monstranci, v levici misionární kříž; kolem infulované hlavy paprskový nimbus. Opis: S. NORBER — TV — S — : A : M : A : AP :
Bronz, 28 : 24 mm, ovál (P.* 77).³⁶⁾

Mnichov (Einsiedel)

(k Teplé, Tepl).

Nynější město toho jména bylo z vesnic, jež bl. Hroznata věnoval tepelskému klášteru. Duchovní správu tam vždy vedli tepelští premonstráti. Medailka svatojanského bratrstva, kterou tu zaznamenávám, vznikla v době opata Jeronyma F. Ambrose, jenž vládl v tepelském klášteře v letech 1741 až 1767.

80. L.: Sv. Jan Nepomucký po kolena v oblacích, oděn mozetem, ruce rozpjaté, paprskový nimbus kol hlavy a nad ní věnec hvězd (početem 8), nad nímž letí anděl, jenž nese v levici kříž. Pod ouškem ve výseči hvězda. U dolního okraje korunovaný štít se lvem o jednom ocace ve skoku doprava. Při profilovaném okraji, ve volném poli, nahoře: THAVMATVRGVS — dole: REGNI PA — TRONVS
R.: Na oblacích jazyk v paprscích, pod ním ve vejčité kartuši znak tepelského kláštera: troje jelení parohy (2 + 1), mezi nimiž jsou umístěny písmeny H — F/A/A — T; na štítu uprostřed mitra, vpravo od ní kropáč, vlevo pedum. Pod ouškem ve výseči hvězda. Při profilovaném okraji, ve volném poli, nahoře: TVTELARIS dole CONFRNITATIS (zkratka místo Confraternitatis) EINSIDLÆ (D obráceno: C).
Stříbro a bronz, 26 : 36 mm (s ouškem 42 mm), houslový tvar, ražená (P.* 170). B. Přibil a moje sbírka.³⁷⁾

Louka (Klosterbruck).

Premonstrátské opatství Louka (lat. Luca), nedaleko Znojma (Znaim), bylo založeno listinou vévody Otty Černého z 25. října 1190 na místě kaple Panny Marie a sv. Václava, zřízené Juditou, manželkou vévody Břetislava I. O této původní fundaci se domnívá Balbín, že byla učiněna pro benediktiny. Louckému klášteru daroval r. 1220 znojemský kastelán Jimram patronátní právo v Příměticích, kde za opata Hermenegilda Mayera (1745 až 1764) postavil tamní farář P. Prokop Diviš (vynálezce hromosvodu) svoji »povětrnostní mašinu«. Loucký klášter, významný pro náboženství a kulturu, byl zrušen roku 1784.

- *81. L.: Pavilon památníku o ploché střeše a oblé přední stěně; z pravé boční stěny vyčnívá rameno, přes něž jest veden řetěz Divišova bleskosvodu, jenž se tyčí za pavilonem; v pozadí stromoví a oblaky.

³⁶⁾ Tato svatostka jest sice výtvarně slabší než č. 8, patří však do téže výrobní dílny zvané seelovské.

³⁷⁾ Ježto jsem získal pro svoji sbírku bronzový kus, jenž jest lépe uchován než stříbrný Přibilův, opravuji a doplňuji popis této bratrské medailky a jsem s to ji časově blíže umístiti. Písmena ve znaku na rubu znamenají H(ieronimus) F(Ambros) A(bbas) T(eplensis). Tento opat Jeronym Ambros vládl v tepelském klášteře od r. 1741 do r. 1767. Do doby jeho panování patří vznik medailky, jež byla ražena, nikoliv lita, jak Přibil poznamenává.

Nahoře v pravém rohu: 1936, dole v levém rohu: L. V. Plocha plakety jest dole nastavena o něco užší destičkou, na níž jest nápis o nestejně velikosti písmen: PAMÁTCE/P. DIVIŠE/ZNOJMO-/PŘÍMĚTICE/

- R.: Prázdný, dutý s papírovou nálepkou: V. PODIVIN/VÝROBA — /— ODZNAKU/PRAHA XI/ Připájená jehlice.
Bronz, obdélník, 44 : 24 : 21 mm, moje sbírka.³⁸⁾

Olomouc.

Olomouc nebyla místem osídleným premonstráty, ale dlužno ji tu uvést pro medailu, na níž jest vyobrazen biskup Jindřich Zdík, jenž uvedl do naší vlasti řád premonstrátů, máje velikou péči o dobré a trvalé jeho zabezpečení. Olomouckým biskupem se stal již r. 1126. S premonstráty se prý seznámil na své pouti do Svaté země, kterou vykonal r. 1137. Po svém návratu zřídil kapitulou při olomoucké katedrále sv. Václava (založena již 1131) a přičinil se o vybudování premonstrátských kanonií na Strahově a v Želivě. Někteří analisté se domnívají, že tento biskup přijal roucho řádu a měl v kapitule jeho členy.

82. L.: Jindřich Zdík v románských pontifikáliích kráčí doleva. Oběma rukama nese s námahou veliký model románské třílodní basiliky o dvou věžích a nižších oblých absídách. Pedum má opřeno o pravé rameno a zachyceno v náručí. Po stranách (vodorovně): HEIDR — IC EPC Opis mezi profilovaným okrajem a rámcovým perlovcem: * ECCLESIA · OLOMVCENSIS

- R.: U horního okraje pod arcibiskupským kloboukem dva znaky: vpravo olomouckého arcibiskupství (pyramidy a český lev), ozdobený mitrou, vlevo kolmo půlený štít se znakem kapituly (stojící sv. Václav) a osobním znakem arcibiskupa Leopolda Prečana (tři klasy); štít ozdoben pedem. Pod znaky v poli, utvořeném rozvíjející se páskou, nápis: Pio XI · P. M. FEL · REGNANTE / LEO POLD PREČAN ARCHIEPISCOPO / OLOMVC · MORAVIÆ METROPOLITA / ECCLIA METROP · S · VENCESLAI D · ET / MART · A · HENRICO ZDIK B · M · OLOM · / EPPO VII · PRI DIE KAL IVL · MCXXXI / CONSECRATA ANIVERS · SVÆ / DEDICATIONIS DIEM DCCC · / VIDIT ET CELEBRAVIT / MDCCCCXXXI · D · 30 · VI · Opis na pásce, jež dole ve smyčce jest zdobena vavřínovou ratoletí: OLOM · ANTISTES — LXVII · GRATUS F · F · Při dolním okraji, zvýšeném, pod páskou: PELIKÁN Z.

Bronz, 50 mm, Želiv, Julius Pelikán, ak. sochař, model. Razila mincovna v Kremnici, vydal Numismatický kroužek v Olomouci. Cena 30 K. Stříbro 55 g cena 75 K, zlato 71 g cena 1850 K.

³⁸⁾ Tento odznak byl vydán podle návrhu tajemníka Ladislava Voříška (šifra na odzn. L. V.) Nár. jednotou pro jihozáp. Moravu k oslavám vynálezce bleskosvodu P. Prokopa Václ. Diviše (vlastně Diviška), jež se konaly 27. a 28. června 1936. Tento loucký premonstrát byl rodák z Helvíkovic u Zamberka (26. III. 1698), učil teologii a filosofii na domácím učení svého kláštera a farářoval pak v Příměticích. Zabýval se mechanikou, fyzikou a hudbou. Šest let před vynálezem Benj. Franklina zkonstruoval v Příměticích první bleskosvod. První také učinil pokusy s léčením rheumatismu elektřinou. Zemřel 21. III. 1765 ve svém klášteře.

JOSEF DOBRÝ:

MEDAILE JUBILEJNÍ VÝSTAVY R. 1891.

(Tab. VI.—X.)

Bohatství a krása kraje, nadání a pracovitost obyvatel Čech takřka nutily k občasnému přehlídkám domácích darů přírodních a výsledků píce a dovednosti. Proto byla právě v Praze, hlavním městě této země, již r. 1791 pořádána zemská výstava, jakožto první ve střední Evropě a první evropská průmyslová výstava vůbec, na onu dobu něco zvláštního a obdivuhodného. Byl to ovšem jen jakýsi trh, který však svědčil o kulturní vyspělosti a značné vysoké průmyslové a vůbec hospodářské úrovni Čech na sklonku 18. století. Podnět daly sice oslavy české korunovace Leopolda II., ale výstava měla nejen význam státně politický, nýbrž větší ještě měrou hospodářský a kulturní. Veliký úspěch tohoto prvního významného výstavního podniku měl pak velmi příznivý vliv na vývoj domácího výstavnictví vůbec.

Větší výstavy byly uskutečněny v letech 1828, 1829, 1831 a opět r. 1836, kdy byla při korunovaci Ferdinanda V. za českého krále v Praze konána výstava zemská. Potom nebyly zde pro politický a hospodářský neklid dlouho pořádány větší výstavní přehlídky. Teprve po světové výstavě uskutečněné r. 1873 a po jiných zahraničních i světových výstavách nabyta zejména na základě zkušeností, získaných světovými výstavami v Paříži v letech 1878 a 1889 stará myšlenka nové životní náplně a tak se projevil, nehledě k menším výstavním podnikům v Praze a v jiných městech Čech, r. 1888 za obecného souhlasu všech příslušných míst, úřadů, ústavů, sdružení zemědělství, průmyslu a obchodu úmysl, uspořádati v Praze na paměť stého výročí první zemské výstavy z r. 1791 velikou všeobecnou zemskou výstavu v r. 1891 jako výstavu jubilejní.

S největším vypětím sil bylo neprodleně započato s přípravnými pracemi pro zdárné uskutečnění zamýšleného, okázalého díla. Hned r. 1889 byly ustaveny potřebné výstavní výbory a odbory z osobností vhodných, odborně vynikajících a obecně vážených.¹⁾

Předcházela doba dlouhého domácího i světového politického míru a klidu a tedy rozmachu kulturního i hospodářského a byla proto příležitost pro podniky toho druhu vhodná. V čelo výstavních výborů a celého záměru byli postaveni Karel kníže Schwarzenberg, jakožto předseda širšího sboru výstavního, Karel Max hrabě Zedtwitz, jako předseda výboru výkonného, Karel hrabě Kinský, jako předseda komitétu generálního, místopředseda František hrabě Thun-Hohenstein, předseda Obchodní a živnostenské komory v Praze František Šebor jako místopředseda generálního komitétu, František Křížík, jako místopředseda výkonného a předseda výboru stavebního, JUC. Jan Šolc, jako jednatel výkonného výboru, Richard Jahn, jako předseda výboru instalačního, Jan Otto, jako předseda výboru redakčního, Bohumil Bondy, jako předseda výboru finančního, Josef Wohanka, jako předseda

¹⁾ Jakého přijetí se dostalo ve veřejnosti úmyslu pořádati Jubilejní výstavu, jde zejména najevo z prvního odstavce »Provolání« předsedy Výkonného výboru Karla Maxe hraběte Zedtwitze v červenci r. 1890, který zní: »Všeobecná zemská výstava roku 1891 v Praze na oslavu jubilea První průmyslové výstavy v Praze z r. 1791, pod protektorátem Jeho císařského a královského Veličenstva císaře Františka Josefa I. chystaná, nalezla již ve všech kruzích výrobních v království Českém tak živého souhlasu, že přčetné přihlášky odevšad docházející nutným činí značné rozšíření budov výstavních proti původně zamýšleným rozměrům a nákladům.«

výboru dopravního a mnoho jiných osobností významných jmen, postavení a hodností.

Tak mohla býti Všeobecná zemská a jubilejní výstava po předchozí veliké práci organizační a tvůrčí slavnostně zahájena dne 15. května r. 1891; tedy před více než půl stoletím, a to zástupcem protektora císaře a krále Františka Josefa I., arcivévodou Karlem Ludvíkem.²⁾

Výstava byla rozvržena a instalována ve 27 skupinách podle odborů: hospodářství, lesnictví, různých odvětví průmyslu, dopravnictví, školství, literatury, umění, zdravotnictví a pod. Vystavovatelé, jichž bylo kolem 5.000, umístili své předměty v budovách zřízených výkonným výstavním výborem, hlavně ovšem v průmyslovém paláci a ve strojně a pak v soukromých pavilonech, jichž bylo kolem 130. Hlavní budovy výstavní měly plochu kolem 55.000 m² a soukromé pavilony kolem 20.000 m²; celková plocha výstaviště činila kolem 300.000 m². V uvedeném počtu vystavovatelů nejsou však zahrnuti účastníci na občasných výstavách hospodářství polního, lesního a zahradnictví, výstavách dobytka, drůbeže, psů a j., jichž bylo mnoho.

Výstava vzbudila svým významem hospodářským a kulturním zakrátko nejživější zájem celé veřejnosti, a to nejen v Čechách a Moravě, nýbrž v celém tehdejší mocnářství — bylat do jisté míry události celého státu, také již vzhledem k protektorovi — ba i v daleké cizině, vždyt velkolepý tento podnik byl pořádán, aby světu ukázal překvapující hospodářský a kulturní pokrok, dosažený v Čechách za sto let, t. j. od pořádání první zemské výstavy v r. 1791. Snaživost, práce a výkonnost zúčastněných objevila se zde po prvé v celé šíři a hloubce a proto bylo také výstavou v mravním a hmotném ohledu dosaženo úspěchů velikých a neočekávaných. Výrobci dostali se ve styk a v přímé spojení se spotřebitelem nejen domácím, nýbrž i zahraničním, také s tím, který jejich výkonnost dosud neznal, a tak byla posílena mravní váha a sebevědomí ke službě a prospěchu země a všeho jejího obyvatelstva. Výstava poskytla dokonalý přehled vykonané práce a dala tím podnět k dalšímu snažení a zdokonalení a k zařízením, sloužícím zejména výrobě a obchodu; v tom tkví vlastně její přední význam.

Návštěva výstavy, trvající celkem 157 dní, předčila všechno očekávání. Pozdravit přišli tento podnik vedle protektora císaře a krále Františka Josefa I. členové panovnického rodu, státní ministři, říšští poslanci všech národů bývalého mocnářství, představitelé šlechty, průmyslu, obchodu, vědy a umění, ovšem i všechny ostatní složky lidu ze všech povolání, a to nejen domácí, tedy vedle obyvatelstva pražského a z Čech a Moravy i zájemci z celé monarchie a z daleké ciziny. Všichni chtěli na místě poznati vyspělost Čech na poli výrobním, technickém, hospodářském a kulturním a potěšiti se také krásami země, hlavně ovšem velebností Prahy, známé v celém světě podle výroků znalců jako jedno z nejkrásnějších měst vůbec. Všechno osob výstavu navštívivších bylo téměř dva a půl milionu.

Vrcholnými dny výstavy byla ovšem návštěva protektora; velkolepé slavnosti v Praze a ve výstavě provázely jeho několikadenní pobyt.³⁾ Uznání

²⁾ Vzpomínáme-li zde mužů o onen velkolepý podnik především zasloužilých, vyplňuje se také předpověď z projevu arcivévody Karla Ludvíka, který při zahájení výstavy dne 15. května r. 1891 v zastoupení císařově jakožto protektora výstavy pravil m. j. také toto: »... Jakož my dnešního dne oněm patriotům věnujeme čestnou vzpomínku, kteří se před sto lety zasadili o to, aby domácí hospodáři a průmyslníci výstavou svých plodin a výrobků povzneseni a ku pokojnému závodění s jinými národy povzbuzeni byli — tak bude ještě za pozdních dob vzpomínáno oněch mužů, kteří nynější zemskou jubilejní výstavu spojenými silami zařídili a tím důkaz dali, že toto pokročilé království také nyní v ušlechtilém závodění na poli pokojné činnosti znovu osvědčuje dávnou slávu svou...«

³⁾ Významný a povzbuzující byl císařův projev při první návštěvě výstavy dne 26. září,

a obdiv formy a obsahu výstavy byly vyjádřeny i v časopiseckých úvahách denních a odborných listů, a to nejen domácích, ale i cizích, evropských a mimoevropských.⁴⁾ Snaze o největší návštěvu výstavy sloužil vedle denního a odborného tisku také krásný výstavní plakát Vojtěcha Hynaise, velmi rozšířený a oblíbený, a dále vyobrazení, výstavní loterie a jiné propagační prostředky.⁵⁾

Je samozřejmé, že tak velká událost vzbudila hned od počátku všeobecný zájem a že dala proto i podnět ke vzniku samostatné výstavní literatury, ke spisům většího i menšího rozsahu v řeči české, německé i v jazycích jiných.

Nejdůležitější z prvních výstavních spisů byl ovšem »Hlavní katalog«, vydaný v obou zemských jazycích redakcí Dr. Josefa Fořta a za součinnosti mnohých vynikajících odborníků hospodářských, průmyslových a vědeckých. Katalog měl CCXI a 344 stran tisku poučného a seznamového a 192 stran insertů a vyšel již v prvním vydání včas, t. j. v den zahájení výstavy. Postupně vydaly zvláštní tisky nejen zúčastněné zemské úřady a ústavy, ale také vynikající vystavovatelé, jednotlivci i sdružení. Také tato výstavní literatura má svůj význam a měla dobré následky. Bez výstavy nebylo by vzniklo tolik statistických a jiných podrobných úvah o otázkách hospodářských, průmyslových, školských a kulturních vůbec, ona v obecnstvu vzbudila nebo zvýšila o ně zájem. Spisů vydaných během doby trvání výstavy bylo přes 150. Jen ke hlavnímu katalogu bylo vydáno ještě asi 8 zvláštních vzorných seznamů. Výjimečnou hodnotu má však obsáhlé dílo vydané po ukončení výstavy pod názvem »Sto let práce«, v dokonalé úpravě ve dvou svazcích velikého formátu se závěrečnými zprávami o vzniku, tvorbě, průběhu a významu jednotlivých částí výstavy a podniku jako celku, s mnoha vyobrazeními, zlatá to kniha Jubilejní výstavy, sestavená a vydaná nákladem výstavního výboru, redakcí a spoluprací velikého počtu vynikajících osobností z oboru vědy, hospodářství a průmyslu, dosud vyhledávaná a studovaná.⁶⁾

kde na oslovení předsedy generálního komitétu Karla hraběte Kinského odpověděl, z části německy, z části česky, toto: »S upřímným potěšením přijímám osvědčení lojálního smýšlení, vrozené a nezlomné věrnosti jakož i radosti nad návštěvou Mojí. Vzkazuji Vám za ně Můj srdečný dík! Rád jsem přišel do Prahy, abych se z vlastního názoru přesvědčil o potěšitelných pokrocích zdárné práce ve všech oborech lidské píle v Mém milovaném království Českém. Úspěch této výstavy, stojící pod Mou zvláštní ochranou, budiž zdravému smyslu veškerého obyvatelstva pobídkou, aby všechny síly napjalo pro další vždy mohutnější rozkvět této překrásné země, která Prozřetelností jsouc bohatě požehnána pouze svorným působením obou kmenův národních plného rozvoje dosáhne.«

⁴⁾ Výstava povzbudila i básníky k opěvování jejích krás a užitků; vedle několika samostatných básnických děl otištěny byly porůznu básně české i německé ve výstavních časopisech a v denních listech jako ve »Výstavním almanachu«, v »Pražských výstavních novinách«, v časopisu »Praha« a j.

⁵⁾ Zde je třeba ještě připomenouti, že za Jubilejní výstavy r. 1891 byla v Praze zřízena první pouliční elektrická dráha o jednom voze, která vedla z restaurace na Letné k výstavě; byla 800 metrů dlouhá a měla rychlost 10—12 km za hodinu. První jízdu řídil budovatel František Křížlík. Tato elektrická pouliční dráha byla vedle světelné fontány, umístěné za průmyslovým palácem, jednou z hlavních přitažlivostí výstavy. Během výstavy byla také vybudována a dne 20. srpna otevřena rozhledna na Petříně a turistický pavilon, dosud tam stojící. Viz medaile č. 112.—116.

⁶⁾ Členy komise, již bylo výkonným výborem výstavním uloženo, aby tento spis uskutečnila, byli: Jan Otto, jako předseda, A. B. Bondy, Dr. Josef Fořt, Ing. Rudolf Jahn, prof. E. K. Liška a JUC. Jan Sedlák. Jako členové v redakční komisi zasedali: prof. Dr. Albín Bráf, Dr. Josef Fořt, prof. E. K. Liška, JUC. Jan Sedlák, doc. Dr. J. Frakal a prof. Alb. V. Velflík. Redakční kancelář řídil J. Kafka. I. a II. díl o XII, XLVIII a 376 stranách vyšel v r. 1893, díl III. o 716 stranách r. 1895. V II. díle tohoto spisu je na str. XXXV—XL otištěn seznam výstavních spisů, to jest knih, brožur, časopisů a upomínkových předmětů uměleckých; je velmi zajímavý a poučný. Budiž ještě připomenuto, že nedošlo k zamýšlenému vydání literárního katalogu 1791—1891, který měl vyjít během výstavy.

O hudebních skladbách, pochodech, lidových písních, kupletech a pod., vydaných na Jubilejní výstavu r. 1891, jichž je celkem asi 30, referuje dílo »Sto let práce« na str. XL. Mezi skladateli hudebních a zpěvních těchto památek jsou známá jména jako: Karel Komzák, Vendelín Kopetzky, K. Kovařovic, Jan Malát, Antonín Valenta-Mělnický a j.

Není proto divu, že se po tak skvělém průběhu a úspěchu jen se zármutkem očekávalo neodvratné ukončení tohoto podniku, který po dlouhou řadu měsíců poskytoval tolik krásného a ušlechtilého. Také těmto citům návštěvníků, čtenářů a obdivovatelů byl dán výraz v tisku denním i odborném a také v poesii.

Výstava byla zakončena v neděli dne 18. října 1891. Zbylo po ní vedle uvedených hodnot mravních a hospodářských hojně věcných památek, dále několik významných budov s hlavní vstupní branou, především ovšem průmyslový palác. Tyto stavby slouží již tedy po více než 50 let podobným podnikům. Mnoho výstavních předmětů bylo uloženo v museích a jiných sbírkách.

Finanční výsledek byl tak skvělý, že nebylo vůbec nutno sáhnouti na záruční fond, upsaný před výstavou k úhradě případného schodku. Dostavil se tedy plný úspěch k radosti neúnavného a obětavého pořadatelského výstavovatelů a návštěvníků.

Jednou z větších složek Všeobecné zemské a jubilejní výstavy v Praze r. 1891 byla skupina retrospektivní.

Výstava retrospektivní byla umístěna ve zvláštním rozsáhlém pavilonu napravo od hlavního vchodu, vybudovaném podle plánů předního stavebního tvůrce výstavních paláců architekta Antonína Wiehla, nákladem asi 20.000 zlatých; byl 10 metrů široký a 70 metrů dlouhý. Budova byla ozdobena plastickou skupinou »Odměna« od Antonína Procházky, reliéfy od B. Seelinga a sgrafitem V. Fanty. Retrospektivní část Jubilejní výstavy pořádal zvláštní výbor za předsednictví Zdeňka hraběte Thun-Hohensteina, jehož členy bylo také několik vynikajících numismatiků a sběratelů jako: Eduard Fiala, Dr. Štěpán Berger, Josef Smolík a ze šlechty m. j. Jan hrabě Harrach, A. J. kníže Schwarzenberg a j. Mimo činovníky pražské působilo ještě několik spolupracovníků nebo referentů v různých městech Čech, mezi nimi zejména známý musejní pracovník Dr. Karel Hostaš v Klatovech a dějepisec slavné mincovny kutnohorské prof. Emanuel Leminger v Hoře Kutné. Retrospektivní výstava předváděla názorně jednotlivá období kulturního života v Čechách a ukazovala, co ze starých památek umělecko-průmyslových se u nás dosud zachovalo. Byla rozčleněna podle těchto hledisek:

A. Starožitnosti předhistorické.

B. Předměty umělecko-průmyslové, a to: malířství, tisk knižní a umělecký, vazby knih, nábytek, nářadí, řezby a práce vykládané, práce v kameni, keramika a sklo, u m ě n í r y j e c k ě, práce zlatnické a výrobky z kovů všedních, zbroj a zbraně, práce textilní a stroje.⁷⁾

Pokud jde o materiál pro výstavu retrospektivní, byla zásada a snaha, aby se vystavovaly, pokud bylo lze, jen předměty z majetku církevního, městského, soukromého a z museí venkovských, kdežto ze sbírek obecně přístupných, jako na příklad ze Zemského musea, Městského musea pražského, Umělecko-průmyslového musea Obchodní a živnostenské komory pražské a Průmyslového musea Náprstkova, byly pojaty do retrospektivní výstavy jen

⁷⁾ Viz: »Katalog retrospektivní výstavy« v Praze, nákladem Zemské jubilejní výstavy 1891, str. IV.—V. a str. 34—144.

takové předměty, jež sloužily buď k doplnění nebo nebyly ve jmenovaných museích veřejně vystavovány. Tato retrospektivní výstava byla otevřena v den zahájení výstavy všeobecné, to jest 15. května 1891 a byla přístupna denně od 10 do 19.30 hodin, kdežto pavilony byly jinak otevřeny od 9 do 19 hodin.

Pečlivě sestavený »Katalog retrospektivní výstavy« o 352 stránkách je společnou prací referentů, kteří též provedli uspořádání příslušných částí výstavy, ovšem za přispění dalších odborníků. Jednotlivé sekce upravili: Dr. Josef Ladislav Píč, Dr. Karel Chytil, Břetislav Jelínek, Jan Koula a Msgr. Ferdinand Lehner. Redakce katalogu zúčastnil se též Dr. Zikmund Winter. Oddělení »Ryjectví« sestavil a zpracoval Eduard Fiala, od něhož je také obsažný a výstižný referát na str. 32—144. Tento katalog nevyšel však při zahájení výstavy, nýbrž později, protože byl v podstatě sestavován teprve na základě vystavených předmětů. O této části Jubilejní výstavy lze se též poučiti v »Průvodci retrospektivní výstavou« a v »Illustrovaném průvodci všeobecném«.

Důležitou skupinu tvořilo zde tedy oddělení »Umění ryjecké«, řízené zvláštním výborem, jehož referentem byl Eduard Fiala a členy Dr. Štěpán Berger, Dr. Karel Chytil a Dr. Jan Herain. Byla podle uvedeného katalogu rozčleněna takto:

»Odbor A) minciřství, a to:

- I. Mince z doby předhistorické, z nálezů podmokelského, hradišského (u Stradonic), u Mirovic a jiné,
- II. mince období r. 935 až 1052,
- III. období r. 1053 až 1120,
- IV. r. 1120, případně r. 1109 až 1210,
- V. r. 1210 až 1300,
- VI. r. 1300 až 1527,
- VII. mince vlády Ferdinanda I. r. 1527 až 1565,
- VIII. mince Maxmiliána II.,
- IX. mince Rudolfa II.,
- X. mince Matyáše II.,
- XI. mince stavovského direktoria a Bedřicha Falckého z let 1619 až 1621,
- XII. mince Ferdinanda II. r. 1620 až 1637,
- XIII. mince Ferdinanda III. r. 1637 až 1657,
- XIV. mince Leopolda I. r. 1657 až 1705,
- XV. mince Josefa I. r. 1705 až 1711,
- XVI. mince Karla VI. r. 1711 až 1740,
- XVII. mincování Marie Terezie, Františka I. a Josefa II. r. 1740 až 1784,
- XVIII. mincování hrabat Schliků,
- XIX. mincování Albrechta Václava Eusebia z Waldsteinů,
- XX. mincování Rožemberků a knížat z Eggenbergu,
- XXI. mince šlechtické, původem z mincovny pražské, pak ukázky grošů početních různých šlechticů, mincmistrů a jiných úředníků.

Odbor B) medailérství, a to:

- XXII. prvotiny medailérství, české denáry, znázorňující události kulturní nebo historické,
- XXIII. první práce medailérské umělců domácích, a to medaile portrétní a biblické,
- XXIV. další medailérské práce umělců domácích, zejména medaile Antonia Abondia a medaile jáchymovské,
- XXV. medailérství z druhé polovice století šestnáctého a z první polovice věku sedmnáctého,

XXVI. zejména medaile A. Widemanna, A. Liebla, Guillemarda, Stuckharta a j.,

XXVII. medaile, tvořené umělci cizími, ale týkající se událostí českých.

Odbor C) pečeti původní, zlaté bully a pečetidla.

Dále pak:

Rezané kameny.

Přístroje k mincování, a to: mincovní železa, razidla, přístroje k lisování pečeti, stroje k ražbě mincí a lisování pečeti.

Ukázky způsobů, jak bylo pečeti užíváno, a to pečeti závěsných a lisovaných, pečeti a autografy úřednictva mincovního a j. v.

Většina předmětů byla z vlastnictví Eduarda Fialy a dra Štěpána Bergra, mimo to vystavovali: Karel hrabě z Buquoy, E. kníže Clary, Jar. hrabě Černín, J. Fiedler, E. Haisel, Jan hrabě Harrach, F. R. Chaura, J. Lexa, Jiří a Moric knížata z Lobkovic, E. Mikš, Ervín hrabě Nostitz, A. Pecenka, Procházka, F. Průcha, A. J. kníže Schwarzenberg, R. Wiesner a E. princ Windischgrätz; dále pak několik museí, archivů a měst.

Jako celá výstava, těšila se také část retrospektivní a zde skupina »Umění ryjecké« četné návštěvě i oblíbenosti obecnosti — návštěvníků bylo zde víc než dva miliony — které pomocí zmíněného odborně sestaveného a podrobného katalogu a uvedených »Průvodců« mohlo získati důkladné poučení o jednotlivých výstavních předmětech. V rozsáhlé sbírce mincí poutaly pozornost mince vládní od denáru ke groši, k dukátu a k tolaru, pak mincovnictví některých starých českých rodů jako Schliků, Waldsteina a j. Také zpravodajská služba, po celou dobu trvání výstavy velmi čilá a úspěšná, tedy hlavně tisk denní a odborný, věnovala zvláštní pozornost výstavě retrospektivní a jejímu oddělení numismatickému.⁸⁾

Šlo tedy vlastně o numismatickou výstavu velkého rozsahu a značné důležitosti, která vzbudila pozornost nejen přímých zájemců, odborníků a sběratelů, nýbrž i širšího obecnosti. Je třeba litovati, že bylo opomenuto vydati zvláštní kovovou upomínku, medaili nebo jeton, aby byla zachována také takováto příslušná památka na tento vědecky i sběratelsky významný podnik. Také je škoda, že se nedá zjistiti trvalý účinek této numismatické výstavy

⁸⁾ Tak vyjímám na př. z článku v časopisu »Praž« toto: »Ve výstavě retrospektivní je zastoupeno české minciřství bohatě a znamenitě, předvádějíc po prvé před oči širší veřejnosti výrobky mincovny českých, jež v době samosprávy král. českého se těšily pověsti nejchvalnější. Mincovny v Praze, v Hoře Kutné, Jáchymově, Budějovicích, Krumlově a Jičíně vyrobily téměř k tisíci rozmanitých stříbrných i zlatých mincí, které nejen po Čechách, ale i v zemích sousedních mívaly dobrý zvuk a často i veliké přednosti a byly velmi hledány.« — V jiném čísle časopisu »Praž« bylo pověděno: »Nápadná je účast obecnosti, jevená ke sbírkám mincí. Je vysvětlitelná, neboť je málo domů, kde by nebylo nějakých starých mincí. Vezmou si je s sebou do Prahy a určují si na výstavě, do které doby patří; buď je najdou, nebo nikoliv, ale jistě proto celou výstavu mincí se zájmem prohlíží.« — Výstižný a velmi pěkný článek o retrospektivní výstavě byl uveřejněn v »Beilage zum Prager Abendblatt«, č. 154. V tomtož časopise v č. 215 nalézáme popis účasti Kutné Hory i s poukazem na tamní bývalou královskou mincovnu a na její zastoupení mincemi a dokumenty ve výstavě retrospektivní. — V »Památkách archeologických a místopisných« díl XV., roč. 1890, 1891 a 1892 na str. 439—446 a 527—534, tab. XXX., uveřejnil E d u a r d F i a l a pod názvem »Retrospektivní výstava. II. Umění ryjecké« výstižný, podrobný a přehledný popis předmětů v této skupině vystavovaných, t. j. mincí vládních a soukromých, medailí, pečeti, listin, strojů a přístrojů, při čemž úvodem zdůraznil, že hlavním důvodem výstavy retrospektivní bylo názorné vyličení vývoje zastoupených umění do r. 1790 včetně; »nejednalo se tudíž o výstavu numismatickou v seřazení historickém, nýbrž o výstavu předmětů umění ryjeckého, jež by byly jasným dokladem postupu a vývoje umění tohoto v Čechách.« — V díle III. spisu »Sto let práce« pak otištěna je na str. 611—618 obšírnější redakční zpráva o výstavě retrospektivní »Umění ryjecké« s 21 vyobrazeními mincí, sestavená podle referátu E. Fialy pro Katalog výstavy retrospektivní.

na vědecké a sběratelské snažení. Jistě lze souditi, že ona soustavná a přehledná snůška cenného i vzácného materiálu zapůsobila především na osoby přímo zúčastněné, avšak i na širší kruhy, že nejen přispěla k rozšíření a prohloubení vědomostí, nýbrž, že také povzbudila k setrvání a k další vědecké a sběratelské činnosti.

Výstava z r. 1891 je však pro numismatika zajímavá nejen oddělením »Umění ryjecké«, nýbrž také proto, že vzniklo při ní nebývalé a od té doby nedostižené oživení medailérství.

V Čechách nebylo události, podniku nebo osobnosti, která by byla dala podnět k takovému rozmachu medailérství jako Všeobecná zemská a jubilejní výstava v Praze r. 1891. Za této výstavy bylo raženo přes osmdesát rozličných medailí; přihlíží-li se však ke kovů a vnějšku, totiž k zabarvení těchto ražeb, lze jich, jak dále sděluji, uvést dokonce přes jednototřicet. Již z této skutečnosti jde najevo, že nešlo pouze o výstavu v obvyklém slova smyslu, nýbrž o podnik významu a dosahu neobyčejného. Vždyť bylo i na výstavách velikých, odborných, zemských, ano světových, vydáno zpravidla jen několik málo ražeb výstavních odměn, to jest medailí věnovaných vyznamenaným vystavovatelům příslušnými úřady a ústavy, pak jedna nebo několik málo druhů medailí upomínkových nebo pamětních.⁹⁾

Na této překvapující a potěšitelné tvorbě byla zúčastněna řada umělců a ražeben. Jsou to, pokud jde o medaile oficiální, jako ceny, tito známí medailéři:

Josef Tautenhayn, medaile č. 1.—7.¹⁰⁾

Jan Pištora, č. 8.—10.

Josef Mauder a Rudolf Braun, č. 11.—12. (ryl snad Karel Srb).

Josef Václav Myslbek a Josef Tautenhayn, č. 13.—15.

Kašpar Peška (Peschka), č. 16.—20. a 32.

Jan Kvasnička, č. 21.—22.

Václav Kříž, č. 23., 25.—28.

Josef Goldschmid (Golčmid), č. 29.—31. a 33.

Rudolf Braun, č. 34.—44.

Upomínkové medaile vytvořili:

A. Beer, Josef Christlbauer, Finteisl, Fritsche-Thein, Josef Goldschmid (Alois Kettner, Ketner), Knížecí Hanauské železářny, Karel Pátek, Jindřich Pštroš a j.

Tento soupis obsahuje:

1. medaile oficiální, to jest a) takové, jichž se dostalo vystavovatelům a spolupracovníkům za jejich vynikající účast nebo činnost na výstavě věnováním úřadů, ústavů a odborných sdružení, b) medaile výstavního výboru.

K medailím oficiálním bylo by lze přidružit medaile na návštěvu císaře a krále Františka Josefa I. vydané skoro vesměs městy nebo ústavy veřejnými a jen výjimečně jako ražby soukromé. Zde je pro jejich účel a množství uvádím ve zvláštní skupině jako:

⁹⁾ Viz Ing. J. Dobrý, Medaile jako odměna za píli a důmysl zejména v průmyslové výrobě, ve Věstníku min. obchodu, průmyslu a živností, roč. IX., únor 1928, č. 2, str. 49—74, a Zemědělské záslužné medaile ve Věstníku Českého zemědělského musea, roč. VIII. 1935, č. 2., Záslužné medaile zvláštních zemědělských odvětví, tamtéž, č. 3., Zemědělské výstavní medaile, tamtéž, č. 4., a Zemědělské upomínkové medaile, tamtéž, ročník IX., r. 1936, č. 2. a také Katalog der Ausstellung von Münzen und Medaillen ... 1848 bis 1888 ... in Wien 1888, str. 69—88, VII., Ausstellungs- und Preis-Medaillen, kde jediné u »Weltausstellung in Wien 1873« je uvedeno asi 30 různých medailí.

¹⁰⁾ Číslo medailí viz v následujícím soupise.

2. medaile ražené na návštěvu císaře a krále v Praze a v severních Čechách.

3. medaile upomínkové,¹¹⁾ to jest

- a) takové, které byly raženy soukromými ražebnami pro zájemce a návštěvníky výstavy a jež se prodávaly v jednotlivých stáncích jako památky na výstavu,
- b) medaile na paměť podniků pořádaných během výstavy v Praze a na výstavě jako: zvláštní stavby, sjezdy, slavnosti a j. v. a
- c) medaile a jetony jednotlivců a vystavovatelů.

1. Medaile oficiální,

t. j. takové, kterými byli vyznamenáni úspěšní vystavovatelé a spolupracovníci. Převážná většina těchto medailí byla vytvořena pro výstavu r. 1891, jen nepatrná část byla ražena razidly staršími.

a) Medaile úřadů, ústavů, sdružení a pod.

1—2. Medaile c. k. ministerstva obchodu.

L. Hlava císařova doleva a na zvýšeném okraji zdola z pravé strany k levé opis: FRANCISCUS · JOSEPHUS · I · D · G · AUSTRIAE · IMPERATOR · ET · HUNGARIAE · REX · APOST : * Pod reliefem hlavy císařovy malým písmem souběžně s obvodem značka: JOS · TAUTENHAYN

R. Uprostřed alegorie: vlevo u přeslice sedící ženská postava z pravé strany, hlavu obrácenu doprava, levou ruku spočívající na rukojeti stojícího kladiva, jež drží pravicí, a vpravo stojící anděl doleva, držící ve vztyčených rukou nad hlavou ženské postavy věnec. Za ním po zemi kolo, kniha a stočená listina. Pod alegorií dole vodorovně rovným písmem: JOS · TAUTENHAYN FEC · a kolem na zvýšeném okraji zdola vpravo opis: ČESTNÁ CENA C · K · MINISTERSTVA OBCHODU *

Do hrany je vtačen opis: VŠEOBECNÁ ZEMSKÁ VÝSTAVA 1891 V PRAZE NA OSLAVU JUBILEA PRVNÍ PRŮMYSL OVÉ VÝSTAVY ROKU 1791 V PRAZE *

Prům. 57 mm, str., 69,5 g, bronz, Čermák: 1578, ale bez opisu na hraně. — Josef Tautenhayn.¹²⁾

3—4. Jiná medaile c. k. ministerstva obchodu.

L. jako u předešlé.

R. Alegorie jako u předešlé, ale kolem této opis zdola vpravo: EHRENPREIS DES K. K. HANDELSMINISTERIUMS * ČESTNÁ CENA C. K. MINISTERSTVA OBCHODU. Na zvýšeném okraji zdola rovněž doprava opis: ALLG. LANDES AUSST. 1891 PRAG Z. JUB. F. W. I. G. A. 1791 P. * VŠEOB. Z. VÝST. 1891 V PRAZE NA OSL. JUB. I. PR. VÝST. 1791 V PR. *

¹¹⁾ Medailí upomínkových, které byly, jak jde najevo z množství jejich druhů, dobrým prostředkem propagačním, bylo také použito pražskými zlatníky a pasíři ke zhotovení jehlic, náramků a podobných památkových předmětů. Upomínky na výstavu vyráběl a nabízel zejména Pavel Franzl, zlatník v Praze II., Spálená ulice.

¹²⁾ Je podobné pravdě, že byly c. k. ministerstvem obchodu věnovány medaile také s textem na rubu německým, to jest: EHRENPREIS DES K · K · HANDELSMINISTERIUMS IN WIEN Viz Čermák 1577 i s nápisem vtaženým do hrany: ALLG. L. A. 1891 IN PRAG ZUR JUB. F. D. I. GEWERBE — AUSSTELLUNG 1791 PRAG, kterýžto vtažený opis však u Čermáka nepřichází; dosud se mi nepodařilo takovou medaili zjistiti.

Prům. 57 mm, stř., 69.9 g, bronz. Čermák: 1583. — Jos. Tautenhayn.¹⁸⁾

*5—7. Medaile c. k. ministerstva orby.

L. Celkem jako u předešlých jen s menšími odchylkami, tedy: hlava císaře doleva, pod ní však v prohnuté řádce drobným písmem: J. TAUTENHAYN. Na vyvýšeném okraji opis: FRANC · JOS · I · D · G · AUSTRIAE · IMPERATOR · ET · HUNGARIAE · REX · APOST · *

R. Uprostřed rakouský orel a kolem souběžně s okrajem ve 3 řádkách nápis počínající zdola: VŠEOB · ZEMSKÁ JUBIL · VÝSTAVA V PRAZE 1891 * ALLG · LANDES JUBIL · AUSSTELLUNG PRAG 1891 * | C · K · MINISTERSTVO ORBY | K · K · ACKERBAUMINISTERIUM | STÁTNÍ CENA | STAATSPREIS

Prům. 40 mm, zl., stř., bronz. Č. — Jos. Tautenhayn.¹⁸⁾

8—10. Medaile Zemědělské rady pro Čechy.

L. Uprostřed český lev s korunou a kolem okraje ve dvou řádkách opis souběžný s okrajem: * ZEMĚDĚLSKÁ RADA PRO KRÁLOVSTVÍ ČESKÉ * LANDESKULTURRATH FÜR DAS KÖNIGREICH BÖHMEN *

R. V uzavřeném hustém věnci z obilných klasů nápis ve 3 řádkách: ZA | ZÁSLUHY | O ZEMĚDĚLSTVÍ · · · · · Naproti obráceně rovněž ve 3 řádkách: FÜR | LANDWIRTSCHAFTLICHE | VERDIENSTE a dole pod věncem nad nápisem německým, drobným písmem: J. PIŠTORA

Prům. 42 mm, zl., stř., 24 g, bronz. — Jan Pištora.¹⁸⁾

*11—12. Medaile města Prahy.

L. Uprostřed veliký znak města Prahy a nad ním nápis: PRAGA · CAPUT · REGNI. Pod znakem drobným písmem značka rytce: R. BRAUN

R. Žena kráčející doprava s věncem ve zdvižené pravici, mající po pravici mohutného lva a nahoře opis: · POCTA · KORUNOV · ZÁSLUH · a dole drobným písmem: J. MAUDER

Průměr 60 mm, stř., 89 g, bronz. — Josef Mauder a Rudolf Braun.¹⁸⁾

13—15. Medaile Obchodní a živnostenské komory v Praze.

L. Ověnčená hlava ženy se staročeským účesem, obrácená doprava a kolem okraje nápis: OBCHODNÍ A ŽIVNOSTENSKÁ KOMORA V PRAZE a pod obrazem ve dvou řádkách rovnoběžně s okrajem pod sebou drobným písmem značka rytce: J. V. MYSLBEK. INV. | J. TAUTENHAYN. INC.

R. Pachole zpředu trochu doleva stojící na kovadlině s velikým vavřínovým věncem, držným vzadu na ramenou zdviženými rukama; kolem opis rovnoběžně s okrajem: HANDELS — U — GEWERBE KAMMER IN PRAG *

¹⁸⁾ Medaile zde poznamenané * jsou lícem a rubem, nebo jen lícem nebo rubem vyobrazeny v připojených tabulkách. Vyobrazení č. 3—4 a 13—15 viz »Sto let práce«, II. díl, str. 358, č. 11—12 a 21—22 tamtéž na str. 359, č. 5—10, 16—20 na str. 363, č. 23—32 na str. 367, č. 34—36, 37 a 39—40 na str. 362 a konečně č. 45 na str. 369. Medaile č. 13—18 a 34—36 jsou též buď lícem nebo rubem vyobrazeny u Dobrého »Medaile jako odměna za píli a důmysl« atd. (pozn. 9); č. 13—15 též ve spise »Medaile v zemích českých« v Praze 1924, nákl. Numismatické společnosti, na tab. VIII.

Prům. 56 mm, zl., stř., 66 g, bronz. — Josef Václav Myslbek a Josef Tautenhayn.¹⁸⁾

16—18. Medaile Obchodní a živnostenské komory v Plzni.

L. Veliký znak města Plzně a kolem na zvýšeném okraji opis: OBCHODNÍ A ŽIVNOSTENSKÁ KOMORA V PLZNI * ZA ZÁSLUHU *

R. Alegorie, stojící anděl doleva s věncem ve zdvižené levici s listinou v pravici před postavami znázorňujícími průmysl a obchod. Pod tím ve dvou řádkách: DEM | VERDIENSTE a kolem zvýšeného okraje, rovnoběžně s ním: HANDELS UND GEWERBEKAMMER IN PILSEN *

Prům. 43 mm, zl., stř., 30 g, bronz. — Snad medailér Křištof Peška.¹⁸⁾

19—20. Medaile Obchodní a průmyslové komory v Budějovicích.

L. Sedící žena s knihou a kolem ní předměty průmyslu, zemědělství a obchodu a na zvýšeném okraji souběžně s ním opis: OBCHODNÍ A PRŮMYSLOVÁ KOMORA V BUDĚJOVICÍCH * HANDELS & GEWERBEKAMMER IN BUDWEIS *

R. V hustém vavřínovém, stuhou propleteném věnci na dvojštitu nahoře ve dvou vodorovných řádkách: PRO | ZÁSLUHY dole: DEM | VERDIENST; mezi oběma díly štítu menším písmem: VIRIBUS UNITIS

Prům. 43 mm, stř., bronz. — Snad medailér Kašpar Peška.¹⁸⁾

*21—22. Medaile Jednoty ku povzbuzení průmyslu v Čechách.

L. Uprostřed ve vysokém reliéfu okrasný český lev s korunou a pod ním drobným písmem rovnoběžně s okrajem: J. KVASNIČKA F. a na zvýšeném okraji rovnoběžně s ním: PRŮMYSLOVÁ JEDNOTA V ČECHÁCH * DER GEWERBEVEREIN IN BÖHMEN *

R. Kolem vavřínového, nahoře otevřeného věnce na zvýšeném okraji opis zdola ve dvou řádkách, rovnoběžný s okrajem: VŠEOBECNÁ ZEMSKÁ VÝSTAVA V PRAZE R. 1891 NA OSLOVU JUBILEA PRVNÍ PRŮMYSLOVÉ VÝSTAVY R. 1791 V PRAZE ozdoba | ALLG. LANDESAUSSTELLUNG IN PRAG 1891 JUBILÄUMSFEIER D. ERSTEN GEW. AUSSTELLUNG 1791 IN PRAG ozdoba

Prům. 50 mm, stř., 46 g, bronz. — Jan Kvasnička.¹⁸⁾

23. Medaile Spolku pro chov psů v Praze.

L. Uvnitř stuhy v podobě zapnutého obojku opis v šesti vodorovných řádkách: SPOLEK | PRO CHOV PSŮ | V KRÁL. ČESKÉM — · — VEREIN | FÜR HUNDEZUCHT | IM K. BÖHMEN a dole pod obojkem drobným písmem: KRÍŽ

R. Lovecký pes v běhu doleva a nad ním rovnoběžně s okrajem ve dvou řádkách: FÜR VERDIENSTE. ZA ZÁSLUHY. Pod obrazem dole štítek.

Prům. 42 mm, zl. (snad pozlác.), bronz. — Václav Kříž.¹⁸⁾

24. Medaile Spolku vinařského pro Čechy v Praze.

L. Uprostřed socha Karla IV. zpředu, v základní desce: KAROLUS IV. Vpravo opis ve dvou řádkách: SPOLEK VINAŘSKÝ PRO | KRÁLOVSTVÍ ČESKÉ a vlevo ve dvou řádkách: WEINBAU-VEREIN FÜR DAS | KÖNIGREICH BÖHMEN.

R. Uprostřed révová ratolest s hroznem a vpravo opis kolem

okraje: ZASLUZE O VINAŘSTVÍ ... a vlevo: FÜR VERDIENSTE IM WEINBAU ...

Prům. 44 mm, stř., 24 g. — Medailér neznám.¹³⁾

- 25—26. Medaile Ústředního zemského včelařského spolku pro Čechy.
L. Český lev s korunou a vpravo kolem okraje opis zdola ve dvou rovnoběž. řádkách: * CENTRAL. LANDES. BIENENZÜCHTER. VEREIN a vlevo shora: * ÚSTŘEDNÍ ZEMSKÝ VČELAŘSKÝ SPOLEK * | FÜR BÖHMEN. PRO ČECHY. Pod tím drobným písmem: KŘÍŽ

R. Uprostřed v lipovém, nahoře otevřeném věnci úl se včelami a vpravo kolem okraje opis: ZA ZÁSLUHY * a vlevo: FÜR VERDIENSTE

Prům. 41 mm, stř., 30 g, bronz. — Donebauer 4992. — Václav Kříž.¹³⁾

- 27—28. Medaile Spolku pro zvelebení drobných zvířat v Praze.
L. Uprostřed kruhu český lev, pod nímž vlevo drobným písmem: KŘÍŽ a kolem okraje ve dvou řádkách opis nahoře: KLEIN THIERZUCHT — VEREIN | * FÜR D. KÖNIG. BÖHMEN * a pod tím: SPOLEK K ZVELEBENÍ DROBNÝCH ZVÍŘAT | * PRO KRÁLOVSTVÍ ČESKÉ *

R. Uprostřed stojící kohout doprava a kolem okraje nahoře: * FÜR VERDIENSTE * a dole: ZA ZÁSLUHY.

Prům. 43 mm, stř., 30 g, bronz. — D. 4996. — Václav Kříž.¹³⁾

- *29—31. Medaile Spolku pro průmysl pivovarský v Čechách.

L. Na ozdobném štítu uprostřed: 1891, po stranách klasy ječmene a ve dvou řádkách rovnoběžných s okrajem opis: SPOLEK PRO PRŮMYSL PIVOVARSKÝ | V KRÁLOVSTVÍ ČESKÉM a dole rovněž ve dvou řádkách rovnoběžně s okrajem: BRAU-INDUSTRIE-VEREIN FÜR DAS KÖNIGREICH BÖHMEN.

R. Uprostřed sv. Václav staršího vzhledu s korouhví, zpředu, vlevo nahoře vedle hlavy štít s orlicí, před postavou dole na ornamentu štít s odznaky pivovarství a vpravo i vlevo klasy ječmene a ratolesti chmele. Pod štítem zcela drobným písmem: GOLDSCHMID PRAHA

Prům. 46 mm, zl., stř., 36 g, bronz. — Josef Goldschmid.¹³⁾

32. Medaile hedvábnického spolku pro Čechy.

L. Stojící žena zpředu trochu doprava mezi stavem a stojanem, držící nad stavem v pravé ruce vavřínový věnec a v levé hedvábní nespředené a kolem okraje nápis zprava dole na kartuši: SEIDENBAUVEREIN FÜR BÖHMEN IN PRAG

R. Český lev ve štítě s korunou ve věnci s větví moruše a vavřínu nahoře otevřeném a kolem okraje, rovnoběžně s ním, zprava dole na kartuši: HEDVÁBNICKÝ SPOLEK PRO ČECHY V PRAZE
Prům. 46 mm, bronz. D. 4987. — Kašpar Peška.¹³⁾

b) Medaile výkonného výboru výstavního, t. j. takové, které dal raziti Výstavní výbor jako odměny pro vystavovatele a spolupracovníky.

- *33. Nejvyšší vyznamenání výkonného výboru výstavního.

L. Uprostřed přes celou šíři medaile obraz průmyslového paláce a nad ním ve stuze částečně svinuté nápis: ZEMSKA JUB. VÝSTAVA V PRAZE a dole na ozdobném štítu ve čtyřech vodo-

rovných řádkách: LANDES JUBILAUMS | AUSSTELLUNG | IN PRAG | 1791—1891 a dole vlevo drobným písmem: KETTNER

R. Palmová ratolest dole se stuhou, vzhůru zleva doprava, na ní uprostřed ozdobný štít a v něm nápis: ČESTNÝ DIPLOM, nahoře vlevo nápis ve dvou vodorovných řádkách: NEJVYŠÍ | VÝZNAMENÁNÍ a dole vpravo, rovněž ve dvou vodorovných řádkách: HÖCHSTE | AUSZEICHNUNG a pod ratolestí malým písmem: KETTNER¹⁴⁾

Prům. 40 mm, pozlac. bronz. — Josef Goldschmid.¹⁵⁾

- *34—36. Záslužná medaile výstavní.

L. Uprostřed vodorovně po jedné ratolesti lipové a dubové, a to tak, že pod českým vodorovným třířádkovým nápisem: VŠE OBECNÁ | ZEMSKÁ A JUBILEJNÍ | VÝSTAVA 1891 V PRAZE je první zprava ratolest lipová a pod nápisem ve třech vodorovných řádkách: ALLGEMEINE | LANDES — & JUBILAUMS — | AUSSTELLUNG 1891 ZU PRAG je první zprava ratolest dubová. Uprostřed na okraji před ratolestí dubovou je drobným písmem: BRAUN

R. Stojící český lev doprava, opřený předními tlapami o ozdobný štít, na němž je letopočet: 1791 a pod ním: 1891.

Prům. 44 mm, zl., stř., 38 g, bronz. — Rudolf Braun.¹³⁾¹⁶⁾

- *37. Medaile pro generální porotu.

L. Ve čtyřech vodorovných řádkách nápis: VŠEOBECNÁ | ZEMSKÁ A JUBILEJNÍ | VÝSTAVA 1891 V PRAZE | GENERALNÍ POROTA a protilehle ve 4 vodorovných řádkách: ALLGEMEINE | LANDES — & JUBILAUMS — | AUSSTELLUNG 1891 ZU PRAG | GENERAL — JURY

R. Jako u předešlé.

Prům. 44 mm, bronz. — Rudolf Braun.¹³⁾

- *38. Medaile pro skupinovou porotu.

Jako předešlá, jenom na líci je místo: GENERALNÍ POROTA GENERAL-JURY: SKUPINOVÁ POROTA GRUPPEN-JURY
Prům. 44 mm, bronz. — Rudolf Braun.

- 39—40. Výstavní medaile pro spolupracovníky.

L. a R. jako u čísla 34—36, na líci však není označení: BRAUN
Průměr je jenom 36 mm, stř., 24.5 g, pozlac. bronz. — Rudolf Braun.¹³⁾¹⁷⁾

¹⁴⁾ Bližší o firmě Alois Kettner, též Ketner, viz u č. 130 a také ve spisu: Medaile v zemích českých, str. 44.

¹⁵⁾ Medaile je také vyobrazena v »Numismatických Zprávách«, roč. VII., č. 4. (33), tab. 2.

¹⁶⁾ Medaile Výkonného výboru výstavního byly vyznamenáním dodávány zčásti v pouzdech ze světlehnědého leštěného dřeva, na víku s kovovou ozdobou (štítem) žlutou, t. j. zlacenou nebo černě patinovanou, na níž byl připevněn menší eliptický štítek, červeně smaltovaný a s letopočtem 1891 (vyobrazení štítku je na tab. IX., předposlední), pak ve schránkách potažených černou kůží a se vtačeným, zlaceným letopočtem 1891 na víku a konečně též ve schránkách potažených papírem červeným a na víku se stříbrným nápisem: Z. v. jub. výstava. 1891 Také některé jiné záslužné medaile byly v ozdobných pouzdech; tak na př. pouzdro medaile města Prahy bylo na víku ozdobeno znakem města, dole s opisem jako na líci medaile: PRAGA · CAPVT · REGNI

¹⁷⁾ Značný počet záslužných medailí čís. 1—40 vyžadoval ovšem jejich usměrnění a odstupňování. Podle hodnoty měly pak výstavní ceny toto pořadí:

1. a) Čestný diplom státní.

b) Čestný diplom výstavní, vyjádřený též medailí čís. 33.

- 41—44. Podle medaile číslo 34—36 byly lity v bronzu též zvětšeniny »medailony«, a to vždy líc a rub zvlášť, jednak o průměru 120 mm a tloušťce 7 mm, jednak o průměru 203 mm a o tloušťce 12 mm, ale též jako u předešlé, bez označení medailérova: BRAUN

2. Medaile ražené na paměť návštěvy protektora výstavy císaře a krále Františka Josefa I. v Praze na výstavě a pak v severních Čechách.

45. Pamětní medaile vydaná městem Prahou.
L. Poprsí císaře doleva a kolem na zvýšeném okraji je opis, počínající vpravo dole: FRANTIŠEK JOSEF I. CÍSAŘ RAKOUSKÝ. APOŠT. KRÁL UHERSKÝ. KRÁL ČESKÝ ATD. * Dole vpravo nad hvězdičkou drobným písmem je značka rytce: J. CH
R. Ve věnci uvitým z větví dubových a vařínových, dole stuhou do mašle svázaných, nahoře otevřeném, nápis v pěti vodorovných řádkách: UPOMÍNKA | NA NÁVŠTĚVU | JEHO VELIČENSTVA | V PRAZE | R. 1891. Pod věncem vpravo drobným písmem je značka rytce: J. CH.
Prům. 54 mm, pozlác. bronz. Č. 1572. — Josef Christlbauer.¹³⁾
46. Pamětní medaile s opisem německým.
L. Poprsí jako na předešlé a kolem na zvýšeném okraji opis, počínající vpravo dole: FRANZ JOSEF I. KAISER V. ÖSTERREICH APOSTOLISCHER KÖNIG V. UNGARN. ETC. *
R. Ve vavřínovém, nahoře otevřeném věnci, t. j. jako na předešlé, ve dvou křížem dole přeložených a stuhou do mašle svázaných ratolestí nápis v sedmi řádkách, z nichž šest je vodorovných a první rovnoběžná s okrajem: ZUR ERINNERUNG | AN DIE | ANWESENHEIT | S^R MAJESTÄT | DES KAISERS | IN PRAG | 1891 a dole uprostřed pod věncem drobným písmem značka rytce: J. CH
Prům. 54 mm, pozlác. bronz, č. 1573. — Josef Christlbauer.
- 47—48. Pamětní medaile na návštěvu císařovu v Praze a na výstavě.
L. Poprsí jako u předešlé a kolem na zvýšeném okraji opis, počínající vpravo dole: FRANTIŠEK JOSEF I. CÍSAŘ RAKOUSKÝ. APOŠT. KRÁL UHERSKÝ. KRÁL ČESKÝ ATD. * Dole nad hvězdičkou malým písmem značka rytce vlevo: J., vpravo CH.
R. Ve věnci nahoře otevřeném, t. j. ve dvou ratolestích dole stuhou do mašle svázaných, a to vpravo v dubové, vlevo ve vavřínové, nápis v šesti vodorovných řádkách: UPOMÍNKA | NA NÁVŠTĚVU | JEHO VELIČENSTVA | V PRAZE | A VE VÝ

2. a) Zlatá medaile státní.
- b) Zlatá medaile korporací.
- c) Diplom s právem ražby zlaté medaile výstavní.
3. a) Stříbrná medaile státní.
- b) Stříbrná medaile korporací.
- c) Stříbrná medaile výstavní.
4. a) Bronzová medaile státní.
- b) Bronzová medaile korporací.
- c) Bronzová medaile výstavní.
5. a) Diplom uznání korporací.
- b) Diplom výstavní.

Podrobný přehled všech medailů a jiných cen na Jubilejní výstavě r. 1891 v Praze je uveden v II. díle »Sto let práce« na str. 357—369.

- STAVĚ | R. 1891. Dole trochu doprava malým písmem značka rytce: J. CH.
Prům. 43 mm, str., 29 g, pozlác. bronz. Viz Č. str. 1009. — Josef Christlbauer.
- *49. Menší pamětní medaile na návštěvu císařovu v Praze.
L. Jako na předešlé.
R. Ve věnci jako na předešlé, jen nápis odlišný, a to v pěti vodorovných řádkách: UPOMÍNKA | NA NÁVŠTĚVU | JEHO VELIČENSTVA | V PRAZE | R. 1891.
Prům. 43 mm, pozlác. bronz. Č. 1569. — Josef Christlbauer.
50. Menší pamětní medaile na návštěvu mocnářovu v Praze.
L. Poprsí jako na předešlé a kolem na zvýšeném okraji opis, počínající vpravo dole: FRANCISCUS JOSEPHUS I. IMPERATOR ET REX * Pod úsečí pravé ruky drobně značka rytce: J. T. a dole nad hvězdičkou je drobným písmem rovnoběžně s okrajem označení ražebny: PRAGE J. CHRISTLBAUER
R. Ve věnci jako na předešlé v sedmi řádkách, jako u č. 46. nápis: ZUR ERINNERUNG | AN DIE | ANWESENHEIT | S^R MAJESTÄT | DES KAISERS | IN PRAG | 1891 a dole pod stuhou drobným písmem jako u č. 46., ale trochu doleva, je značka ražební: J. CH
Prům. 43 mm, pozlác. bronz. Č. 1571. — Josef Christlbauer.
51. Jiná menší medaile na paměť návštěvy mocnářovy v Praze.
L. Jako na předešlé.
R. Ve věnci jako na předešlé nápis v pěti vodorovných řádkách: UPOMÍNKA | NA NÁVŠTĚVU | JEHO VELIČENSTVA | V PRAZE | R. 1891. Dole pod věncem vpravo drobným písmem jako u č. 47—48: J. CH.
Prům. 43 mm, pozlác. bronz. Č. — Josef Christlbauer.
- 52—53. Velká pamětní medaile na návštěvu mocnářovu na Král. Vinihraděch.
L. Poprsí jako na předešlé, ale bez značky J. T. Kolem na zvýšeném okraji, zdola od pravé strany, opis: FRANTIŠEK JOSEF I. CÍSAŘ RAKOUSKÝ. APOŠT. KRÁL UHERSKÝ. KRÁL ČESKÝ ATD. * Pod poprsím v okrajovém opisu nad hvězdičkou vpravo v drobných písmenkách, navenek obrácených, značka rytce: J. CH
R. Ve vavřínovém, nahoře otevřeném věnci, t. j. ve dvou křížem přes sebe položených a dole stuhou do mašle svázaných ratolestí vavřínových opis v pěti řádkách: UPOMÍNKA | NA NÁVŠTĚVU | JEHO VELIČENSTVA | NA KRÁL. VINOHRADĚCH | R. 1891
Prům. 54 mm, str., 49.5 g, pozlác. bronz. Viz Č. str. 1009. — Josef Christlbauer.
54. Veliká pamětní medaile na návštěvu císařovu na Smíchově.
L. Jako na předešlé.
R. Ve věnci jako na předešlé v pěti řádkách nápis: UPOMÍNKA | NA NÁVŠTĚVU | JEHO VELIČENSTVA | V SMÍCHOVĚ | R. 1891. Pod věncem dole trochu doprava značka ražebny: J. CH.
Prům. 54 mm, pozlác. bronz. Viz Č. str. 1008. — Josef Christlbauer.

- 55—56. Pamětní medaile na návštěvu mocnářovu v Karlíně.
L. Jako na předešlé.
R. Ve věnci nahoře otevřeném, t. j. v ratolestích dole stuhou do mašle svázaných, vpravo v dubové, vlevo ve vavřínové, opis v pěti řádkách: UPOMÍNKA | NA NÁVŠTĚVU | JEHO VELI ČENSTVA | V KARLÍNĚ | R. 1891.
Prům. 43 mm, str., pozlac. bronz. Viz Č. str. 1009. — Josef Christlbauer.
- *57. Pamětní medaile na návštěvu císařovu na Žižkově.
L. Uprostřed je radnice na Žižkově a kolem okraje v perličkovém kruhu opis zdola vpravo: NA PAMÁTKU ZAVÍTÁNÍ J. V. CÍSAŘE A KRÁLE FRANTIŠKA JOSEFA I. | DO MĚSTA ŽIŽKOVA. | * 18²⁸/₉ 91 *
R. V okrajovém perličkovém kruhu v hořejší části podél okraje opis: MĚSTSKÉ ZASTUPITELSTVO V ŽIŽKOVĚ 18²⁸/₉ 91 a pak v šestnácti řádkách nahoře rovnoběžných s okrajem, vlnitých a pak vodorovných, jména starosty a členů městského zastupitelstva.
Prům. 36 mm, pozlac. bronz. Č. — Rytce není znám.
- *58. Pamětní medaile knížecích hanauských železáren komárovských.
L. Uprostřed poprsí císaře doleva a kolem na zvýšeném širokém okraji opis: FRANTIŠEK JOSEF I. CÍSAŘ RAKOUSKÝ. KRÁL ČESKÝ A T. D. *
R. Ve věnci uvitým z větvíček dubových a vavřínových, dole stuhou v mašli svázaných, nahoře otevřeném, nápis v sedmi vodorovných řádkách: UPOMÍNKA | NA NÁVŠTĚVU | JEHO VE LIČENSTVA | VE VÝSTAVNÍM PAVILONU | KNÍŽ. HA NAUSKÝCH ŽELEZÁREN | KOMÁROVSKÝCH | V PRAZE R. 1891.
Prům. 66 mm, litá železná medaile. Č. —
- *59. Upomínková výstavní medaile s obrazem císařovým.
L. Uprostřed poprsí císaře doprava a pod ním u zvýšeného okraje rovnoběžně s ním, drobným písmem: FRITSCH THEIN a kolem na zvýšeném okraji opis zprava dole: * PAMÁTKA NA ZEMSKOU JUBIL. VÝSTAVU V PRAZE 1891 *
R. Střed průmyslového paláce a pod ním křížem přes sebe přeložené dvě vavřínové ratolesti, kovadlina, kolo, kladivo, džbán a křivule. Kolem okraje perličkový kruh.
Prům. 38 mm, cín s ouškem. Č. — Josef Goldschmid.
- *60—62. Jiná upomínková medaile výstavní s obrazem císařovým.
L. Hlava císaře doleva a kolem okraje opis, počínající vpravo dole: UPOMINKA NA NÁVŠTĚVU JEHO VEL CÍSAŘE A KRÁLE F J. I *
R. V perličkovém kruhu průmyslový palác a kolem okraje zprava dole opis: VŠEOBECNÁ ZEMSKÁ JUBILEJNÍ VÝSTAVA V PRAZE 1891 *
Prům. 33 mm, mosaz pozlac., postř. a mosaz; všechny s ouškem. Č. —
- *63. Pamětní medaile německé evangelické církve v Praze.
L. Poprsí císaře doleva a kolem na zvýšeném okraji opis: THUT EHRE JEDERMANN · HABET DER BRÜDER LIEB · FÜR

- CHTET GOTT · EHRET DEN KÖNIG · | I · PETR · 2 · 17 ·
V úseči pravé ruky značka rytce: J. CH.
R. Uprostřed kostel a kolem okraje zprava dole opis: DEUT SCHE EVANG. KIRCHE ZU S¹ MICHAEL. PRAG. Pod obrazem ve 2 řádkách nápis: PFINGSTEN | 1791 — 1891
Prům. 36 mm, bronz postř. Č. — Josef Christlbauer.
- *64—65. Pamětní medaile na návštěvu císařovu v severních Čechách.
L. Hlava císaře podle Tautenhayna doleva a kolem na zvýšeném okraji opis: FRANZ JOSEPH I. KAISER V. ÖSTERR. KÖN. V. BOHMEN ETC. APOST. KÖNIG V. UNG. * Pod touto hvězdou je v drobném písmě značka rytce: J. CH.
R. Opis v devíti řádkách, první a devátá rovnoběžné s okrajem, ostatní vodorovné: ZUR ERINNERUNG | AN DIE | ANWESENHEIT | SER. MAJESTÄT | DES KAISERS | IN | REICHENBERG | AM 1. OCTOBER 1891
Prům. 28 mm, bronz pozlac., s ouškem a bez ouška. Č. 1594. — Josef Christlbauer.
- *66. Pamětní medaile na návštěvu císaře u fy Franz Liebieg v Dörfle.
L. Poprsí císaře doleva a vpravo a vlevo opis: FRANZ JOSEF I. | KAISER V. ÖSTERR. ECT.
R. Uprostřed v šesti vodorovných řádkách opis: ZUR | ERINNERUNG | DES ALLERH. BESUCHES | SER. MAJESTÄT | DES | KAISERS a na zvýšeném okraji zdola: IN DER FABRIK FRANZ LIEBIG IN DÖRFL AM 1. OCTOBER 1891 * Uvnitř pod šestou řádkou dole trochu doprava je značka rytce: J. CH.
Prům. 35 mm, mosaz s ouškem. Č. — Josef Christlbauer.

3. Medaile upomínkové.

- a) Takové, které dali raziti jednotlivci, aby byly prodávány jako památky návštěvníkům výstavy.
- *67—71. L. Sedící Čechie trochu doleva, držící věnec levou rukou, opřenou o meč a o štít se znakem Čech, v pravé ruce žezlo a vpravo dole dva věnce. Kolem okraje je opis: ZEMSKÁ JUBILEJNÍ VÝSTAVA V PRAZE 1891; pod obrazem drobným písmem vlevo: FRITSCH THEIN.¹⁸⁾
R. jako u č. 59.
Prům. 38 mm, měď a měď ve dvou různých patinách, cín bez ouška a s ouškem. — Josef Goldschmid.
72. L. Sedící Čechie jako na předešlé a kolem okraje opis: LANDES JUBILAUMS AUSSTELLUNG IN PRAG 1891 Pod obrazem: FRITSCH THEIN jako na předešlé.
R. Jako na předešlé.
Prům. 38 mm, cín. — Josef Goldschmid.
- *73—74. L. Průmyslový palác, nad ním kolem okraje opis: ZEMSKÁ JUBILEJNÍ VÝSTAVA a pod ním také rovnoběžně s okrajem: V PRAZE 1891
R. Sedící Čechie jako na předešlé, jen s nepatrnými odchylkami

¹⁸⁾ Fritsche a Thein, továrna na porcelánové dýmky a zboží kovové v Praze II., Jindřišská ulice č. 29, vystavovala ve skupině XIV. železné a kovové výrobky m. j. pamětní peníze. V insertu v Hlavním katalogu uvádí firma m. j.: ražbu památných peněz a odznaků spolkových. Ve výstavě byla též zřízena jednoduchá ražebna medailí, pomocí ručního lisu i způsobem starodávným, t. j. úderem kladiva na kov, vložený mezi razidla.

v kresbě, stuhy u věnců, ale bez opisu kolem; vpravo dole pod obrazem drobným písmem: FRITSCH THEIN
Prům. 30 mm, měď, měď patinovaná. — Josef Goldschmid.

- *75. L. Jako na předešlé, ale nepatrné odchylky v kresbě průmyslového paláce.

R. Jako na předešlé.

Prům. 30 mm, cín. — Josef Goldschmid.

76. L. Jako na č. 73—74.

R. Jako na předešlé, avšak s nepatrnými odchylkami v kresbě, zejména na stuhách u věnců, ale kolem okraje perličkový kruh.
Prům. 30 mm, cín s ouškem. — Josef Goldschmid.

- *77. L. Průmyslový palác jako na č. 75 a nad ním opis: LANDES — JUBILEUMS — AUSSTELLUNG a pod tím: PRAG 1891

R. Jako u č. 75.

Prům. 30 mm, cín. — Josef Goldschmid.

- *78—80. L. Sedící Čechie podobná jako na předešlé, ale levice bez věnce a opřená o znaky Čech a Prahy, bez meče a bez věnců, v pravé ruce místo žezla koudel a kolem opis: ZEMSKÁ JUBIL. VÝSTAVA V PRAZE a pod obrazem 1891.

R. Uprostřed průmyslový palác a nad ním se vznášející anděl doleva, s hláskou trubkou a kolem opis na vyvýšeném okraji: NA OSLAVU STOLETÉHO JUBILEA * 1791—1891 *

Prům. 24 mm, stř. 5.5 g, mosaz pozlac. s ouškem a mosaz bez ouška. Na pozlacené mosazi s ouškem a na mosazné pod průmyslovým palácem vpravo malým písmem: KETNER — Josef Goldschmid.

U mosazné medaile s ouškem je líc trochu odlišný od druhých dvou; všechny jsou také v kresbě paláce na rubu trochu odlišné.

81. L. Jako na předešlé, mosazné.

R. Střed průmyslového paláce a pod ním vpravo malým písmem: KETNER

Prům. 24 mm, mos. — Josef Goldschmid.

- *82. L. Kolem zvýšeného okraje je opis: * ZEMSKÁ JUBILEJNÍ VÝSTAVA * a v dolejší polovici: LANDES JUB. AUSSTELLUNG IN PRAG Uvnitř je střed průmyslového paláce a nad ním nahoře letopočet: 1791 1891 a dole v jedné vodorovné řádce: V PRAZE

R. Ve věnci vpravo lipovém, vlevo vavřínovém, nahoře otevřeném, t. j. ve dvou ratolestech dole stuhou do mašle svázaných, v kruhu, je sedící Čechie se znaky Čech a Prahy jako na předešlých.

Prům. 29 mm, stř. 10.2 g, s ouškem. — Josef Goldschmid.

- *83. L. Pohled na průmyslový palác se zahradnickou úpravou vpředu a nahoře nad ním nápis v jedné řádce rovnoběžně s okrajem: VŠEOBECNÁ ZEMSKÁ VÝSTAVA a dole ve dvou řádkách: V PRAZE | 1791 * 1891 Vše je v kruhu perličkovém.

R. V perličkovém kruhu kolem okraje je znak Čech s korunou.
Prům. 30 mm, stř. 8.6 g, s ouškem.

- *84—87. L. Uvnitř ve třech vodorovných řádkách nápis: PRAHA | 1791 — 1891 | PRAG a nahoře souběžně s okrajem opis ve dvou řádkách: ZEMSKÁ JUBILEJNÍ | — VÝSTAVA — a dole ve dvou řádkách: — LANDES — JUBILAUMS AUSSTELLUNG
R. V lipovém, nahoře otevřeném věnci, t. j. ve dvou dole stuhou

v mašli svázaných ratolestech, jsou znaky Čech s korunou, Moravy a Slezska.

Prům. 28 mm, 2 druhy, a to: 1. měď postrýbřená, ale znak nepostrýbřený; 2. celá postrýbřená; každá s ouškem nebo bez ouška.

- *88—89. L. Uprostřed je český lev na štítě ve věnci palmovém, nahoře otevřeném, t. j. ve dvou ratolestech dole stuhou svázaných; kolem je perličkový kruh a mezi tímto a druhým perličkovým kruhem kolem okraje je opis zprava dole počínající: JUBILAUMS LANDESAUSSTELLUNG PRAG 1891

R. Uprostřed je střed průmyslového paláce a pod ním vpravo drobným písmem: FINTEISL a kolem okraje opis zprava dole: JUBIL. ZEMSKÁ VÝSTAVA KRÁL. ČESKÉHO V PRAZE 1891

Prům. 28 mm, mosaz a mosaz s měděnou patinou, obě s ouškem. — Finteisl.

- *90. L. V palmovém, nahoře otevřeném věnci, t. j. ve dvou ratolestech dole stuhou svázaných, je český lev s velikou českou korunou a kolem opis zleva shora: EXPOSITION CENTANNAIRE DE PRAGUE a na vyvýšeném okraji zdola zprava: JUBILAUMS LANDESAUSSTELLUNG PRAG 1891

R. Uprostřed je střed průmyslového paláce, kolem okraje opis zprava dole: JUBIL. ZEMSKÁ VÝSTAVA KRÁL. ČESKÉHO V PRAZE 1891 a vpravo pod průmyslovým palácem drobným písmem: FINTEISL

Prům. 29 mm, cín. — Finteisl.

- *91. L. Věncí jako na předešlé, uvnitř štít kolmo čárkovaný (stříbro) a nad ním česká koruna. Opis jako na předešlé.

R. Jako na předešlé.

Prům. 29 mm, cín s ouškem. — Finteisl.

- 92—93. L. Uprostřed po celé šíři medaile je průmyslový palác a nad ním na zvlněné stuze nápis: ZEMSKÁ JUB. VÝSTAVA V PRAZE a dole na kartuši ve 4 vodorovných řádkách: NA | OSLAVU STOLETÉHO | JUBILEA | 1791 — 1891

R. Nad Hradčany mezi dvěma palmovými ratolestmi, ohnutými kol okraje, alegorie podle Hynaisova výstavního plakátu a pod obrazem dole malým písmem vlevo: KETTNER

Prům. 39 mm, stř. 23 g, bronz. — Josef Goldschmid.

94. L. a R. jako na předešlé jen s trochu odlišnou kresbou Hradčan na rubu a bez označení: KETTNER

Prům. 39 mm, stř. 23 g. — Josef Goldschmid.

- *95. L. Jako na předešlé, ale v kartuši místo českého nápisu německý: LANDES JUBILAUMS | AUSSTELLUNG | IN PRAG | 1791 — 1891 a dole vlevo drobným písmem: KETTNER; tedy stejný jako na čís. 33.

R. Jako na předešlé.

Prům. 39 mm, bronz pozlacená. — Josef Goldschmid.

- *96. L. Uprostřed po celé šíři průmyslový palác, nad ním na zvlněné stuze letopočet 1791 1891 a dole ve čtyřech řádkách, z nichž tři jsou prohnuté, opis: UPOMÍNKA | NA ZEMSKOU JUBILEJNÍ | VÝSTAVU | V PRAZE Pod průmyslovým palácem vlevo drobným písmem značka rytce: AB

R. Alegorie podle Hynaisova výstavního plakátu, jako na předešlých, ale dole místo Hradčan česká koruna.

Prům. 22 mm, stř. 3,5 g, s ouškem. — A. Beer?

- *97. L. Uprostřed po celé šířce průmyslový palác, nad ním nahoře obraz Prahy (Malé Strany a Hradčan) nad zvlněnou stuhou, v níž jest vraženo: 1791 1891, a dole ve třech řádkách, z nichž dvě jsou prohnuté, opis: UPOMÍNKA | NA ZEMSKOU JUBILEJNÍ | VÝSTAVU V PRAZE a pod průmyslovým palácem vlevo malým písmem jméno rytce: A. BEER

R. Alegorie podle Hynaisova výstavního plakátu jako na předešlé, ale dole místo Hradčan česká koruna a nad palmovými ratolestmi sloupy.

Prům. 27 mm, stř. 7 g, s ouškem. — A. Beer.

- *98—99. L. Ve dvou dole zkrácených ratolestech palmových, prohnutých kol okraje: PRAHA a pod tím: PRAG

R. Alegorie podle Hynaisova výstavního plakátu jako na předešlé se sloupy, ale dole místo koruny pohled na Hradčany.

Prům. 20 mm, stř. 3 g a mosaz postříbř.; obě s ouškem, ale u vyobrazené ouško chybí. — A. Beer nebo J. Goldschmid.

Pro náramek, zmíněný v poznámce 11, bylo použito 8 těchto medailí stř., ražených bez oušek.

- *100—101. L. Uprostřed střed průmyslového paláce a kolem na zvýšeném okraji zprava dole opis: ZEMSKÁ JUBILEJNÍ VÝSTAVA V PRAZE * 1791 — 1891 *

R. Dole Praha s Karlovým mostem a nad ním vznášející se anděl doleva s hláskou trubkou.

Prům. 29 mm, stř. 8 g, bez ouška i s ouškem. — Josef Goldschmid.

102. L. Kolem okraje v hořejší polovině opis: ZEMSKÁ JUB. VÝSTAVA a uvnitř: V | PRAZE | — ... 1791 — 1891 ... — v dolní polovině kolem okraje: LANDES JUB. AUSSTELLUNG a uvnitř: IN | PRAG

R. Průmyslový palác, nad ním vznášející se anděl doleva s hláskou trubkou a vpravo malým písmem KETNER

Prům. 21 mm, stř. 2,70 g. — Josef Goldschmid.

- 103—104. L. V lipovém nahoře otevřeném věnci, t. j. ve dvou dole křížem položených ratolestech nápis v pěti vodorovných řádkách: ZEMSKÁ | JUBILEJNÍ | VÝSTAVA | V PRAZE | 1791 — 1891

R. Jako na předešlé, ale bez označení: KETNER.

Prům. 21 mm, stř., 3,2 g, mosaz postříbř., obě s ouškem. — Josef Goldschmid.

- *105. L. Uvnitř v 5 vodorovných řádkách nápis: ZEMSKÁ | JUBILEJNÍ | VÝSTAVA | V PRAZE | 1791 — 1891

R. Podobný jako na předešlé, jen málo odlišné kresby.

Prům. 18 mm, stř. 1,7 g. — Josef Goldschmid.

- *106. L. Nápis v šesti řádkách, první a poslední prohnuté rovnoběžně s okrajem, ostatní vodorovné: UPOMÍNKA | NA | ZEMSKOU JUBILEJNÍ | VÝSTAVU | V PRAZE | 1791 — 1891

R. Průmyslový palác bez opisu.

Prům. 30 mm, cín s ouškem.

- *107. L. Kolem zvýšeného okraje je opis, a to v hořejší polovině: * ZEM. JUB. VÝSTAVA * a ve spodní polovině: JUB. LAND. AUS

STELLUNG * a uvnitř ve třech vodorovných řádkách: * | PRAHA | 1791 — 1891 | PRAG | *

R. Průmyslový palác bez opisu.

Prům. 25 mm, mosaz postříbř., s ouškem.

- *108—109. L. V jedné polovině opis ve čtyřech řádkách, z nichž první dvě jsou rovnoběžné s okrajem: VŠEOBECNÁ ZEMSKÁ JUBILEJNÍ | VÝSTAVA | V PRAZE | 1791 — 1891 a v druhé polovině podobně jako v první zase kolem okraje nahoře: ALLGEMEINE LANDES — JUBILÄUMS | AUSSTELLUNG | IN | PRAG | 1791 — 1891. Mezi oběma nápisy je vodorovná okrasná tyčka.

R. Střed průmyslového paláce, bez opisu.

Prům. 24 mm, mosaz postříbř. s ouškem a mosaz bez ouška. Kresby průmyslového paláce na rubu jsou nepatrně odlišné.

- *110—111. L. Ve vavřínovém věnci nahoře otevřeném, t. j. ve dvou ratolestech dole stuhou v mašli svázaných, je nápis ve třech vodorovných řádkách: JUBIL. | VÝSTAVA | PRAHA

R. Průmyslový palác, bez opisu a pod ním letopočet: 1891

Prům. 20 mm, bronz pozlac. a bronz, obě s ouškem.

- b) Medaile a pod. předměty vydané jako upomínky na mimořádné zajímavé stavby v Praze, výstavní podniky, jako sjezdy, slavnosti a pod.

- *112. Medaile na paměť vystavení rozhledny na Petříně.

L. Uvnitř střed průmyslového paláce a pod ním v jedné vodorovné řádce opis: PRŮMYSLVÝ PALÁC Kolem okraje rovnoběžně s ním v kruhu perličkovém a obyčejném v hořejší polovině je nápis: * ZEMSKÁ VÝSTAVA JUBILEJNÍ V PRAZE 1891 * a ve spodní polovině: PRVNÍ PRŮMYSLVÁ VÝSTAVA V PRAZE 1791

R. Rozhledna na Petříně s krajinou, pozorovanou shora; kolem okraje rovnoběžně s ním, mezi kruhem perličkovým a obyčejným nahoře: ☉ ROZHLEDNA NA PETŘÍNĚ V PRAZE ☉ a dole: KORUNA 60M NAD PRAHEM, 200M NAD VLTAVOU, 384M NAD MOREM a uvnitř vnitřního kruhu pod obrazem nápis: POSTAVENA 1891

Prům. 53 mm, cín.

- *113. Medaile na paměť vybudování rozhledny a pavilonu klubu turistů na Petříně.

L. Uvnitř pavilon turistů a nahoře vpravo znak Čech, vlevo znak Prahy a kolem okraje opis a rovnoběžně s ním ve dvou kruzích, na okraji v perličkovém a uvnitř v obyčejném, a to v hořejší polovině: UPOMÍNKA NA ZLATOU — PRAHU a v polovině spodní: ... PAVILLON KLUBU ČESKÝCH TURISTŮ ...; Pod obrazem uvnitř ve vodorovné řádce: MDCCCXCI

R. Jako na předešlé.

Prům. 53 mm, cín.

- 114—116. Kovové pouzdro tvaru medaile.

L. Jako na č. 112.

R. Jako L. na předešlé.

Pouzdro obsahuje 14 okrouhlých, spojených obrázků, pohledy na výstavu, s nápisy. Na předposledním je vytištěno: Nakladatel A. Storch Syn v Praze.

Prům. 53 mm, cín, s povrchem ve zlaté, stříbrné a bronzové barvě.¹⁹⁾

*117—119. Upomínková medaile sjezdu hasičského.

L. Uvnitř hasičské náčiní a v něm uprostřed ve třech vodorovných řádkách: V | PRAZE | 1891 a kol okraje rovnoběžně s ním, nahoře v jedné a dole ve dvou řádkách: SJEZD ČESKOSLOVANSKÉHO HASIČSTVA | KU OSLAVĚ ZEMSKÉ * JUBILEJNÍ VÝSTAVY *

R. Průmyslový palác atd., jako u č. 59.

Prům. 38 mm, měď a měď patinovaná, bez ouška a cín s ouškem. — Josef Goldschmid.²⁰⁾

*120—122. Upomínka na studentský den.

L. Uprostřed stojící student doprava s praporem a vpravo kolem okraje opis: OSVĚTOU a vlevo: K SVOBODĚ!

R. Kolem okraje, souběžně s ním, zleva nahoře opis: VĚNOVÁNÍ PRAPORU ŽENAMI ČESKÝMI * a v lipovém, nahoře otevřeném věnci, t. j. ve dvou ratolestech dole stuhou v mašli svázaných, ve třech řádkách: SLAVII | 24. KVĚTNA | 1891 Uvnitř nad stuhou spojující ratolesti ve věnci drobným písmem značka rytce: PŠTROSS

Prům. 35 mm, měď, mosaz a mosaz poníkl., všechny s ouškem. Postava studentova je podle kresby Alšovy. — Jindřich Pštross.

123. Ve stříbrném orámování s ouškem na líci pod sklem tisk v šesti vodorovných řádkách: *Upomínka na jubilejní / zemskou výstavu / království Českého / v Praze / 1791—1891.*

R. Opět pod sklem fotografický pohled na výstaviště zpredu s průmyslovým palácem, bez opisu.

Prům. 21 mm.

*124. Hranáč v upomínku na větroplavce kapitána M. Wolffa.

L. Balon nad Prahou, bez opisu a letopočet: 1891

R. Kolem okraje všech čtyř stran je opis: VŠEOB. ZEMSKÁ J. | VÝSTAVA V PRAZE. | PRAŽSKÁ VĚTRO — | PLAVEČKÁ ŠKOLA. | Uvnitř linkového kosočtverce další opis v šesti vodorovných řádkách: STATEČ. | VĚTROPLAVCI | VĚNUJE ZA ODVAHU | TUTO MEDAILI KAPITÁN | MAXIMILIAN WOLFF

Kosočtverečná medaile z rohu k rohu 39 × 43 mm, jinak délky stran 29 × 29 mm; zavěšena je na čapku se stuhou a jehlicí; mosaz pozlac.

c) Medaile a jetony jednotlivců a vystavovatelů.²¹⁾

*125. Pracovní známka.

L. Uprostřed Čechie s opisem jako u č. 78.

R. Uprostřed 1/2 a kolem okraje opis, nahoře: SLUPSKÉ a dole: HOSPODÁŘSTVÍ

Měděná známka o průměru 24 mm.

¹⁹⁾ Poněvadž se něco podobného do té doby nevyskytlo, jde nepochybně o původní domácí vkusný upomínkový předmět trvalé ceny. Pouzdro bylo na výstavě prodáváno po 30 krejcarech.

²⁰⁾ Ze žertovného uvítání sjezdu hasičstva německým básníkem budiž zde uvedeno: »... Jetzt hat was brennbar bei uns in Prag | Vor der Feuerarmee großes Bangen, | Es werden in diesen Tagen — vor Scheu, | Nicht einmal die — Zündhölzel fangen.«

²¹⁾ Tyto medaile a jetony měly jen účel propagační a byly zájemcům patrně rozdávány zdarma.

*126. Upomínkový jeton vystavovatelův.

L. Uprostřed stojící medvěd s šerpou a kolem okraje a rovnoběžně s ním opis: F. J. VELEBA VII. ZIEGLERGASSE 41 a v druhé řádce uvnitř vpravo: VE VÍDNI a vlevo: IN WIEN R. V osmi z části vlnitých řádkách opis: UPOMÍNKA | NA | JUBILEJNÍ VÝSTAVU | v PRAZE 1891 | ZUR ERINNE RUNG | AN DIE | JUBILAUMSAUSSTELLUNG | IN PRAG 1891

Prům. 25 mm, mosaz.²²⁾

*127. Upomínkový jeton vystavovatelův.

L. Jako na předešlé.

R. Kolem okraje ve dvou perličkových kruzích opis: * PRAHA I. CIS. 165 * PRAG I. N° 165, uvnitř pod a nad ornamentem: SKUPINA VII | — — — — — | GRUPPE VII

Prům. 25 mm, mosaz.²²⁾

128. Upomínková medaile rytce Karla Pátka.

L. Poprsí medailéra Pátka doprava a kolem okraje opis, rovnoběžný s ním, a to vpravo: KAREL a vlevo: PÁTEK

R. Štít umění s rytířskou přílbou a kolem v ozdobných částech na stuze různé propletené nápis v písmě gotickém (německém): * 1856 V | Třeboni | Rytce | em | od r. 1870 | Praze 20 | let činným | 1891

Prům. 26 mm, cín. — Karel Pátek.²³⁾

129. Obchodní známka starožitníka Fr. R. Chaury v Praze.

L. Uprostřed na štítku: FR. R. CHAURA, nad tím rovnoběžně s okrajem: JUNGMANOVO NÁMĚSTÍ, ve vodorovných řádkách: 773-II | · PRAHA · a dole podobně: · PRAG · | 773 — II | JUNGMANNSPLATZ, kolem okraje je okrasný kruh.

R. Ve stejném okrajovém kruhu uprostřed stojící lev doprava držící v předních tlapách štít a kolem opis, nahoře: † OBCHOD STAROŽITNOSTMI | A | MINCEMI a dole: MÜNZEN | UND | ANTIQUITATEN HANDLUNG †

Prům. 29 mm, měď patinovaná. — Rytec patrně Karel Pátek.²⁴⁾

130. Obchodní známka firmy Alois Kettner v Praze.

L. Uvnitř okrajového perličkového kruhu ozdobný štítek a nad ním opis: ALOIS KETTNER, rovnoběžně s okrajem, pak ve třech vodorovných řádkách: ZLATNÍK | A | STŘÍBRNÍK a pod štítkem: V PRAZE a rovnoběžně s okrajem VÁCLAVSKÉ NÁMĚSTÍ č. 63 N.

R. Opis ve dvou nahoře a v jedné dole prohnutých a v šesti prostředních vodorovných řádkách: VLASTNÍ VÝROBA | ZLATÉHO A STŘÍBRNÉHO | ZBOŽÍ | NÁDOB KOSTELNÍCH | VŠEHO DRUHU | RAŽENÍ A SKLAD PAMĚT. | MINCÍ | DÍLNA: | VINOHRADY JUNGMAN. TR. 8N.

Prům. 29 mm, měď patinovaná. — Rytec patrně Josef Goldschmid.²⁵⁾

²²⁾ Vystavovatel ve skupině VII., Oděvnictví, zboží kožešnické.

²³⁾ Bližší údaje o K. Pátkovi a vyobrazení této medaile viz: Medaile v zemích českých, str. 43 a tab. VII.

²⁴⁾ Podle sdělení pana K. Chaury je možné, že tento jeton byl vydán již dřív než v době Jubilejní výstavy r. 1891.

²⁵⁾ Vystavoval ve skupině XV. Zboží zlaté a stříbrné, stříbrné potřeby kostelní, jiné modní umělé výrobky ze zlata i stříbra.

131. Obchodní známka firmy Jindřich Pštross v Praze.
 L. Uvnitř perličkového kruhu nahoře pták (phönix) s rozpráženými křídly a pod ním opis v 8 řádkách: JINDŘICH PŠTROSS | HODINÁŘ A MECHANIK | PRAHA | ÚSTAV | PRO GALVANOPLASTIKU TĚŽ | RAZBU Z KOVU | ZALOŽENO | 1868 a kolem okraje zleva nahoře: VÝROBNA VĚZNÍCH HODIN TELEGRAFŮ HROMOSVODŮ ELEKTRICKÝCH PŘÍSTROJŮ A. T. D.
 R. Úprava stejná jako na líci a opis uvnitř: HEINRICH PŠTROSS | UHRMACHER & MECHANIKER | PRAG | ATTELIER | FÜR GALVANOPLASTIK UND | METALLPRÄGUNG | GEGRÜNDET | 1868 a kolem: FABRIKATION VON THURMUHREN TELEGRAFEN BLITZABLEITERN ELEKTRISCHEN APPARATEN U. S. W.
 Prům. 35 mm, mos. postříbř.²⁶⁾

Tím je tedy ukončen soupis a popis medailí vydaných za Jubilejní výstavy v Praze r. 1891 a na oslavy s ní souvisící. Jde zajisté o počet překvapující, uváží-li se, že vznikly z podnětu jediného. Nevím, je-li můj výpočet úplný, myslím však, že nikoliv, že se během doby vyskytnou ještě nějaké dodatky, ačkoliv jsem soupis sestavoval a doplňoval podle materiálu ve sbírkách, katalozích, odborné literatuře a výstavách již od r. 1925 a ač jsem v tom snažení byl znamenitě podporován zejména panem Karlem Chaurou, jehož soukromá sbírka obsahuje mnohé vzácnosti. Přes tyto případné mezery nebo jiné nedostatky vykoná tato práce, jak doufám, užitečný úkol, neboť již vzhledem k podobnosti mnohých zde uvedených medailí a jenom stručným jejich popisům v prodejních seznamech bylo často těžké rozpoznat správně jednotlivé z nich, což vedlo k mylnému zařazení a k nežádoucím nákupům. Proto se snad tímto podrobným soupisem zavděčím také sběratelům medailí výstavních a upomínkových.²⁷⁾

Ke konci budiž ještě uvedeno, že na Jubilejní výstavě r. 1891 obdrželi různé výstavní odměny také vystavující tam rytci, a to: Alois Haberle, Jan Kvasnička, Karel Pátek, Jan Pištora, J. B. Pichl a jiní.

Z tohoto výkladu je zřejmo, že Všeobecná zemská a jubilejní výstava v Praze r. 1891 byla v mnohém směru účinná i s hlediska numismatického a že měla svou povahou a odezvou nejen po dobu trvání, nýbrž i po svém ukončení a má dosud vliv na tvorbu medailí, na sběratelství a vědecké bádání. Tím skupina retrospektivní a zvláště oddělení »Umění ryjecké« dosáhlo plně vytčeného cíle.

²⁶⁾ Vystavoval ve skupině XXI., Výroba věd. nástrojů a hodin: Věžní hodiny, zařízení pro telegrafy, elektr. léč. přístroje, galvanoplastické předměty a medaile.

²⁷⁾ Tento soupis medailí je také jakýmsi dodatkem nebo doplňkem k dílu »Sto let práce«, v němž medaile pamětní, až na jednu, vůbec uvedeny nebo vyobrazeny nebyly.

RICHARD HORNA:

SOUPIS MENŠÍ RELIEFNÍ PLASTIKY MISTRA BOHUMILA KAFKY.

(Tab. XI.)

Akademický sochař Bohumil Kafka narodil se dne 14. února 1878 v Nové Pace. Studoval na odborné škole sochařsko-kamenické v Hořicích v letech 1891—1895 a potom v letech 1896—1898 na Umělecko-průmyslové škole v Praze. Roku 1898 až 1901 byl žákem prof. Josefa Myslbeka na pražské Akademii výtvarných umění. Od roku 1901 až do roku 1904 byl asistentem prof. Stanislava Suchardy na Umělecko-průmyslové škole pražské a v letech 1904 až 1908 pracoval B. Kafka v Paříži, kde byl trvale usídlen. Roku 1916 jmenován byl profesorem speciální školy sochařství na Umělecko-průmyslové škole v Praze a od roku 1925 působil jako řádný profesor sochařství na Akademii výtvarných umění v Praze. Prof. Kafka zemřel dne 24. listopadu 1942 a byl pochován dne 30. listopadu do Slavína na hřbitově na Vyšehradě.

Životní dílo Kafkovo došlo ocenění v těchto studiích o jeho životě a práci:

1. Karel Mádl: Bohumil Kafka. Jeho dílo od r. 1900 do r. 1918 (Fr. Borový, Praha 1919). (Citováno dole »Mádl«.)
2. Prof. Dr. Ant. Matějček v Ottově Naučném Slovníku, dodatky, díl XXVII, str. 728.
3. J. R. Marek: O sochaři B. Kafkovi. Cesta II (1920), str. 923/982.
4. Masarykův Slovník Naučný, díl III., str. 851/852.
5. Camille Mauclair v úvodu ke katalogu souborné výstavy Kafkovy v Paříži 1906.
6. Alexandre Arsène v The Magazine of Fine Arts, London, August 1906.
7. Jacques Bramson v L'Art décoratif, Paris, Mars 1906.
8. William Ritter v L'Art et les Artistes, Paris, Janvier 1907.
9. Francis de Miomandre v L'Art et les Artistes, Paris, Octobre 1908.

Ukázky a částečný soupis drobné plastiky prof. Kafky byly uveřejněny v nahoře uvedené knize Karla Mádl a v díle *Medaile v zemích českých*, které vydala Numismatická společnost roku 1924 a kde jsou na str. 57/58 zaznamenány některé práce Kafkovy z oboru drobné plastiky, dílem i vyobrazené na tab. XIII. (Citováno dole »Medaile«.) Tyto soupisy nejsou úplné a nebyly dosud doplněny. Úplný soupis menší plastiky je tedy úkolem naší práce.¹⁾

1. 1896 *Portrét otce umělcova*. Poprsí dopr. v život. vel. Plaketa vel. 530 : 390 mm. Sádrový nízký relief. Zn.: B. Kafka 1896. Pracováno v době, kdy mladý umělec absolvoval odbornou školu hořickou a chystal se ke studiu na Umělecko-průmyslové škole v Praze. Nebylo odlito. V majetku umělcově.
2. 1897 *Hugo Boettinger*. Poprsí dopr. Bronz. litý medailon prům. 370 mm. Zn.: Kafka 1897. V majetku umělcově. Sádr. odlitek v majetku pí Boettingerové.

¹⁾ Pojmy doprava (dopr.) a doleva (dol.) jsou v popisu užívány se stanoviska pozorovatele, tedy neheraldicky. Pokud není jinak uvedeno, jsou medaile i plakety jednostranné. — Číslo s hvězdičkou jsou vyobrazena na tab. XI.

3. 1898 *Akt chlapce odzadu.*
Plaketa vel. 230 : 770 mm. Sádrový nízký relief. Zn.: B. Kafka 1898. V majetku umělcově.
4. 1900 *Glorifikace Josefa Mánesa.* Genius věnčí slavného malíře.
Bronz. litá plaketa vel. 210 : 280 mm. Beze zn. První cena v soutěži na plaketu, vypsané spolkem Mánes mezi členy. Majitelka sl. Pavla Jirotková, akad. malířka v Praze.
5. 1900 *Vůně růží.* Dívčí postava vystupující z růží.
Tvar dole obdélníkový přechází nahoře v kruh. Vel. 310 : 130 mm. Zn.: B. Kafka 1900. II. cena v soutěži na plaketu, vypsané spolkem Mánes mezi svými členy. Bronz. odlitek v majetku autora.
6. 1903 *Před bitvou.* Kůň ze tříčtvrtí zpředu, u něho voják loučící se s dívkou.
Sádr. nízký relief vel. 680 : 490 mm v majetku autora. Zn.: B. Kafka 1903. Bronz. neoznačený odlitek v majetku p. Suchánka, majitele kavárny Arco v Praze.
7. 1903 *Po bitvě.* Kůň ze tříčtvrtí odzadu, na zemi ležící padlý voják, který uvázl nohou ve třmenu.
Sádr. nízký relief vel. 680 : 490 mm v maj. autora. Zn.: B. Kafka 1903. Bronz. neoznačený odlitek v maj. p. Suchánka.
8. 1903 *Paní Barbora Kubelíková, roz. Lohová,* matka virtuosa Jana Kubelíka. Hlava doleva.
Cínová litá plaketa vel. 160 : 200 mm. Zn.: B. Kafka 1903. Majitel Jan Kubelík, restaurátor v Dolní Šárce.
9. 1904 *Josef Mánes.* Hlava dopr., vpozadí vavřínová větvička.
Stř. a bronz. plaketa vel. 27 : 16 mm. Zn.: B. Kafka. Razila pařížská mincovna jako premii Spolku výtvarných umělců Mánes. Byla to první plastická premie nejen tohoto, nýbrž i jiných českých uměleckých spolků. Zakoupeno Moderní galerií v Praze r. 1916.
Vyobr. Mádl, str. 22 a Medaile, tab. XIII., 1.
10. 1904 *Josef Mánes.* Varianta předešlého. Hlava ze tří čtvrtin dopr., vpozadí vavřín. Vavřínová ratolest modelována do hloubky. Jednostr. litá cínová plaketa nepravidelného tvaru, vel. 100 : 90 mm. Beze značky. V atelieru autora. Dva bronzové odlitky v soukr. sbírkách.
11. 1904 *Klisna s hříbětem.*
Stř. litá plaketa vel. 195 : 195 mm. Zn.: B. Kafka. V majetku umělcově. Bronz. odlitek zakoupilo r. 1909 Musée de Luxembourg v Paříži.
Vyobr. Mádl, str. 22.
12. 1905 *Mumie.* Tři peruánské mumie-skrčenci.
Bronz. litá plaketa vel. 400 : 265 mm. Zn.: B. Kafka Paris 1905. Modelováno za pařížského pobytu v Musée de Luxembourg. V majetku neznámého pařížského sběratele. Sádr. odlitek v majetku umělcově.
Vyobr. v The Magazin of Fine Arts, August 1906.
13. 1905 *Mumie.* Jedna mumie-skrčenec.
Bronz. litá plaketa vel. 270 : 185 mm. Zn.: B. Kafka 1905. Modelováno za pařížského pobytu. Bronz. odlitek zakoupilo

- r. 1905 Musée de Luxembourg v Paříži. Sádr. odlitek v majetku autora.
- *14. 1905 *Prof. Dr. Josef Emler.* Poprsí doprava.
Bronz. plaketa pravidel. osmibokého tvaru vel. 185 : 183 mm. (Lil A. Hébrard v Paříži.) Zn.: B. Kafka 1905. V majetku Dr. h. c. Jana Emlera, generál. bibliothekáře v. v. v Praze.
15. 1906 *Prof. Dr. Antonín Frič.* Poprsí ze tří čtvrtin doleva.
Bronz. litá plaketa vel. 195 : 170 mm. Zn.: B. Kafka 1906. V majetku p. ing. K. Tille v Praze.
16. 1906 *Prof. Dr. Jaroslav Goll.* Poprsí doleva.
Bronz. litá plaketa vel. 230 : 215 mm. Zn.: B. Kafka. Zakoupilo r. 1909 Musée de Luxembourg v Paříži a r. 1911 Moderní galerie v Praze. Modelováno v Paříži, kde dlel Goll, aby se vyhnul oslavám své šedesátky.
Vyobr. Mádl, str. 22.
17. 1906 *Hodina koupele.* Skupina mužů, žen a dětí na břehu.
Cín. plaketa vel. 101 : 32 mm. (Lil A. Hébrard v Paříži.) Zn.: B. Kafka. Modelováno v Paříži. V majetku umělcově.
18. 1906 *Po koupeli v moři.* Skupina mužů, žen a dětí se 2 psy na břehu.
Cín. plaketa vel. 101 : 32 mm. (Lil A. Hébrard v Paříži.) Zn.: B. Kafka. Modelováno v Paříži. V majetku Moderní galerie v Praze od r. 1906; sádr. odlitek v atelieru autora.
Vyobr. Mádl, str. 14 a L'Art décoratif, November 1906.
19. 1908 *Přírodověda.* (Dřívější název »Meditace«.) Sedící ženský akt.
Bronz. litá plaketa vel. 360 : 325 mm. Zn.: B. Kafka. Skizza k pomníku Jana Svat. Presla ve Vrchlického sadech v Praze. Od r. 1909 v Musée de Luxembourg v Paříži a od r. 1911 v Moderní galerii v Praze.
Vyobr. Mádl, str. 22.
20. 1908 *Camille Maclair,* franc. spisovatel a výtvarný kritik. Hlava doleva.
Sádr. plaketa vel. 255 : 210 mm. Zn.: B. Kafka 1908. Modelováno v Paříži podle přírody. V majetku portretovaného; druhý exemplář v majetku umělcově.
21. 1908 *Mademoiselle Aubry.* Hlava doleva.
Sádr. plaketa vel. 240 : 240 mm. Zn.: B. Kafka 1908. Modelováno podle přírody v Paříži. V majetku umělcově.
22. 1908 *Portrét p. Antonína Fejfara z Nové Paky.* Hlava dol.
Sádr. plaketa vel. 240 : 200 mm. Zn.: B. Kafka 1908. Modelováno podle přírody. V majetku umělcově.
Vyobr. Mádl, str. 24, kde je omylem uveden rok vzniku 1910.
23. 1908 *Portrét pána a paní F.* (p. Ant. a pí Františka Fejfarovi z Nové Paky). Hlava dámy dopr. a hlava pána dol.
Bronz. litá plaketa vel. 455 : 240 mm. Zn.: B. Kafka 1908. Modelováno podle přírody. Bronz. v majetku býv. generála A. Fejfara v Nové Pace. Sádra v majetku autora.
24. 1908 *Návrh výstavní plakety Obchodní a živnostenské komory v Praze.* Líc: Sedící muž a klečící jinoch-obchod, před nimi na kovadlině socha vítězství.
Bronz. litá plaketa vel. 270 : 350 mm. Zn.: B. Kafka. V majetku p. Paula v Praze. Sádr. odlitek v majetku autora.
Návrh rubu plakety: Pod palmovou a vavřínovou větvíčkou

- nápis v 7 řádcích: JUBILEJNÍ VÝSTAVA OBVODU OBCHODNÍ | A ŽIVNOSTENSKÉ KOMORY PRAŽSKÉ 1908 | SVÝM ÚČASTNÍKŮM A SPOLUPRACOVNÍKŮM | DIE JUBILEUMS-AUSSTELLUNG DES BE|ZIRKES DER PRAGER HANDELS UND|GEWERBE KAMMER 1908 IHREN TEIL | NEHMERN UND MITARBEITERN ~ Sádrový odlitek nahoře uvedené velikosti v majetku autora.
25. 1909 *Dr František Fáček*, český politik a spisovatel. Hlava ze tří čtvrtí doprava. Bronz. litá plaketa vel. 235 : 250 mm. Zn.: B. Kafka. Modelováno po smrti portretovaného. Jeden odlitek je v majetku dr. Vladimíra Fávky, advokáta v Praze, druhý vlastní pí Marie Čelakovská v Praze.
26. 1909 *Pán a paní S.* (Arch. Rudolf Stockar a jeho choť roz. Brychtová.) Hlavy doleva. Bronz. litá plaketa vel. 305 : 215 mm. Zn.: B. Kafka 1909. V Moderní galerii v Praze od r. 1911. Model. podle přírody. Vyobr. Mádl, str. 23.
27. 1909 *Matka umělcova*. Hlava doleva. Bronz. litá plaketa vel. 235 : 270 mm. Zn.: B. Kafka 1909. V majetku umělcově. Vyobr. Mádl, str. 24.
28. 1909[?] *Ludvík Šalda*, majitel kamenického závodu v Praze. Poprsí doprava. Bronz. litá plaketa vel. 250 : 230 mm. Zn.: B. Kafka. Modelováno po smrti portretovaného. Lil A. Hébrard v Paříži. Plakety bylo použito jako výzdoby rodinné hrobky na vyšehradském hřbitově.
29. Kol. 1909 *Milena Jesenská* (dceruška prof. MUDRA Jana Jesenského). Poprsí ze tříčtvrtí dol.; dívka rukou odsunuje rozpuštěné vlasy. Sádr. plaketa vel. 240 : 310 mm. Zn.: B. Kafka. V majetku autora.
30. Kol. 1909 *Děvčátko Kaldových*. Poprsí dol.; dívka drží v obou rukou kvetoucí větvíčku. Sádr. plaketa vel. 300 : 250 mm. Zn.: B. Kafka. V maj. autora.
31. 1910 *Návrh medaile města Plzně*. Líc: Sedící ženská postava, vpozadí plzeňská radnice. Rub: Znak města Plzně věnčený guirlandami a 2řádkový nápis KRÁL. MĚSTO PLZEŇ | UDELUJE ZA ZÁSLUHY. Sádr. dvoustranná medaile prům. 300 mm. Zn.: B. Kafka. V majetku umělcově.
32. 1910 *Portrét mladého učenice*. Hlava doprava. Bronz. litá plaketa vel. 215 : 222 mm. Zn.: B. Kafka 1910. modelováno podle přírody. V majetku umělcově. Vyobr. Mádl, str. 23.
33. 1910 *Prof. Dr Josef Gruber*. Poprsí doleva. Bronz. litá plaketa vel. 340 : 340 mm. Zn.: B. Kafka. Modelováno podle přírody. V Moderní galerii v Praze od r. 1911. Vyobr. Mádl, str. 22.
- *34. 1910 *František Procházka*, ředitel Zemské banky v Praze. Hlava dol. Bronz. litá plaketa vel. 270 : 225 mm. Zn.: B. Kafka 1910. V majetku portretovaného. Sádr. odlitek v majetku autora.

35. 1910 *Hynek Votoček*. Hlava doleva. Bronz. litá plaketa vel. 235 : 210 mm. Zn.: B. Kafka 1910. V majetku pí Ludmily Urbanové-Votočkové. Sádrový odlitek v majetku autora.
36. 1911 *Prof. Dr Albin Bráf*. Poprsí dol. Dole v úseku v pěti řádcích nápis NÁRODOHOSPODÁŘSKÝ ÚSTAV | PŘI ČESKÉ AKADEMII | SVĚMU PRESIDENTU | EXCELLENCI DRU A · BRÁFOVI | K ŠEDESÁTÝM NAR · 1851 ²⁷/_{II} 1911 | Bronz. raž. plaketa vel. 46 : 62 mm. Zn.: B. Kafka. Modelováno podle přírody. Jeden exemplář byl pro prof. Bráfa ražen ve zlatě. Ve sbírkách Moderní galerie od r. 1916. Neredukovaný železný odlitek vel. 250 : 330 mm v majetku autora. Vyobr. Mádl, str. 24 a Medaile, XIII., 6.
37. 1911 *Křestní medaile*. Sv. Jan Křtitel křtí Krista. Str. a bronz. raž. med. prům. 50 mm. Zn.: B. Kafka. I. cena v soutěži rakousko-uherských umělců vypsané komisí pro výstavu křesťanského umění ve Vídni (Wien). Vyobr. Mádl, str. 48 a Medaile, tab. XIII., 5. V majetku autora je též sádr. návrh rubu této medaile: Strom se zapovězeným ovocem a had pokušení. Prům. 400 mm. Zn.: B. Kafka 1911.
38. 1911 *Medaile k birmování*. Monstrance a po obou stranách svícny. Sádr. návrh průměru 400 mm. V majetku autora. (Návrh na rub této medaile se nedochoval.)
39. 1912 *Pastorále*. Na skále sedící mužský akt doleva s píšťalou. Dole nápis: PF 1912 FRANTA ANÝŽ. Bronz. raž. novoroční plaketa firmy Franta Anýž v Praze vel. 48 : 57 mm. Zn.: B. Kafka. V Moderní galerii v Praze od r. 1916. Vyobr. Mádl, str. 23 a Medaile, tab. XIII., 7.
40. 1912 *Vilém Mrštík*. Poprsí dopr. Nápis v 7 řádcích: PAMÁTCE | VILÉMA | MRŠTÍKA | KLUB ZA | STAROU | PRAHU | 1912. Bronz. ražená plaketa vel. 27 : 34 mm. Zn.: B. Kafka. Razil F. Anýž. Pracováno podle podobenky. Premie Klubu za starou Prahu. Vyobr. Mádl, str. 24.
41. 1916 *Bratr umělcův*. Poprsí dol. a nápis MĚMU BRATRU VÁCLAVOVI KE DNI 26. XI. 1916. Bronz. litá plaketa vel. 220 : 245 mm. Zn.: B. Kafka. V majetku Václava Kafky, e. říd. učitele v Nové Pace.
42. 1916 *Rozséváč*. Muž v hanáckém kroji při setí. Dole nápis ve dvou řádcích: ČESKÁ | STRANA AGRÁRNÍ. Zn.: B. Kafka. Sádr. jednostr. plaketa vel. 290 : 490 mm v majetku autora. Roku 1920 byla použita jako členský odznak Zemědělské jednoty v Praze v podobě bronzové plakety ve dvou velikostech: 25 : 42 mm a 14 : 23 mm. Zn.: B. Kafka. Po obou delších stranách nápis: ZEMĚDĚLSKÁ JEDNOTA — —. Vyobr. Mádl, str. 47 a Medaile, tab. XIII., 13.
43. 1917 *Dr Karel Kramář*. Poprsí dol. Nápis ve třech řádcích: DR | KAREL | KRAMAŘ. Str. a br. medaile prům. 55 mm. Zn.: B. Kafka 1917. Modelováno podle přírody r. 1917. Ve sbírkách Moderní galerie od

- r. 1919. V majetku autora neredukovaný želez. odlitek prům. 540 mm. Stejně veliký odlitek v bronzu je v pozůstalosti portretovaného.
Vyobr. Mádl, str. 47 a Medaile, tab. XIII., 10.
44. 1917 *Dr Alois Rašín*. Poprsí dopr. Nápis ve třech řádcích: DR | ALOIS | RAŠÍN.
Zl., stř. a br. raž. medaile prům. 55 mm. Zn.: B. Kafka 1917. Modelováno podle přírody r. 1917. V majetku autora je i neredukovaný želez. odlitek prům. 540 mm. Stejně veliký odlitek v bronzu je v pozůstalosti portretovaného.
Vyobr. Mádl, str. 47 a Medaile, tab. XIII., 11.
45. 1917 *Strojnictví*. Na skále sedící mužský akt zpředu s kladivem a ozubeným kolem. Nahoře nápis: V UPOMÍNKU NA 40. VÝ-
ROČÍ PŮSOBNÍ Dole na podstavci čtyřřádkový nápis
V PRVNÍ ČESKOMORAVSKÉ TOVÁRNĚ NA | STROJE
V PRAZE VĚNUJE SVÝM SPOLUPRACOV | NÍKŮM A
PŘÁTELŮM VRCHNÍ ŘEDITEL | 1877 DR. BOH. MAŘÍK
1917.
Bronz. raž. plaketa vel. 56 : 63 mm. Zn.: B. Kafka. Nezmen-
šený sádr. šelakov. model vel. 570 : 510 mm v majetku autora.
Vyobr. Mádl, str. 48 a Medaile, tab. XIII., 9.
46. 1917 *F. Zvěřina*. Hlava doleva a desetiřádkový nápis VELKÉMU
ORGANISÁTORU A NEOCHVĚJ | NĚMU ZÁSTANCI
ZÁJMŮ PRŮMYSLU PI | VOVARNICKÉHO VĚNUJE
OCHRANNÝ SVAZ | PIVOVARŮ V KRÁL. ČESKÉM |
F. ZVĚŘINA | DEM GROSSEN ORGANISATOR UND |
HOCHVERDIENSTEN VERFECHTER DER | INTERES-
SEN DER BRAUINDUSTRIE WID | MET DER SCHUTZ-
VERBAND DER BRAUE | REIEN IM KÖNIGREICHE
BOHMEN.
Stř. a bronz. plaketa vel. 46 : 71 mm. Zn.: B. Kafka 1917.
Modelováno podle přírody. Jeden exemplář vyhotoven ze slo-
noviny. Nezmenšený sádr. model vel. 640 : 420 mm v majetku
autora a bronz. odlitek tohoto v majetku Pivovarské banky
v Praze.
Vyobr. Mádl, str. 48.
47. 1920 *Přemysl*. Sedící postava slovanského knížete na knížecím pre-
stolu s pluhem u nohou. Nad pluhem na podstavci nápis PŘE-
MYSL a pod pluhem v úseku ve třech řádcích nápis —
STRANA | ČESK — — ĚHO | VENKOVA.
Bronz. raž. plaketa vel. 17 : 25 mm a 23 : 34 mm. Beze zn.
Členský odznak býv. agrární strany.
Vyobr. Medaile, tab. XIII., 14.
- *48. 1920 *Karel Faulhammer*, mlynář v Tržku u Litomyšle. Poprsí dopr.
Po stranách vždy dvourádkový nápis K PADESÁTÝM NAR. |
24. ŘÍJNA 1920 | KAREL FAULHAMMER | MLYNÁŘ
V TRŽKU |
Bronz. jednostr. raž. medaile prům. 55 mm. Zn.: B. Kafka.
Modelováno podle přírody.
(Nezmenšený bronzový odlitek sádr. modelu prům. 395 mm
v majetku rodiny portretovaného.)

49. 1920 *Ing. Dr. h. c. Hanuš Karlík*. Poprsí dopr. Opis DR · ING ·
H · C · HANUŠ KARLIK · NAR · 23 · BŘEZNA · 1850 ·.
Bronz. raž. medaile prům. 60 mm. Zn.: B. KAFKA. Nezmen-
šený bronzový odlitek sádr. návrhu prům. 550 mm v majetku
rodiny portretovaného a Ústředního spolku průmyslu cukro-
varnického v Praze.
Vyobr. Medaile, tab. XIII., 16.
- *50. 1921 *Odznak pro Havlíčkovy oslavy v Německém Brodě*. Jinoch
kráčející s pochodní v ruce a nápis: 1821 SLAVNOSTI HAV-
LÍČKOVÝ — NĚM. BROD 1921.
Bronz. plaketa tvaru nepravidelného, souměrného šestiúhelníku
22 : 32 mm. Bez zn. Nezmenšený bronz. odlitek sádrového
návrhu vel. 185 : 255 mm se zn.: B. Kafka 1921 v majetku
autora.
51. 1921 *Jan Vilím*. Poprsí dopr. Opis: JAN VILÍM - ČESKÝ GRA-
FIK - K 50. VÝROČÍ PRÁCE. 1871—1921.
Bronz. raž. medaile prům. 50 mm. Zn.: B. Kafka 1921. Mode-
lováno podle přírody. Medaile byla věnována zaměstnancům
České grafické společnosti Unie. Nezmenšený železný odlitek
sádr. návrhu prům. 495 mm v majetku autora.
Vyobr. Medaile, tab. XIII., 17.
52. 1923 *Dr Ferdinand Pantůček*. Poprsí dopr. v kruhu, kolem něhož je
opis: DR - F - PANTŮČEK - PRVNÍ - PRESIDENT - NEJV -
SPRÁV - SOUDU - Nad kruhem je zřádkový nápis BUDO-
VATELI - NEJVYŠŠÍHO - SPRÁVNÍHO - | SOUDU — — |
A - PRVNÍMU - PRESIDENTU - JEHO - |, pod kruhem ve
třech řádcích GREMIUM - NEJVYŠŠÍHO - SPRÁVNÍHO - |
SOUDU - NA PAMĚŤ - ŠEDESÁTIN - | 1863 - 25 - KVĚT-
NA - 1923 |
Bronz. litá plaketa vel. 450 : 350 mm. Zn.: B. Kafka. Bronz
v majetku portretovaného, sádr. odlitek v atelieru autora.
53. 1923 *Dr Ferdinand Pantůček*. Poprsí dopr. Opis DR - F - PANTŮ-
ČEK - PRVNÍ - PRESIDENT - NEJV - SPRÁV - SOUDU.
Bronz. raž. medaile prům. 50 mm. (Redukovaná střední část
předchozí plakety.) Zn.: B. Kafka. Portretováno podle přírody.
Medaile ražena při příležitosti šedesátých narozenin portreto-
vaného.
Vyobr. Medaile, tab. XIII., 18.
- *54. 1930 *Dr. Gustav Heidler*. Poprsí doleva. Opis: JUDR GUSTAV
HEIDLER NAR. 1883 ZEMŘ. 1930.
Bronz. raž. medaile prům. 60 mm. Zn.: B. Kafka. Modelováno
po smrti portretovaného. Nezmenšený bronzový odlitek sádr.
návrhu prům. 555 mm v majetku Ústředního spolku průmyslu
cukrovarnického v Praze a v majetku autora.
55. 1941 *Jaroslav a Anna Beyrovi*. Poprsí dámy doprava a pána doleva.
Nápis: Anně a Jaroslavu Beyrovým v přátelské upomínce
B. Kafka — Tržek 1941.
Bronz. litá plaketa vel. 585 : 310 mm. Modelováno podle pří-

rody. Majitel ing. Jar. Beyr, ředitel mlýna v Tržku u Lito-
myšle. Sadr. šelak. odlitek v majetku autora.

56. 1941 *Dr. h. c. Josef Jaroslav Frič*. Poprsí doleva.
Sadr. medailon prům. 550 mm. Bez nápisu. Jedna z posledních
prací prof. Kafky.

*

Číslo 9, 36, 37, 40, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 53
a 54 možno označiti jako drobnou reliefní plastiku.

NÁLEZY.

NÁLEZ V JEŘÍČKÁCH.

Pan A. Skořepa odkryl v květnu 1941 při kopání na zahrádce svého pozemku čp. 21 v Jeříčkách u Dvora Králové menší grošový nález. Obsahoval tyto mince:

Čechy, Václav IV. (1378—1419), pražské groše (31 kusů, z nichž 15 je s větším, 14 s menším písmem, dva ze zcela opotřebovaných razidel).

Pražský groš s kontramarkou města *Salzburgu* (1).

Sachsen-Meissen, Fridrich I. (1382—1428), duryňský groš, Saurma č. 4367 (2).

Fridrich I. (1382—1428) s Vilémem II. a Fridrichem Duryňským, knížecí groš, S. č. 4369 (1).

W. Schwinkowski stanoví pro ražbu knížecích grošů Fridricha I., Viléma II. a Fridricha II. rok 1425. Krátce po tomto roce byl tedy tento nález uschován. *Em. Nohejlová.*

NÁLEZ V ŽÍŠOVĚ U VESELÍ NAD LUŽNICÍ.

V roce 1915 při přestavbě hospodářského stavení pana Martina Lišky v Žišově u Veselí nad Lužnicí čp. 21 byl nalezen hliněný džbánec, obsahující drobné stříbrné mince. Džbánec byl při práci na stavbě rozbit a pohozen, peníze uschovány v plechovce v majetku pana Jana Lišky, hospodáře v Žišově, syna zemřelého Martina Lišky. Na nález se zapomnělo, až v r. 1940 byl náhodou znovu objeven a získán pro museum ve Veselí nad Lužnicí. Pan správce musea Frant. Kolář odevzdal z nálezu 2194 celé, 130 zlomků a četné drobné úlomky feniků 15. století k určení do numismatického oddělení Zemského musea v Praze.

Uložení pokladu datují bavorské feniky do šedesátých let 15. století, není-li ovšem správné Zellerovo přidělení velmi vzácného salzburského feniku (Z., str. 54., č. 15.) biskupovi Leonhardovi Keutschachovi, což by datování našeho nálezu posunulo ke konci 15. stol.

Popis nálezu:

Čechy, feniky z 1. pol. 15. stol. (husitské údobí), Castelin, Heller und Pfennig in Böhmen in den Jahren 1378—1471, Budějovice, 1934, č. 15. (43 k.); var. Cast. č. 15., přední pravá tlapa lva splývá se čtvrtým půlměsíčkem hřivy (15 k.); Cast. č. 16. (7 k.); Cast. č. 18. (5 k.); částečně nezřetelné (26 k.); haléř 1. pol. 15. stol., Cast. č. 14. (1 k.).

Morava, feniky konce 14. a 1. pol. 15. století, Nohejlová, Num. čas. 1933, č. 7. (4 k.); Noh. č. 10., nad pravým křídlem orlice písmeno S (1 k.).

Zhořelec (Görlitz), haléř poloviny 15. stol.; Castelin, Num. čas. 1932, str. 71., č. 2. (2 k.); var. č. 2., čtyřrát naznačen linkami (1 k.).

Österreich, Albrecht V. (1404—1439), *poručnictví Vilémovo* (1404—1406), feniky s gotickými listky (kolem r. 1405), Luschin, Das Münzwesen in Österreich ob und unter der Ens im ausgehenden Mittelalter, Wien, 1914—1917, č. 5. (16 k.); feniky s jetelovými listky (z let 1405—1406), L. č. 5. (7 k.); půlfeniky s jetelovými listky (2 k.); feniky s neznatelnými znaménky (4 k.); půlfeniky s neznatelnými znaménky (3 k.); *poručnictví Vilémovo* neb *Leopoldovo* (1404—1439), feniky, první písmeno nezřetelné, L. č. 5. neb 6. (16 k.); půlfeniky (2 k.); *poručnictví Leopoldovo* (1406 až 1411), fenik s L P-D (1408—1409), L. č. 7. (1 k.); feniky L. č. 6. (13 k.); půlfenik téhož typu (1 k.); *samostatná vláda Albrechta V.* (1412—1439); fenik s hornorakouským znakem, L. č. 8. (1 k.); feniky kolem r. 1420, Oldřich Gundlach, L. č. 11. (39 k.); půlfeniky téhož typu (6 k.); feniky Niclase unterm Himmel okolo r. 1430, L. č. 13. (225 k.); feniky s nezřetelnými znaménky (podle erbu Niclase unterm Himmel), L. č. 13. (15 k.); půlfeniky téhož typu (94 k.); feniky Niclase unterm Himmel t. zv. Grosskorn, L. č. 37. (33 k.); současné falsum feniku téhož typu (1 k.); feniky t. zv. královské z let 1438—1439, Luschin č. 14. (23 k.); půlfeniky téhož typu (6 k.). Ladislav Pohrobek, *poručnictví Fridrichovo* (1440—1452), Wien, feniky, L. č. 19a. (14 k.); půlfeniky téhož typu (16 k.); Graz, fenik, L. č. 19b. (10 k.); půlfeniky téhož typu (14 k.); *samostatná vláda* (1452—1457), Wien, feniky z r. 1456, L. č. 16. (4 kusy).

Štýrsko (Steiermark), Arnošt Zelezný (1406—1424), feniky ERN L. č. 17. (9 k.); půlfeniky téhož typu (2 k.); feniky ERN L. str. 370 (3 k.); půlfeniky téhož typu (5 k.).

Fridrich V. (1424—1493), feniky z let 1436—1440, L. č. 18. (9 k.); půlfeniky téhož typu (2 k.); současné falsum feniků téhož typu (2 k.).

Hals-Leuchtenberg, Jan III. (1407—1443), feniky, v rozích laloků: a) půlměsíčky (26 k.); b) kroužky (11 k.); c) pětilisté růžičky (23 k.); d) tečky (8 k.); e) gotické listky (2 k.); f) křížky (7 k.); g) krokvice (2 k.); h) jetelové listky (8 k.);

- i) půlměsíčky neb kroužky (10 k.), srvn. Dworschak, Num. Zeitschr. 1920, str. 74.; k) známka v rozích laloků nezřetelná (169 k.); půlfeniky téhož typu (2 k.); současné falsum feniku téhož typu (1 k.); fenik **HALS**, Luschin Mit. d. B. N. Ges. str. 4. (1 kus).
- Bavory** — Mnichov (Bayern — München), Štěpán II. (1347—1375), feniky, Wittelsbach č. 145. (8 k.).
- Jan II. (1375—1397), fenik, Sirový, Nález Stráž., tab. X. č. 47. (1 k.); öttingenský fenik, W. č. 155. (1 k.).
- Arnošt I. a Vilém III. (1397—1435), mnichovský fenik, W. č. 160. (2 k.); W. č. 164. (4 k.); var. W. č. 164., W. v hladkém kruhu (2 k.); varianty W. č. 165.: a) mezi písmeny tečka (4 k.); b) nad a pod písmeny po trojlístku (1 k.); písmena i hlava mnicha v hladkém kruhu, A. Noss, Num. Zeitschr., 1920, str. 91., č. 94. (124 k.); W. č. 166. (1 k.); první písmeno nečitelné, druhé W, hlava mnicha v hladkém kruhu (6 k.).
- Arnošt I. a Vilém III. nebo Arnošt I. a Adolf (1397—1438), mnichovský fenik, první písmeno č, druhé nečitelné, hlava mnicha v hladkém kruhu (6 k.).
- Arnošt I. a Adolf (1435—1438), mnichovský fenik, W. č. 168.: a) malé typy písmen (8 k.); b) střední typy písmen (8 k.); c) velké typy písmen (24 k.).
- Albert III. (1438—1460), mnichovské feniky, W. č. 172. (53 k.); W. č. 173. (4 k.); var. W. č. 173, hlava mnicha mezi pěticípmi hvězdami (13 k.); hlava mnicha mezi čtyřlístky růžicemi (29 k.); W. č. 175. (1 k.); W. č. 176. (34 k.).
- Albert IV. Moudrý (1465—1508), haléř W. č. 209. (Nálezy v Kainreithu, Fundberichte aus Oesterreich, I. str. 209; v Jungman. ulici, Num. čas. XI.—XII., str. 116; v Rodinové, Num. čas. XV., str. 72 a v Rouchovanech, Num. čas. XV., str. 80, datují nám ražbu těchto haléřů před rok 1465, 13 k.); var. W. č. 211. (2 k.); W. č. 212. (2 kusy).
- Blíže neurčitelné mnichovské feniky 15. stol. (14 k.).
- Bavory** (Bayern) — Landshut, Jindřich IV. (1393—1450), fenik, W. č. 3424. (21 k.); W. č. 3425. (3 k.); W. č. 3426. (118 k.); W. č. 3427 (11 k.); W. č. 3428 (43 k.); W. č. 3430. (9 k.), současné falsum téhož typu (1 k.); Oettingen, fenik, W. č. 3433. (76 k.); var. W. č. 3435.: a) b mezi dvěma tečkami (2 k.); b) b v hladkém kruhu (6 k.); c) b v provazovém kruhu (25 k.); W. č. 3436. (4 k.); var. W. č. 3436., b v provazovém kruhu (1 k.).
- Ludvík IX. (1450—1479), Landshut, feniky, W. č. 3443. (14 k.); Oettingen, fenik, W. č. 3451. (64 k.); Braunau, fenik, W. č. 3453. (6 k.); Landshut, blíže neurčitelné feniky 15. stol. (4 k.); Oettingen, blíže neurčitelné feniky 15. stol. (5 kusů); Landshut, fenik 15. stol., současné falsum (1 k.); Oettingen, současné falsum feniku 15. stol. (1 k.).
- Bavory** (Bayern) — Ingolstadt, Štěpán III. a Ludvík VII. (1402—13), Ingolstadt, fenik, W. č. 3389. (1 k.); W. č. 3392. (1 k.); W. č. 3393 (1 k.); Wasserburg, feniky, W. č. 3395. (4 k.); vstávající lev, var. W. č. 3395. (2 k.).
- Pfalz**, Ruprecht III. (1398—1410), Amberg, feniky, Saurma č. 2413. (3 k.).
- Neuburg** — Horní Falc (Oberpfalz), Jan II. se synovcem kurfiřtem Ludvíkem IV. (1410—1443), Amberg, feniky, Kull Repert., str. 169, 437 a 507 (75 k.).
- Jan II. s bratrem Ottou z Neumarkt-Mosbachu, Amberg, feniky, Kull Repert., str. 437 (7 k.).
- Salzburg**, Leonhard Keutschach (1495—1519), fenik, var. Zeller, str. 54, č. 15. (RRR) (1 kus).
- Feniky 15. stol., Zeller str. 54, č. 3. (2 k.); Z. č. 5. (1 k.); Z. č. 7. (1 k.); var. Z. č. 7, za berlou šesticípmá hvězda (1 k.); Z. č. 8. (5 k.); Z. č. 9. (18 k.); Z. č. 10. (2 k.); var. Z. č. 10.: a) na aversu plná pěticípmá hvězda (1 k.); b) na aversu pěticípmá růžice (4 k.); Z. č. 11. (1 k.); var. Z. č. 11., přes pravý okraj štítu pěticípmá hvězda (1 kus); jednostranné feniky, Z. č. 13. (260 k.); jednostranný fenik, znak v provazovém kruhu, var. Z. č. 13. (1 k.); jednostranný fenik, po obou stranách a nad štítem paprskovitá značka, Zeller neuvádí (1 k.); fenik ražený po obou stranách týmž razidlem, nad štítem nezřetelná značka (1 k.); současné falsa feniků 15. stol. (3 kusy).
- Augsburg**, Petr ze Schaumburka (1424—1469), společné feniky biskupa a města, mincmistr Jakub Peutinger, kolem r. 1425, Noss B. f. M. 1921, 1./2., č. 19. (1 k.); feniky mincmistra Františka Bässingera z r. 1441, Noss č. 18. (6 k.).
- Bamberg**, Antonín von Rotenhan (1431—1459), černý fenik, kolem r. 1453, H. Buchenau, M. B. G., 1926, str. 81, č. 115a. (2 k.); č. 115b. (2 k.); písmeno B na reversu v hladkém kruhu, Buchenau č. 115 (1 k.).
- Pasov** (Passau), Oldřich von Nussdorf (1451—1479), fenik, Höfken č. 33. (1 kus).
- Leonhard (1423—1451) nebo Oldřich von Nussdorf (1451—1459), půlfenik, Höfken neuvádí (1 k.).

- Hall, fenik z 2. pol. 14. stol., M. B. G., tab. IX., č. 51. (1 kus).
- Württemberg, Eberhard III. (1392—1417), haléř podle konvence z r. 1404 nebo 1414, Binder-Ebner, tab. I., č. 5./2. (1 kus).
- Würzburg, s norimberským purkrabím Fridrichem IV. (po r. 1437), fenik, Buchenau, M. B. G. 1926, tab. 3., č. 71. (1 k.).
- Neražené střížky (2 k.).
- Blíže neurčitelné feniky 15. stol. (6 k.), neurčitelné půlfeniky (16 k.).
- Současné, blíže neurčitelné falsa feniků 16. stol. (2 k.).
- V. Lukáš.

NÁLEZ PRAŽSKÝCH A MÍŠEŇSKÝCH GROŠŮ U BUDIČOVIC U PROTIVÍNĚ.

Dne 13. října 1940 vyoral p. Josef Stejskal kovář z Budičovic čp. 15, obec Skály, na pozemku poblíž hájenky Božovice, náležejícím správě protektorátních lesů v Protivíně, 50 kusů větších a jednu menší minci stříbrnou. Na místě dnešní hájenky stávala kdysi tvrz a dvůr Božejovice (Sedláček, Místopis. slov. str. 52). Mince byly uloženy v nádobě, vykroužené z šedé, tuhované hlíny, z níž bylo nalezeno jen dno o průměru 6 cm a část pláště. Vrchní část nádoby byla patrně časem uorána.

Nález byl poslán četnickou stanicí ze Skočic, okres Vodňany, numismatickému oddělení Zemského musea k určení. Celkem obsahuje 48 grošů Václava IV., většinou otřelých a špatně čitelných, z nichž dva jsou kontramarkovány, a dva groše míšeňské a jeden haléř, t. zv. husitský. Pražské groše jsou popsány podle J. Smolíka (Pražské groše a jejich díly), kontramarky podle V. Katze (Kontramarky na pražských groších), míšeňské groše podle W. Schwinkowského (Das Geld- und Münzwesen Sachsens).

- Čechy**, Václav IV. (1378—1419), pražské groše: 1. Smolík č. 3. (2); 2. Smolík č. 6. (1); 3. blíže neurčitelné (43); 4. kontramarka města *Salzburgu*, Katz č. 34. (1); 5. kontramarka města *Laufenburgu*, K. č. 134., K., Ještě kontramarky, str. 73 (1).
- Husitské údobí** (1419—1436), jednostranný peníz se lvem (1).
- Sachsen** — Meissen Fridrich II. (1428—1464), štítový groš (1547), mincmistrovská značka hvězda, Schwinkowski č. 58. (1).
- Arnošt a Albrecht (1464—1486), mečový groš, mincmistr. značka trojžalud, Schwinkowski č. 69. (1).

Tento nález jest zřejmě doplňkem nálezu ve Skalách z října r. 1928, který popsal K. Turnwald v Num. čas. roč. V., 1929, str. 191 (Nález ve Skalách). Tím se vysvětluje značné časové rozmezí mezi groši Václava IV. a míšeňským mečovým grošem Arnošta a Albrechta i ojedinělý výskyt husitského peníze v naší části pokladu, neboť starší nález tyto mezery vyplňuje. Na datování pokladu kolem r. 1460 naše část nic nemění.

V. Lukáš.

NÁLEZ V KOSTELCI NAD ORLÍCÍ.

Při svázení odpadového kamene z městského lomu v Kostelci nad Orlicí dne 8. dubna 1942 nalezl p. Jaroslav Luňáček, kočí z Tutlek, osada Dubí, čp. 4, okres Rychnov n. Kn., hlíněnou nádobku s mincemi. Nádobka je 7,5 cm vysoký džbánec s vysokým profilovaným okrajem. Je nepolévaný, pálený ze světle žluté hlíny a zdobený na břiše kolmými čerVENOHNĚDÝMI čarami, tvořícími kosočtverce. Protože je kromě uraženého ouška (jež bylo uraženo patrně již před uložením pokladu) neporušený, mince v něm byly pečlivě srovnány a úzkým hrdlem daly se jen obtížně vyjmouti, možno pokládati nález za úplný. Nález odevzdal p. Jan Roušavý, rolník z Tutlek, četnické stanici v Kostelci nad Orlicí, jež jej odevzdala do Zemského musea k popisu. Již dříve zaslal p. Roušavý Zemskému museu 3 mince z téhož nálezu. Celkem obsahuje nález 103 mince, z toho 42 pražské groše (2 Jiřího Poděbradského a 39 Vladislava II.), 1 míšeňský groš Fridricha II., 1 hessen-kasselský groš Ludvíka II., 39 drobných mincí českých, moravských a slezských a 20 drobných mincí různých německých zemí. Poněvadž Vladislavovy groše jasně navazují na groše Jiřího z Poděbrad, a možno je tudíž přičísti počátku vlády Vladislava II., datují nám uložení pokladu do poslední čtvrtiny 15. století.

- Čechy**, jednostranné kruhové peníze t. zv. husitské z poloviny 15. stol., Castelin, Heller u. Pfennig in Böhmen in den Jahren 1378—1471, Budějovice, 1934, č. 15. (1 k.); C. č. 18. (4 k.); C. č. 19. (4 k.).
- Jiří Poděbradský (1458—1471), pražské groše, Smolík, str. 32 (2 k.).
- Vladislav II. (1471—1516), pražské groše, Castelin, Die Prager Groschen Wladislaus II. von Böhmen, Budějovice, 1934, č. 1. (3 k.); C. č. 1., ale koruna typu č. 2. (12 k.); C. č. 1., koruna typu č. 2., za jménem panovníkovým v opise tečka (3 k.); C. č. 1., koruna typu č. 2., u ocasu lva tři tečky (2 k.); týž typ jako předešlý, ale lev má směrem vzhůru vyplazený jazyk (1 k.); týž typ jako předešlý, ale lev má jazyk vyplazený směrem dolů (1 k.); C. č. 1., koruna typu č. 2., půlměsíčky hřívý

Iva jsou položeny obráceným směrem a v 1. rožděl. znam. v opise titulu panovníka je před křížkem tečka (1 k.); C. č. 1., ale lilie koruny jsou hranatější a na prostřední lilii je perla (6 k.); jako předcházející, ale v opise za jménem panov. je dvojtečka (5 k.); jako předcházející, ale za jménem panovníka je jen jedna tečka (1 k.); C. č. 2., lilie koruny jsou hranatější, na prostřední lilii je perla a rožděl. znam. v opise jména panovníka je maltézský křížek (1 k.); lev i koruna otřelá (3 k.).

Pražský groš otřelý, blíže neurčitelný (1 kus).

Morava, kruhové, jednostranné haléře z 1. pol. 15. stol. (3 k.); haléře moravských měst z 1. pol. 15. století, Nohejlová, Num. čas. 1933, str. 63; Brno, Noh. č. 12. (2 k.); Znam, Noh. č. 13. (6 k.); Jihlava, Noh. č. 14. (11 k.).

Slezsko, Zhořelec (Görlitz), haléře, Castelin, Num. čas. 1932, str. 71, č. 2. (4 k.); C. č. 3. (2 k.).

Slezsko — Hlohov (Glogau), haléř města *Freistadt* z 15. století, Friedensburg, č. 269. (1 k.).

České země, počátek vlády Václava IV. (1378—1419), haléř, Nohejlová, Num. časopis 1933, str. 63, č. 3. (1 k.).

Rakousy (Österreich), Albrecht V. (1404—1439), *poručnictví Vilémovo* (1404 až 1406), vídeňský půlfenik s jetelovými listy z let 1405—1406, Luschin, č. 5. (1 k.); *poručnictví Leopoldovo* (1406—1411), *Videň (Wien)*, fenik, Luschin, č. 6. (1 k.); *samosvatná vláda* (1412—1439), fenik kolem r. 1420 mincmistra Oldřicha Gundlacha, Luschin, č. 11. (1 k.); půlfenik Niclase unterm Himmel, kolem r. 1427, t. zv. Großkorn, Luschin, č. 37. (2 k.); půlfenik Niclase unterm Himmel okolo r. 1430, Luschin, č. 13. (2 k.).

Ladislav Pohrobek, *poručnictví Fridrichovo* (1440—1452), vídeňské půlfeniky, Luschin, č. 19a. (4 k.).

Štýrsko (Steiermark), Arnošt Železný (1406—1424), půlfenik, *Štýrský Hradec (Graz)*, Luschin, č. 17. (1 k.).

Fridrich V. (1424—1440), půlfenik z let 1436—1440, *Štýrský Hradec (Graz)*, Luschin, č. 18. (1 k.).

Bavory — Mnichov (Bayern-München), Albert IV. (1465—1508), půlfenik (haléř), Wittelsbach, č. 209. (nálezy v Kainreithu, v Jungmannově ulici, v Rodinově a Rouchovanech datují jej kolem r. 1460) (1 kus).

Bavory — Landshut (Bayern — Landshut), Jindřich IV. (1393—1450), *Braunau*, půlfenik, Wittelsbach, č. 3441. (1 k.).

Ludvík IX. (1450—1460), *Landshut*, půlfenik, W. č. 3446. (1 k.).

Sasko-Míšeň (Sachsen-Meissen), Fridrich II. (1428—1464), *Lipsko (Leipzig)*, groš, t. zv. mečový, mincmistra Hanse Stogkarta, kolem r. 1457, Saurma, č. 4381. (1 k.).

Salzburg, jednostranný fenik 15. stol., Zeller, str. 54, č. 3. (1 k.).

Augsburg, společný fenik biskupa a města z 15. stol., Noss, *Blätter für Münzfreunde*, 1921, 1./2., č. 8. F (1 k.).

Petr von Schaumburg (1424—1469), společný fenik biskupa s městem, r. 1441, mincm. Frant. Böfinger, Noss, č. 18. (1 k.).

Hessen-Kassel, Ludvík III. (1458—1471), štitový groš, Saurma č. 2237. (1 k.).

V. Lukáš.

NÁLEZ V OLDŘIŠI U POLIČKY.

20. března 1938 našli školáci Josef Pavliš, Bohumil Havlíček, Bohumil Háp z Oldřiše a Josef Borovský ze Sádku při hraní na poli Františka Lorenze, rolníka v Oldřiši čp. 71, asi padesát větších a třicet menších stříbrných mincí, jež rozdali různým lidem.

Četnické stanici v Poličce podařilo se získati zpět pouze 29 kusů velkých a 7 kusů malých mincí. Ty byly poslány prostřednictvím Archeologického ústavu v Praze numismatickému oddělení Zemského musea k určení. Bylo to celkem 28 grošů Vladislava II., 1 groš Ferdinanda I., 2 dvoustranné a 5 jednostranných bílých penízů Vladislava II. K popisu grošů Vladislavových bylo užito práce K. Castelina (*Die Prager Groschen Vladislaus von Böhmen*), Ferdinandův groš byl popsán podle J. Smolíka (*Pražské groše a jejich díly*), bílé peníze Vladislava II. byly určeny podle článku C. O. Castelina, *Kronologii bílých peněz Vladislava II.* (Num. čas. VI., 1930).

Čechy, Vladislav II. (1471—1516), pražský groš:

I. Castelin typ 1. (1).

II. C. typ 2. (4); tamtéž, ale opis jména panovníkova bez rozdělovacích znamének (1); tamtéž, ale rožděl. znam. v opise jm. panov. je maltézský křížek (7).

III. C. typ 3., ale rožděl. znam. opisů jako u typu 1. (2); tamtéž, ale v opise jména panov. rožděl. znam. chybí, ostatní jako u typu 1. (1).

IV. C. typ 4. (6).

V. C. typ 6., ale 2. a 3. rožděl. znam. v opise titulu panov. dvě tečky nad sebou, opis jm. panov. bez rožděl. znam. (1).

VI. C. typ 10., ale 2. rožděl. znam. v opise GROSSI PRAGENSES hvězda (1); tamtéž, ale 2. rožděl. znam. v témže opise ležatý křížek (1); tamtéž, ale 2. roždělovací znaménko téhož opisu ležatý křížek a před 1. rožděl. znam. titulu panovníka tečka (1).

VII. Blíže neurčitelné (2).

Bílé peníze:

VIII. Dvoustranný bílý peníz, Castelin A. a. (1); A., ale v opise písmeno R (Rex) mezi tečkami (1).

IX. Jednostranný bílý peníz, Castelin 1. B. (1); 2. A. (1); 7. B. (1); blíže neurčitelné (2).

Ferdinand I. (1526—1564), pražský groš:

X. Smolík L. a. 14. (2. rožděl. znam. neznat.), L. b. všechna rožděl. znam. jako 1. u č. 14., R. 14., ale bez posledního rožděl. znam. (1).

Ačkoliv byla ke zjištění dodána jen část nálezu, ze které nelze činit bezpečné závěry pro nález celý, přece jest nápadné, že v nálezu, příp. v jeho zjištěné části, byly Vladislavovy groše typů podle Castelina nejstarších a typu 10., t. j. nejmladšího. To by potvrzovalo naši domněnku, vyslovenou již v popisu nálezu u Posekance (Num. čas. XVI., 1940), že typ 10. nutno pokládati za starší. Avšak vyskytnutí se groše Ferdinandova znemožňuje každý konečný závěr v tomto směru. Možná totiž nepřítomnost středních typů (5—9.) vysvětlovati též jejich vzácností. Nutno tedy tuto otázku v příštích popisech nálezu sledovati se zvýšenou pozorností.

Václav Lukáš.

NÁLEZ V LESE BZINKU U BZENCE NA MORAVĚ.

Dělník Jak. Jurásek nalezl při překopávání vykloučeného lesa v Bzinku u Bzence na Moravě 24. září 1940 malou hliněnou nádobku s drobnými mincemi hlavně 16. století. Nález (106 kusů) byl získán pro bzenecské museum. Doba ukrytí je dána sedmihradským grošem Štěpána Bočkaje z r. 1606, který je nejmladší mincí celého souboru.

Čechy, Rudolf II. (1576—1612), *Kutná Hora*, šatný, bílý groš 1580 (1); malý groš 1580 (1), 1590 (1); Herolt, malý groš 1599 (1); Enderle, malý groš 1603 (1); *Jáchymov (Joachimstal)*, Kadner, malý groš 1579 (1), 1582 (1), 1593 (1); Hoffmann, malý groš 1587 (1), 1590 (1), 1594 (1); *České Budějovice*, Schönfeld, malý groš 1581 (1); Matighofer, bílý groš 1584 (1); malý groš 1589 (2).

Slezsko, Ferdinand I. (1526—1564), *Vratislav (Breslau)*, krejcar 1562 (dvou typů, 1 + 2).

Knížectví Těšínské, Adam Václav (1579—1617), groš 1603 (1).

Město Svídnice (Schweidnitz) za krále Ludvíka (1516—1526), půl-groš 1520 (1), 1522 (1), 1524 (1), 1525 (1), 1526 (1) a nečit. letop. (2).

Tyroly (Tirol), arcivév. Ferdinand (1564—1595), *Hall*, groš bez letop. (1).

Biskupství strasburské, Jan z Manderscheidu (1569—1592), 2krejcar 1575 (1), 1576 (1).

Biskupství wormské, Georg (1580—1595), 2krejcar 1581 (1), 1591 (2), 1594 (2).

Bavory (Bayern), Albert V. (1550—1579), groš 1567 (1).

Pfalz, Friedrich III. (1557—1576), groš 1575 (1).

Pfalz-Simmern, Richard (1569—1598), groš 1584 (1), 1589 (1).

Pfalz-Zweibrücken, Johann d. Ä. (1569—1604), groš 1592 (1).

Pfalz-Veldenz, Georg Johann I. (1544—1592), groš 1584 (1).

Pfalz-Veldenz-Lautereck, Georg Gustav (1592—1634), 2krejcar nečit. letopočtu (1).

Solms-Lich, Ernst, Eberhard a Herman Adolf (1562—1590), dvoukrejcar 1589 (1).

Bez minc. pána, 2krejcar 1551 (1), 1594 (2).

Nassau-Wiesbaden, Johann Ludwig I. (1568—1596), 2krejcar 1594 (1), 1595 (1) a nečit. letop. (1592, 1).

Nassau-Weilburg, Albrecht (1559—1593), 2krejcar 1589 (1).

Hannau-Lichtenberg, Philip V. (1590—1599), 2krejcar 1592 (? 1).

Waldeck, Franz, Wilhelm Ernst, Christian a Vollrath (1588—1597), 2krejcar 1589 (1), 1593 (1).

Město Kaufbeuren, groš 1555 (1).

Vévodství pruské, Albert Braniborský (1525—1569), groš 1533 (1), 1540 (1).

Uhry, Rudolf II. (1576—1612), krejcar 1585 (1) a nečit. letop. (1).

Sedmihrady, Štěpán Bočkaj (1604—1606), groš 1606 (1).

Polsko, Jan Albert (1492—1501), půlgroš (23).
 Alexander (1501—1506), půlgroš (7).
 Zikmund I. (1506—1548), půlgroš 1507 (2), 1509 (1), 1510 (3), 1511 (1), 1520 (1), 1525 (1) a nečit. letop. (3).
 Neurčený půlgroš (1).
 Zikmund III. (1597—1632), trojak 1604 (1).
 Západní Prusy, Zikmund I. Polský, groš 1530 (2), 1531 (1).
 Riga, Štěpán Bathory, trojak 1585 (1). *Ctibor Štastný.*

LITERATURA.

Richard Delbrueck, Die Münzbildnisse von Maximinus bis Carinus, Berlin 1940, 240 str., 32 tab., 9 příl. — *Bruno Dorfmann*, Münzen und Medaillen der Herzöge von Sachsen-Lauenburg, Ratzeburg 1940, 51 str., 8 tab. — *W. Gerloff*, Die Entstehung des Geldes und die Anfänge des Geldwesens, Frankfurt a. M. 1940, 196 str. — *P. Grimm*, Hohenrode, eine mittelalterliche Siedlung im Südharz, Halle 1939 (obsahuje též popis některých mincí, mimo jiné dosud neznámých slezských brakteátů 13. stol. od *E. Mertense*). — *Christian Gündel*, Führer durch die Ausstellung »Geprägte Geschichte Schlesiens«, Breslau 1939, 14 str. s obr. — *Týž*, Münzfunde als Zeugen schlesischer Kriegsgeschichte, Altschlesien 9., 1940, str. 124—146. — *Jar. Hammerbauer*, O významu mince a sběratelství, v památku »Z minulosti Kopidlno a okolí«, Vyd. spořitelna Jičínská v Kopidlně 1941, str. 9—11. — *K. Hucke*, Tonware und Siedlung der Slaven in Wagrien. Vor- und frühgeschichtliche Untersuchungen aus dem Museum vorgeschichtlicher Altertümer in Kiel, N. F. 3., Neumünster 1938 (soudis jednáci nálezy sekaného stříbra 10. a 11. stol. z Vagrie). — *W. Jesse*, Die deutschen Münzfunde, Blätter für deutsche Landesgeschichte 86., 1941, str. 67—92. — *H. A. Knorr*, Die slawische Keramik zwischen Elbe und Oder, Manus-Bücherei 58., 1937 (obsahuje seznam východoněmeckých nálezy mincí z 9.—11. století). — *J. Kretschmar*, Münzdatierte frühmittelalterliche Gefäße aus dem nordwestlichen Sachsen und ihre Bedeutung, Sachsens Vorzeit, 1939, str. 89—96 (obsahuje též popis dosud nepublikovaného nálezu nejstarších pražských grošů v Leipzig-Connewitz z r. 1898). — *George A. Löning*, Das Münzrecht im Erzbistum Bremen. Quellen und Studien zur Verfassungsgeschichte des Deutschen Reiches in Mittelalter und Neuzeit, Weimar 1937, 231 str. — *Ernst Petersen*, Der ostelbische Raum als germanisches Kraftfeld im Lichte der Bodenfunde des 6.—8. Jahrhunderts, Leipzig 1939 (uvádí především nálezy mincí ze 4.—8. století). — *Jindřich Maria hrabě Schlik*, Hrabata Schlikové jako mincovní páni, v památku »Z minulosti Kopidlno a okolí«, V Kopidlně 1941, str. 12—13. — *Dietrich W. H. Schwarz*, Münz- und Geldgeschichte Zürichs im Mittelalter, Aarau 1940, 138 str., 2 mapy, 2 tab. — *Anton Tannich*, Die Münzen und Medaillen der Fürsten zu Schwarzenberg, Fürst zu Schwarzenbergisches Jahrbuch 1938, str. 49—150, 25 tab. — *O. Tornau*, Die Brakteaten der Grafen von Mansfeld, der edlen Herren von Friedeburg und der Herren von Schraplau, Grünberg 1940, 40 str., 11 tab. — *Kristián Turnwald*, Architektura na mincích, Salon, roč. XX., č. 5., Praha 1941. — *Ferdí Vlčka*, Mince, státopky a bankovky české korunové měny. Příručka pro sběratele, Praha 1941, 77 str.

Články z numismatických časopisů a ze »Sběratele«:

Numismatické zprávy 1941: Em. Hauner: Sté narozeniny českého numismatika Fr. Rud. Chaury (str. 25—28); Karel Chaura: Zlatý keltský peníz nalezený v Čechách (str. 28—31); J. Dobrý: Josef Sejnost (str. 31—32); redakční: Nové medaile (str. 32—33); Jos. Dobrý: Jubilejní výstava v Praze 1891 (str. 37—39); Karel Chaura: Hraběte Sporcka řád »sv. Huberta« a »Orla s křížem« (str. 39—45); Ch.: Nové padělky českých denárů (str. 46—47).

Sběratel 1941: Re.: O mincích nepravých a falešných (str. 9); Oldřich Pilz: Rády, vyznamenání a čestné odznaky (pokračování, str. 9—10, 18—19, 28); Univ. prof. dr. Richard Horna: In memoriam Josef Sejnost (str. 17); redakční: Padesát let numismatika univ. doc. dra Gustava Skalského (str. 18); Red.: O českých dukátech krále Vladislava II. [1471 až 1516] (str. 35—36); J. Dobrý: Vzpomínka na výstavu 1891. První numismatická výstava (str. 36).

Deutsches Jahrbuch für Numismatik 1940—41: P. Schmid: Die deutsche Hochzeitsmedaille (str. 9—52, tab. 1—6); K. Günther und G. Wolf: Versuch einer Erklärung der Incusenform großgriechischer Münzen (str. 53—68); W. Reinhart: Die Münzen des westgotischen Reiches von Toledo (str. 69—101, tab. 7—12); H. E. Gielow: Zeus Eleutherias (str. 103—114, tab. 13); W. Lebek: Die Münzen der Stadt Lindau (str. 115—180, tab. 14 až 16); R. Ohly: Der Brakteatenfund von Ruine Wartenbach, Kreis Lauterbach (str. 181—196, tab. 17); H. Möbius: Ludwig von Siegen als Medailleur (str. 197—200); Numismatisches Schrifttum: A. Besprechungen (str. 201—212), B. Nachrichten und Hinweise (str. 213—220), C. Bibliographie 1939 und 1940 mit Nachträgen für die Jahre 1937 und 1938 (str. 221—228); Berichte: H. Thomsen, Das Münzkabinett des Museums für Hamburgische Geschichte (str. 229—232).

Deutsche Münzblätter 1941: Dr. E. Becker: Goethes Verhältnis zu Münze und Medaille (str. 193—197); Klaus Günther: Untersuchungen über die Herkunft der Brakteatenform in der deutschen Münzprägung des Mittelalters (dokončení z předešl. ročn., str. 197—205); A. Schahl: Neue Hellerfunde aus Württemberg (str. 209—215, 234—238); A. Gerhardt: Ein Versuch Herzog Christians I., in Merseburg Geldmünzen zu schlagen (str. 218—219); Dr. G. Krug: Zwickau und seine kurfürstliche Kippermünze 1621—22 (str. 273—281, 289—297).

319—325); M. Schroeder: Denar- und Brakteatenfund von Belzig (str. 306—319); Dr. P. A. Thielscher: Bemerkungen zur Bezeichnung der pommerschen Mittelalter-Münzen (str. 334—338); Dr. K. Günther: Geistige und politische Kräfte in der deutschen Münzprägung der Hohenstaufenzeit (str. 349—353); Paul Bamberg: Beiträge zur Münzgeschichte der Grafen von Mansfeld, der Stifter Magdeburg und Halberstadt sowie der Grafen Schlick (str. 356—362); H. Schneider: Bemerkungen zur Bezeichnung der pommerschen Mittelalter-Münzen (str. 364—365); Dr. Raschke: Glatzer Taler und Silber aus Tarnowitz (str. 366—368).

Mitteilungen der Numismatischen Gesellschaft in Wien 1941: Karl Freytag: Die Münzen des Kaisers Franz Josef I. in der Zeit von 1848 bis 1892 (str. 1—5, 15—18, 28—30, 39—41); Dr. W. Hävernich: Der Münzfund von Wichtshausen (str. 5); Josef Beisser: Ein rätselhafter Gegenstempel (str. 13—15); Karel Chaura: Unedierter Viertelalter Rudolf II. (str. 30—31); Prof. R. Egger: Wehrsold in Gold bei germanischen Grenzen [Auszug aus dem Vortrag] (str. 31—32); Dr. Hoffer: Was sind »Vereinsmünzen« im Sinne der Dresdner Münzkonvention? (str. 50—52); Dr. Franz Wolny: Eine seltene Goldmedaille des Olmützer Bischofs Graf Schrattenbach (str. 52—53); Dr. Karl Reitmann: In memoriam Karl Holschek (str. 61); Dr. Fritz Dworschak: Arnold Luschin von Ebengreuth: Zu seinem 100. Geburtstage (str. 62—63); Dr. Hoffer: Zum Aufsatz »Vereinsmünzen« (str. 67); F. M. L. T. Heinrich Teisinger: Die Schockgroschen des Budweiser Schatzes vom Jahre 1619 (str. 73—76, pokračování).

Numismatikai Közlöny, Budapest 1941: Huszár Lajos: A segesvári pénsvörö Zsigmond korában (mincovna v Segesváru za Zikmunda, str. 28—33); Dr. Schulek Alfréd: Vegyesházi királyaink pénzei és korrendjük. III. Albert és Erzsébet (mince z doby různých uherských dynastií a jejich časové zařazení. Albrecht III. a Alžběta, str. 34—48); Leszih Andor: A szuhogyi csorbakői vár XVI. századbeli pénzhamisító műhelye (penězokazecká dílna na hradě Csorbakő v Szuhagy v XVI. století, str. 49—54); Esze Tamás: A kassai pénzverőház 1705—1710 (košická mincovna, str. 55—69); Vayer Lajos: Mária Terézia metszetekről másolt érmei (medaile Marie Terezie modelované podle litografie, str. 70—73).

Izvestija na Blgarskii archeologičeski institut, XIII—1939, Sofia, 1941: Todor Gerasimov: Monetii na despot Ivanko (str. 288—296); T. Gerasimov: Kolektivni nachodki na moneti prez 1939 g. (str. 341—345).

Numismatica e scienze affini 1941: Carlo Albizzati: Varietà di museografia numismatica (str. 1—5); Lodovico Laffranchi: Appunti di critica numismatica (str. 33—39); Domenico Priori: Quale fu la capitale della Frentania il riesame della questione e il sussidio numismatico (str. 40—44); Gavino Perantoni Satta: Contributo allo studio delle monete Punico-Sarde (str. 61—68); Laura Breglia: Monete di Babba a Butrinto (str. 75—80).

OSOBNÍ ZPRÁVY.

Josef Šejnost

(1878—1941).

(Přednáška dne 21. února 1941 v České společnosti numismatické.)

»Potřebujeme pevný základ, ujasnění svého poměru k minulosti i přítomnosti, aby to, co vidíme, bylo k prospěchu naší práce, abychom nebyli zmitáni od náhody k náhodě a odvislí od rozmarů módy. Tento pevný bod může být jen ujasnění cíle, jednotné kritérium, ve kterém by naše umělecké tvoření nabývalo jistoty ve správnosti svého výrazu...«

Dobře-li jsem pochopil, to bylo umělecké kredo Šejnostovo, vyjádřené stručně a přece tak výstižně, ba možno říci i plasticky v jeho přednášce o problému pokroku v sochařství. Mladý, tehdy třicetiletý umělec, na počátku své umělecké kariéry, vyjádřil svoji touhu nalézt přesný cíl, přesný program a správnou cestu, která by ho vedla k vytčenému cíli: tvořiti dokonalá díla umělecká.

A k tomuto cíli krácel Šejnost vždy s houževnatostí pravého Jihočecha, tvrdohlavého venkovana. Se stejnou houževnatostí probíjel se k úspěchu, odstraňoval překážky stojící mu v cestě, a hledal světlo umělecké pravdy.

A jako jeho původ vtiskl ráz jeho životu a jeho tvoření, tak také jeho odborná erudice vtiskla ráz jeho dílu. Prošel po studiu na nižším gymnasiu v Pelhřimově odbornou školu keramickou v Bechyni (1894—1897), byl též v odborné praxi keramické a teprve v mužném věku splnila se jeho touha, že mohl studovati na Umělecko-průmyslové škole v Praze, kde Sucharda v plastice a Preisler v aktu byli jeho učitelé a usměrňovali jeho umělecké snažení, tehdy již značně veliké.

Již tehdy řešil Šejnost samostatně mnohé plastické úkoly. Jsou to především plakety, právě to obrázky, s dějem výpravným i s citovou náladovou náplní. Kráčeje ve stopách svého učitele mistra Suchardy vzdal Šejnost vděčně hold svému otcovskému domu plaketou »u rodného krbu«, pracovanou r. 1908. Celá rodina se shromáždila po práci kolem kamen v klidném podvečeru. Otec odpočívá po těžké práci sedě na lavičce u kamen a pokouje se dýmky, matka připravuje jídlo, babička šeptá své modlitby a hoch sedí na zemi a upravuje své housličky. Nad touto skupinou vznáší se dřevěná holubička, symbol klidu a domáckého štěstí. Je v té plaketě tolik prostoty a při tom tolik kouzla, že se nedivíme, že ještě po mnohých letech při různých výstavách těšila se velké pozornosti. Vousatý otec z této plakety objevuje se i na medaili »Žnec«, vytvořené roku 1920.

Skoro v téže době jako zmíněná plaketa »u rodného krbu«, vznikla i plaketa s portrétem umělcovy babičky. Zilnaté ruce tisknou růženec a hlava se sklání v oddanosti před obrazem Bohorodičky. Ruce ukazují tvrdost práce a skloněná postava tíhu stáří. Oběma těmito plaketami hlásí se Šejnost hrdě ke svému selskému původu. Pocházel z rolnické rodiny — bohaté na děti — z Těšenova u Pelhřimova, kam se i po letech rád vracel a kde na vrchu Křemešník budoval si tuskulum pro své volné chvíle, kterého — žel — mnoho neužil. Jak svoje rodiště Šejnost miloval, je viděti i z jeho vzpomínek, uveřejňovaných r. 1939 ve Venkově, jakož i v tom, že jednu ze svých velkých prací označil: Fec. Josef Šejnost z Těšenova. Z téže doby, ve které vznikly obě zmíněné plakety, kterými vzdal Šejnost čest svému rodnému domu, pochází jeho plaketa zvaná »svatební«, tvořená pod vlivem Suchardovým. V měkkém reliéfu provedena je tvář nevěsty napolo krytá závojem. Za ní tvář umělce samého. Obě hlavy jsou zasazeny do bohaté ozdoby květinové, řešené ve stylu doznívající secese.

Ve stylu doby svého vzniku (1909) je pracována plaketa »Stok dvou řek«, řešená v pohádkovém pojetí setkání Honzy s princeznou. Vrba u řeky připomíná nám opět Suchardu stejně jako pohádkový zámek na skále secesně řešený.

Vedle těchto nejvýznamnějších plaket z doby počátků Šejnostovy práce v oboru drobné plastiky vytvořil jmenovaný ještě řadu plaket jiných s portréty svých přátel a známých, jako na příklad Jana Menšíka, J. Libše, Zdeňka Nejedlého, dra Emericha Meixnera a řady jiných.

Sem spadá též plaketa mistra Jana Husa, pracovaná na začátku první světové války, pravděpodobně k pětisetletému výročí jeho smrti, na které vidíme tuto velkou osobnost našich dějin v rouše rektora Karlovy university.

Některé z prací Šejnostových z této doby jsou poměrně málo známé, jelikož nebyly zmenšeny a tak rozšířeny. Jiné jsou skutečně také určeny jen nejužšímu kruhu rodinnému, jako na příklad jeho rozkošně realistické portréty dětí.

Nás zajímá ovšem nejvíce Šejnostova rozsáhlá práce medailérská. Práce tato je také dobře známa i širším vrstvám. Ji vyrostl Šejnost na jednoho z nejpřednějších českých medailérů.

Základ k jeho lásce k mincím a medailím byl dán již v jeho útlém mládí. Vypravuje sám o tom takto: »Bylo to (r. 1890) v Pelhřimově a byl jsem tehdy primánem. Při bourání starého domu našli starou českou minci, pražský groš. Působilo to na mne jako zjevení. Mince s českým lvem! Nesmazatelně psaná naše historie. Tehdy po prvé ozvala se ve mně tucha o mém budoucím povolání. Ve Florencii jsem pak viděl po skončení Umělecko-průmyslové školy roku 1911 klasické renesanční medaile, dupal jsem nad nimi, že tyto dokumenty jsou nezničitelné, že mají národního ducha, že je to do kovu psaná historie doby i osob, historie, kterou nesmaže nikdo a žádná doba. A znovu ožil silný primánský dojem z první české mince se lvem. Pod těmito dojmy klíčil ideál, rozhodl jsem se, že budu v medailích zachycovati pro budoucnost současnou dobu, ve které žiji.«

A tak r. 1912 začíná Šejnost řadu svých medailí. Od toho roku ustupují jeho plakety do pozadí. Jím zpodobené portréty se dostávají do přísnějšího prostoru, vyžadujícího poctivého řešení v rámci dané plochy. Je to dlouhá řada prací od medaile Alšovy, pocty k jeho šedesátce, až do medaile státního presidenta Háchy a ministra školství Kaprasa, na kterých pracoval až do své smrti. Za skoro třicet let vytvořil Šejnost celou galerii portrétů vynikajících českých i slovenských osobností. Na dvě stě medailí je dlouhá a věčná řada dokumentů naší moderní historie.

Velmi mnohé osoby našeho života politického, hospodářského a kulturního byly tak šťastné, že byly zvěčněny na Šejnostových medailích. Šejnost sám o svých medailích řekl: »Tvořil jsem je ve snaze zvěčnit kulturní vrstvu našeho národa. Až si jednou někdo vyloží před sebe celou řadu medailí, aby měl před sebou obraz naší generace. Jako zobrazovali Řekové na mincích bohy, tak já chci zachytit v medailích naši generaci, naše ideály a tužby, prostě náš celý svět. To je princip mého umění, můj program.« Byl to ideální program a mistr Šejnost se o jeho splnění staral podle svých sil a můžeme říci, že svůj program směle a skvěle splnil. Na jeho medailích vidíme portréty politiků, národohospodářů, učenců, profesorů, spisovatelů, výtvarníků, hudebníků, básníků i vojáků. Šejnost portretoval snad všechny významné osoby našeho života politického. Jiné jeho medaile zachovávají podobu osob z našeho hospodářského života, jako na příklad dra Karla Engliše, dra V. Pospíšila, dra Boh. Maříka, ředitele Apolla Růžičky, ing. Ferd. Klindery, továrníka Bati a mnohých jiných. Jiné medaile jsou věnovány národohospodářským korporacím. Zde dlužno upozornit aspoň na medaili Obchodní a průmyslové komory v Plzni z r. 1924 a na jubilejní medaili První české vzájemné pojišťovny v Praze z r. 1927. Pro naši vrcholnou korporaci vědeckou, pro Českou akademii věd a umění portretoval mistr Šejnost řadu presidentů na pamětní medaile, na př. prof. dra Ant. Randu, Karla Vrbu, Jos. Zubatého a mistra J. B. Förstra. Stejně zvěčnil mistr Šejnost také řadu učenců a vysokoškolských profesorů. Namátkou jmenuji medaili Josefa Dobrovského, Josefa Pekaře, Karla Chytila, J. V. Šimáka, Lubora Niederleho a jiné. Z medailí spisovatelů zmiňuji se jen o medaili Aloise Jiráska a Ignáta Herrmanna a medaili básníka J. S. Machara, jednu z nejstarších medailérských prací Šejnostových, dále medaili Pavla Orságha-Hviezdoslava a Antonína Sovy. S velkým obdivem stojíme nad překrásnou Šejnostovou medailí významného našeho malíře Maxe Švabinského. Líc i rub této medaile jsou skutečně vrcholným dílem Šejnostovým. Portrét mistra Švabinského na lici a postava bohyně umění na rubu této medaile jsou řešeny s takovou procítěností a ušlechtilostí, že těžko hledáme obdoby v českém díle medailérském. Ze Šejnostových prací, jimiž zachytil naše výtvarníky, zmiňuji se ještě aspoň o medaili Julia Mařáka, již uvedené medaili Mikuláše Aleše, dále Vojtěcha Hynaise a profesora Josefa Drahoňovského. Z hudebních skladatelů zvěčnil mistr Šejnost Bedřicha Smetanu, Antonína Dvořáka, Karla Kovařovice, J. B. Förstra, z členů vysoké církevní hierarchie biskupa Jana Podlahu. Konečně vytvořil i medaile několika vojáků. Nemohu vypočítati všechna jména, mohu jen shrnouti: vytvořil na medailích portréty mnohých významných osob našeho národního života, z nichž některé patřily do širokého kruhu Šejnostových osobních přátel (na př. prof. dr. Josef Pekař, který byl nejenom osobním přítelem Šejnostovým, ale i svědkem na jeho svatbě, kmotrem jeho dětí a vzácným přítelem rodiny).

Opakem od suchardovského a paukertovského zanikání v mlze a v dálce, tvoří Šejnost své portréty sice lehce a harmonicky, přece ale plasticky a zdolává všechny problémy modelací nevtrávanou a bez tvrdosti. Jeho obrazy se zvedají měkce a nenásilně z plochy. A při tom plnil přesně vše, co si předsevzal na začátku své umělecké tvorby: nebyl zmítán od náhody k náhodě, nebyl odvislým od rozmarů módy. S výjimkou několika prací z roku 1915, které nesou rys impresionistické skizzy (portrét Jos. Maudra, J. Boreckého, Celdy Kloučka a Františka Zeniška), možno pozorovati na všech pracích Šejnostových, od první počínaje, jistou vládnou měkkost, únik před tvrdou energií, klid, lehkost a harmonii, při tom však obdivuhodnou jasnost a plastičnost.

Byli bychom nespravedlivými, kdybychom mluvili jen o portrétech na lících Šejnostových medailí. Nutno se zmíniti i o jejich rubu. Jen zřídka nesou akademické alegorie. Častěji jsou řešeny realisticky: rozkošná dívka gratuluje Alešovi k šedesátce, student a studentka recitují Macharovy básně, písmák čte dětem z kroniky, profesor přednáší a demonstrovuje posluchačům na katedře, učitel zkouší žáčka před mapou vlasti, zahradník roubuje

růži, dívka čerpá vodu ze studánky na louce, rodina zasedá ke svačině, železničář dává znamení k odjezdu vlaku, exportér přihlíží k balení cenného zboží atd. Je to řada postav, z nichž mnohé jsou opět věrnými portréty skutečných osob, na př. mladý Gaston Guth-Jarkovský na medaili jeho otce dra Jiřího Gutha-Jarkovského, dr. Kamil Novotný a dcera prof. dra Chytila na medaili tohoto historika umění, generální ředitel dr. Petr Čech na jubilejní medaili První české vzájemné pojišťovny, otec a synek umělcův na jiné medaili atd. S velkým úspěchem použil Šejnost na rubu svých medailí též motivy architektury, velechrám sv. Víta, býv. Michnův palác, evangelický kostel z doby toleranční atd.

Dílo Šejnostovo, i když převážně portrétní, není jím výlučné. I při mnohých významných příležitostech v našem národním životě raženy byly Šejnostovy medaile pamětní. Pomáhal psáti naše dějiny, zvěčňoval je v bronzu. Popudem k práci mu tu byly politické události, slety vrcholné korporace tělocvičné, dostavení velechrámu sv. Víta, jubileum tolerančního patentu, jubileum národního světce sv. Václava, jubileum města Karlína, jubileum Vyšší dívčí školy, dokončení úpravy býv. Michnovského paláce a pod. To vše bylo mistru podnětem ke tvoření bronzových záznamů o těchto významných událostech našeho národního života. Mistr Šejnost vypracoval též řadu medailí pro korporace tělovýchovné a některé medaile sportovní.

Nejméně známa je z Šejnostova díla řada medailí a plaket s portréty rodinnými. Jsou to díla většinou nezmenšená a tím těžko přístupná. Dýchají intimitou rodinného života, jako na př. medaile paní Anny Segensové, portréty manželů Neumannových atd. Těm rodinám, které chovají taková díla Šejnostova, budou jednou mnozí tyto umělecké poklady záviděti.

Obraz života mistra Šejnostova by nebyl dokreslen, kdyby nebylo vzpomenuť též jeho návrhů na mince z r. 1920 a jeho návrhů na dukáty. Některé z těchto návrhů byly velmi sličné a pozoruhodné a byly řešeny velmi vhodně, zejména pro ražbu.

Mistr Šejnost byl horlivým sběratelem mincí. Měl krásnou sbírku českých ražeb a shledával horlivě i mince řecké a římské. Získal si tak bohatý materiál studijní, kterého často užíval a jež s láskou opatroval. Tato záliba přivedla ho záhy mezi české numismatiky, z nichž jednoho významného badatele portretoval, jiného známého sběratele (Vl. Příbík) zvěčnil na rubu jedné své medaile. Od r. 1925—1937 byl členem výboru České společnosti numismatické, do jejíhož časopisu přispěl nejen prací soupisnou, ale i badatelskou. Nepostradatelným byl v komisích jednotlivých výstav mincí a medailí, které tato společnost pořádala (1924, 1931, 1933). Část katalogu z r. 1924 a celý katalog výstavy 1933 je jeho dílem.

A byli bychom k mistru Šejnostovi nespravedlivými, kdybychom nevzpomněli i toho, že měl vřelé vztahy i ke sběratelům medailí. Rád je u sebe přijal, rád jim poradil, je poučil a jim posloužil. I v tom směru budeme na něho dlouho vděčně a s úctou vzpomínati. Jinak můžeme si dnes jen opakovati, co o Josefu Šejnostovi napsal r. 1927 Jean Babelon v díle »La médaille et les médailleurs«: »Šejnost patří do skupiny těch znamenitých českých medailérů, kteří se snažili vytvořiti na tomto poli národní styl český.« *Richard Horna.*

VĚSTNÍK ČESKÉ SPOLEČNOSTI NUMISMATICKÉ V PRAZE.

1941.

Debatní večer 17. ledna 1941 (p. řed. Pilát). P. řed. Pilát předložil několik moderních medailí. P. Straka ukázal novou slovenskou korunu. P. Chaura přijímal objednávky na medaili Š. Kořána »Zlatá Koruna«.

Členská schůze 7. února 1941 (p. řed. Pilát). Přednášel p. řed. E. Hauner o sběrateli Františku Janovském. Podrobná přednáška byla doprovázena ukázkami katalogisace sbírek Janovského.

Debatní večer 21. února 1941 (p. řed. Pilát). Tento večer byl věnován uctění památky mistra Šejnosty. Po projevu předsedy ocenil p. prof. dr. Richard Horna v krátké přednášce životní dílo Šejnostovo (rozšířená přednáška je otištěna v XVIII. roč. Numismatického časopisu).

Členská schůze 6. března 1941 (p. doc. dr. G. Skalský). Jednatel společnosti p. přednosta Kraumann vzpomněl blízcí se padesátky p. doc. dra G. Skalského, jeho zásluh o českou vědu numismatickou, Čes. num. společnost i o vědeckou úroveň Num. časopisu. Poté přednášel p. vrchní rada dr. Bohuslav Dvořák o mincích a medailích Bedřicha Falckého. Svou přednášku doprovodil ukázkami ražeb tohoto panovníka.

XXII. řádná valná schůze 21. března 1941. Předseda společnosti p. řed. Pilát zahájil schůzi uvítáním přítomných a vzpomněl srdečně členů společnosti, zemřelých v minulém správním období. Byli to: bývalý první jednatel společnosti, dlouholetý pokladník řed. B. Přibíl, člen redakční rady prof. dr. J. Schráníl, dopisující člen univ. prof. dr. Behrendt Pick z Gothy, dr. Alois Císař z Klatov, František Grimm, správce musea v Kutné Hoře, dr. Augustin Mlčoch z Kroměříže, prof. Jan Zeman z Prahy. První jednatel společnosti p. předn. Kraumann přečetl pak tuto zprávu:

V minulém správním roce 1940 konali jsme 20 členských schůzí, z toho bylo 10 přednáškových, 9 debatních a 1 výroční a dále 10 schůzí výborových. Největší počet přítomných členů na schůzích byl 36, nejmenší 22, průměrná účast byla 28 členů. Během roku navštívilo schůze 28 hostů. Proti roku 1939 konali jsme o 7 členských a 1 výborovou schůzi více, průměrná účast byla rovněž vyšší a sice o 2 členy. Na schůzích přednášeli p. řed. Pilát a dr. Turnwald třikrát, pp. Chaura, dr. Skalský a Kraumann dvakrát, paní dr. Nohejlová jednou. Za rok 1940 obdrželi jsme 182 a odeslali 206 dopisů. Pohyb členstva byl následující: zemřelo 9 členů, vystoupilo 8 a přistoupilo 34 členů. Konečný stav je 280 členů. Proti poslední uvedenému stavu jest to počet značně nižší; úbytek vznikl v prvé řadě ztrátou členů ze Sudet a ze Slovenska a pak vyškrcnutím těch členů, kteří, ačkoliv byli upomínáni, neplatili členské příspěvky. Toto snížení počtu členstva je na druhé straně vyváženo tím, že dnes již nemáme takřka členů matrikových, nýbrž vesměs činné, kteří svým skutečným zájmem o život a práci v naší společnosti jsou zárukou její další a stále se rozvíjející činnosti.

Ve složení výboru se v r. 1940 udály tyto změny: zemřel člen výboru, pokladník společnosti p. řed. B. Přibíl. Správou pokladny až do dnešní valné hromady byl výborem pověřen p. prokurista Josef Sojka. Na loňské výroční schůzi byl zvolen náhradník p. řed. Pelhřimovský členem výboru a za nového náhradníka zvolen p. Hubert Janovský.

Časopis společnosti ročník 1940 v tomto správním období vydán nebyl; v dubnu tohoto roku vyšel opožděně 15. ročník za rok 1939 z příčin vyšší moci uložených, jak jsme se zmínili na loňské valné hromadě. Ročník 16. za rok 1940 vyjde na jaře společně s ročníkem 17. za rok 1941. I tentokrát vychází opět opožděně, nikoli vinou redakce, nýbrž proto, že příčiny, které zavinily zdržení loňské, nejen že nepominuly, nýbrž působí i letos v míře ještě větší.

Umrtím dr. Katze a prof. dr. Schráníla, nemocí dr. Mastného a zaneprázdněním prof. dr. Dobiáše se značně zúžila redakční rada našeho časopisu; v souhlase s touto skutečností ponese časopis na příště označení: Redigují doc. dr. Gustav Skalský a dr. Emanuela Nohejlová. Jím oběma děkujeme za práci věnovanou našemu časopisu. Toto přestručné poděkování jest jedinou odměnou naší společnosti oběma redaktorům za neocenitelnou péči a vzácnou obětavost, se kterou pracují vědecky a dokonce i administrativně na časopise, který je nejen zrcadlem našeho spolkového života, ale především znamenitým dokladem vědeckého ruchu numismatického. Náš dík náleží také našemu členu p. Václavu Lukášovi za jeho práci v knihovně a při vydávání časopisu, do něhož také ukládá první výsledky své vědecké činnosti.

V lednu změnili jsme podle zákonných předpisů označení naší společnosti a přijali jsme jméno Česká společnost numismatická a provedli i příslušnou změnu stanov.

V červnu jsme zaslali všem členům k podpisu prohlášení o arijském původu, jak nás k tomu zavazuje zák. předpis. Na základě došlých odpovědí založili jsme novou kartotéku.

Na začátku podzimní činnosti rozeslali jsme pražským členům oběžníky o úpravě našich schůzí; po stránce programové rozlišujeme přesně schůze přednáškové od debatních, po stránce technické zajistili jsme přednášejícím po dobu přednášky nutný klid a posluchačům nerušený poslech. Obojí opatření se setkává s dobrým výsledkem.

Po dobrých zkušenostech z loňského roku vydali jsme na podzim opět nový Seznam numismatických publikací, rozšířený o několik zvláštních otisků z našeho časopisu, o několik samostatných publikací a dále o knihy jiných vydavatelů. Tento nový seznam byl rozeslán s průvodním dopisem všem našim členům. Slušný počet objednaných knih dosvědčuje úspěch této akce, jejíž hlavní význam vidíme především v propagaci studia odborné literatury a tím i umožnění vědecké přípravy pro solidní činnost sběratelskou, která pak již není jen osobní libůstkou, nýbrž hodnotným přínosem a podkladem pro další numismatické studium.

Současně v téže době podnikli jsme akci pro získání dalších členů ze řad našich venkovských museí. Byli jsme při tom vedeni snahou, aby v době, kdy se všemožně podporuje kulturní regionalismus a kdy místní musea se stávají skutečnými středisky kulturních zájmů svého kraje a propagátory účty k památkům minulosti, i po stránce numismatické byla vedena tato musea tak, jak toho vyžaduje úroveň české numismatické vědy. O opravdovém porozumění našim intencím svědčí fakt, že se dosud nově přihlásilo 18 venkovských museí za členy společnosti.

Za zvláštní úspěch naší společnosti loňského roku považujeme koupi znamenité knihovny našeho zesnulého bývalého jednatele. S touto knihovnou, která bude zachována v celistvosti, tvoří nyní naše knihovna bez nadsázky jednu z nejlepších spolkových numismatických knihoven Evropy.

Z publicistické činnosti členů naší společnosti v r. 1940 uvádíme pojednání dr. Emanuelu Nohejlové »České medaile Severina Brachmana« a doc. dr. G. Skalského »České mince 11. a 12. století«, které vyšly ve Sborníku Národního musea. Kromě toho napsala dr. Em. Nohejlová stati »Královna Emma« v souboru »Královn, kněžny a velké ženy české« u Vilímka, »O bojských mincích« a »O českých penězích do r. 1346« v Národní kronice české u Elstnera; lidský portrét našeho bývalého člena univ. prof. dra J. V. Šimáka vykreslila ve »Sborníku k 70. narozeninám dra J. V. Šimáka«, nákladem města Turnova. Inž. O. Vejvoda přispěl nástinem mincovnictví Filipa Macedonského a vysvětlením k dvěma stránkám reprodukcí Filipových mincí do knihy »Demosthenes: Poslední zápas Řeků za svobodu«, vydané u J. Laichtra. Dr. K. Turnwald uveřejnil v Salonu č. 3, roč. XIX., článek »Jezdec na antických mincích«. Výčet uvedených prací je dokladem neutuchající vědecké činnosti, na jejíž rozsah neměly vlivu ani potíže dnešní mimořádné doby.

V nakladatelské činnosti členů naší společnosti v r. 1940 vydal p. F. Kunc XI. ročník časopisu Sběratel a p. Karel Chaura zahájil vydávání VII. ročníku Numismatických zpráv. Oba časopisy slouží poctivě a dobře české numismatice. Panu Kuncovi děkujeme, že ochotněm uveřejňováním referátů o schůzích naší společnosti seznamuje rychle a pravidelně čtenáře časopisu s naší činností.

Letošního roku obdrželi jsme opět podpory na vydávání časopisu, proti letům předchozím ve vyšších částkách. Ministerstvo školství a národní osvěty věnovalo nám K 2.000.—, Akademie věd a umění K 1.000.—. Obě částky, poněvadž byly vyplaceny až letos v lednu, budou vyúčtovány v r. 1941. Oběma institucím, jakož i těm členům naší společnosti, kteří o zvýšení mají zásluhu osobní, patří náš srdečný dík.

Společnosti daroval náš člen p. Karel Klapka z Vlastějovic 50 výtisků své publikace »Cechovní památky obce Vlastějovic«, které jsme věnovali opět našim členům. Pan Delinger daroval společnosti 2 desky na předkládání mincí. Děkujeme srdečně oběma pánům. Numismatickému oddělení Národního musea jsme věnovali jednu bankovku Protektorátu Čechy a Morava bez razítka.

Se Společností přátel drobné plastiky jsme v přátelských stycích. O životě v numismatických kroužcích v Brně, Olomouci a Táboře nemáme žádných zpráv; dotaz o činnosti plzeňského kroužku zůstal bez odpovědi. Styk s cizinou se projevil několika zášilkami publikací.

Končím svou jednatelskou zprávu přáním, aby i v novém správním období naše společnost za vedení výboru, který vzejde z dnešních voleb, zůstala v duchu své tradice ohniskem radostné i obětavé práce, směřující k rozkvětu české numismatiky.

Zprávy jednatelská, pokladní, knihovnická i archivářská byly na návrh revisorů schváleny. Ve volbách byli pak zvoleni: předsedou p. řed. R. Pilát, 1. jednatelem p. přednosta Fr. Kraumann a pokladníkem p. prokurista Vl. Lambl.

P. doc. Skalský přednášel o drobné minci hlavně v Čechách.

Schůze správního výboru 4. dubna 1941. Ustavil se výbor. 1. místopředsedou zvolen p. dr. Mastný, 2. místopředsedou p. doc. dr. Skalský, 2. jednatelem p. ing. Vejvoda, správčyní knihovny p. dr. Em. Nohejlová, účetním p. prok. Jos. Sojka, archivářem p. ing. Dobrý.

Členská schůze 4. dubna 1941 (p. řed. Pilát). Přednášel p. K. Chaura o medailích a mincích z prvních let vlády Marie Terezie. Ké své přednášce předložil ražby

prvních mincí Marie Terezie a medaile, mající vztah k pohnutým událostem počátku její vlády. Mimo to předložil p. Chaura groše Václava II., o nichž se domnívá, že byly raženy v Polsku (jejich popis je uveřejněn v XVIII. roč. Num. časopisu).

Debatní večer 18. dubna 1941 (p. řed. Pilát). P. K. Chaura vzpomněl 170letého výročí narození Karla knížete ze Schwarzenberga a předložil medaile na jeho počest ražené. P. dr. Turnwald předložil dva zajímavé sesterce Trajana Decia se shodnou ražbou, lišící se nápadně velikostí a vahou střížku.

Členská schůze 2. května 1941 (p. řed. Pilát). Přednášel p. red. Kunc o zkušenostech ze své 25leté činnosti sběratelské. Po přednášce rozvinula se debata o některých námětech, týkajících se zejména publikace nálezů, jež přednášející nadhodil.

Debatní večer 16. května 1941 (p. řed. Pilát). P. řed. Pilát přednášel o medailích ražených u příležitosti různých filatelistických výstav a o medailích vydaných horolezeckými spolky. Přednášku doprovázel ukázkami ražeb. P. K. Chaura předložil litou medaili Antonína Dvořáka od Kounitzského.

Členská schůze 6. června 1941 (p. řed. Pilát). Přednášel p. ing. Augst o čínských mincích pro štěstí. Svou velmi zajímavou přednášku o čínských mincích-amuletech doprovodil vybranými ukázkami.

Debatní večer 20. června 1941 (p. řed. Pilát). Byly předloženy a výkladem doprovázeny mince římské, řecké, různé staro- i středověké, serie polského krále Zikmunda III. a medaile na jubilejní výstavu v Praze v r. 1891.

Členská schůze 5. září 1941 (p. dr. Mastný). P. K. Chaura přednášel o pánech z Pernštejna a mincovních památkách tohoto rodu. Svou přednášku doprovodil ukázkami kladských ražeb Pernštejnů.

Debatní večer 19. září 1941 (p. řed. Pilát). P. dr. Turnwald podal přehled vývoje evropské a středomořské kultury podle svého schematického přehledu. Předložil též 2 svazky Köhlerova norimberského týdeníku »Historische Münz-Belustigungen« z let 1740 a 1741. P. K. Chaura přinesl zlacenou litou medaili na úmrtí Marie Anny, choti Ferdinanda V. z r. 1884 od Josefa Würbela.

1942.

Členská schůze 6. února 1942 (p. řed. Pilát). Přednášel p. ing. Dobrý o medailích k jubilejní výstavě v Praze r. 1891 (rozšířená přednáška je uveřejněna v XVIII. ročníku Numismatického časopisu).

Debatní večer 20. února 1942 (p. řed. Pilát). Přednášel p. řed. Pilát o bavorském kurfiřtovi Karlu Albertovi, pozdějším císaři Karlu VII. a českém králi. Předložil medaili na jeho volbu císařem a tolar z r. 1743 s opisem »Imp. Germaniae et Bohemiae rex«. Byly též předloženy mince z různých zemí a dob.

Členská schůze 6. března 1942 (p. řed. Pilát). P. prof. dr. Horna seznámil posluchače s okolnostmi, za nichž došlo k nálezu ve Vyškovcích. Nález, patrně římská pokladna, obsahující 1067 denárů od císaře Nera až po Antonia Pia, byl objeven v červnu 1930 a zatajen. Zásadou přednášejícího a zákrokem úřadů byla valná část nálezů zachráněna.

XXIII. valná schůze 20. března 1942 (p. dr. Mastný). Místopředseda společnosti p. dr. Mastný zahájil valnou schůzi, uvítal přítomné a vzpomněl členů společnosti, kteří zemřeli v minulém správním období. Jsou to: dlouholetý člen výboru společnosti, akademický sochař a medailér Josef Šejnost, Karel Hollschek, major v. v. z Vídně (Wien), Rudolf Kudera, berní ředitel z Litomyšle, Eduard Lorber, zlatník z Kladna, Josef Pokorný, řídící učitel v. v. z Tišnova a ing. Bedřich Rieger, profesor Vysoké školy technické v Brně. První jednatel společnosti p. předn. Kraumann přečetl pak tuto jednatelskou zprávu:

Správní rok 1941 končil pro společnost tentokrát 30. zářím minulého roku, kdy vyhlášením výjimečného stavu byla zastavena veškerá činnost spolková. Proto také jednatelská zpráva je přehledem činnosti společnosti pouze za 9 měsíců. Za tuto dobu konali jsme jen 14 členských schůzí, z toho 9 přednáškových, 4 debatní a 1 výroční, a dále 7 schůzí výborových. Největší počet přítomných členů na schůzích byl 39, nejmenší 22, průměrná účast byla pak 28 členů, což jako roku 1940. Během roku navštívilo schůze 14 hostů. Proti roku 1940 konali jsme o 6 členských a 4 výborové schůze méně. V tomto roce obdrželi jsme 103 a odeslali 121 dopisů, což svědčí o živém styku společnosti s jejími venkovskými členy. Počet členstva jest následující: začátkem roku bylo 280 členů, průběhem roku vystoupili 2, zemřelo 6 a přibýlo 14 nových členů, takže koncem roku jest ve společnosti sdruženo 288 členů. Za potěšitelný přírůstek členstva jsme zavázáni především osobnímu úsilí našich pražských i venkovských členů.

Ve správním výboru nastaly v minulém správním roce tyto změny: za zesnulého pokladníka p. B. Přibila byl zvolen pokladníkem dosavadní revisor účtů p. Vladimír Lambl, za revisora účtů zvolila valná schůze p. dr. E. Schulze.

Na schůzích společnosti přednášel v tomto období p. Chaura dvakrát, pp. inž. Augst, dr. Dvořák, Hauner, prof. dr. Horna, Janovský, doc. dr. Skalský a dr. Turnwald jednou.

Mimo okruh naší společnosti přednášel p. doc. dr. Skalský v dubnu v cyklu »Nové objevy a nálezy«, pořádaném Archeologickým ústavem v Praze, na thema »Význam nálezů mincí pro české dějiny 10. až 13. století« a v červnu u příležitosti valné hromady Svazu českých muzeí na thema »Numismatika v muzeích«.

V březnu minulého roku vzpomněli jsme 50. narozenin našeho místopředsedy p. zemského vrchního rady doc. dr. Gustava Skalského, přednosty Numismatického oddělení Zemského musea, jemuž vděčíme, že nás naučil chápat numismatiku nejen jako nauku o mincích, nýbrž i jako historii peněz a který nás přesvědčil, že soukromé zájmy sběratelské musí se podříditi vyšším zájmům vědeckým. Svými přednáškami ve schůzích a činností ve výboru p. doc. dr. Skalský směřovatně utváří život a pracovní ráz Numismatické společnosti; svými články v časopise a zvláště publikacemi, nesoucími pečet vynikajícího vědce, přináší nové obohacení české numismatice a významně působí na výchovu nových pracovníků.

Časopis společnosti byl vydán jako dvouročník za r. 1940 a 1941 o 118 stranách a 3 tabulkách za nové redakce doc. dr. G. Skalského a dr. Emanuely Nohejlové. Obtíže dnešní doby vynutily si zmenšení rozsahu časopisu, avšak jeho obsah zachovává tradiční vysokou úroveň. Zasluhou redaktorů p. doc. dr. Skalského a paní dr. Nohejlové zanecháme v Numismatickém časopise svým následníkům doklad, že čeští numismatikové i v této době poctivě pracovali na významném úseku naší národní vzdělanosti. Pan Václav Lukáš jest i dále našim zdatným pomocníkem, založil nám vzorné členskou matriku a pomáhá správkyni knihovny a oběma redaktorům v jejich pracích; i jemu náleží naše srdečné poděkování.

Publicistická činnost v uplynulém roce ustala úplně; kromě článku p. dr. K. Turnvalda »Architektura na mincích«, otisknutého v Salonu č. 5., ročník 20., nevydal nikdo nic tiskem. Panu F. Kuncovi bylo vydávání 12. ročníku časopisu »Sběratel« uprostřed léta zastaveno; děkujeme mu, že do této doby ochotně referoval o našich schůzích. Pan Karel Chaura pokračuje ve vydávání 7. ročníku Numismatických zpráv; jemu jsme vděční za obětavé služby, které svým časopisem prokazuje české numismatice.

Numismatický kroužek dr. Ječného v Plzni scházel se až do konce září dvakrát měsíčně k rozpravám o numismatice s ukázkami mincí a medailí za přítomnosti asi 12 až 15 členů. Na přání většiny členů bylo však nyní po dobu války od těchto schůzek upuštěno a bude udržován pouze vzájemný osobní styk; po skončení války bude spolková činnost opět obnovena v intencích zesnulého zakladatele kroužku dr. Josefa Ječného.

Brněnský numismatický kroužek, který není spolkem statutárním, scházel se po celý rok dvakrát měsíčně k přátelským schůzkám za účasti 5 až 6 členů naší společnosti; obsahem besed byly volné hovory o numismatice, půjčování literatury a prohlížení nových přírůstků sbírek.

V letošním roce obdrželi jsme jako roku loňského opět podpory na vydávání časopisu: od Ministerstva školství a osvěty K 2.000.—, od Akademie věd a umění K 1.000.—. Oběma institucím srdečně děkujeme.

V loni započaté akci prodeje numismatických publikací pokračovali jsme i v tomto roce a dosáhli jsme opět slušného výsledku, jak nasvědčuje částka K 4.200.—, obdržená za knihy prodané 75 členům. Je zřejmo, že zájem o odbornou literaturu naší akci u členů vyvolaný, nebyl přechodný, nýbrž trvá i nadále.

Společnost nesla téměř od samého svého začátku nepříjemně, že uspořádání přednášek pokud jde o demonstrování předmětů, nevyhovovalo zcela ani přednášejícím a tím méně posluchačům. Aby přednáška dosáhla zamýšleného účinku, jest třeba umožniti všem posluchačům, aby současně s výkladem přednášejícího mohli prohlížeti příslušnou minci nebo medaili. Tuto výhodu mají prozatím posluchači sedící těsně u přednášejícího, ostatní dostávají předkládané ukázky leckdy teprve po přednášce. Dávným přáním výboru bylo nalézt řešení, jež by tuto nesnáz odstranilo. Dnes můžeme přítomným na valné schůzi s potěšením oznámiti, že při příští přednášce budou mince, medaile nebo kresby současně s výkladem promítány ve zvětšeném rozměru při plném zachování plastičnosti a barvy předmětu. Po téměř ročním jednání, od dubna loňského roku, plněm překážek, podařilo se nám zásluhou p. dr. Cacha získat promítací stroj, epidiaskop, který teprve umožní při přednáškách poskytnout všem nedocenitelnou výhodu přímého shlédnutí předmětu současně s poslechem výkladu.

Svou jednatelskou zprávu uzavírám přáním, aby společnost přes všechny potíže doby zůstala i nadále střediskem intenzivní a poctivé práce v naší numismatice. Tradice české numismatiky nás zavazuje nepřipustit, aby dnešní doba znamenala snad mezeru v jejím vývoji. Nesmíme to připustit ani v zájmu celé naší národní kultury, kterou chceme do mírových dob převéstí neseslabenou k plnění příštích úkolů nás očekávajících.

Zprávy funkcionářů: jednatelská, pokladní, knihovnická i archivářská byly k návrhu revisorů jednomyslně schváleny. Ve volbách do správního výboru byli zvoleni: p. MUDr. Antonín Mastný předsedou, p. přednost František Kraumann 1. jednatelem a p. Hubert Janovský pokladníkem, dále osm členů výboru, dva náhradníci a dva revisori účtů.

Poté přednášela pí *dr. Em. Nohejlová* o českobudějovické mincovně, jejím vzniku, historii i zániku, zmínila se o životních datech vedoucích úředníků, dodávkách materiálu, o jednotlivých ražbách a výnosnosti mincovny. Svou přednášku označila za první hotovou kapitolu chystaného *Corpus nummorum Bohemicorum*.

Schůze správního výboru 10. dubna 1942. Ustavil se výbor. 1. místopředsedou zvolen p. doc. dr. Skalský, 2. místopředsedou p. ing. B. Augst, 2. jednatelem p. ing. O. Vejvoda, správkyň knihovny pí dr. Nohejlová, účetním p. dr. J. Záleský, archivářem p. ing. J. Dobrý.

Debatní večer 17. dubna 1942 (p. dr. Mastný). Přednášel p. dr. Mastný o tolaru raženém městem Frankfurtem r. 1858 s portrétem slavné české herečky Františky Janouškové. Dále předložil p. předseda velkou medaili na Alexandra Connellaira, porodníka v Paříži. Host společnosti p. Bruno Dorfmann předložil a podrobným výkladem doprovodil některé mince, mimo jiné denár Boleslava Chrabrého.

Debatní večer 1. května 1942 (p. předn. Kraumann). P. K. Chaura předložil medaile na připojení sudetského území k Říši a na zřízení Protektorátu Čechy a Morava od mnichovského (München) umělce Karla Goetze a medaili od M. Kužela na 350. leté výročí narození J. A. Komenského. P. dr. Turnwald upozornil na přednášku p. Stanky o mincích se dvěma a více portréty, nedávno jinde přednesenou, a dal kolovat některé mince k tomuto tematiku se vztahující.

INHALT.

FRANTIŠEK CACH: Zur Münztechnik der böhmischen Regenbogenschüsselchen. (Taf. I. und II.) — Der Verfasser beschäftigt sich mit diesen merkwürdigen Prägungen, deren Form er durch eine neue, bei der Anfertigung der Schrötlinge benutzte Münztechnik erklärt. Von unseren bisherigen Kenntnissen über die antike Münztechnik ausgehend beschreibt er die wahrscheinliche Entstehungsweise der Regenbogenschüsselchen. Einen guten Stützpunkt bieten ihm die auf Hradisch bei Stradonitz gefundenen Tonformen, auf welchen er mikroskopische Spuren von Edelmetall entdeckte und die er für Formen zum Gusse der Münzschrötlinge hält. Er untersucht und beglaubigt die Echtheit dieser Stücke und rekonstruiert dann den ganzen Vorgang der Herstellung der Münzen. Der Autor schliesst seine Ausführungen mit der Erklärung, dass diese zweifellos in Böhmen entstandenen Münzen unter den gleichzeitigen Prägungen eine selbständige Gruppe bilden, und hält auch ihre Herstellungsart für heimisch. (S. 5—11.)

KAREL CHAURA: Prager Groschen Wenzels II. aus einem Funde bei Krakau. (Taf. III.) — Im Jahre 1900, als der 600. Jahrestag der Reorganisation des böhmischen Münzwesens und der Einführung der Prager Groschen gefeiert wurde, kam bei Krakau ein Schatz aus Tageslicht in welchem sich an 4 kg Prager Groschen befanden. Ausser einer kleinen Münze des ungarischen Königs Ladislaus Kumanus (Réthy, Corpus Nr. 344) waren es nur Prager Groschen des böhmischen und polnischen Königs Wenzels II. (1278—1305), alle stempelfrisch, wie wenn sie eben aus der Münze gekommen wären, ausgenommen die unter No. 28—30 beschriebenen Stücke. Das Gewicht der Groschen: 3,68 g der leichteste, 3,81 g der schwerste, Durchschnitt 3,774 g.

Auf S. 15 folgt die Beschreibung der einzelnen Varianten. No. 1 und 2 sind die ältesten Prägungen (mit den Buchstaben A und E nach Abb. 1 und 2 auf S. 13). Spätere Prägungen haben A ohne den Querstrich, was jedoch nur auf ein Versehen des Stempelschneiders bei hastiger Arbeit beruht. Solche Versehen sind auch bei anderen Groschen zu beobachten, z. B. das Fehlen des Punktes nach Wenzeslaus oder das Fehlen der Trennungszeichen überhaupt (Nr. 8, 16, 24), fehlerhafte Buchstaben (Nr. 10, 11, 21) oder umgekehrtes Z (Nr. 23—27). Sehr interessant sind Groschen, welche nicht aus der Kuttenger Münze hervorgegangen sind. Es sind die Nr. 28—30. Der erste Groschen Nr. 28 aus gutem Silber ist gewiss kein Falschmünzer-Produkt, bei den zwei übrigen könnte ihr schlechtes Korn solchen Verdacht erwecken. Der Verfasser betrachtet diese Groschen als Beleg eines polnischen Versuches die beliebten Prager Groschen nachzuprägen, was aber wegen Mangels an Edelmetall nicht gelang.

Die Groschen Wenzel II. sind die letzten Prägungen der Přemysliden, da der gleichnamige Sohn Wenzels II. ein Jahr nach dem Tode seines Vaters am 4. August 1306 in Olmütz einem Meuchelmorde unterlegen ist und die Prägung von Münzen mit seinem Namen nicht mehr vornehmen konnte. (S. 12—18.)

EMANUELA NOHEJLOVÁ: Die Inventare der Münzstätten in Prag (1578), Budweis (1611) und Joachimstal (1649). — Den besten Beleg für die örtlichen Verhältnisse der neuzeitlichen Münzstätten bieten ihre manchmal sehr seltene Inventare. Drei derselben druckt die Verfasserin ab: das bei der Übernahme durch Tobias Gebhart i. J. 1578 verfasste Prager zeigt eine grosse, lebendige Münzstätte. Das Budweiser v. J. 1611 wurde bei der Schliessung der Münzstätte zusammengestellt und beendet ihre Geschichte. Das Joachimstaler Inventar führt zwar eine grosse und lebendige Münzstätte vor, welche aber im dreissigjährigen Kriege sehr gelitten hat. Durch einen Vergleich mit dem von Em. Leminger veröffentlichten Kuttengerberger Inventar v. J. 1612 erhalten wir ein Bild aller vier Münzstätten im damaligen Königreich Böhmen in der Zeitspanne von 70 Jahren. (S. 19—31.)

EMANUEL HAUNER: Die Praemonstratenser Medaillen, Jettone, Marken und Abzeichen der ehemaligen böhmisch-mährischen Zirkarie. (Taf. IV. und V.) — Der Verfasser gibt den ersten Versuch einer Zusammenstellung und Beschreibung der im Titel genannten Gegenstände. Sie beziehen sich auf den hl. Norbert und den von ihm begründeten Orden, die Ordensheiligen in Verbindung mit den Landespatronen, die Ordenskirchen, Klöster und Residenzen, die Ordensglieder, Ereignisse und Feierlichkeiten, Wallfahrtsstätten, aber auch auf kirchliche und weltliche Personen und Ereignisse, soweit sie mit dem Praemonstratenser Umkreise in Verbindung sind. Alle diese ehernen Denkmale sind nach den Klöstern gereiht, welchen sie begründeterweise zugeteilt werden können, wobei die Gründungszeit ausschlaggebend ist. Innerhalb dieser Kapitel sind die Stücke chronologisch angeführt und genau beschrieben. (S. 32—57.)

JOSEF DOBRÝ: Die Medaillen der Jubiläumsausstellung 1891. (Taf. VI.—X.) — Die Allgemeine Landes- und Jubiläums-Ausstellung in Prag 1891, die zur Erinnerung an

die Erste Gewerbe-Ausstellung in Prag 1791 veranstaltet wurde, erregte durch ihren Umfang, die vortrefflichen Ausstellungsgegenstände und durch ihren gediegenen Gesamtaufbau die Aufmerksamkeit fast ganz Europas und auch in der Übersee. An 5000 Aussteller wurden in den grossen und gefälligen Ausstellungspalästen, vor allem im Industriepalast und in etwa 130 Einzelpavillonen untergebracht. Die Gesamtbesucherzahl betrug mehr als zweieinhalb Millionen.

Einen der Hauptbestandteile der Jubiläums-Ausstellung bildete die retrospektive Gruppe mit der Abteilung »Gravirkunst«, d. i. im Grunde eine umfangreiche numismatische Ausstellung, die eine systematische Übersicht der böhmischen Regierungs- und Privatmünzen von der vorgeschichtlichen Zeit angefangen zum Denar, Groschen, Taler und Dukaten und auch Medaillen verschiedener Zeiten und Gattungen, Münzmaschinen und Geräte, Siegel u. s. w. vorführte. Teilnehmer an dieser Ausstellung waren vor allem bekannte Numismatiker mit Eduard Fiala an der Spitze.

Während der Dauer der Jubiläumsausstellung wurde eine grosse Anzahl von verschiedenen Medaillen geprägt, an deren Entwürfen mehrere hervorragende Medailleure beteiligt waren, u. zw. 1. offizielle Medaillen, d. s. Verdienstmedaillen als Aussteller- und Mitarbeiter-Prämien, 2. Medaillen zur Feier und Erinnerung an den Besuch des Ausstellungs-Protektors des Kaisers und Königs Franz Josefs I., 3. Ausstellungs-Erinnerungsmedaillen, u. zw. a) solche, die einzelne Unternehmer prägten und in der Ausstellung verkaufen liessen, b) Medaillen zur Erinnerung an verschiedene ausserordentliche Bauten und Ausstellungsunternehmungen, wie Tagungen, Feste u. dgl., und endlich 4. Reklame-Medaillen und Jettons einzelner Aussteller. Im Ganzen gab es an 80 Medaillengattungen und wenn man das Metall und die Färbung berücksichtigt, an 130 verschiedene Medaillen, eine Anzahl, die bis dahin noch bei keinem ähnlichen Unternehmen erreicht wurde. Die Medaillen wurden in dem vorliegenden Aufsatz das erste mal fast ausnahmslos genau beschrieben und zum grossen Teil auch abgebildet.

Die Jubiläumsausstellung im Ganzen und daher auch die numismatische Gruppe erreichte vollständig den erstrebten, allseitigen Erfolg. (S. 58—80.)

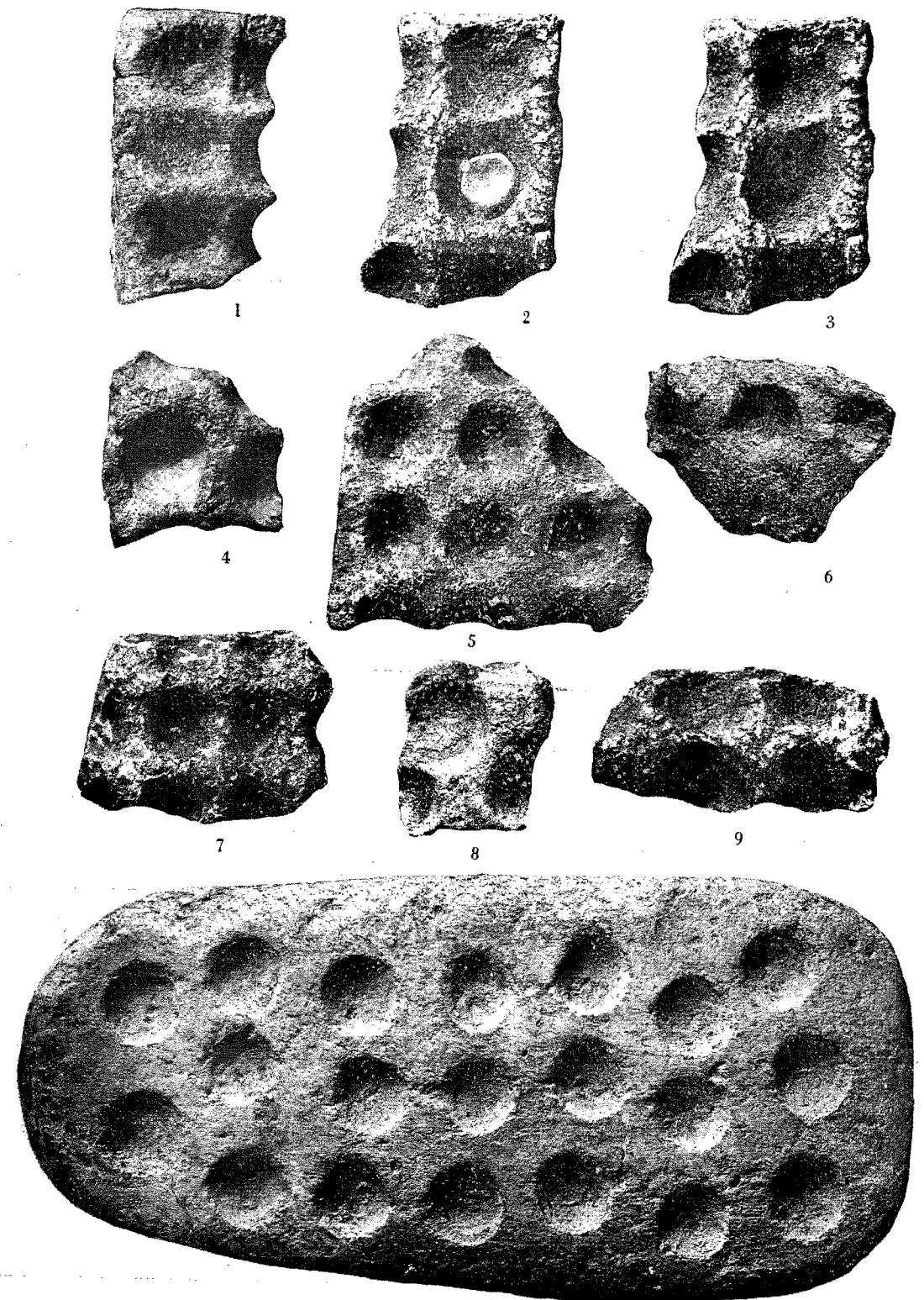
RICHARD HORNA: Verzeichnis der kleineren Plastik Bohumil Kafkas. (Taf. XI.) — Das Verzeichnis enthält einen Teil des Lebenswerkes des bekannten, am 24. November 1942 verstorbenen böhmischen Bildhauers Prof. Bohumil Kafka, und zwar Plaketten und Medaillen, welche der Genannte in d. J. 1896—1941 geschaffen hat. Prof. Kafka ist i. J. 1878 in Nová Paka (Neupaka) geboren und studierte in Hořice (Horschitz), Prag und in Paris. In der letzten Zeit war er der Professor der Bildhauerei an der Akademie der bildenden Künste in Prag. Neben den im Verzeichnisse angeführten kleineren Arbeiten ist Prof. Kafka auch Autor von vielen grossen Plastiken. Er gehört zu den bedeutendsten böhmischen Bildhauern. (S. 81—88.)

	Seite
Funde	89—94
Litteratur	95—96
Personalnachrichten	97—99
Sitzungsberichte der Tschechischen Numismatischen Gesellschaft	100—104

Schriftleitung: Dr. G. Skalský und Dr. Em. Nobejlová, Prag II., Landesmuseum.

Administration: F. Kraumann, Prag I., Zeltnergasse 33.

Abonnement: K. 50.—.

11 a

11 b

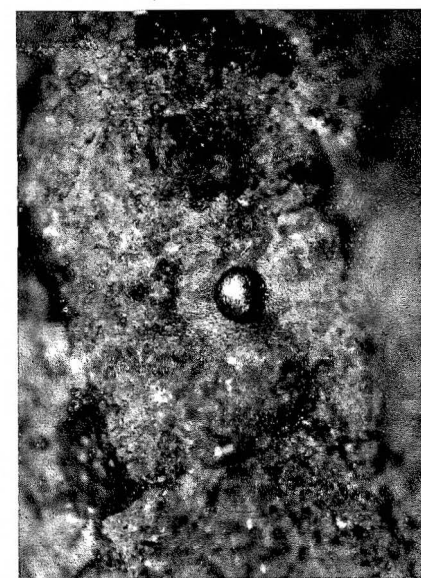
12

13

14

11 c

15

16

1

2

3

4

5

26

28

29

30

22

16

22

23

16

23

28

45

28

43

43

29

45

29

33

5

33 95

38

34 38

57

11

57

21

21

64

58

64

59

29

59, 67

49

49

77

58

73, 75, 77

82

66

82

83

66

83

60

67

60

63

95

63

105

79

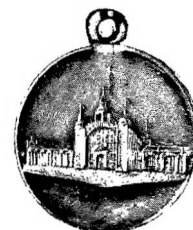
105

96

98

107

88

107

84

84

97

90

97

100

91

100

108

110

125

106

124

106

127

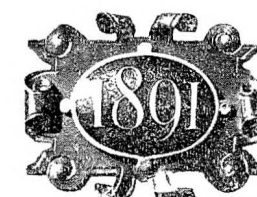
112-113

126 127

117

pozn. 16

120

50

48

54

34

14